

47/ 7.5.2013

MARMORIPALATSI

RAKENNUSHISTORIASELVITYS

Johanna Luhtala – Markus Manninen

ARKKITEHTITOIMISTO SCHULMAN OY 2012

MARMORIPALATSI

RAKENUSHISTORIASELVITYS

Johanna Luhtala – Markus Manninen

Sisällys

4 Johdanto

MARMORIPALATSI ENNEN

teksti: Markus Manninen

6

- 7 Asuinpalatsi 1916–1947
- 24 Oikeuspalatsi 1947–2012
- 36 Sisätilojen säilyneisyyskaaviot

MARMORIPALATSI NYT

teksti: Johanna Luhtala

42

- 43 Ulkoasu
- 56 Sisätilojen kerrostumat

MARMORIPALATSIIN SISÄTILAT

teksti: Johanna Luhtala ja Markus Manninen

70

- 72 Pohjakerros
- 84 1.kerros
- 110 2.kerros
- 126 3.kerros ja torni

YHTEENVETO

teksti: Johanna Luhtala

138

- 142 Lähteet
- 144 Liitteet
- 152 Rakennuksen perustiedot

ARKKITEHTITOIMISTO SCHULMAN OY 2012

Ulkoasu ja taitto: Markus Manninen

Säilyneisyyskaaviot: Kerttu Loukusa

Valokuvat, ellei toisin mainita: Arkkitehtitoimisto Schulman Oy

Kannen kuva: Lydia Keirkner koiransa kanssa Marmoripalatsin länsiterassilla 1920-luvulla. Sundström / MV
Takakannen kuva: Länsiterassi 1920-luvulla. Sundström / WA
Kansilehden kuva: Suuri sali ja välihalli 1920-luvulla. Sundström / AM

Kulttuurihistoriallisesti ja arkkitehtonisesti erittäin arvokas, vuonna 1918 valmistunut Marmoripalatsi sijaitsee Kaivopuiston lehmuskujan pohjoispäässä. Se oli 30 vuoden ajan yksityiskotina ja tarjosi kehykset taiteelle ja kulttuurille sekä edustustilaisuuksille. Vuodesta 1947 lähtien se on ollut yli 60 vuotta valtion oikeuslaitosten käytössä. Marmoripalatsin eli Villa Keirknerin rakennutti ruukinpatruuna August N:son Keirkner puolisonsa Lydian kanssa kodikseen sekä huomattavan taidekokoelmansa sijoituspaikaksi. Arkkitehti Eliel Saarisen suunnitteleman rakennuksen interiöörejä täydentävät Gunnar Finnen ja Emil Wikströmin taideteokset. Vuosina 1937–46 Marmoripalatsi oli paperitehtailijan ja jatkosodan puolustusministerin Rudolf Waldenin perheen kotina. Vuosina 1947–48 rakennuksessa järjestettiin asekatkentaioikeudenkäynti. Marmoripalatsi ostettiin 1949 valtiolle Helsingin hovioikeutta varten. Ennen kuin hovioikeuden toiminta 1952 alkoi, oli rakennukseen sijoitettu Helsingin olympialaisten purjehduskomitean tilat. Vuodesta 1984 kevääseen 2012 saakka rakennus oli Työtuomioistuimen käytössä.

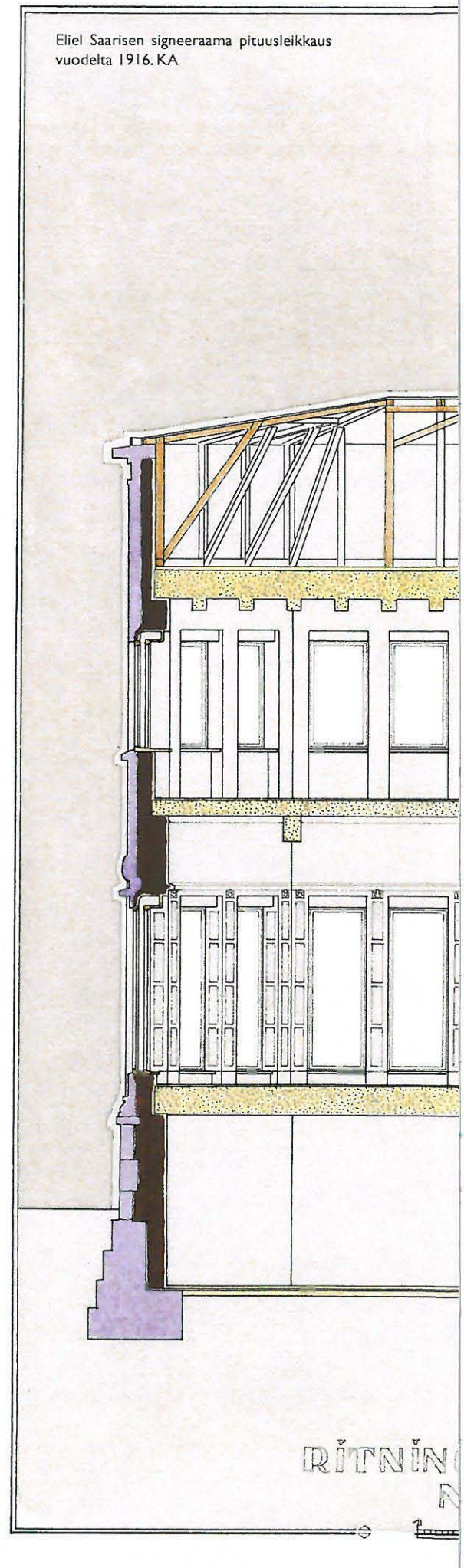
Marmoripalatsi on säästynyt kokonaisvaltaiselta peruskorjaukselta. Sitä on kunnostettu tarpeen vaatiessa ja uusittu käyttötarkoitusten muuttuessa. Kunnostuksissa on kuitenkin ymmärretty rakennuksen poikkeuksellinen arvo. Ulkoasu ja päätilat ovat säilyneet hyvin, mutta alkuperäiset keittiö-, saniteetti- ja aputilat on muutettu toimistoriloiksi. Marmoripalatsi on suojeltu valtion omistamien rakennusten suojelusta annetulla asetuksella 18.9.1980. Kaivopuisto rakennuksineen on myös Museoviraston määrittelemä valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö (RKY 2009).

Rakennushistoriaselvitys teetettiin tilanteessa, jossa valtio on myymässä arvokasta kiinteistöään. Valtio-omistuksen päättyessä Ely-keskus käsittelee kiinteistön suojeluasian rakennusperinnön suojelemisesta säädetyn lain (498/2010) mukaisesti. Suojelupäätöksessä selvitetään yksityiskohtaisesti, miten suojelu kohdentuu ulkoasuun ja varsinkin sisätiloihin.

Suojeluprosessin ja -päätösvalmistelun pohja-aineistona toimiva selvitys laadittiin syksyllä 2012 Arkkitehtitoimisto Schulman Oy:ssä, tekijöinä arkkitehdit *Johanna Luhtala* ja *Markus Manninen* sekä arkkitehti *Kerttu Loukusa*. Selvityksen liitteenä on FT Liisa Lindgrenin kirjoitus Marmoripalatsin veistokoristelusta. Konservattorit Kirsi Karpio ja Elina Järvelä (OSK Rotunda) laativat erillisen Marmoripalatsin väritutkimuksen. Irtokalusteinventoinnin teki arkkitehti Sari Schulman (Ark.tsto Schulman Oy). Selvityksen tilaajana oli Senaatti-kiinteistöt edustajanaan myyntipäällikkö Esa Pentikäinen. Museovirastoa edustivat erikoistutkija Jarkko Sinisalo ja yliarkkitehti Pekka Lehtinen.

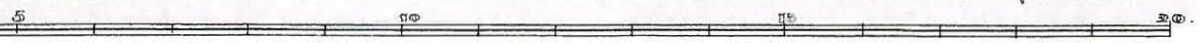
Rakennushistoriaselvitys koostuu rakennuksen eri vaiheiden tutkimuksesta ja inventoinnista. Ensimmäisessä osassa *Marmoripalatsi ennen* käsitellään rakennuksen vaiheita. Tutkimuksessa käytetty vanha piirustus- ja asiakirjamateriaali on pääosin Kansallisarkistossa ja Senaatti-kiinteistöjen arkistossa. Osa alkupeleisistä piirustuksista on Eliel Saarisen sukulaisten Martti ja Heikki Saarisen omistuksessa. Valokuvälähteistä mainittakoon Waldenien suvussa ja Helsingin hovioikeudella säilyneet valokuvat sekä Helsingin kaupunginmuseon ja Museoviraston kuva-arkistot. Selvityksen toisessa osassa *Marmoripalatsi nyt* käsitellään rakennuksen ulkoasun, sisätilojen sekä rakennus- ja talotekniikan ominaispiirteitä. Kolmannessa osassa *Marmoripalatsin sisätilat* käydään läpi tiloissa tapahtuneet muutokset ja niiden säilyneisyys.

Tekijät

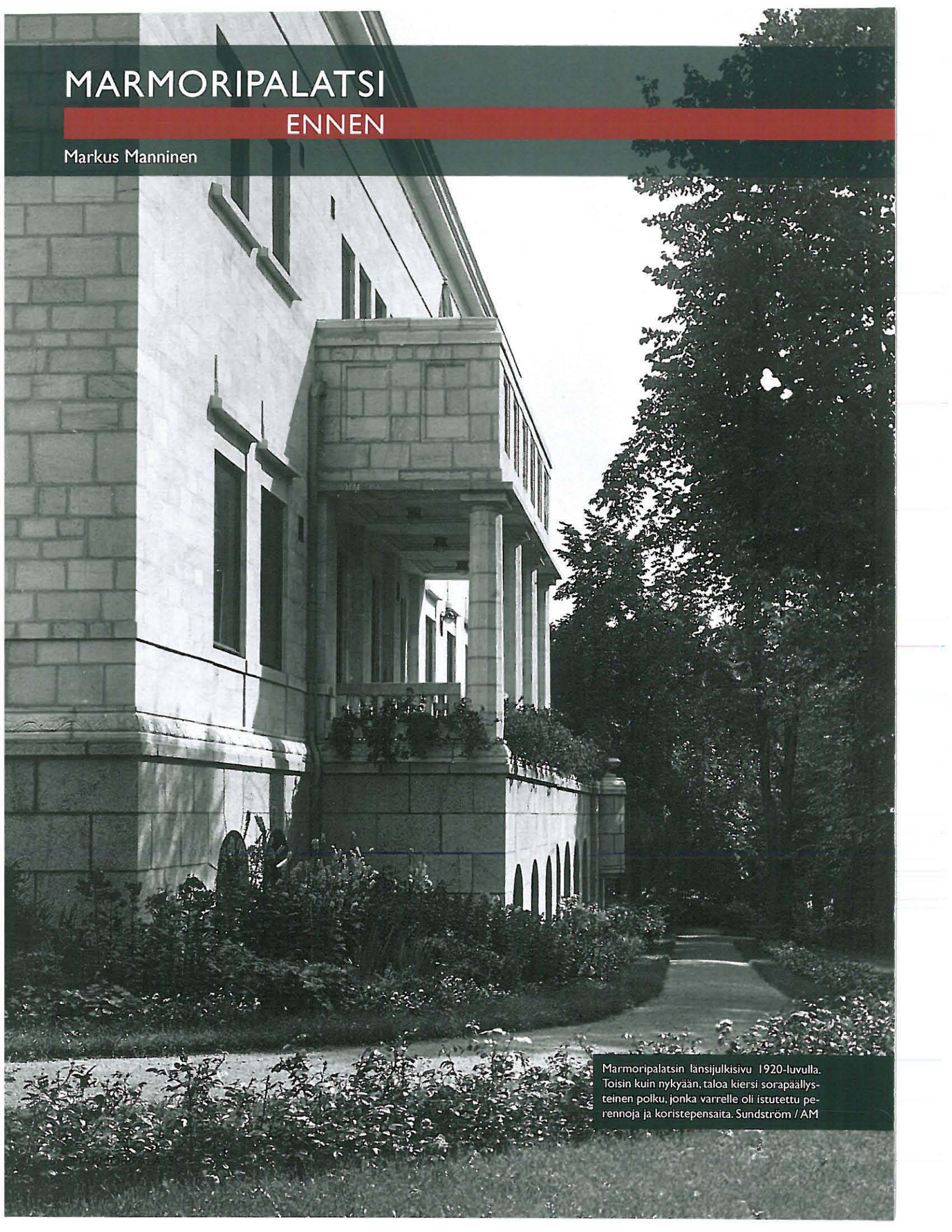
NYBYGGNAD AV STEN ATT UPPFÖRAS Å TOMTEN N° 1, I KVARTET
 VID ÖSTRA ALLEN I ÖSTRA BRUNNSPARKEN I HELSINGFORS

MARMORIPALATSI

ENNEN

Markus Manninen

Marmoripalatsin länsijulkisivu 1920-luvulla. Toisin kuin nykyään, taloa kiersi sorapäälysteinen polku, jonka varrelle oli istutettu penrennoja ja koristepensaita. Sundström / AM

Miramaren linna Kaivopuistossa 1869–1916

Kaivopuiston huvilat

Kun Kaivohuoneen intendentti everstiluutnantti *Walfrid Spåre* ryhtyi vuonna 1865 rakennuttamaan valkoista huvilaansa, nykyisen marmoripalatsin edeltäjää, olivat Kaivopuiston kylpylän loistokkaimmat vuodet takana päin. *Ullanlinnan Kylpylä- ja kaivohuoneosakeyhtiö* oli perustettu vuonna 1834, ja sen tarkoituksena oli luoda syrjässä, Helsingin silloisen keskustan ulkopuolella sijainneeseen asemakaavoittamattomaan ja luonnontilaiseen niemeen ajanmukainen merikylpyläalue. Hankkeen oli ulkomaisten esikuvien mukaan ideoinut helsinkiläinen tehtailija *Henrik Borgström*.¹

Osakeyhtiö sai kaupungilta 50 vuoden vuokraoikeuden alueeseen, joka käsitti kaksi korkeampaa kallionnyppylää ja niiden välisen vetisen notkelman. Karu maasto muutettiin apteekkarin *Conrad Appelgrenin* johdolla puistoksi kymmenen vuotta kestäneen ja valtaisan kalliiksi osoittautuneella työllä. Saaristomaastoon istutettiin suuri määrä puita ja pensaita, soisia paikkoja kuivatettiin ja vedet johdettiin tekolampiin. Aidalla ympäröidylle alueelle luotiin polkuverkosto, jota pitkin kylpylävieraat saattoivat promeneerata ravallisen kansan häiritsemättä. Merenrantaan rakennettiin arkkitehti *C.L. Engelin* suunnitelmien mukaan kylpylärakennus ja keskelle puistoa mineraalivesiä ja terveystuokkia tarjoillut ravintola, joka nimettiin Kaivohuoneeksi ja vihittiin käyttöön vuonna 1838.

Seuraavan vuosikymmenen aikana Kaivopuistosta tuli erittäin suosittu erityisesti venäläisen ylimystön keskuudessa, jolta oli Nikolai I:n aikana kielletty ulkomaanmatkat. Vuonna 1842 *Helsingfors Morgonblad* saattoi raportoida kylpylävieraiden määrän jyrkästä noususta; avajaisvuoden 75 vieraasta määrä oli noussut 292 vieraaseen, joista lähes puolet tuli ulkomailta.²

Kesäisin kylpylävieraat saattoivat vuokrata huoneita puiston itäosan kallioille 1840-luvun aikana rakennetuista huviloista. Huvilatonttien vuokratukustannuksilla katettiin osa puiston korkeista rakennuskustannuksista. Huviloita sijaitsi aluksi harvassa suhteellisen pienillä tonteilla, joille niiden vuokralaisten edellytettiin tekevän kauniita istutuksia. Puiston polkuverkosto risteili huviloiden välissä ja idyllinen alue oli edelleen osa puistoa.

Seuraavan vuosikymmenen alussa ja varsinkin Krimin sodan (1853–55) jälkeen Venäjällä alkoivat vapaammat ajat, mikä vaikutti Kaivopuiston suosioon. Venäläiskävijöiden määrät romahtivat ja Kaivopuistoon täytyi keksiä uusia vetonauloja. Yksi tällainen oli vuonna 1859 perustettu puistoteatteri, joka sijaitsi Ison Puistotien länsipuolella, vastapäätä Marmoripalatsin nykyistä tonttia.³

...Och dock borde var och en, som spekulerar på en av de nya tomtplatserna betänka, att han gör sig till medhjälpare uti ett förstörelseverk, som om det länge får fortgå, har hela Brunns-parkens ruin till slutresultat...

Nimimerkki "Nogra tankar om våra parkanläggningar", Helsingfors-lehti 16.10.1880.

Kaivopuiston kartta vuodelta 1837, johon on luonnosteltu itäisen puistoalueen huvilatontteja. Kaivohuoneen pohjoispuolella näkyy tekolampi, josta johtaa kuivatuskanavia nykyisen leikkikentän paikalla olleeseen merenlahteen. Sen rannalla näkyy pitkänomainen keilaratarakennus. HKA

Miramaren linna Triestessä. Walweps (public domain)

Walfrid Spären huvilatonttien 1 ja 2 asemapiirros ilmeisesti 1860-luvulta. HKA

Spären huvila 1865

Ullanlinnan Kylpylä- ja kaivohuoneyhtiön intendentiksi vuonna 1863 nimetty Walfrid Späre sai joulukuussa 1864 yhtiökokoukselta oikeuden vuokrata rakentamista varten tontin Ison Puistotien pohjoispäästä, sen itäpuolelta. Myöhemmin Itäiseksi Puistotieksi nimetty puiston itäosan huvila-alueelle nouseva tie halkaisi tontin kahtia. Späre rakennutti molemmille tontinosille huvilat, jotka myöhemmin (vuoteen 1872 mennessä) numeroitiin huviloiksi 1 ja 2.⁴

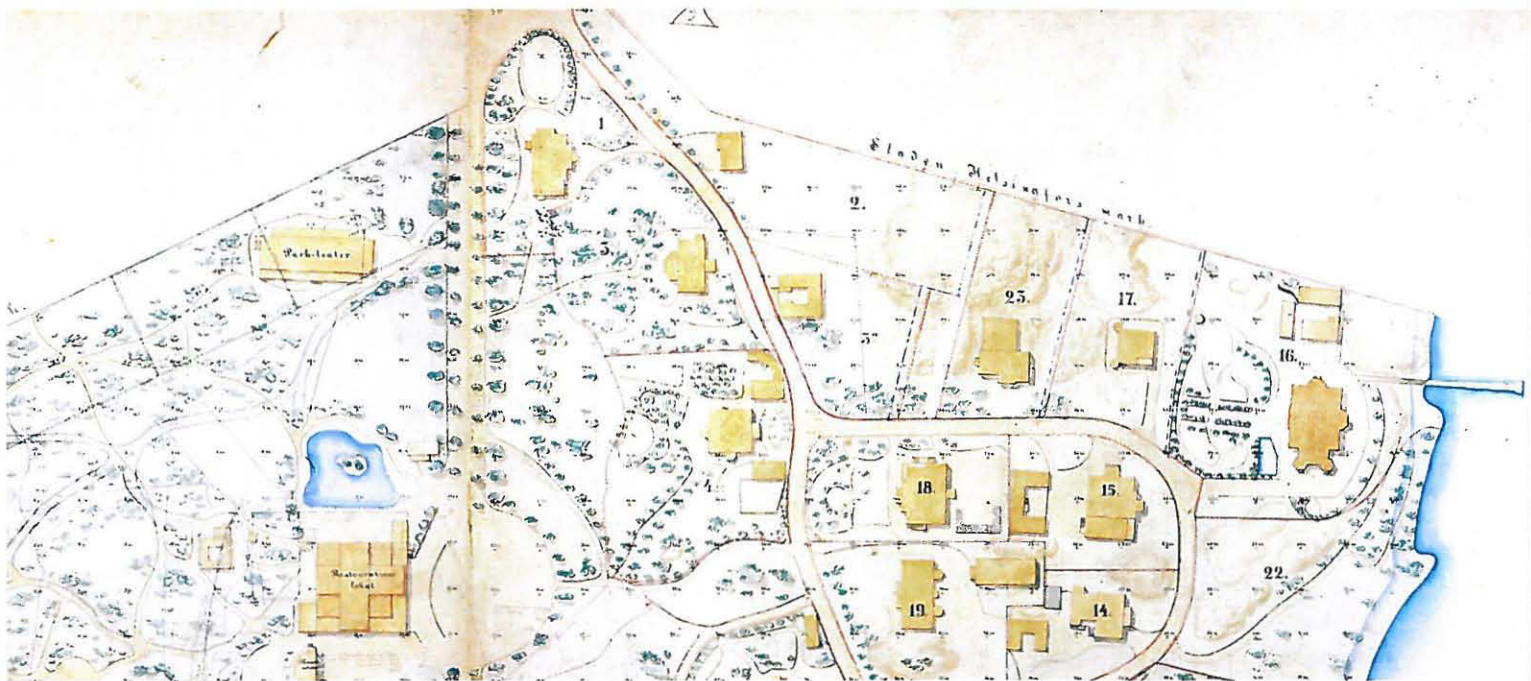
Vuonna 1865 rakennettu läntinen huvila (n:o 1) tuli Spären omaan käyttöön ja se oli hänen itsensä suunnittelema. Mallia oli otettu viisi vuotta aiemmin Adrianmeren rannalle Triesten lähistölle valmistuneesta Itävallan keisarin pikkukveljen, arkkiherttua Ferdinand Maximilianin merenrantahuvilasta, *Miramaren linnasta*. Spären paljon pienemmän mittakaavan rapattu hirsihuvila koristeltiin romanttissävöisin, goottilais- ja renessanssivaikutteisoin pikkutornein ja krenelloinnein, parvekkein ja terassein marmorisen Miramaren tapaan. Huvilan kahteen asuinkerrokseen tuli lähes identtiset kahdeksan huoneen asuinhuoneistot, joista ylemmän kruunasi näköalatorni.

Späre tarjosi muiden Kaivopuiston huviloiden tapaan talon alakerran huoneistoa vuokralle kesäksi, samoin kuin tontin itäpuoliskolle rakennetun, paljon vaatimattomamman huvilan (n:o 2) pientä kahden huoneen asuntoa, joita sijaitsi hevostallin ja vaunuliiterin yläkerrassa. Tämän rakennuksen ulkoasu herätti kylpyläyhtiössä pahennusta ja sitä jouduttiin kohentamaan useaan otteeseen.⁵

Walfrid Späre oli yksi Kaivopuistossa vuonna 1876 pidetyn *Yleisen suomalaisen teollisuusnäyttelyn* järjestäneen yhdistyksen perustajista ja niinpä hänen puistoalueen sisäänkäynnin luona sijainnut huvilansa toimi näyttelyn toimistona.⁶

Itäiselle puistoalueelle nousi yhä enemmän huviloita ja siitä muodostui vähitellen yhä selvemmin asuinalue. Kun kylpyläyhtiön vuokrasopimus Kaivopuiston alueeseen päättyi, se siirtyi kaupungin hallintaan. Vuonna 1886 kaupunki kaavoitti puiston itäosan uudeksi kaupunginosaksi. Huvilanomistajat saattoivat lunastaa aiemmin vuokraamansa alueet, ja vuonna 1887 Späre osti 29 800 neliöjalan kokoisen tonttinsa 6977 markalla.⁷

Pohjoisosa Kaivopuiston kartasta vuodelta 1873, jossa näkyy mm. Spären huvilatontin (n:o 1) polkuverkostoa ja istutuksia. Ison Puistotien länsipuolella on seuraavana vuonna puretu puistoteatteri. Sen eteläpuolella näkyvä, Kaivohuoneen edustalla ollut "joutsenlampi" täytettiin, kun alueelle rakennettiin 1876 Yleisen suomalaisen teollisuusnäyttelyn kookas näyttelyrakennus. HKA

Spären huvila koillisesta päin kuvattuna Yleisen suomalaisen teollisuusnäyttelyn aikana 1876. HKM

Spären huvila hohtaa valkeana Tähtitorninmäeltä vuonna 1892 otetussa valokuvassa. Oikealla näkyvä katolinen Pyhän Henrikin kirkko valmistui vuonna 1860. HKM

Yksityissairaalaksi 1895

Spären huvilatontin alittanut, Merisataman ja Eteläsataman yhdistäneen satamaradan tunneli valmistui vuonna 1894. Seuraavan vuoden marraskuussa Späre myi huvilansa rouva *Eva M. Basilierille* 44 000 markalla. Basilier oli pitänyt vuodesta 1893 lähtien hyvin suosittua, ja siksi tilanhausta kärsinyttä yksityistä sairaskotia Helsingin Kaivokadulla. Hän katsoi Spären huvilan sopivan sijaintinsa puolesta hyvin hermosairauksien, "verenvähäisyyden" yms. hoitoon erikoistuneen sairaskotinsa käyttöön ja toimeenpani siellä täydellisen peruskorjauksen.⁸

Eva Basilierin sairaskoti avasi ovensa Kaivopuistossa heinäkuun alussa 1896. Rakennusta oli laajennettu eteläänpäin arkkitehti G.A. Sundelinin laatimien piirustusten mukaisesti. Huvila kasvoi kooltaan kolmanneksen, mutta sen "anglo-normandialainen" arkkitehtuuri oli säilytetty entisellään. Rapattu hirsirakennus oli maalattu vaalein ja tummanharmain sävyin ja sen sisätilat olivat tilavia, valoisia ja ilmavia, vaikkakin erityistä huomiota oli kiinnitetty ulkoseinien vedottomiksi tekemiseen.⁹

Sairaalassa oli yksi tavallinen sairausosasto ja yksi päivystysosasto. Sairaspaikkoja oli 24 ja potilailla oli käytettävissään "kaikki mukavuudet, joita toivoa saattaa", mm. kylpyhuoneet, sähköiset kutsunapit ja kerrostenväliset puhelimet. Kellariin sijoitetusta keittiöstä ateriat toimitettiin yläkertaan ruokahissillä. Yläkerran uuteen osaan oli sisustettu leikkaussali, jonka suurista ikkunoista oli merinäkyvät. Näköaloja tarjosivat myös useat parvekkeet ja näköalatorni. Talon ympäristöön istutettiin kukkia ja muita koristekasveja ja tontin eteläpäähän, nykyisen maakellarin kohdalle rakennettiin erillinen tiilinen pesutupa- ja käymälärakennus, joka noudatteli arkkitehtuuriltaan päärakennusta.

Perusteellinen remonti oli nostanut sairaskodin perustamiskustannukset ostohinta mukaan luettuna 100 000 markkaan. Eva Basilier sai valtiolta rahallista tukea ja lainaa, mutta ilmeisesti taloudellisista syistä hän joutui myymään sairaskotinsa helmikuussa 1899 metodistisaarnaaja Alfred Hidénille. Tämän puoliso *Bertha Hidén* jatkoi sairaalan toimintaa. Entisenlaisen yksityissairaaloiminnan lisäksi, jossa potilaat saattoivat saada haluamansa helsinkiläislääkärin hoitoa, Hidén perusti erityisen synnytysosaston, josta hän itse vastasi. Sairaskodista oli myös terveiden mahdollista vuokrata täysihoitola huoneita. Keväällä 1899 sairaskotia varten tehtiin uusi, entistä mittavampi laajennussuunnitelma, jota ei kuitenkaan toteutettu.¹⁰

Kaivopuiston sairaskoti Itäisen Puistotien puolelta kuvattuna Hulda Fröjdmanin aikana 1902. HKM

Sairaskodin mainos Farmaciekandidatklubbenin M.D.S.-albumissa vuodelta 1901.

Bertha Hidéns

Privata Sjukhem
(innehafv. Fru Hulda Fröjdman)

Beläget i Helsingfors vackraste och sundaste del af Brennsparcken.

Kirurgisk, medicinsk & förlossningsafdelning.

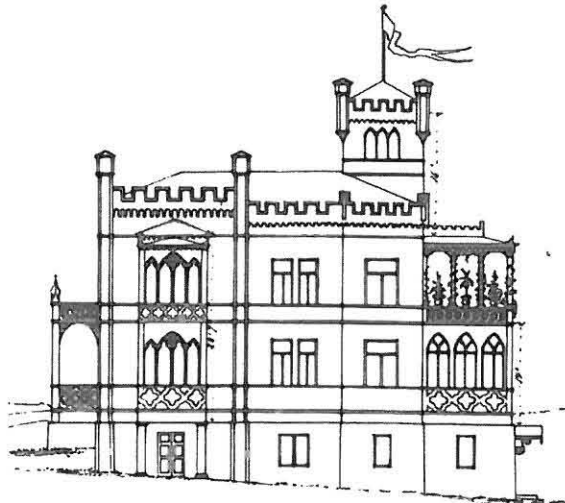
Det står hvarje läkare frin att där hålla sina patienter.

Hulda Fröjdman
Föreståndarinna.
Lönings 12, 2 S. m. Tel. 504.

Kesällä 1901 Bertha Hidén tiedusteli Suomen Metodisti-Episkopaalikirkon halukkuutta ostaa Kaivopuiston sairaskoti ja muuttaa se diakoniakodiksi, mutta seurakunta ei tarttunut tarjoukseen. Seuraavana vuonna Hidén myi rakennuksen sairaskotinsa johtajattarelle *Hulda Fröjdmanille* ja hänen puolisolleen rautatievirkamies F.W. Fröjdmanille. Sairaskoti jatkoi toimintaansa, mutta rakennus ja sen ympäristö rapistuivat vähitellen. Vuonna 1904 nimi-merkki "Blomstervän" paheksui *Lördagen*-lehdessä sairaalan hoitamattoman piha-alueen siivottomuutta ja naruilla roikkuvaa pyykkiä, jotka pilasivat Kaivopuiston sisäänkäynnin.¹¹

Keväällä 1910 Fröjdman tarjosi sairaalarakennustaan kaupungin lunasteravaksi 160 000 markalla. Ehdotus hylättiin, mutta rakennuksen osti saman vuoden heinäkuussa tilanomistaja *C.G. Avellan*. Syksyllä 1910 arkkitehti Waldemar Aspelin laati suunnitelmat, joiden mukaisesti rakennus muutettiin takaisin asuinkäyttöön. Sisätiloissa tehtiin laajoja porras- ja huonetilamuu-toksia ja tontin ympärille rakennettiin uusi jugend-tyylinen muuri. Vuonna 1916 Avellan myi tontin rakennuksineen ruukinpatruuna August Keirknerille 335 000 markalla.¹²

Walfrid Spären huvilan länsijulkisivu vuodelta 1876. HKA

Villa Keirkner Helsingissä on nähtävyyks, jonka veroista ei toista ole. Ja jokainen, jolle sen rautaportit kerran ovat avautuneet, ei hevin unohda sitä nautintorikasta hetkeä, jonka sen suojissa on saanut viettää.

Heidi Krohn "Villa Keirkner. Suomalainen taiteen tyysija.", Aamu 8/1927.

August Keirknerin karikatyyripiirros. Fyren-lehti 19b/1919.

Villa Keirknerin suunnittelu ja rakentaminen 1916–18

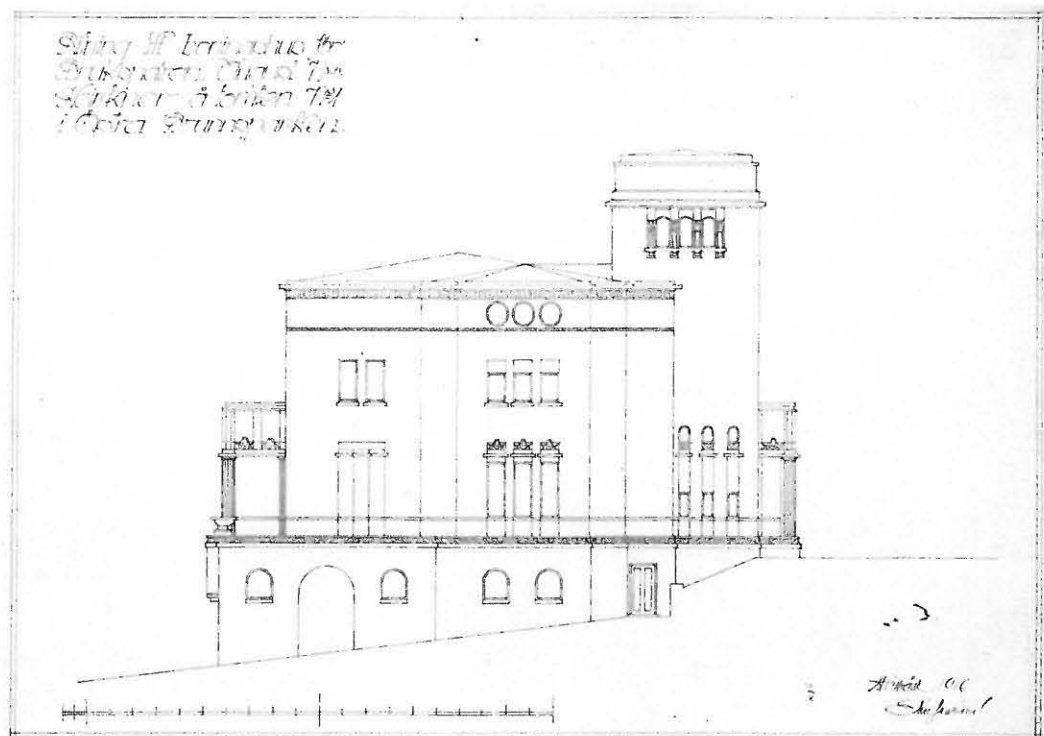
Talo taiteelle

Ruotsalaissyntyinen insinööri *August N:sson Keirkner* (s.1856) oli muuttanut Suomeen vuonna 1881 Taalintehtaan ruukin ensimmäiseksi insinööriksi ja toimi sittemmin Högforsilla Karkkilassa. Vuonna 1884 hän osti syrjäisessä Ähtärisissä sijainneen taloudellisissa vaikeuksissa olleen Inhan ruukin. Ähtärin kautta kulkenut Vaasan rata oli valmistunut edellisvuonna, ja siitä ja Keirknerin johdolla tehdyistä merkittävästä laajennuksista johtuen Inha alkoi menestyä.¹³

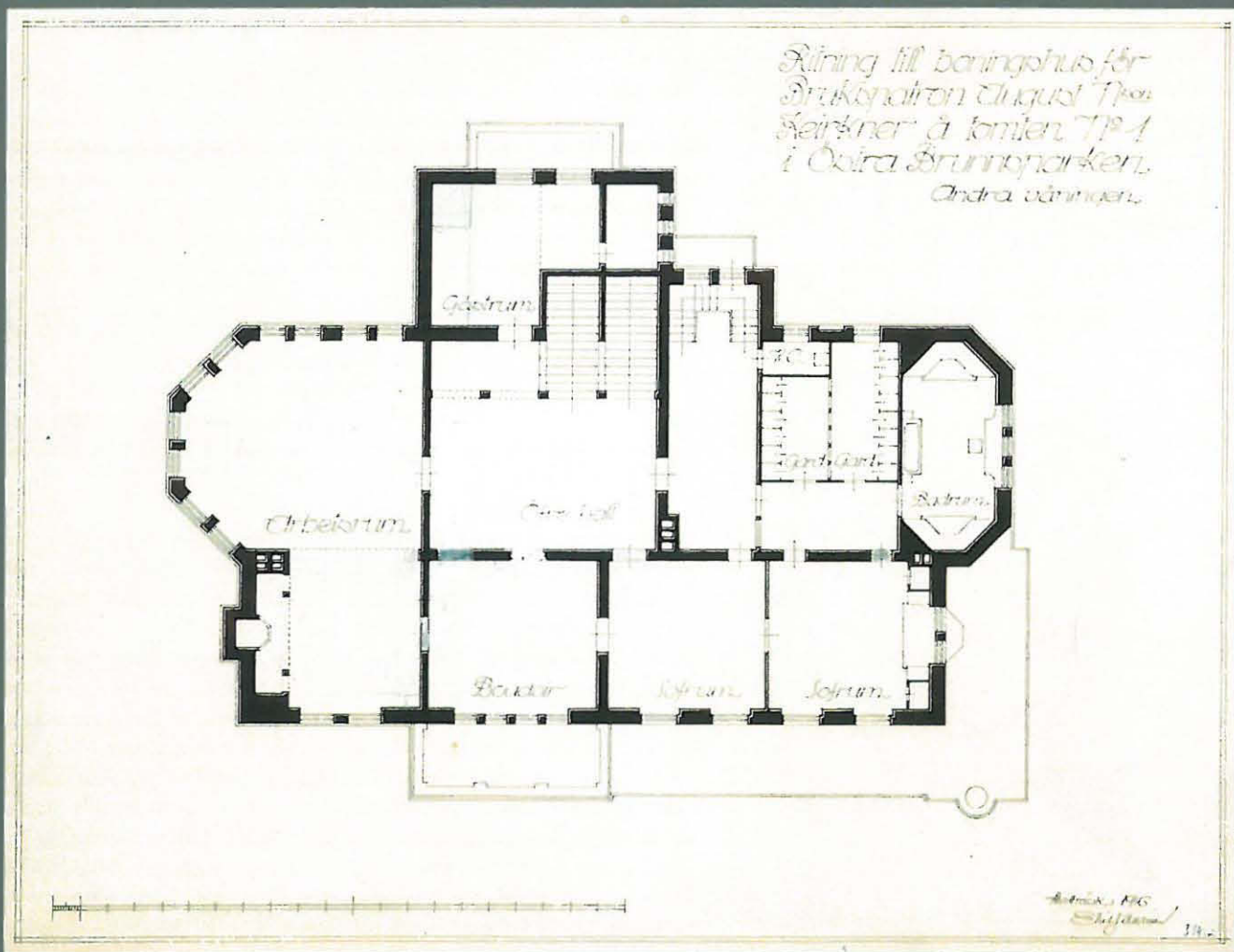
Inhan tehtaissa valmistettiin Ruotsista tuodusta laadukkaasta raudasta erilaisia valssattuja rauta- ja terästuotteita, myöhemmin mm. betonirautoja, sekä muttereita, pultteja, nittejä, ratakiskotarvikkeita yms. tuotteita. Ensimmäisen maailmansodan aikana Inha hyötyi usean muun suomalaisyrityksen tapaan Venäjän armeijan tilauksista, joista merkittävimpiä oli vuonna 1915 solmittu hevosenkenkien toimitussopimus.¹⁴

Keirkner oli hankkinut Inhan tehtaan sekä omistamiensa saha-yritysten avulla mittavan omaisuuden. Hän saattoi siksi kerätä huomattavan laajan ja laadukkaan taidekokoelman, jossa oli erityisen paljon Suomen taiteen "kulta-ajan" merkittävimpien taiteilijoiden töitä. Ähtäriin rakennuttamansa suuren ruukinkartanon lisäksi Keirkner oli vuodesta 1907 lähtien omistanut Helsingin Katajanokalla sijaitsevan Luotsikatu 1:n, eli *Julius Tallbergin* rakennuttaman talon, jonka *Arkkitehtitoimisto Gesellius, Lindgren, Saarinen* oli suunnitellut vuosisadan vaihteessa. Luotsikadun kahden kerroksen asuntonsa uudistuksen hän oli antanut arkkitehti *Eliel Saarisen* tehtäväksi.¹⁵

Ensimmäisen maailmansodan aikana kuuttakymmentä ikävuottaan lähestyvä August Keirkner päätti jättää teollisuustoiminnan, myydä tehtaansa, siirtyä eläkkeelle ja muuttaa Ähtäristä pysyvästi Helsinkiin puolisonsa *Lydian* (o.s. Bremer, s.1861) kanssa. Kaivopuistosta ostamalleen tontille Keirknerit aikoivat rakennuttaa uuden talonsa *Villa Keirknerin*, jonka suunnittelijaksi palkattiin Eliel Saarinen. Saarisen toimistolla oli 1910-luvulla ollut Kaivopuiston alueelle muitakin suunnittelutehtäviä, kuten vuodelle 1913 kaavailtu taideteollisuusnäyttelyalue puiston eteläosaan ja Kaivohuoneen laajennus vuodelta 1915, jotka eivät kuitenkaan toteutuneet.¹⁶

Eteläjulkisivun luonnos vuodelta 1916. KA

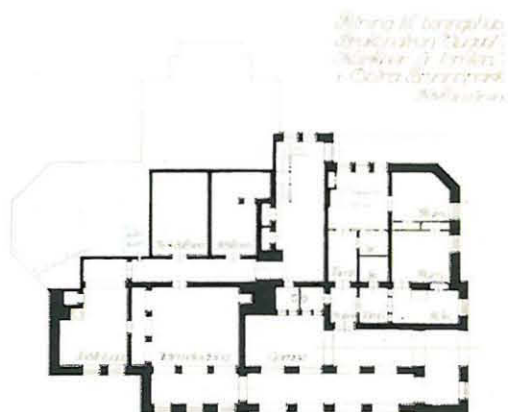
Villa Keirknerin suunnittelusta (ja rakentamisesta) on säilynyt hyvin vähän asiakirjamateriaalia, mutta pääpiirustusten luonnos- ja lopulliset versiot vuodelta 1916 sekä muutamia päiväämättömiä työpiirustuksia on säilynyt.¹⁷ Kaivopuiston itäisellä huvila-alueella voimassa olleen vuoden 1907 rakennusjärjestyksen mukaan tontille sai rakentaa kaksikerroksisen rakennuksen, johon ei laskettu mukaan rinteessä olevaa kellarikerrosta. Lisäksi, koska kyseessä oli kivirakennus, sai myös ullakkokerrokseen ja torniin sisustaa asuinhuoneita.¹⁸

Rakennus oli suunnittelutehtävänä jossain määrin erikoislaatuinen. Suureen, pohjakerros mukaan luettuna nelikerroksiseen kivirakennukseen tulisi asuintiloja pääasiassa vain August ja Lydia Keirknerille, joilla ei ollut lapsia, sekä heidän palveluskunnalleen. Suurimman osan talon huonealasta veivät kookkaat halli- ja salitilat, joiden pääasiallinen tarkoitus oli majoittaa Keirknerien taidekokoelmia. Talon ruokasali ja keittiötilat mitoitettiin juhla-, ja edustustarkoituksia varten ja viinikellarille varattiin yksi pohjakerroksen suurimmista tiloista. Omistajapariskunnan makuuhuoneiden yhteyteen suunniteltiin suuret vaatehuoneet ja ylellinen kahdeksankulmainen kylpyhuone. Lisäksi taloon suunniteltiin kaksi vierashuonetta.

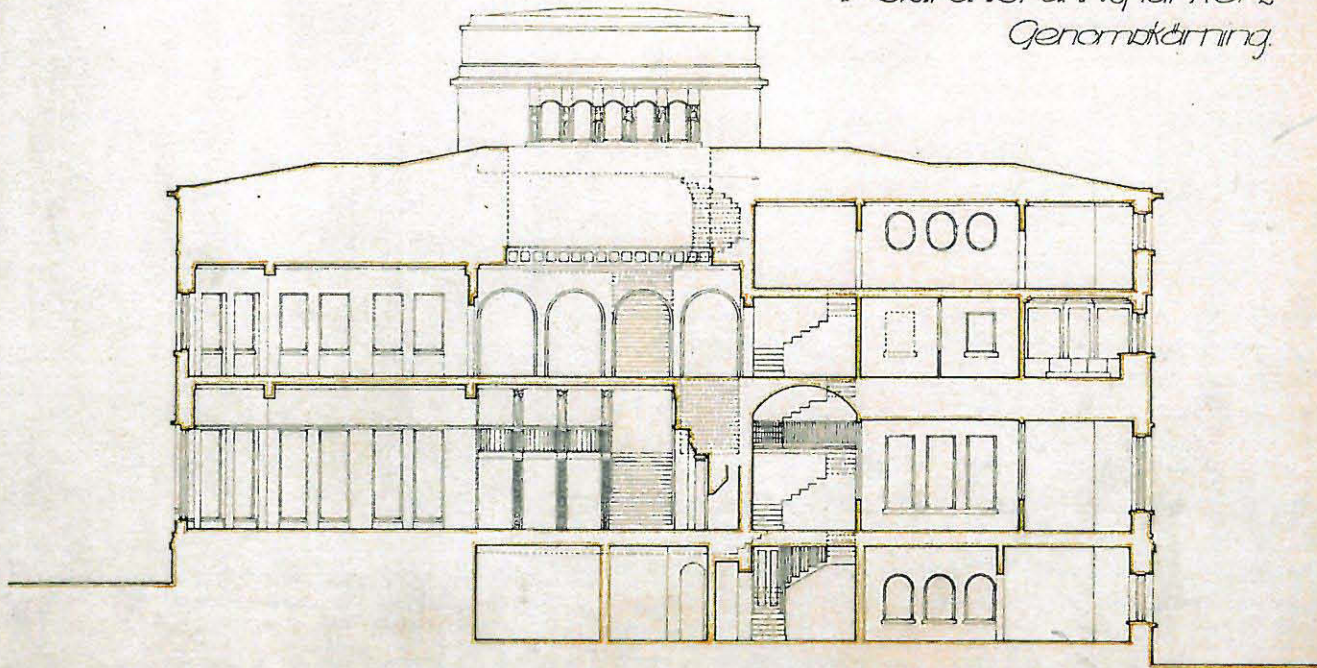
Luonnokset erosivat lopullisista piirustuksista lähinnä yksityiskohdittaan ja niissä on lyijykynällä tehtyjä korjauksia ja lisäyksiä. Merkittävimmät muutokset olivat yksityisissä asuinrakennuksissa hyvin harvinaisen hissien lisääminen ja pohjakerroksen laajentaminen ylempien kerrosten kokoiseksi. Tämä merkitsi enemmän louhintatöitä rakennuspaikan korkeammissa pohjois- ja itäosissa, mutta näin saatiin lisää tilaa taloudenhoitoon tiloille,

Toisen kerroksen pohjapiirrosluonnos v. 1916. Vierashuoneen nurkkaan on lisätty hissi ja länsipuolen huonetilojen oviavokotusta on muutettu. KA

Kellarin luonnos v.1916, jossa sen pinta-ala on huomattavasti pienempi kuin toteutettuna. KA

Ritning till böningshus för
 Bruksnatorn August Törn
 Keirkner å tomten Tⁿ 1
 i Ostra Brunnsparken.
 Genomskärning.

Årsritning 1916
 S. Luukkainen

Marmoripalatsin pituusleikkausluonnos 1916. Toisen kerroksen kylpyhuoneeseen (talon oikeassa päässä) oli tässä vaiheessa suunnitteilla toteutunutta enemmän kiinteää sisustusta. KA

leivin- ja pesutuvan lisäksi myös mankeli- ja kuivatushuoneille. Julkisivujen luonnoksissa esitetyt ullakkokerroksen soikeat ikkunat muutettiin lopullisissa piirustuksissa kaari-ikkunoiksi.

Villa Keirknerin ulkoasun tuli rakennusjärjestyksen mukaisesti olla tyylikäs ja huvila-alueelle sopiva. Julkisivumateriaaliksi valittu marmori vaikutti todennäköisesti siihen, että arvokkaan jyhkeät ja juhlalliset julkisivut ovat luonteeltaan enemmän julkisen rakennuksen kuin yksityistalon. Rakennuksen 'puolijulkisesta' luonteesta kertoi sekin, että Villa Keirknerin suunnitteluun osallistunut arkkitehti Frans Nyberg rinnasti talon muistelukirjoituksessaan Saarisen toimiston silloisiin julkisten rakennusten suunnittelutöihin, kuten Lahden ja Joensuun kaupungintaloihin, erilaisiin koulu- ja liiketaloihin sekä Helsingin rautatieasemaan, eikä muihin yksityisten tilaamiin huviloihin yms.¹⁹

Rakentaminen

Keirkner oli myynyt omistamansa Kolhon sahan vuonna 1916 ja Inhan tehtaat helmikuussa 1917.²⁰ Viimeistään näistä kaupoista saadut yli 4,5 miljoonaa markkaa mahdollistivat Villa Keirknerin rakennustöiden aloittamisen. Kaivopuiston vanha huvila purettiin todennäköisesti vuoden 1916 aikana ja Marmoripalatsin rakennustöihin ryhdyttiin vuoden 1917 alussa. Naapurihuvilatontin n:o 3 omistajan kanssa tehtiin tammikuussa 1917 rajajärjestelyitä, joissa tontin itälaitaan saatiin 150 m² lisämaata.²¹

Rakennusurakasta vastasi rakennusmestari *Richard Willman* apulaisensa *Thure Johanssonin* kanssa. Perustankaivamistarkastus (grundsyn) suoritettiin

20. tammikuuta 1917 ja perustukset oli saatu muurattua helmikuun alkuun mennessä.²² Rakennuksen ulko- ja sisäseinät muurattiin perinteiseen tapaan suurimmaksi osaksi tiilestä, joka ulkoseinissä verhoiltiin graniitilla ja marmorilla. Välipohjissa, portaissa ja suurta salia reunustavissa pilareissa käytettiin ajanmukaisia rautabetonirakenteita. Betonirakenteet suunniteltiin insinööri *J.I. Packalénin* rakennustoimistossa tammi- ja helmikuussa 1917. Suurin osa välipohjista toteutettiin alalaattapalkistoina, mutta pisimmillä jänneväleillä, mm. suuren salin kohdalla käytettiin laippapalkkien ja lähes 70 cm:n korkeiden primääripalkkien yhdistelmää.²³

Betoniurakoitsijaksi valittiin erityisesti tällaisiin töihin erikoistunut *Turun Insinööritoimisto Oy*. Yritys urakoi parhaillaan myös Saarisen suunnittelemaa Munkkiniemen pensionaattia, jossa tosin betonin käyttö ei ollut yhtä laajamittaista. Inhan tehtaiden myyntisopimukseen oli kirjattu noin 20 tonnin betonirautaeärin toimittaminen Villa Keirknerin rakennustöitä varten. Inhassa valmistettiin lisäksi tonttia ympäröivä aita rautaisine keihäineen.²⁴

Ensimmäinen maailmansota vaikutti todennäköisesti myös Villa Keirknerin rakennustöiden kulkuun. Venäjän maaliskuun vallankumouksesta 1917 oli seurauksena työläisten oloja ja palkkausta parantavia yhteiskunnallisia muutoksia. Huhtikuun 18. päivänä otettiin teollisilla aloilla käyttöön 8 tunnin työaika päiväpalkkojen pienentymästä. Lakkojen ja työmiesten palkkojen parantumisen lisäksi rakennuskustannuksien kasvuun ja töiden venymiseen vaikuttivat myös joidenkin rakennusmateriaalien vaikea saatavuus ja suuret hinnannousut.

Villa Keirknerin ulkonäköön hyvin paljon vaikuttanut tekijä oli julkisivupiirustusten rationaaliseen, wieniläisjugendin sävyttämään tyyliin kuuluneiden

Itäjulkisivun lopullinen piirustus v:ta 1916. Toteutusvaiheessa suurin osa esitetyistä koristeveistoksista jätettiin pois. KA

koristeiden poisjättäminen. Suunnitelluista koristeista toteutettiin vain kivi-
jalan yläreunassa kiertävä koristeellinen lista, joka muistuttaa esim. Geselli-
us, Lindgren, Saarisen toimiston suunnitteleman Pohjoismaiden Osakepankin
talon (1903–04) vuolukivikoristeita. Ullakkokerroksen ikkunoiden alareunan
tasolla kiertävästä listasta samantyyppinen koristelu jätettiin kuitenkin pois.
Myöskään ensimmäisen kerroksen ikkuna-aukkojen päälle ja parvekkeille
suunniteltuja koristeita, pääsisäänkäynnin yläpuolista reliefiä tai tornin veis-
toshahmoja ei toteutettu. Viimeksi mainitut olivat Saarisen arkkitehtuurille
tyypillisiä, mutta ne korvattiin rakennusvaiheessa laadittujen muutospii-
rustusten mukaisesti klassistisvaikutteisilla pilastereillä. Myös räystäslista sai
piirustuksissa esitettyä klassisemman ilmeen.

Koristeiden poisjättämiseen ja pelkistämiseen on voinut vaikuttaa raken-
nuskustannusten nousu, mutta syynä on voinut olla myös kotimaisen, vaalean-
harmaan *Förbyn* marmorin vaikea työstettävyys. Helposti halkeavaa *Förbyn*
marmoria oli vaikea käyttää esimerkiksi ohuina levyinä. Villa Keirknerin
seinissä käytettyinä paksumpina lohkareina se pysyi kuitenkin hyvin koossa.²⁵

Samaan aikaan kun Villa Keirknerin muuraustöitä vuonna 1917 tehtiin,
valmistui Kaivopuiston eteläisemmälle huvilatontille n:o 8 arkkitehti Jarl
Eklundin piirtämä huvila. Sen julkisivujen symmetrinen barokkiklassismi
enteili jo tulevan vuosikymmenen hyvin erilaisia virtauksia.²⁶ Villa Keirknerin
muuraus- ja runkotyöt saatiin suoritettua vasta tammikuun puoleenväliin
1918 mennessä.²⁷ Saman kuun lopussa punakapinalliset kaappasivat vallan
Helsingissä, mikä pääsääntöisesti keskeytti työt rakennustyömailla, esim.
Munkkiniemen pensionaatissa, aina huhtikuuhun asti.

Viimeistely ja sisustaminen 1918

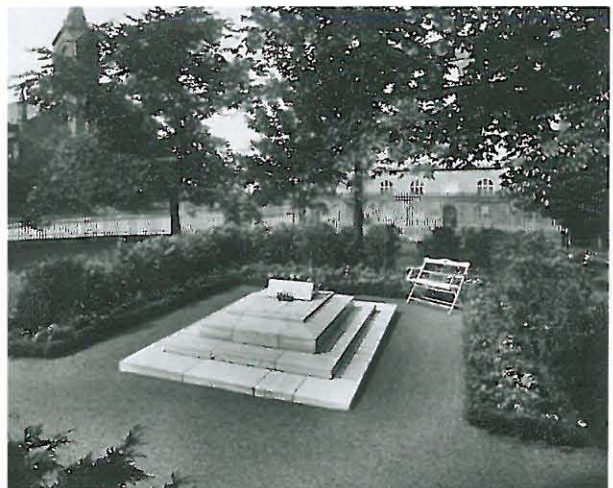
Jo pidemmän aikaa sairastellut August Keirkner kuoli kapinan aikana 22.
helmikuuta. Rakennuttajan kuolemasta huolimatta Villa Keirknerin viimeis-
tely- ja sisustustyöt kuitenkin jatkuivat viimeistään toukokuun 1918 aikana ja
Lydia Keirknerin päämääränä oli päästä muuttamaan sinne syyskuun alussa.²⁸

Taloon asennettiin *Oy Vesijohtoliike Ab:n* toimesta vesikiertoinen keskus-
lämmitys. Pohjakerroksen pannuhuoneeseen sijoitettiin tätä varten kolme hal-
kolämmitteistä kattilaa, kaksi lämmitykseen ja kolmas lämmintä käyttövettä
varten. Päättiloihin tuli tämän lisäksi myös tunnelmaa luovia takkoja, joiden
kaakelit toimitti *Turun Kaakelitehdas*. Kaakeleita toimitti myös helsinkiläinen
Andsténin kaakelitehdas, ainakin alakerran wc-tilaan [113–114]. Sisääntuloker-
roksesta torniin ulottuva hissi tilattiin tukholmalaiselta *Graham Brothersilta*.²⁹

Sörnåsten Halko- ja Puutavaraliike Oy valmisti talon ovet ja ikkunat sekä
muut rakennuspuusepäntyöt ja ilmeisesti myös sisustustöitä.³⁰ Rakennuksen
laajimman ja rikkaimmin koristellun sisätilakokonaisuuden muodostivat *suuri*
sali [102] sekä siihen välittömästi liittyvät, muutaman askelman alempana
sijaitseva *eteishalli* [101] ja puoli kerrosta ylempänä sijaitseva *välihalli* [200],
joiden seinät ja katot verhoiltiin kauttaaltaan tummaksi käsittelyllä tammella
ja seinien yläosissa käytetyllä ns. kultanahkarapetilla. Eliel Saarinen suunnitteli
pääosan puupylväiden ja -pilastereiden, kaiteiden ja ovien taidokkaasti veiste-
tyistä koristeista. Sen sijaan salin takan yläpuolella olevan leveän puufriisin ja
välihallin pylväiden ihmisfiguurit tehtiin taiteilija *Gunnar Finnen* työpajassa.
Finne suunnitteli myös pääoven pronssiset vetimet sekä suuren salin puiset
kattokruunut, joiden tinakoristeissa kuvattiin metsästys- ja kalastusaiheisia
ja humoristisia kohtauksia.³¹

Suuren salin edustama, jugend-tyylille ominainen ajatus kokonaistaidete-
oksesta, jossa myös rakennusten sisustukset kalusteineen olivat kauttaaltaan
arkkitehdin suunnittelema, ei juurikaan näy Villa Keirknerin muissa tiloissa.
Saarinen ei tietävästi suunnitellut rakennukseen lainkaan irtokalusteita.
Sisustussuunnittelun lähtökohdaksi olikin luoda sopivat puitteet, rakennut-
tajan merkittävän taidekokoelman lisäksi, jo olemassa oleville kalusteille.
Taloon siirrettiin Keirknerien Luotsikadun asuntoon aiemmin suunnitellut
ruokasalin- ja kirjastonkalusteet sekä mattoja ja valaisimia, jotka vaikuttivat

August Keirknerin hauta Marmoripalatsin pohjoispuolella
1920-luvulla. Graniittiperustan päälle lisättiin myöhemmin
Gunnar Finnen veistämä hautamuistomerkki. Hauta siirret-
tiin Hietaniemeen Lydia Keirknerin myytyä Marmoripalatsin
vuonna 1937. Sundström / MV

Marmoripalatsin kirjaston [103] ja ruokasalin [105] kiinteän sisustuksen suunnitteluun. Varsinkin ruokasalin seinäpaneloinnit ja vitriinikaapit muistuttavat Luotsikadun asunnossa olleita.³²

Kirjastohuoneen takan yläpuolelle tilattiin taiteilija Emil Wikströmiltä ebenpuinen friisi, jonka edistymistä Saarinen tiedusteli heinäkuussa 1918. Saarinen pyysi Wikströmiä myös tarkastamaan Ab Mahogany'n toimittaman ebenpuun laatua; sen tummassa pinnassa oli näkyvissä vaaleampia raitoja. Puu ei ilmeisesti kelvannut ainakaan kirjaston uunin päälle tulleeseen friisiin, joka toteutettiin pronssisena ja valmistui vasta seuraavana vuonna.³³ Kirjaston kahden kaari-ikkunan lasimaalaukset ja ilmeisesti myös eteishallin [101] koristelut teki taiteilija Olga Gummerus-Ehrström, joka oli asunut puolisonsa, tunnetun taidetakojan Eric Ehrströmin kanssa Hvitträskissä 1910-luvun vaihteessa.³⁴ On mahdollista, että osa Marmoripalatsin taontatöistä, kuten yläkerran työhuoneen [205] takan raidokkaasti taottu kipinäsuojus, ovat Eric Ehrströmin tekemiä.

Suuren salin oviverhot ja läpikuultavat ikkuna-
verhot Lydia Keirkner tilasi Suomen Käsityön Ystäväiltä (SKY), ja tähän vuosina 1918–19 toimitettuun ”suurtilaukseen” kuului todennäköisesti muitakin koristetekstiilejä. Keirkner sopi keväällä 1918 SKY:n kanssa myös ryijyn tekemisestä, joka olisi ollut kopio Akseli Gallen-Kallelan ”Sammon puolustuksesta”. Työn toteuttaminen osoittautui kuitenkin mahdottomaksi, koska alkuperäisteos oli paraikaa näytteillä Venetsiassa, eikä Gallen-Kallela suostunut sen jäljentämiseen muuten kuin alkuperäisen pohjalta. Taiteilija oli iloinen sopimuksen raukeamisesta, koska hän ei olisi saanut Keirknerin ”kokoelmiin” (lainausmerkit Gallen-Kallelan) kudotusta jäljennyksestä minkäänlaista palkkiota.³⁵

Ilmeisesti suurin osa Marmoripalatsin sisustus- ja muista viimeistelytyöistä saatiin valmiiksi vuoden 1918 loppuun mennessä ja Lydia Keirkner pääsi muuttamaan sinne ajallaan. Rakennustöiden lopputarkastus suoritettiin marraskuun lopussa, mutta viimeistelytyötä jatkettiin vielä seuraavana vuonna ja esimerkiksi Finnen tekemät portin ilvesveistokset valmistuivat vasta silloin.³⁶

Keirknerien Luotsikadun asunnon ruokasali. Kuvassa näkyvä ruokailukalusto ja sen alla ollut ”liekkimatto” sekä mm. vasemmalla pilkottava pikkupöytä siirrettiin Marmoripalatsin ruokasaliin. Sundström / AM

Kun sitten Villa Keirkner valkeutta hohtaen ja uutuuttaan uhkuen avasi mahtavat rautaporttinsa, saatettiin isännän tomu ensimmäisenä sen suojaan.

Heidi Krohn ”Villa Keirkner. Suomalainen taiteen tyysija.”, Aamu 8/1927.

Villa Keirknerin suuren salin oviverhojen kirjontamalli. Suomen käsityönystävien luonnosarkisto / Design-museo

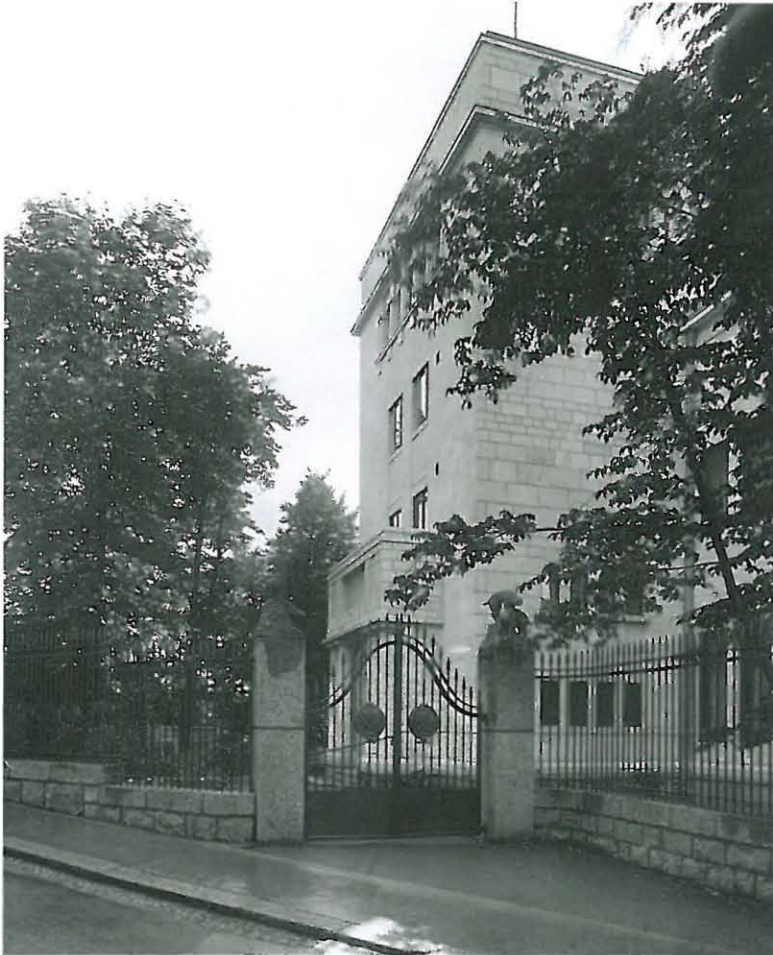
Lydia Keirkner är en mö
som bor i marmorvit miljö.

Aakkosrunon L-kirjain Neekeriyö-vappulehdessä v.1936.

Yllä: Lydia Keirknerin Rudolf ja Anni Waldenille lähettämä muotokuvakortti, WA

Yllä oik: Marmoripalatsin portti ilvesveistoksineen 1920-luvulla. Sundström /WA

Lydia Keirkner Marmoripalatsissaan 1918–37

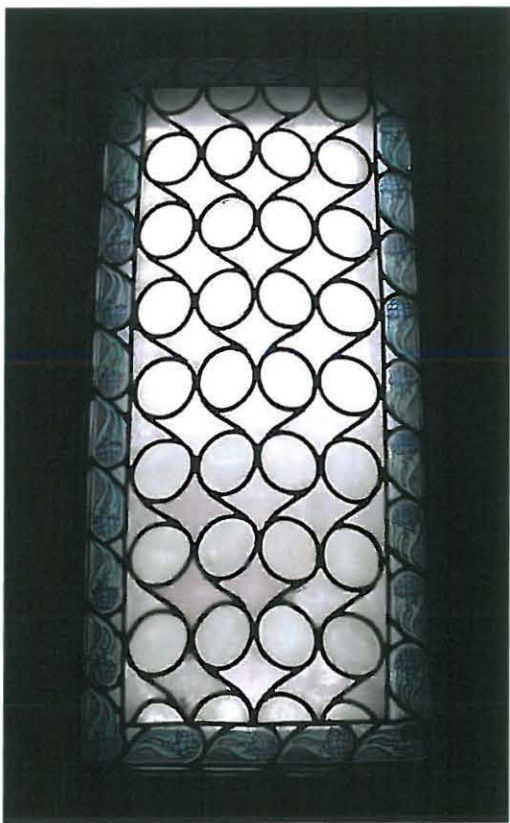
Marmoripalatsin kiertokäynti

Edustava rakennus herätti huomiota heti valmistuttuaan erityisesti kotimaisen marmoripinnoitteensa vuoksi. Sellainen oli aiemmin nähty Helsingissä vain Kasarmikatu 15:een vuonna 1902 valmistuneessa Waldemar Aspelinin suunnittelemassa Helsingin säästöpankin talossa.³⁷ *The Tourist-Bureau Finlandian* laatimassa Helsingin-oppaassa *Marble Palace of Mr. Keirkner* huomioitiin heti vuonna 1919 yhtenä nautinnollisen kävelyreitit kohteena.³⁸

Valokuvaaja *Eric Sundström* otti kuvasarjan Marmoripalatsin päätiloista 1920-luvun puolessavälissä (1925 tai -26), ja näiden kuvien avulla taloa esiteltiin useissa aikakauslehdissä. Valokuvista ja artikkeleista saakin varsin hyvän käsityksen Marmoripalatsin päähuoneterojen, alakerran suuren salin, kirjaston, salongin ja ruokasalin [101–5] sekä yläkerran hallin, työhuoneen ja budoaarin [200–1, 205–6] järjestyistä. Niiden läpi Lydia Keirkner johdatti toimittajia esitellen taidearteitaan ”kuin temppelein papitar”.³⁹

Itäpuolen leveästä ja koristeellisesta pääovesta astuttiin sisään kauttaaltaan tummalla tammella verhoiltuun eteishalliin [101]. Pohjoisenpuoleisissa ikkunoissa olleet Olga Ehrstömin värikkäät lyijylasikoristeet toivat, Helmi Krohnin vuonna 1927 kirjoittaman *Aamu*-lehden artikkelin mukaan, ilmi talon erikoislaatuisen ilmapiirin ja saivat ”tulijan heti sisäänastuessaan oikeaan viireeseen”. Muutaman askeleen korkeammalla sijaitsevan suuren salin oviaukkojen verhoihin kudotut tekstit ”Keirkners Konstgalleri A.D. 1918” kertoivat talon ’puolijulkisesta’ luonteesta.

Suuri sali [102] oli suunniteltu ennenkaikkea suurempien veistosten ja maalausten esittelyyn. Paraatipaikalle, sisäänkäyntiä vastapäätä olevalle pitkälle tammipaneloidulle länsiseinälle oli sijoitettu Anders Zornin suurikokoinen maalaus *Röd sand*. Veistokset oli sijoitettu idän- ja pohjoisenpuoleisten korkeiden ikkunoiden luokse ja keskellä lattiaa seiso, kenties vain valokuvien

Suuri sali 1920-luvulla. Ikkunoiden edustalla näkyy veistoksia ja länsiseinällä (vasemmalla) maalauksia. Taaemman kattovälisimen alle on asetettu August Keirknerin rintakuva. Salin pintamateriaalit ovat säilyneet nykypäivään. Sundström /WA

ottamisen aikana, Gunnar Finnen veistämä August Keirknerin rintakuva. Pohjoisikkunoista avautui näkymä myös hänen haudalleen. Salille antoivat valoa kaksi suurta kattokruunua sekä taidegalleriamaista tasaista yleisvalaistusta luovat, kattopalkkeihin tasaisin välein kiinnitetyt yksinkertaiset valaisimet (myöhemmin poistettu). Salissa oli flyygeli, useita karhuntaaljoja ja monumentaalisen takan ympärillä uusbarokkituoleja, mutta nämä pikemminkin korostivat kuin hälvensivät tilan "museosalimaisuutta".

Hallista johti leveä liukuovellinen oviaukko hengeltään täysin erilaiseen, rokokoo-tyyliseen *salonkiin* [104], joka oli kalustettu kullatuin tyylihuonekaluin. Voimakkain värein maalatut klassististyylliset pilasterit ja kattolistat antoivat puitteet Keirknerin kokoelmassa vähemmistönä olleille ulkomaisen maalaustaitteen edustajille, mm. ranskalaisille ja englantilaisille muotokuville, "kauniille naisille à la Gainsborough".⁴⁰ Ranskalaiset ikkunat avautuivat Kai-vopuiston puoleiselle, talon lounaiskulman kiertävälle terassille. Ovien väliin oli Saarisen ensimmäisissä luonnoksissa hahmoteltu jonkinlaista, myöhemmin ylipyyhittyä, alttarimaista rakennelmaa.⁴¹

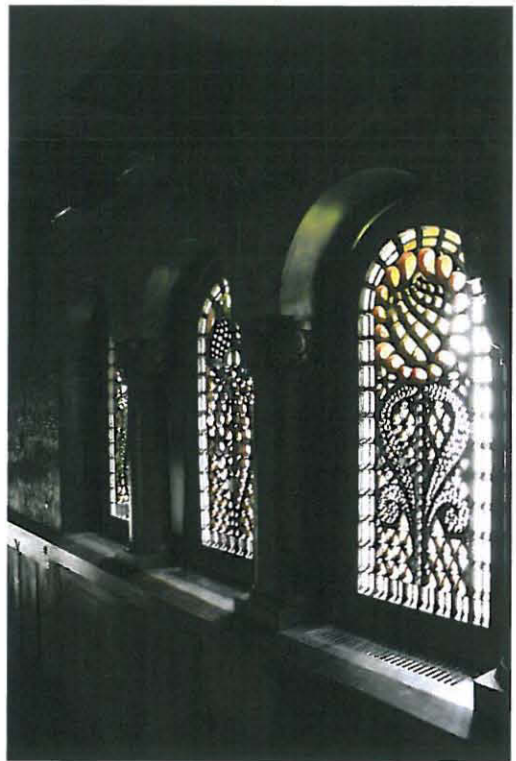
Salongista avautuivat liukuovet pohjoisenpuoleiseen kirjastoon [103] ja eteläpuoleiseen ruokasaliin [105]. Kirjastoon Saarinen oli piirtänyt matalat mahonkiset kirjahyllyt ja niihin liittyvän kiinteän nahkasohvan, jotka sopivat yhteen Luotsikadun asunnon kirjastosta tuotujen nahkaisten lieriötuolien ja pyöreän pöydän kanssa. Pohjoisseinustan kirjahyllyjen välissä olleen, mahongilla ja sinertävillä kaakeleilla verhoillun takan yläreunassa oli Wikströmin pronssifriisi. Huoneen kulmiin sijoitettujen pilastereiden väliset holvikaaret ja kaari-ikkunoiden romanttissävyyiset lyijylasimaalaukset loivat tasakattoiseen huoneeseen "kansallisromanttista" tunnelmaa, joka sopi Gallen-Kallelan, Halosen yms. maalausten taustaksi.

Eteläpuoleinen, pitkänomainen ja suurten puistoon avautuvien ikkunoiden ansiosta valoisa ruokasali oli tunnelmaltaan jälleen erilainen, *Arts and Crafts* -tyylinen. Kalusteet ja suuri "liekkimatto" oli tuotu Luotsikadun ruokasalista, jonka sisustusta oli mukailtu puu-upotuksin koristelluissa sei-

näpaneloinneissa, kuparikoristeisissa lasivitriineissä ja valaisimissa. Seinien yläosissa ja eteläseinustan takan yläpuolella oli tummasävyinen koristetapetti. Tähän ei oltu sijoitettu suuria maalauksia, vaan mm. Edelfeltin, Simbergin ja Rissanen pienehköjä piirustuksia, etsauksia ja vesivärimaalauksia, jotka olivat ”taiteilijoiden lahjoja isäntävälle”.⁴²

Ruokasalista johti ovi korkeaan tynnyriholvattuun tarjoiluhuoneeseen [110], joka oli samalla palvelusväen portaan halli. Hallin ja sen eteläpuolisen kookkaan keittiön [106] välillä oli suurin valoaukoin varustettu seinä, jonka molemmin puolin oli kiinteitä laskutasoja ja kaapistoja. Varsinaisen keittiötilan keskelle oli sijoitettu puu- ja kaasuliedet ja tilan länsiosasta oli erotettu lasiseinällä erillinen astianpesutila. Eteläpäädyssä oli kolme huonetta [nyk. 107–108], joista keskimäinen ja suurin valoisa huone liittyi lasiseinän välityksellä keittiöön työ- tai ruokailutilana. Sen molemmin puolin oli pienemmät varastohuoneet. Keittiöstä ja tarjoiluhuoneesta oli alun perin yhteys eteishalliin naulakkotilan [112] kautta.

Ylempiin kerroksiin päästiin suuresta salista lähtevää pääportaikkoa pitkin. Ensimmäinen nousu oli eteishallin päällä olevaan lehterimäiseen välihalliin [200], joka avautui saliin Finnen veistämien puupylväiden lomitse. Se oli sisustettu hienostokodeissa erityisesti 1800-luvulla suosittuun tapaan nk. *turkkilaisiksi huoneeksi*. Mukavat divaanit, ottomaanit, matot, pikkupöydät ja muut matkamuisot olivat mahdollisesti perua August Keirknerin ennen Suomeen muuttamista Azerbaidžanissa viettämillä vuosilla. Itämaista tunnelmaa vahvistivat suuren salin seinien yläosista jatkunut ns. kultanahkatapetti, kaari-ikkunoiden värikkäät puusäleiköt ja hämyistä valoa antaneet seinävalaisimet. Itäseinustalle, portaiden yläpäähän tehtyyn monikulmaiseen seinäsyvennykseen oli Krohnin artikkelin mukaan sijoitettu ”himmeä ikuisesti palava lamppu”. Valokuvissa näkyy vain suurehko lohikäärme kuvioinen posliinimaljakko, jonka taakse oli ripustettu itämainen kudonnainen.

Hämyisä turkkilainen huone eli välihalli 1920-luvulla. Sundström / HKM

Välihällin eteläseinustan verhoiin suljettavasta aukosta päästiin toiseen kerrokseen johtavaan pääportaaseen. Sen alatasanteelle oli sijoitettu itämaisyytylinen valaisin ja seinille ”itämais-aiheisia, eksoottisia tauluja”, vaikka itse vaaleasävyinen porrashuone kaariholveineen oli tunnelmaltaan hyvin erilainen. Porras johti galleriamaiseen ylähalliin [201], jossa oli suuri kattoikkuna ja alahällin tapaan tasaista valoa antavat kattovalaisimet. Ylähalliin oli sijoitettu kaikkein kookkaimmat maalaukset, mutta läpikulkuilamaisuutensa takia ei juuri lainkaan kalusteita. Varjoisassa itäkulmauksessa oli seinään upotettu, tamperelaisen G.R. Grundströmin *kassakaappitehtaan* valmistama kassakaappi.

Toisen kerroksen koko pohjoispää oli varattu August Keirknerin *työhuoneeksi* [205], jollaiselle ei ollut enää tarvetta. Huoneen keskellä oli kuitenkin Keirknerin työpöytä, jolle oli aseteltu hänen kirjoitusvälineitään, sekä kirjoitustuoli, joka Krohnin mukaan odotti ”tulijaa, joka ei koskaan palaa”. Keskeiselle paikalle seinälle oli ripustettu haulikko metsästyksestä innostuneen Keirknerin muistoksi. Huoneeseen oli sijoitettu useita erillisiä istuinryhmiä sekä tietenkin veistoksia ja maalauksia. Myös täällä seinät oli alun perin päällystetty nykyasusta poikkeavilla tummilla tapeteilla. Katon betonipalkit oli verhottu profiloituin puulistooin ja huoneen länsisivustan takkasyvennyksen lattia, katto ja seinät on päällystetty tummin kaakelein. Muista talon takoista poiketen siinä on suuri, taidokkain kuparipakotuksin koristeltu kipinäsuojus.

Ylähällin länsipuolella olleen *budoarin*, eli Lydia Keirknerin *biedermeieriläistyyn* sisustetun salongin [206] seinillä oli perhemuotokuvia. Suurista ikkunoista ja parvekkeelta oli näkymät Kaivopuiston suuntaan.

Talon ’puolijulkisten’ tilojen kierros päättyi pääportaita pitkin (tai hissillä) ylös tornihuoneeseen [400], jonka ikkunoista avautuivat näkymät joka suuntaan Kaivopuiston, kaupungin kattojen, saramien ja Suomenlinnan yli merelle. Tila muistutti samoihin aikoihin valmistuneen Munkkiniemen pensionaatin tornisalia. Hieman raskaan oloinen betonirakenteinen kasetoitu katto oli lisätty suunnitelmiin vasta marraskuussa 1917. Krohn hehkutti tornihuoneen tunnelmaa artikkelinsa lopuksi:

Eric Sundströmin otti ylähallista useampia kuvia, joissa kalusteiden ja taulujen paikkoja oli vaihdettu. Kuvassa sali kaikkein ”taidegalleriamaisimmassa” asussaan. Seinät oli maalattu vihertäväksi. Kattoikkunan ympärillä hehkulamppuvalaisimet. Sundström / WA

”Miten ihanaa täällä mahtaakaan olla kuutamaisena elokuun iltana, kun hopeiset kuunsäteet välkkyvät tyyneellä meren pinnalla, tai valoisana juhannusyönä, kun salaperäinen hämy kietoo huntuunsa vaaleanvihreät puut. Tai pimeänä talvi-iltana, kun kirkas tähtitaivas kaarentuu yläpuolella.”

August Keirknerille tarkoitettu työhuone 1920-luvun puolessa välissä. Vasemmassa reunassa näkyy seinälle ripustettu haulikko. Kangastapetit olivat viininpunaiset ja seinien yläosa ja kattopalkit maalattu mahonginvärisiksi. Taaempi, työpöydän yläpuolella näkyvä valaisin on todennäköisesti sama kuin nykyään kirjastossa 105 sijaitseva (alla). Sundström/WA

Talon yksityisemmistä tiloista valokuvissa nähdään ainoastaan pilkahdus budoaarin eteläpuolisista parkettilattiaisista päämakuuhuonetilosta (207–8). Ne muodostivat budoaarin kanssa huonesarjan, *rum-i-fil*, jonka päätteenä oli etelään suunnattu, kiinteiden komeroiden kehystämä kaksoisikkuna. Luonnospiirustuksissa tilasarjan pohjoispäätteeksi oli kaavailtu työhuoneen takkaa, mutta oviaukkoa tähän huoneeseen ei toteutettu. Molemmat makuuhuoneet olivat todennäköisesti Lydia Keirknerin omassa käytössä, keskimmissä oli mm. kirjoituspöytä ja divaani ja päätyhuone oli varsinaisena makuuhuoneena suurine peilipöytineen.

Makuuhuoneista oli yhteys toisen kerroksen eteläpään pukeutumis-, kylpyhuone- ja wc-tiloihin [nyk. 209–215]. Suunnitelmapiiirustuksissa oli esitetty isäntäparille kaksi suurehkoa pukeutumishuonetta [nyk. 210–213] kiinteine kaapistoineen, mutta niistä pienemmästä lohkaistiin mahdollisesti jo tässä vaiheessa osa kerroksen siivouskomeroksi ja toiseksi wc-tilaksi. Kylpyhuone oli suuri kahdeksankulmainen huone [nyk. 209], jonka ikkunoiden vastaisella pitkällä seinällä oli kiinteä kylpyamme.

Leskeksi jäänyt Lydia Keirkner ei joutunut asumaan suuressa talossaan yksin, vaan sinne muutti samaan aikaan myös hänen kuusi vuotta vanhempi sisarensa, Kammion sairaalan entinen ylisairaanhoitaja Fanny Bremer sekä Keirknerien sihteerinä jo Ähtärissä toiminut Anna Waldén, jonka perhe oli asunut Keirknerien naapurissa.⁴³ He asuivat todennäköisesti päällekkäin sijainneissa toisen ja kolmannen kerroksen vierashuoneissa [202–203 ja 302]. Yläkerran vierashuoneessa oli oma kylpyhuone, kun alakerrassa oli vain pieni pesukompukka, mutta sen sijaan enemmän komerotilaa ja oma parveke.

Kolmannen eli ullakkokerroksen eteläpäädyssä olivat palveluskunnan asuintilat: kaksi asuinhuonetta [307–8] sekä käytävän varrelle sijoittuneet kylpyhuone- ja varastotilat [309a–c]. Taloon muutti vuonna 1918 kaksi palvelijatarta, Anna Konttinen ja Amanda Johansson, jotka asuivat siellä 1930-luvun vaihteeseen asti. Pääosan kolmannen kerroksen pinta-alasta vei laaja kylmä ullakko [310], jonka yhteydessä oli ylähalliin valoa antava lasiullakko.

Talomies Emil Oksala asui pohjakerroksen erillisessä asunnossa [nyk. 003–008] perheineen, johon kuuluivat hänen puolisonsa Ida sekä kaksi poikaa. Pohjakerrokseen oli suunniteltu kaksi pientä yhden huoneen asuntoa talonmiehelle ja autonkuljettajalle. Niillä oli yhteinen ulkoeteinen ja wc [nyk. 002a], mutta omat sisäteiset ja keittiöt. Jää kuitenkin epäselväksi, asuiko talonmies vain toista näistä huoneistoista vai oliko ne yhdistetty suuremmaksi asunnoksi, koska erillistä autonkuljettajaa ei Lydia Keirknerin palveluksessa ollut.

Pohjakerroksen asuntoihin mentiin sisään avonaisen edustatilan kautta [nyk. autotalli 010], jonne päästiin talon eteläsvivulta. Sen kautta pääsi myös pohjoispuoliseen autotalliin [nyk. 011], jonne piirustuksista päätellen oli rakennettu jonkinlainen öljymonttu ja viemäröinti. Sekä katos että talli avautuivat suurten kaari-ikkunoiden kautta lännenpuoleiseen loggiaan. Loggian kautta oli kulku autotallin pohjoispuolella sijainneeseen pannuhuoneeseen [nyk. 015, 012 ja osa käytävästä 017a].

Pannuhuoneen pohjois- ja itäpuolilla oli taloudenhoitoon tarkoitettuja tiloja. Luoteiskulmassa oli muuratulla padalla ja leivinuunilla varustettu pyykki- ja leivintupa [013] ja sen vieressä mankeli- ja silityshuone [014]. Pannuhuoneen seinänaapurina oli pitkänomainen kuivatushuone [020], jonka kautta keskuslämmityspotket oli johdettu. Pohjakerroksen itäpuolen maanalaisiin ikkunattomiin tiloihin oli sijoitettu viini- ja ruokakellarit [018–019]. Viinikellariin pääsi porrasta pitkin suoraan eteishallista, mutta pääasiallinen käynti taloudenhoitotiloihin kulki hallin ja keittiöportaan [001–2] kautta.

Talon myyminen

Lydia Keirknerin palatsimainen asunto ja komeat puitteet herättivät lehdistössä niin ihastusta kuin huvittuneisuuttakin. Marmoripalatsissa järjestetyissä, taiteellisen ohjelman säestämässä iltapäiväteekutsuissa oli hoidettu 1920-luvulla juuri itsenäistyneen ja edustustiloiltaan vielä puutteellisen maan diplomaattisuhteita. Kotilieden artikkelissa *Nykyaikaisia helsinkiläisiä teekutsuja* esiteltiin ”tavallisille kuolevaisille” tätä mm. englantilaisten ja ranskalaisten diplomaattien mukanaan tuomaa ns. kello viiden teetä.⁴⁴ ”Länsi-Euroopan hienoston teenjuonti- ja rupatteluhetkeeseen” valitsema iltapäivätee oli tullut muotiin ”muutamissa piireissä” myös Helsingissä. Teekutsuja ulkomaisia vieraita varten järjestettiin myös mm. kesällä 1922 Suomen eläin-suojeluyhdistysten keskusliiton yleisen liittokokouksen yhteydessä. Näistä, juhllisuuksien loiskokohdaksi mainituista kutsuista vieraiden mieleen jäivät erityisesti ”kallitit taidearteet, ihana kukkaisrikkaus, tunnehikas musiikki ja ennenkaikkea emännän viehättävyys”.⁴⁵

Toisaalta vuoden 1935 joulunumerossaan pilalehti Garm oli lähettämässä ruukinpatruunatar Keirknerille lahjaksi norjalaisen Annik Saxegaardin kirjaa *Två rum och kök*. Tällaisia sopivaksi katsottuja kirjoja aiottiin lähettää ”vanhan tradition mukaisesti” myös muille tunnetuille henkilöille, kuten presidentti Svinhufvudille, Mannerheimille, Hitlerille ja Mussolinille.⁴⁶

Lydia Keirknerin sisar Fanny Bremer kuoli joulukuussa 1936 ja myös hänen toinen sisarensa Emilia Dahl oli kuollut lyhyen ajan sisällä. Marmoripalatsi kävi yksineläjälle liian suureksi ja autioksi ja Keirkner kertoi joutuneensa siellä usein syvän melankolian valtaan. Hän myi talonsa vuonna 1937 Anna Waldénin veljelle, paperitehtailija *Rudolf Waldenille*.⁴⁷ Myyntihinta oli 4,25 miljoonaa markkaa ja kaupassa Waldenille siirtyi myös suuri osa talon kalusteista. Keirkner muutti palvelijoihin maaliskuun 1937 loppuun mennessä lähistöllä sijaitsevaan Raatimiehenkadun asuntoon, josta hänellä oli edelleen näkymät Kaivopuistoon. Suurimmat maalauksensa hän deponoi Ateneumin taidemuseolle, jonne hän myös testamenttasi merkittävän taidekokoelmansa. Lydia Keirkner kuoli vuonna 1945.⁴⁸

Marmoripalatsin pohjoista, Katolisen kirkon ja Tehtaankadun puoleista pihaa 1920-luvulla. Kuva otettu ensimmäisen kerroksen terassilta. Sundström / WA

Waldenien kotina 1937–46

Kenraali R. Waldenin omistaman ja arkkitehti Eliel Saarisen suunnitteleman Itä-Kaivopuiston I:n ihmeellisten kattojen alla – kuten kuvistakin näkee, jokaisessa huoneessa on erilainen katto – on nyt SUOMALAINEN KOTI

Kuva 8/1939

Muuttoremontti

Rudolf Walden (s.1878) muutti puolisonsa Anni Waldenin (s.1885) kanssa Marmoripalatsiin läheisestä Merikadun asunnostaan marraskuun puolessavälissä 1937. Taloon muuttivat myös heidän nuorimmat lapsensa Liisa (s.1914) ja Lauri (s.1919), joiden huoneet sijaitsivat ylimmissä kerroksissa.⁴⁹ Marmoripalatsi soveltui erinomaisesti edustustilaisuuksiin ja suuriin päivällisiin, joita Rudolf Walden asemansa takia, Yhtyneiden paperitehtaat Oy:n johtajana tapasi järjestää. Tärkeää Waldenille oli erityisesti se, että ulkomaalaiset vieraat näkisivät edustavan suomalaisen kodin.⁵⁰

Ennen muuttoaan Waldenit teettivät rakennuksessa remontin, jossa suurin osa huoneista maalattiin uudelleen entistä vaaleammin sävyin, ehkä nimenomaan korostamaan modernia pohjoismaista suomalaisuutta. Pintaremontti vaikutti suuresti useimpien pöytätilojen, mm. alakerran salongin [104] tunnelmaan, mikä käy ilmi huhtikuussa 1939 ilmestyneen Kuva-lehden artikkeliin otetuista valokuvista.⁵¹ Valokuvista näkyy myös eräitä pieniä muutoksia kiintokalusteissa, mm. kirjaston [103] sohva uudistettiin ja päällystettiin samettikankaalla ja työhuoneeseen [205] rakennettiin kirjahylly, joka erotti takkanurkkauksen entistä selvemmin omaksi tilakseen.

Suuri sali jäi sen sijaan lähes täysin ennalleen kiinteän sisustuksensa sekä ovi- ja ikkunaverhojensa puolesta. Keirknerien lukuisten maalausten ja veistosten puuttuessa sali muuttui kuitenkin olohuoneisemmaksi, ja sen kalustukseksi tuotiin mm. muhkeita sohvia. Vaikka taideteoksia oli entistä vähemmän, oli seinillä myös Waldenien aikana tunnettujen suomalaistaitelijoiden teoksia, niistä ehkä näkyvimpänä ruokasalin [105] eteläseinustalle takan yläpuolelle sijoitettu Pekka Halosen suurikokoinen maalaus *Valkoiset*. Kirjastohuoneessa taas oli useita Rudolf Waldenin ystävän marsalkka Mannerheimin muotokuvia.

Marmoripalatsiin hankittiin uusia kalusteita, mattoja ja verhoja, ja suurin osa taloon jääneistä Keirknerien kalusteista sijoitettiin uudelleen. Näihin

Näkymä kirjastosta salongin kautta ruokasaliin Waldenien aikana. Kaikkien huoneiden seinäpinnat on maalattu vaalein sävyin. Vasemmalla seinällä marsalkka Mannerheimin ja oikealla kenraali Hannes Ignatiuksen muotokuvat. Ruokasalin päätyseinällä näkyy Pekka Halosen suurikokoinen maalaus "Valkoisia". Iffland / WA

sisältyivät mm. Saarisen Luotsikadulle suunnittelemat pienemmät pöydät tuoleineen, mutta ei suurta ruokailukalustoa, jonka tilalle hankittiin uusi pöytä tuoleineen. Salonki kalustettiin pietarilaisella rokokoo-kalustolla ja sen ovien yläpuolelle kiinnitettiin jo Merikadun asunnossa olleet, Waldenien omistamaa Sysmän Rapalan-kartanoa esittävät maalaukset. Vähällin eli entisen turkkilaisen huoneen [200] syvennykseen sijoitettiin kiinalaisen maljakon sijaan kullattu buddhapatras. Syvennystä reunustamaan kiinnitettiin puinen kehys (tallissa vintillä). Tornihuone [400] oli Liisa Waldenin olohuoneena ja se oli sisustettu kustavilaisella kalustolla, joka oli ilmeisesti jäänyt taloon Keirknereiltä.

Waldenien mukana Marmoripalatsiin muuttivat Merikadulta myös kaksi sisäkköä, Esteri Järvinen ja Maria Järvinen. Taloon palkattiin uusi keittäjätär ja talomieheksi saapui Sysmästä Waldenien entinen auton- ja veneenkuljettaja Hjalmar Tukiainen perheineen.

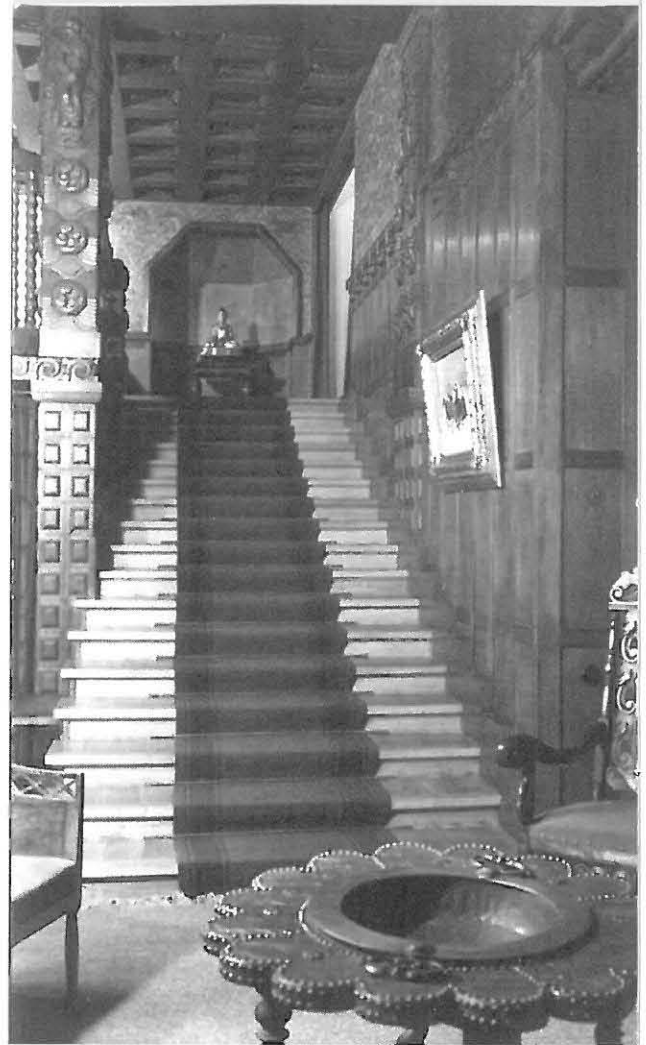
Marmoripalatsin tilava ja hyvin varustettu keittiö ja suuri ruokasali olivat omiaan päivällistilaisuuksien järjestämiseen. Ruoanlaitto oli nuorena keisarikunnan pääkaupungin Pietarin erinomaiseen ruokakulttuuriin tutustuneen Rudolf Waldenin erityisharrastus, ja hän määräsi päivällistensä ruokalistan lisäksi myös ruokien valmistustavoista ja tarjollepanosta. Helsingin ja ”monien Euroopan pääkaupunkien” hovimestarien sanottiin joutuneen oppimaan Waldenin asiantuntijuuden ruoanlaiton alalla, ja ehkä juuri tästä syystä myös Marmoripalatsin keittäjätär vaihtui useaan otteeseen.⁵²

Joulukuussa 1938 Rudolf Walden järjesti suurimman edustustilaisuutensa Marmoripalatsissa, omat 60-vuotispäivänsä. Suuressa salissa hän otti vastaan onnitteluja suurelta joukolta valtiovalan ja paperiteollisuuden edustajia, joiden tuomia huomionosoituksia ja onnitteluadresseja varten saliin teetettiin erityinen kookas hyllykkö.⁵³

Sotavuodet

Talvisodan puhjettua Rudolf Waldenista tuli Mikkeliissä sijainneen päämajan edustaja valtioneuvostossa ja rauhanteon jälkeen puolustusministeri aina jatkosodan loppuun asti. Puolustusministerinä hän kävi Marmoripalatsissa neuvotteluja mm. saksalaisen everstiluutnantti Veltjensin kanssa elokuussa 1940 kauttakulkusopimuksesta Pohjois-Suomen kautta saksalaisten miehittämään Pohjois-Norjaan.⁵⁴

Rudolf Walden joutui toimensa takia tekemään pitkiä päiviä ja Lauri Walden oli muiden Waldenien poikien tapaan rintamalla. Suomen Kuvalehden artikkelissa maaliskuulta 1943 kerrottiin Marmoripalatsin olevan ”naisväen hallussa”, kun taloon oli keväällä 1942 muuttanut myös Laurin puoliso Maire.

Yllä ja yllä oik. Suuren salin portaikko ja takkanurkkaus jatkosodan aikana otetuissa kuvissa. Vähällin syvennykseen oli sijoitettu buddha-patsas (kuva: Iffland / WA). Takan luona istuvat (vasemmalta) Anni Walden, Liisa Walldén ja Maire Walden. Pallilla istuu vuoden vanha Johanna Walldén (kuva: ©Hede Foto / Suomen Kuvapalvelu Oy).

Kirjastohuone 105 Waldenien ajalla. Työpöydän ääressä on Eliel Saarisen suunnittelema lieriötuoleja ja oikealla, uusitun kiinteän sohvän vieressä Keirknerien turkkilaisesta huoneesta siirretyjä pikkupöytiä. Iffland / WA

Suuren salin Waldenien aikaista sisustusta. Taustalla Rudolf Waldenin 60-vuotispäivien huomionosoitusten säilytyskaappi. WA

Palveluskunta vaihtui sota-aikana tiheään ja talossa asui loppuvuodesta 1941 alkaen myös lastenhoitaja, joka huolehti ensin Liisa Walldénin ja myöhemmin myös Maire Waldenin lapsista.⁵⁵

Helsingin suurpommitusten 1944 aikana, helmikuun 26. ja 27. päivän välisenä yönä viereinen Itäinen puistotie 3 sai osuman miinapommista ja syttyi palamaan. Useita miinapommeja putosi myös puistoalueelle Marmoripalatsin lounaispuolelle. Suurin osa Marmoripalatsin ikkunoista rikkoutui ja mm. välihallin 200 sirpalevaurioita korjattiin vielä vuonna 1952 tehdyssä remontissa.⁵⁶

Valtio vuokraa Marmoripalatsin 1946

Sodan loppuvaiheessa Rudolf Walden joutui työskentelemään kovassa paineessa ja asiaa pahensi tieto Lauri Waldenin kuolemasta Neuvostoliiton kesän 1944 suurhyökkäyksen aikana. Kärsittyään loppukesällä lievän halvauksen ja oltuaan Moskovan rauhanneuvotteluissa syyskuussa, hän halvaantui marraskuun lopussa 1944 menettäen puhekykynsä. Waldenia hoidettiin Marmoripalatsissa, jossa asui peräkkäin kaksi sairaanhoitajaa huhtikuusta 1945 helmikuuhun 1946. Maire Walden muutti poikineen pois Marmoripalatsista joulukuussa 1945 ja Walldénin seuraavassa helmikuussa. Viimeistään tällöin myös Anni ja Rudolf Walden siirtyivät Rapalaan, jossa Rudolf kuoli lokakuussa 1946.⁵⁷

Marmoripalatsi annettiin maaliskuussa 1946 vuokralle valtiolle. Talon alakertaan sijoitettiin tässä vaiheessa sosiaaliministeriön hallinnon alaan kuulunut sotatapaturma-arkisto ja yläkertaan äitiysneuvola. Taloon muuttivat tällöin asumaan, mahdollisesti näihin toimintoihin liittyen, mm. ylikonstaapeli, tarkastusmies ja keittäjä sekä kesällä vielä eräs puhelunvälittäjä.⁵⁸

Sotaylioikeuden kolmas osasto

Asekätkentäoikeudenkäynti 1947–48

Kevättalvella 1947 ryhdyttiin Marmoripalatsiin vielä jääneitä Waldenien tavaroita pakkaamaan pois lähettämistä varten ja niiden tilalle tuotiin toimistopöytiä ja tuoleja alkamassa ollutta asekätkentäoikeudenkäyntiä varten.⁵⁹ Takautuvasti säädetty asekätkentälaki oli hyväksytty tammikuussa 1947 ja laajaa syytettyjen joukkoa varten perustettiin Vuorimiehenkadulla sijainneeseen sotaylioikeuteen ylimääräisiä osastoja, joille etsittiin tilapäistiloja. Marmoripalatsiin asetui sotaylioikeuden kolmas osasto, joka otti käsiteltäväkseen syytettyjen johtoryhmän eli ns. *päämajan linjan*. Oikeudenkäynnissä oli syytettynä mm. yliesikunnan päällikkö kenraaliluutnantti Aksel Airo, ja siksi yleisön ja lehdistön kiinnostuksen odotettiin olevan suurta.⁶⁰

Marmoripalatsin toisen kerroksen suuri työhuone [205] soveltui kokonsa puolesta päämajan linjan istuntopaikaksi. Sinne piti mahduttaa tilat oikeuden jäsenten, syyttäjiä, kymmenien syytettyjen ja heidän asianajajiensa lisäksi liittoutuneitten valvontakomission ja diplomaattikunnan edustajille sekä lukuisille lehdistön edustajille, joista 19 oli ulkomaisten sanomalehtien ja uutistoimistojen kirjeenvaihtajia. Oikeuden jäsenet ja syyttäjät istuivat huoneen pohjoisen- ja idänpuoleisten ikkunoiden edessä ja syytetyille oli varattu 30 wieniläistuolia huoneen keskiosaan. Lehdistön 40 istumapaikkaa oli ehdettu lännenpuoleiseen takkanurkkaukseen.

Toisen kerroksen länsisivustan entinen salonki ja makuuhuoneet [206–208] muutettiin lehdistön sekä syyttäjiä ja asianajajien huoneiksi, joihin

Asekätkentäoikeudenkäynnin istunto entisessä työhuoneessa 205. Tuomaristo istuu ikkunoiden edustalla ja syytetyt selkä kuvaajaan päin etualalla. ©Finlandia-kuva / Suomen kuvapalvelu Oy

Neuvostoliittolaisia Liittoutuneitten valvontakomission edustajia Marmoripalatsin ylähallissa asekatkenta-oikeudenkäynnin aikana. Etumaisena kenraaliluutnantti Sergei Tokarjev ja hänen oikealla puolellaan istuntosalia kohden kävelevät lähetystösihteerit Zotov ja Popov. Kuva julkaistu Reijo Ahtokarin teoksessa Asekatkenta-juttu, Porvoo 1971.

asennettiin mm. tilapäisiä kattovalaisimia. Lehdistölle oli järjestetty myös oma puhelinkeskus. Ylähallin idänpuoleinen vierashuone [202] sisustettiin syytettyjen taukotilaksi. Huoneeseen tuotiin pöytä ja tuoleja sekä rautasängyt kolmea lääkärihoidossa olevaa, pidätysajan rasitusten heikentämää syytettyä varten. Huoneeseen liittyvällä parvekkeella syytetyt saattoivat käydä istuntotaukojen aikana tupakalla. Sivuhalliin [214] pystytettiin tilapäisluontoisia ”pahvisiiniä” erottamaan yleisötiloja muista tiloista.⁶¹

Kun oikeudenkäynti 28. maaliskuuta alkoi, ei yleisön kiinnostus ollut aivan niin suurta kuin odotettiin. Paikalle komennettujen useiden poliisien ei tarvinnut puuttua asiaan, kun Marmoripalatsin lähistöllä seisokselleet parikymmentä katselijaa seurasivat syytettyjen saapumista oikeudenistuntoon.⁶²

Marmoripalatsin ostaminen valtiolle

Asekatkenta-jutun käsittelyn aikana Marmoripalatsi osoittautui hyvin sopivaksi oikeuden istuntopaikaksi. Rakennuksen ostaminen Waldeneilta ja muuttaminen pysyvästi oikeustaloksi oli seurausta sotien jälkeen oli esiin nousseelle tarpeelle perustaa Helsinkiin uusi hovioikeus. Neljäntä hovioikeutta tarvittiin Turun, Vaasan ja entisen Viipurin hovioikeuksien rinnalle selvittämään sotien jälkeisellä ajalla syntynyttä valtavaa, erityisesti pääkaupunkiseudulle keskittynyttä jutturuuhkaa.⁶³

Helsingin hovioikeuteen arveltiin olevan perusteltua yhdistää myös sotaylioikeus, joka teki oikeusministeriölle joulukuussa 1947 asiasta esityksen. Siinä tuotiin epäsuorasti esille myös Marmoripalatsin ostaminen. Asekatkenta-oikeudenkäynnin päämajan linjan päätösistunto pidettiin 9. huhtikuuta 1948. Heti tämän jälkeen rakennushallitus antoi lausunnon Marmoripalatsin arvosta ja loppuvuodesta oikeusministeriössä ryhdyttiin laatimaan selvitystä hovioikeuden tarvitsemista huonetiloista ja siitä, miten Marmoripalatsi täyttäisi nämä vaatimukset.

Esitys Marmoripalatsin ostamiseen tarvitusta määrärahasta hyväksyttiin eduskunnassa kesällä 1949 ja kaupasta sovittiin Waldenien kanssa marraskuussa, perintöverotuksesta käydyn oikeuskäsittelyn jälkeen. Valtio maksoi rakennuksesta 30 miljoonaa markkaa, kun sen arvoksi oli aiemmassa rakennushallituksen lausunnossa arvioitu yli 12 miljoonaa markkaa enemmän.⁶⁴

Vasta kun Marmoripalatsi oli luovutettu oikeusministeriön käyttöön, ryhdyttiin valtioneuvostossa valmistelemaan esitystä Helsingin hovioikeuden perustamista koskevasta lainsäädännöstä. Asia saatiin eduskunnan käsittelyyn vuonna 1951 ja rakennushallituksen käyttöön asetettiin heinäkuussa 170 000 markan määräraha Marmoripalatsin korjaustöitä varten.⁶⁵ Hovioikeuden perustamispäätös saatiin kuitenkin aikaan vasta 18. tammikuuta 1952 ja tarkoituksena oli, että sen toiminta alkaisi syksyllä.

Hovioikeuden talo 1952–84

Remontti 1952

Marmoripalatsin oli katsottu soveltuvan tiloiltaan hovioikeudelle varsin hyvin. Hovioikeuden perustamiseen ja talon kunnostamiseen tarvittava määräraha olikin pyritty pitämään mahdollisimman alhaisena, jotta asia olisi hyväksytty eduskunnassa. Rakennushallituksessa laadittiin helmikuussa 1952 muutossuunnitelmat, joissa rajoituttiin vain kaikkein välttämättöimpiin muutostöihin.⁶⁶

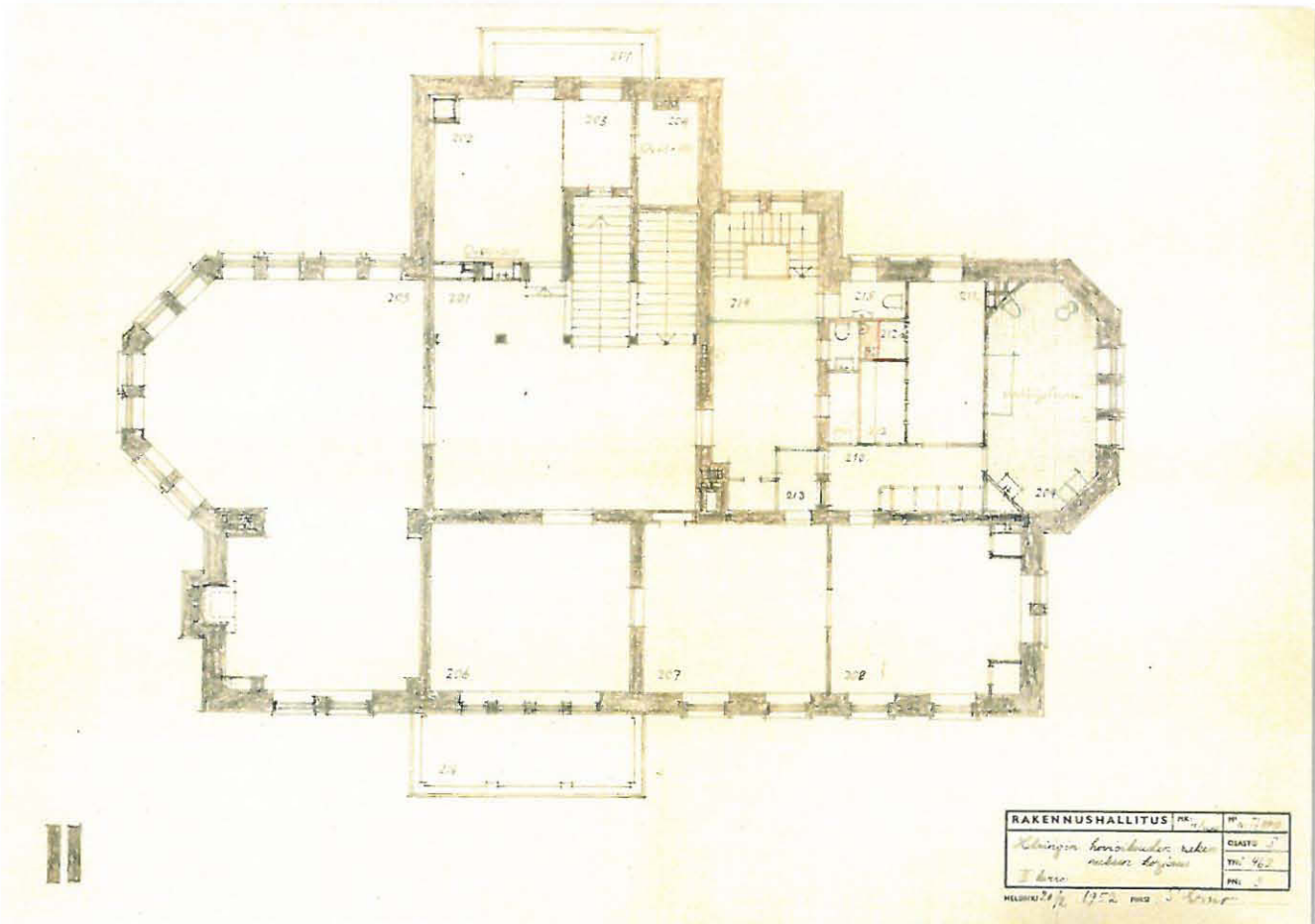
Marmoripalatsin päätilat otettiin pintakorjausten jälkeen käyttöön lähes sellaisinaan, suurimpia töitä olivat asekatkentaioikeudenkäynnin takia rakennettujen väliaikaisrakenteiden purkaminen ja uusien kalusteiden hankkiminen sekä erilaiset sähkö- ja puhelinasennustyöt. Ensimmäisen kerroksen suuresta salista tehtiin kirjasto huone ja sen pitkälle länsiseinustalle teetettiin nykyiset kirjahyllyt. Sali yhdistettiin sivuhalliin avaamalla oviaukko eteläseinän takan läpi. Finnen veistosfriisi ja muut koristeet kuitenkin säilytettiin, ja puretut kaakelit varastoitettiin vintille mahdollista entisöintiä silmällä pitäen.

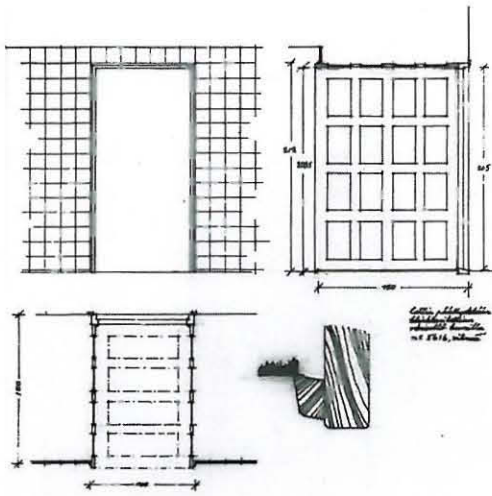
Kirjastohuoneesta [103] tuli vähäisin muutoksin hovioikeuden presidentin huone ja salongista [104] tehtiin hänen sihteerinsä työtila. Ruokasaliin sijoitettiin pitkä kokouspöytä hovioikeuden täysistuntoja varten ja siellä tuli kokoontumaan myös yksi hovioikeuden kolmesta jaostosta. Muiden nelijäsenisten jaostojen istuntosalit sijoituivat toisen kerroksen länsipuolen huoneisiin. Entinen työhuone [205] jatkoi suullisten käsittelyjen salina ja sinne teetettiin Helsingin keskusvankilassa uudet istuntokalusteet.⁶⁷

Uudessa käytössä tarpeettomiksi käyneistä ensimmäisen kerroksen keittiö- ja tarjoilutiloista [106–110] purettiin kaikki kiintokalusteet, liedet yms. ja ne uudistettiin hovioikeuden kirjaajankonttorin ja lähettämön toimistotiloiksi. Yleisön asiointia varten sivuportaan itäpuolelle avattiin uusi sisäänkäynti,

Hovioikeutta varten toisessa kerroksessa tehtyjen korjausten suunnitelma helmikuulta 1952. Purettavat rakenteet, kuten kylpyhuoneen vesikalusteet ja sivuporrashallin väliaikaiset "pahviseinät" on merkitty vihreällä. Uudet rakenteet punaisella. KA

Suuren salin takan tilalle tehdyn oviaukon suunnitelma 1952. SKA

josta uusittu porras johti kirjaamon uudella L-muotoisella tiskillä saarrettuun asiointitilaan. Entisiin keittiön takatiloihin tuli kirjaajan työhuoneen lisäksi pieni kahvikeittiö ja taukotila.

Toisen kerroksen eteläpäädyn kylpyhuoneesta purettiin vesikalusteet lukuunottamatta kylpyammetta, joka muutettiin (oikeusministeriön vaatimuksesta) puuverhouksen avulla pöydäksi. Huoneesta tuli kahden konekirjoittajan työhuone. Viereinen vaatehuone muutettiin kahvihuoneeksi ja sinne asennettiin keittiökaluusteet. Näiden tilojen yläpuolelle kolmannen kerroksen entisiin palvelijantiloihin tuli toinen konekirjoittajien huone sekä eteläpäätyyn tuomareiden työhuone.

Hovioikeuden presidentin ja sihteerin lisäksi ainoastaan kanne- ja yleisviskaalit saivat omat työhuoneensa Marmoripalatsista. Nämä sijaitsivat ilmeisesti päällekkäin toisen ja kolmannen kerroksen entisissä vierashuoneissa. Muille työhuoneille ei ollut tarvetta, koska sekä hovioikeuden tuomarijäsenet että esittelijät suorittivat asioiden valmistelutyön kotonaan.

Talomies Tukiaisen jälkeen vuonna 1952 pohjakerroksen asuinhuoneiston sai käyttöönsä uusi vahtimestari Ruben Koivisto perheineen.⁶⁸ Huoneiston tilajärjestelyitä muutettiin ja mm. keittiökaluusteita uusittiin.

Pohjakerroksen pohjoispään mankelihuoneesta [014] purettiin leivinuuni ja tilasta tehtiin vankien säilytyskuone. Ikkunoiden ulkopuolelle asennettiin ilmeisesti tässä vaiheessa rautakalterit, jotka on myöhemmin poistettu. Pesutupa [013] säilyi entisellään, mutta kuivaushuoneesta ja itäpuolen viini- ja ruokakellareista [018–020] tehtiin arkistohuoneita. Viimeksi mainittujen maanalaisten tilojen kosteutta pyrittiin vähentämään uusimalla niiden tiiliset verhomuuraukset ja asentamalla lämpöpattereita. Talon lämmitystä tehostettiin muutenkin vaihtamalla yksi vanhoista lämmityskattiloista entistä suurempaan, öljylämmitteiseen *Heureka VI* -kattilaan ja asentamalla kaksi uutta lämpöjohtopumppua.

Marmoripalatsin korjaustyöt tehtiin kevään ja alkukesän 1952 aikana. Korjausurakasta vastasi Suomen Tehdas- ja asuinrakennus Oy, maalaustyöt suoritti maalausliike Paavo Kaires ja koneteknilliset työt W. Sundman Oy.⁶⁹

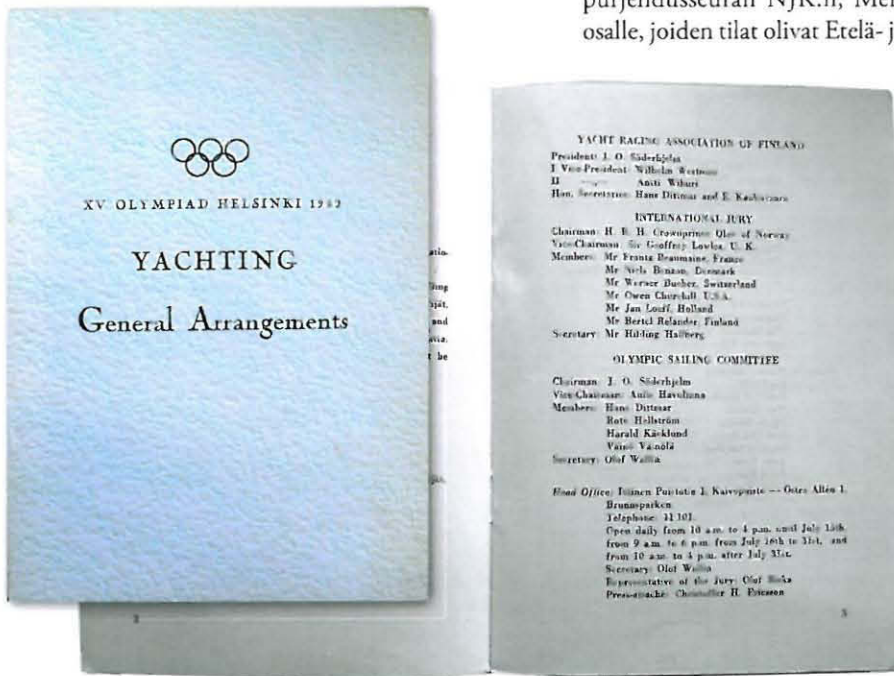
Olympialaisten purjehduskomitea

Ennen kuin hovioikeus pääsi aloittamaan toimintansa uudessa talossaan, Marmoripalatsin kunnostetut tilat sai käyttöönsä Helsingin olympialaisten purjehduskomitea. Olympiapurjehdusten järjestelyt oli jätetty kolmen helsinkiläisen purjehdusseuran NJK:n, Merenkävijöiden ja Helsingfors Segelsällskapin osalle, joiden tilat olivat Etelä- ja Merisatamissa sekä Särkällä. Suomen purjeh-

tijaliiton asettaman purjehduskomitean kansliahuoneisto oli siis käytännöllistä sijoittaa Kaivopuistoon, josta oli harkittu useampiakin sijoitusvaihtoehtoja.

Purjehduskomitea oli saanut oikeusministeriöltä jo tammikuussa 1952, samoihin aikoihin hovioikeuden perustamispäätöksen kanssa, luvan käyttää olympialaisten regatan aikana osaa rakennuksen toisesta kerroksesta purjehduskomitean toimistohuoneistona ja kansainvälisen juryn kokoontumistilana. Purjehduskomitean henkilökunta tarvitsi kaksi toimistohuonetta kesä- ja heinäkuusta lähtien neljälle naispuoliselle avustajalle, komitean sihteerille sekä kahdelle juryä varten palkatulle englanninkielentaitoiselle sihteerille. Toimistosta oli myös järjestettävä suorat puhelin yhteydet ”Olympia-puhelinkeskukseen”.⁷⁰

Helsingin olympialaisten purjehdusten järjestelyistä kertova lehdyskirja. Suomen urheiluarkisto

Marmoripalatsin korjaustöiden lopputarkastus suoritettiin 6. heinäkuuta ja kaksi päivää myöhemmin olympialaisten purjehduskomitea piti talossa ensimmäisen kokouksensa. Komitea kokoontui jokaisen purjehduspäivän aamuna ja toimisto oli auki joka päivä. Hovioikeuden suullisten käsittelyjen sali [205] otettiin kokoushuoneeksi Norjan kruununprinssi Olavin johtamalle kansainväliselle jurylle, joka piti ensimmäisen kokouksensa 17. heinäkuuta. Talossa järjestettiin lisäksi mm. lehdistötilaisuuksia.⁷¹

Olympialaisten jälkeen, elokuun alusta lähtien purjehdustoimisto vähitellen lakkautettiin samalla, kun hovioikeus aloitteli toimintaansa. Hovioikeuden kirjaajankonttori avasi ovensa yleisölle Marmoripalatsin ensimmäisessä kerroksessa heti olympialaisten päättymistä seuranneena päivänä 1. elokuuta 1952, ja työnsä aloittivat silloin myös hovioikeuden presidentti, sihteeri ja kanneviskaali.

Purjehduskomitean toiminnasta oli aiheutunut sisätiloille vähäisiä vaurioita, joiden korjaamiseen osoitettiin syyskuussa varoja. Varsinaisen työnsä hovioikeus aloitti lokakuun alussa. Loppuvuoden aikana tehtiin vielä pieniä muutostöitä, joissa mm. parannettiin hovioikeuden presidentin huoneen äänieristystä uusien sisäovien avulla.⁷²

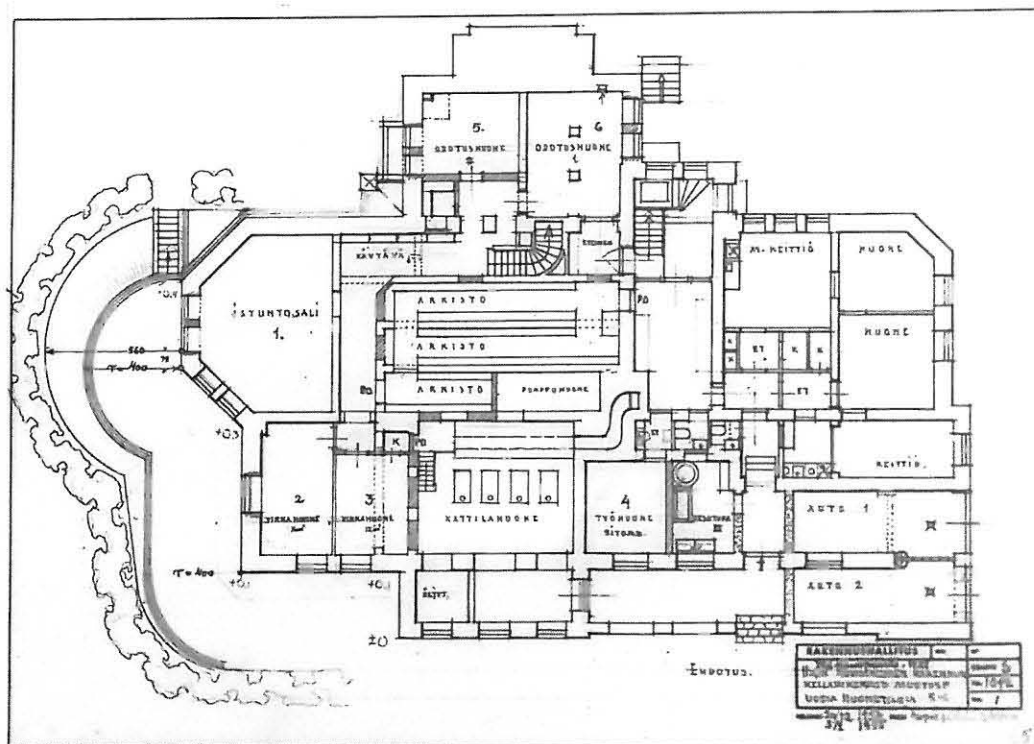
Hovioikeus laajenee 1954–59

Helsingin hovioikeudessa oli toiminnan alkaessa kolme jaostoa, joiden istunnot alkoivat klo 11 ja päättyivät klo 15. Jaostojen määrä oli pidetty pienenä perustamiskustannusten takia, mutta lähes välittömästi kävi ilmi, että jaostoja tarvittaisiin juttujen suuren määrän takia vähintään viisi. Keväällä 1953 ongelmaa käsiteltiin mm. Helsingin Sanomien artikkelissa, joka oli otsikoitu ”Helsingin hovioikeus pullistelee liitoksissaan”. Hovioikeuteen perustetut kaksi nk. ylimääräistä jaostoa aloittivatkin toimintansa syyskuussa 1954 ja toinen niistä vakinaistettiin seuraavan vuoden alussa.⁷³

Tasavallan presidentti J.K. Paasikivi astelee pois Helsingin hovioikeuden avajaisjuhlatilaisuudesta Marmoripalatsin suuressa salissa 21. maaliskuuta 1953. HH

Toteuttamaton suunnitelma pohjakerroksen muutostöistä 1954-55, jossa mm. entinen mankelihuone (n:o 1) esitettiin muutettavaksi istuntosaliksi. SKA

Kukin jaosto tarvitsi oman istuntosalinsa ja siksi rakennushallituksessa laadittiin loppuvuodesta 1954 ehdotus Marmoripalatsin pohjakerroksen muutostöistä, joissa vanhien säilytyshuoneesta eli vanhasta mankelihuoneesta oli tarkoitus tehdä istuntosali. Huoneeseen olisi saatu lisää ikkunapinta-alaa kaivamalla tontin pohjoisosan pihatasa alemmas. Arkistotiloina käytettyjen entisten viini- ja ruokakellareiden tilalle kaavailtiin ikkunallisia odotushuoneita, joihin järjestettäisiin sisäänkäynti suoraan sivuportaasta. Pannuhuonetta ja taloudenhoitotiloja oli määrä pienentää ja tehdä tilalle uusia virkahuoneita ja arkistotiloja. Pesutupa olisi saanut korvaavat tilat vanhasta autotallista, ja talon lounaisnurkan loggia olisi vastaavasti muutettu autotallitiloiksi.⁷⁴

Näin suuria muutoksia ei pohjakerrokseen kuitenkaan vielä tässä vaiheessa tehty. Mankeli-/vankihuone muutettiin kuitenkin tuomarien huoneeksi ja sinne rakennettiin nykyisin jäljellä olevat kiinteät kaapistot.

Aiemmassa remontissa oli jätetty kunnostamatta mm. vuodesta 1936 asti käyttämättömänä ollut hissi, joka ei vastannut turvamääräyksiä. Hovioikeuden presidentin esityksestä vuosina 1956–57 kunnostetun hissinn käyttöönnotto helpotti mm. maaliskuussa 1956 aloittaneen kuudennen jaoston liikkumista, sen istuntosali sijoitettiin tornihuoneeseen [400]. Muista korjauskohteista mainittakoon 1. jaoston istuntosalin eli entisen ruokasalin [105] kiinteiden kaappien raskaat kuparikehyksiset ovet, joiden ilmoitettiin helmikuussa 1955 olleen niin huonossa kunnossa, että ne olivat pudonneet lattialle.⁷⁵

Viiden vakinaisen ja yhden ylimääräisen jaoston hovioikeus oli kasvanut muutamassa vuodessa kooltaan jo kaksinkertaiseksi. Jaostojen käytössä olivat tässä vaiheessa entisen ruokasalin lisäksi kaikki toisen kerroksen neljä suurempaa huonetta [205–208] ja tornihuone. Vuonna 1958 perustetun uuden ylimääräisen jaoston istuntosali täytyi sijoittaa ullakkokerroksen eteläpään entiseen konekirjoittajien huoneeseen [ilmeisesti 307].⁷⁶

Muutos- ja korjaustöitä 1960–67

1960-luvun alkupuolella Marmoripalatsissa tehtiin useita pintakunnostustöitä, joissa huoneiden vanhoja tapetteja vaihdettiin uusiin tai ne poistettiin ja seinät maalattiin latex-maaleilla. Talossa tehtiin myös muutamia tilamuutoksia uusien työhuoneiden aikaansaamiseksi. Vuonna 1960 pohjakerroksessa sivuportaikon vieressä ollut ja hovioikeuden perustamisen jälkeen keittiötilana käy-

tetty huone muutettiin viskaalin työhuoneeksi [003]. Aiemmin porrashallin [002] kautta kulkenut yhteys ylempiin kerroksiin korvattiin uudella suoraan sivuporrashuoneeseen [001] avatulla oviaukolla. Tasoeron takia oviaukkoon täytyi rakentaa muutama porraskelma.⁷⁷

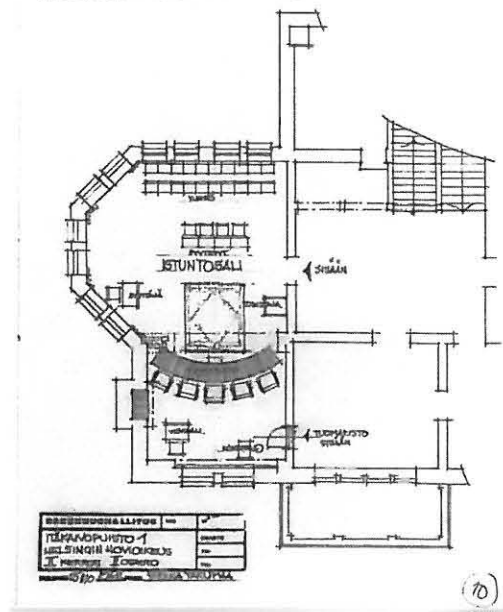
Vuonna 1965 kirjaamon takahuoneiden väliseinät purettiin ja tilat jaettiin uudella väliseinällä kahdeksi työhuoneeksi kanslistille ja kirjaajalle [nyk. 107–108], joista jälkimmäiseen liittyi vanha kahveikeittiö. Edellisenä vuonna oli laadittu suunnitelma myös ullakon muuttamisesta konekirjoittajien työtiloiksi, mutta koska ulkoseiniin ei saanut puhkaista uusia ikkuna-aukkoja ja muutos olisi muutenkin ollut asemakaavamääräysten vastainen, ei sitä toteutettu.⁷⁸

Toisen kerroksen suullisten käsittelyjen salin [205] uudistamista oli suunniteltu vuodesta 1962 alkaen ja sinne oli luonnosteltu erilaisia kalustejärjestelyjä. Lopulta päädyttiin entisenkaltaiseen järjestelyyn, jossa tuomaristo istui pohjoisen ikkunaseinän edessä ja yleisö takkanurkkauksessa, mutta kaikki kalusteet ja pintamateriaalit uusittiin. Muutokset suunniteltiin istuntojen äänittämistä silmälläpitäen, mikä oli uutta suomalaisissa tuomioistuimissa. Äänityslaitteistojen sijoittelun lisäksi lattiaan asennettiin akustiikkaa parantava kokolattiamatto ja ainakin luonnospöyrustuksissä esitettiin myös koko ikkunaseinän peittämistä verhoilla. Salin muutostyöt valmistuivat vuonna 1965.⁷⁹

Marmoripalatsin siihen asti laajimmat tilojen muutostyöt aloitettiin vuoden 1966 lopussa, kun hovi oikeuden jaostojen lukumäärä oli noussut jo seitsemään vakinaiseen ja yhteen ylimääräiseen. Rakennushallituksen arkkitehdin Sirkka Tarumaan laatimien suunnitelmien mukaisesti toisen kerroksen eteläpään entisistä kylpyhuone- ja vaatehuoneista purettiin kaikki väliseinät, jolloin niiden tilalle saatiin muodostettua uusi istuntosali [209]. Istuntosalin ja sivuhallin [214] väliin jääneisiin tiloihin rakennettiin kaksi uutta wc-tilaa, siivouskomero ja puhelinhuone [210–213] sekä niiden itäpuolelle

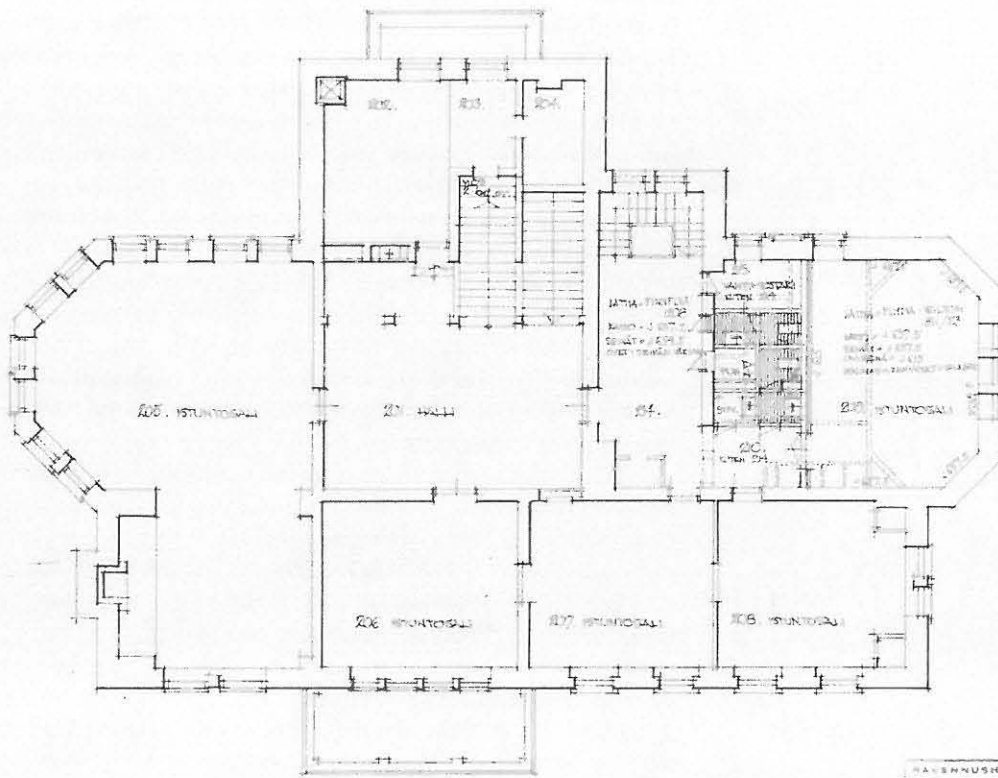
HELSINGIN HOVIOIKEUS

II OSAINTON ISTUNTOSALI 1/100

Toisen kerroksen suullisten käsittelyjen salin 205 toteuttamaton kalustusluonnos lokakuulta 1962 (arkkit. Sirkka Tarumaa). SKA

Toisen kerroksen muutospiirustus 1966-67 (Tarumaa), jossa näkyvät eteläpään tilamuutokset. SKA

PAIKKANSUUNNITUS 1/100
HELSINGIN HOVIOIKEUS
II OSAINTON ISTUNTOSALI
KORJAUS
1966
S. TARUMAA

vahtimestarin työhuone [215]. Kantaviin seiniin tehtyjen muutosten seurauksena täytyi myös toisen kerroksen välipohjaa uudistaa.⁸⁰

Pohjakerroksessa samaan aikaan tehdyt muutokset olivat vielä laajempia. Talonmiehen/vahtimestarin asunto uudistettiin kokonaan, ja sen eteiseen yhdistettiin mm. osa entisen autotallin avoimesta edustatilasta ja sisäänkäynti siirrettiin nykyiseen paikkaansa läntiseen loggiaan. Vanha autotalli [011] muutettiin konekirjoittajien työtilaksi ja sinne avattiin yhteys kellarin porrashallista [002]. Uusi autotalli sijoitettiin entiseen avotilaan [010] ja lounaiskulmaan lisättiin pieni varasto [009]. Jo aiemmin kokonaan öljylämmitteiseksi muutettua pannuhuonetta pienennettiin ja sen länsipuolelta erotettiin uusi työtila [015]. Öljysäiliö siirrettiin pannuhuoneesta läntisen pihan alle kaivettuun kuoppaan. Pohjakerroksessa tehtiin useita muitakin tilamuutoksia ja arkistotiloihin asennettiin mm. valtionarkiston tarkastuksessaan vaatimat palo-ovet.

Muutostyöt valmistuivat syksyllä 1967 sen jälkeen, kun pohjakerroksessa oli jouduttu suorittamaan lisätöinä vielä mm. kosteuseristysten parannustöitä, joihin liittyi salaojien louhintaa, sekä eräiden työtiloiksi otettujen huoneiden maanvaraisten lattioiden louhimista määräysten mukaiseen vähimmäiskorkeuteen.

Tilaongelmia

Vuonna 1969 laadittiin jälleen suunnitelma ullakkotilojen käyttöönotosta ja muuttamisesta esittelijöiden työhuoneiksi ja kirjastotiloiksi. Ikkunoita ei olisi puhkottu ulkoseiniin, vaan huoneet olisivat saaneet luonnonvaloa uusista kattoikkunoista.⁸¹ Suunnitelmaa ei kuitenkaan toteutettu, ja vaikka 1960-luvun remonttien seurauksena lähes koko muu Marmoripalatsi oli muutettu hovioikeuden työtiloiksi, talo kävi lopulta auttamattoman ahtaaksi.

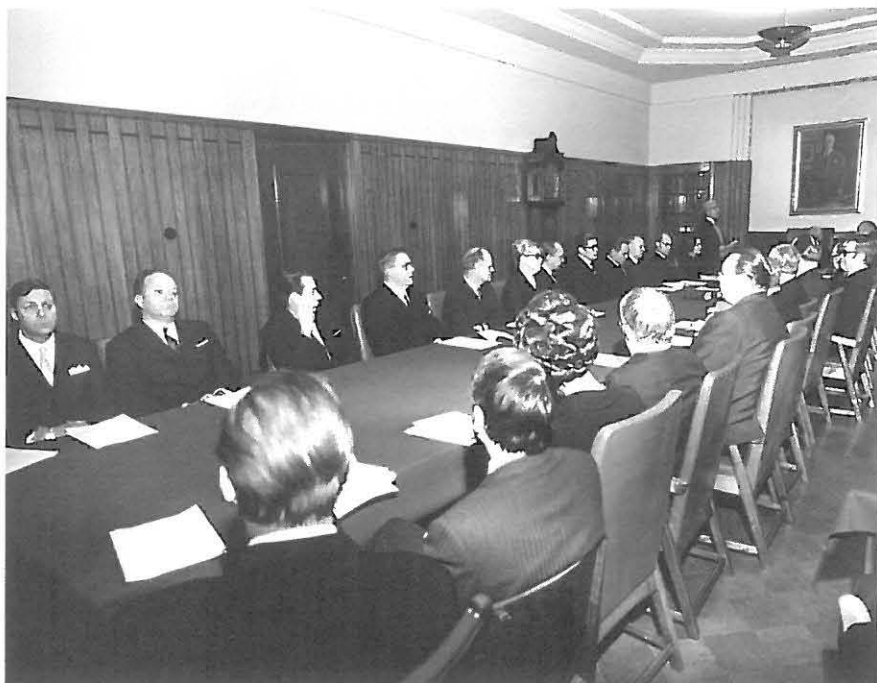
Hovioikeuden tilaongelmia helpotettiin 1970-luvun aikana vuokraamalla sen käyttöön tiloja Marmoripalatsin lähitoltä samalla kun suunniteltiin ”pysyvää tilaratkaisua” eli kokonaan uuden hovioikeudentalon ostamista tai rakentamista.⁸² Koska suurin osa istuntosaleista ja työhuoneista saatiin siirrettyksi ensin Raatimiehenkadulla ja Tehtaankaduilla sijainneisiin vuokrahuoneistoihin, ja sitten useaan kerrokseen vastapäisessä Puistokatu 1:ssä, ei Marmoripalatsissa tarvinnut ryhtyä suunniteltuihin tilamuutoksiin. Niissä olisi täytyntä puuttua jo talon arvokkaimpien päätilojenkin ulkoasuun, kun esim. välihalli [200] olisi otettu istuntosaliksi ja äänieristetty lasiseinillä. Marmoripalatsiin jäi edelleen kahden jaoston istuntosalit sekä henkilökunnan työhuoneita.

Vuonna 1977 suoritetun palotarkastuksen yhteydessä palolaitos ehdotti Marmoripalatsin palo-osastointia. Osastointi toteutettiin loppuvuodesta asentamalla uusia palo-ovia pää- ja sivuporrashallien välille niin, että portaat toimivat omien paloalueidensa poistumistieportaina.⁸³

Uusi hovioikeuden talo ja Marmoripalatsin tuleva käyttö

Vuonna 1979 suunnitelmat koko hovioikeuden siirtämiseksi Lönnrotinkadulla sijainneeseen Keskinäisen Henkivakuutusyhtiö Suomen entiseen päärakennukseen olivat edenneet jo pitkälle, kun valtioneuvostossa päädyttiin kokonaan uusien oikeudenkäyntitilojen rakentamiseen Keskustapuolueen kaavailemaan taloon Itä-Pasilaan, jonka rakentamiseen oli aiottu ryhtyä seuraavana vuonna.⁸⁴

Marmoripalatsin tulevaa käyttöä pohdittiin rakennushallituksen, eri ministeriöiden ja museoviraston välisissä neuvotteluissa vuonna 1980. Niiden lähtökohdaksi otettiin erittäin arvokkaan ja äärimmäisen vaikeasti korvattavissa

Hovioikeuden täysistunto hovioikeuden presidentin Yrjö Hakulisen läksiäisten aikaan 1971 entisessä ruokasalissa 105.HH

olevan rakennuksen säilyminen valtion omistuksessa siinäkin tapauksessa, että hovioikeuden korvaavaa sopivaa käyttäjää heti löytyisi. Rakennussuojellisten näkökohtien ja muiden käyttöä rajoittavien tekijöiden kannalta luontevimmaksi ratkaisuksi päädyttiin valtion edustusasuntokäyttöön. Marmoripalatsin katsottiin sopivan esim. valtioneuvoston edustustilaksi, mutta siinä käytössä oli jo vuonna 1961 valtion omistukseen siirtynyt Königstedtin kartano Vantaalla. Edustuskäyttö olisi edellyttänyt mm. keittiö- ja muiden aputilojen uudistamista ja tilojen henkilömäärien rajoittamista niin, ettei raskaisiin ilmastointi- ja muihin teknisiin asennustöihin tarvitsisi ryhtyä.⁸⁵

Marmoripalatsi suojeltiin aseruksella vuonna 1980 samanaikaisesti usean muun Helsingin alueella sijainneen valtion rakennuksen kanssa. Päätöksiin rakennuksen tulevasta käyttäjästä ei tarvinnut heti ryhtyä, koska uuden hovioikeudentalon rakentaminen lykääntyi ja työt Itä-Pasilassa aloitettiin vasta kesällä 1982. Tällä välin Marmoripalatsia oli ehdotettu mm. Tamminiemen korvaavaksi tasavallan presidentin uudeksi asunnoksi. Ajatusta kannatti mm. Suomen Arkkitehtiiliiton silloinen puheenjohtaja Aarno Ruusuvoori, jonka mielestä Meilahti olisi näin säästynyt uuden virka-asunnon aiheuttamilta ”miljöövaurioilta”. Marmoripalatsin sijainnin Helsingin keskeisimmällä lähetystälueella arveltiin helpottavan suhteiden hoitoa sekä itään että länteen. Virallisesti talon ei kuitenkaan katsottu täyttävän presidentin asunnolta vaadittuja turvallisuusnäkökohtia mm. ulkoalueidensa pienuuden tähden, eikä kenties Tehtaankadun toisella puolella sijaitsevaa Neuvostoliiton suur-lähetystökään pidetty toivortavana lähinaapurina.⁸⁶

Marmoripalatsin ”vähemmän tehokkaaksi tilapäiskäytöksi” päädyttiin tammikuussa 1983 työtuomioistuimeen, jota varten oli syksyllä 1982 laadittu alustava sijoitusuunnitelma. Koska taloa edelleen kaavailtiin pitkällä tähtäyksellä valtion edustuskäyttöön, laadittiin suunnitelmat mm. käytettävissä olevien toimistohuoneiden perusteella sellaiseksi, että rakennuksessa vältyttäisiin merkittäviltä rakennus- ja paloteknisiltä muutostöiltä. Työtuomioistuin tarvitsi huomattavasti vähemmän tiloja kuin hovioikeus, vuonna 1984 henkilömäärä oli 15. Työhuoneita tarvitsivat työtuomioistuimen presidentti, työtuomioistuineuvos, neljä lakiasihteeriä, kaksi sihteeriä ja kanslistia, neljä konekirjoittajaa sekä vahtimestari. Lisäksi talossa tuli olla kaksi istuntosalia ja arkisto- yms. tiloja, mutta esim. asiakastiloja ei hovioikeuden tapaan tarvittu.⁸⁷

Kun rakennus vapautuu, ei sopivaa käyttäjää voida kenties heti osoittaa. Tämä ei saisi johtaa rakennuksesta luopumiseen, sen myymiseen. Rakennus on sijaintinsa, edustavuutensa ja rakennushistoriallisten ominaisuuksiensa puolesta niin arvokas ja vaikeasti korvattavissa, että on perusteltua pitää rakennusta vähemminkin tehokkaassa tilapäiskäytössä odottamassa sille sopivinta käyttötarkoitusta.

Rakennus selvitys 28.3.1980, Rakennushallituksen yliarkkitehti Kai Saurama ja ylitarkastaja Mauri Mattila

Tässä asunto presidentille

Ilta-Sanomat 3.4.1982

Työtuomioistuin 1984–2012

”Työtuomioistuin sijoittuu rakennukseen väljästi”

Hovioikeus muutti uusiin tiloihinsa Itä-Pasilaan toukokuun lopussa 1984. Marmoripalatsissa oli tarkoitus suorittaa ”vaatimattomia” korjauksia ennen työtuomioistuimen tuloa syyskuun alussa, mutta rakennushallituksessa laadittujen suunnitelmien viivästymisen takia työt venyivät lokakuulle. Rakennushallituksen sisustusarkkitehdin Tauno Kivisen suunnittelemat korjaustyöt kohdistuivat ennen kaikkea pintarakenteisiin: lattiaa kunnostettiin, seinä pestiin ja maalattiin. Korjaustöiden toteuttajana olleen Uudenmaan piirirakennustoimiston mielestä maalaustyösuunnitelmien laatu oli jopa kyseenalaisen alhainen suojeltua rakennusta ajatellen. Ullakolla olleet vanhat puiset ilmanvaihtohormit muutettiin palonkestäviksi ja sähköasennuksia uusittiin, erityisesti yhden ATK-päärteen edustaman uuden teknologian tarpeisiin.⁸⁸

Pohjakerrosta ei alun perin oltu ajateltu ottaa käyttöön, jotta olisi säästyty suuremmilta korjauksilta. Työtuomioistuimeen tarvittiin kuitenkin asioiden käsittelyn nopeuttamiseksi lisähenkilökuntaa työmarkkinajärjestöjen vuonna 1985 sopiman ns. pelisääntöratkaisun vuoksi. Henkilökunnan käyttöön oli siksi otettava pohjakerroksen kolme huonetta [003, 011, 015], joissa tehtiin vuonna 1986 kunnostustoimenpiteitä mm. kosteusvaurioiden takia.⁸⁹ Pohjakerroksen homevauriot osoittautuivat kuitenkin niin laajoiksi ja hankaliksi, että seinien ja terassin lattian läpi tiikhuvan kosteuden syiden selvittämiseksi

Työtuomioistuimen tiloja 1991. Yllä ylähalli 201 ja alla entinen salonki 104. Saarto / MV

suoritettiin lisätutkimuksia vuonna 1988.

Vuonna 1991 suullisten käsittelyjen salin kalustusta täydennettiin rakennushallituksen sisustusarkkitehdin Päivi Bergrothin suunnitelmien mukaan. Työtuomioistuimen käyttöön tulleiden mikrotietokoneiden takia täytyi talossa tehdä myös erilaisia kaapelointitöitä.

Koska työtuomioistuimen oli alunalkaenkin katsottu sijoittuvan Marmoripalatsiin vain väliaikaisesti, oli vuosien saatossa esillä myös muita käyttäjävaihtoehtoja. Viron saatua takaisin itsenäisyytensä vuonna 1991, etsittiin sille Helsingistä sopivaa suurlähetystörakennusta aiemman, Itäisellä Puistotiellä sijainneen talon korvikkeeksi. Koska Suomi oli saanut käyttöönsä arvokkaalla paikalla Tallinnan Toompeanmäellä sijainneen lähetystötalon, ajateltiin Marmoripalatsin olevan tästä sopiva korvaus. Talon yläkertaan olisi sijoittunut

lähertilään asunto edustustiloineen, alakertaan kanslia ja työtilat kymmenelle hengelle. Suomen valtion oli tarkoitus korjata rakennus ennen luovutusta varustetasoltaan ”huippuluokkaiseksi”.⁹⁰ Valtioiden oli määrä allekirjoittaa julistus, jonka mukaisesti Marmoripalatsia saisi käyttää ainoastaan lähetystönä eikä sitä olisi saanut myydä eteenpäin ja jossa Viro olisi lisäksi sitoutunut rakennussuojelumääräyksiin. Julistus ei tosin olisi ollut juridisesti sitova, vaan sen rikkomisen seurausten arveltiin olevan lähinnä ”(ulko)poliittisia”.

Viro suhtautui ajatukseen myönteisesti, ja Museovirastossa laadittiin periaatteet Marmoripalatsin suojelulle. Ulkoasuun saisi tehdä vain käytön vaatimia, niiden kulttuurihistoriallisen arvon säilyttäviä korjauksia ja muutoksia. Sisällä tuli säilyttää kantavat rakenteet ja rakennusosat sekä alkuperäinen tai siihen verrattavissa ollut kiinteä

sisustus, josta tehtiin melko tarkka luettelo. Viro sai kuitenkin lopulta takaisin vanhan, Neuvostoliiton ja Bulgarian hallussa välillä olleen lähetystötalonsa.

Marmoripalatsissa aloitettiin vuonna 1994 aiempien kosteusvauriotutkimusten perusteella korjaustyöt, joilla oli merkittäviä vaikutuksia rakennuksen ulkoterälojen ja lähiympäristön ulkonäköön. Ensimmäisen kerroksen terassille valettiin uusi pintalaatta, joka pinnoitettiin harmaalla Uretek-elastomeerilla. Aine peitti alleen myös mm. terassin sisäpuolisen kaiteen. Talon sokkeliin asennettiin uusi kosteuseristys ja talo ympäröitiin sadevesiviemäreillä, joiden takia ympäröivät istutukset oli uusittava. Vuosien 1995–97 aikana talon julkisivua ja ikkunoita korjattiin laajemminkin.

Marmoripalatsi jää tyhjilleen

Työtuomioistuimen ohella Marmoripalatsia käytettiin jonkin aikaa myös muihin oikeuslaitoksen tarpeisiin. Vuosina 1998–2001 taloon oli sijoitettu nykyistä markkinaoikeutta edeltänyt markkinatuomioistuin ja vuosina 2004–09 tuomarinvalintalautakunta. Työtuomioistuin muutti maaliskuussa 2012 entisiin hovioikeuden tiloihin Itä-Pasilaan, yhdessä markkinaoikeuden ja Helsingin hallinto-oikeuden kanssa.⁹¹ Toisin kun hovioikeuden muuttaessa talosta 30 vuotta aikaisemmin, jolloin linjaksi oli otettu Marmoripalatsin pitäminen valtion omistuksessa vaikka sopivaa käyttäjää ei heti löydetäisi, päätettiin rakennus tällä kertaa asettaa myyntiin.

Sisätilojen säilyneisyyskaaviot

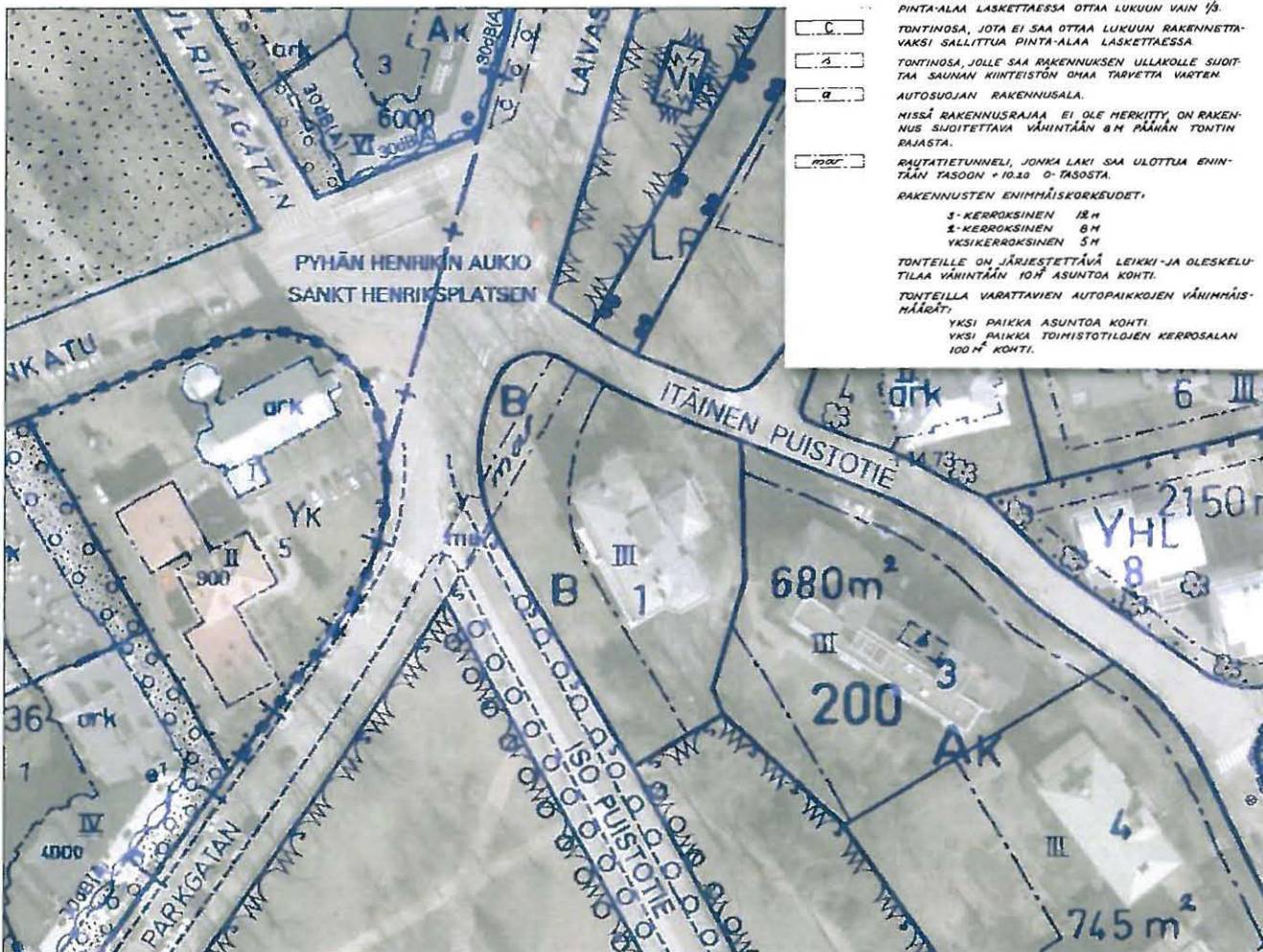
Säilyneisyyskaavioiden pohjapiirustukset on piirretty Arkkitehtitoimisto Schulman Oy:ssä tätä selvitystä varten. Ne perustuvat arkistopiirustuksiin eikä rakennusta ei ole mitattu. Huonenumerointi vastaa pääosin Rakennushallituksen/Senaatti-kiinteistöjen käytössä ollutta, mutta sitä on selkeytetty tarvittavilta osin.

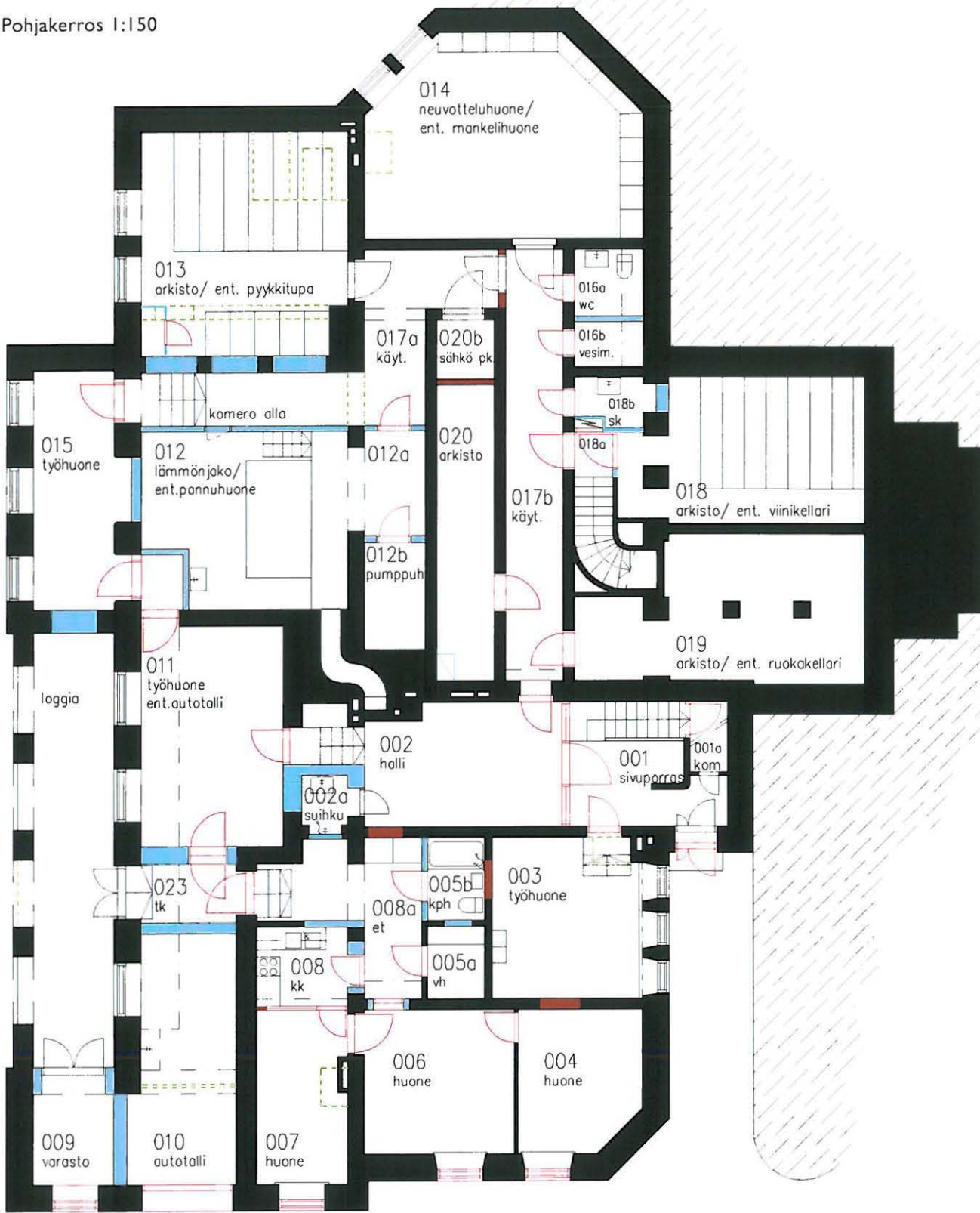
Säilyneisyyskaavioissa on eroteltu viisi vaihetta:

- Alkuperäiset vuoden 1918 rakenteet
- 1919–51 aikana tehdyt muutokset (Keirkner ja Walden)
- 1952–65 aikana tehdyt muutokset (Hovioikeus)
- 1966–84 aikana tehdyt muutokset (Hovioikeus)
- 1985–2012 aikana tehdyt muutokset (Työtuomioistuin)

Kaavioissa on myös esitetty alkuperäiset ja muutetut ovet ja ikkunat sekä katkoviivalla puretut alkuperäisrakenteet.

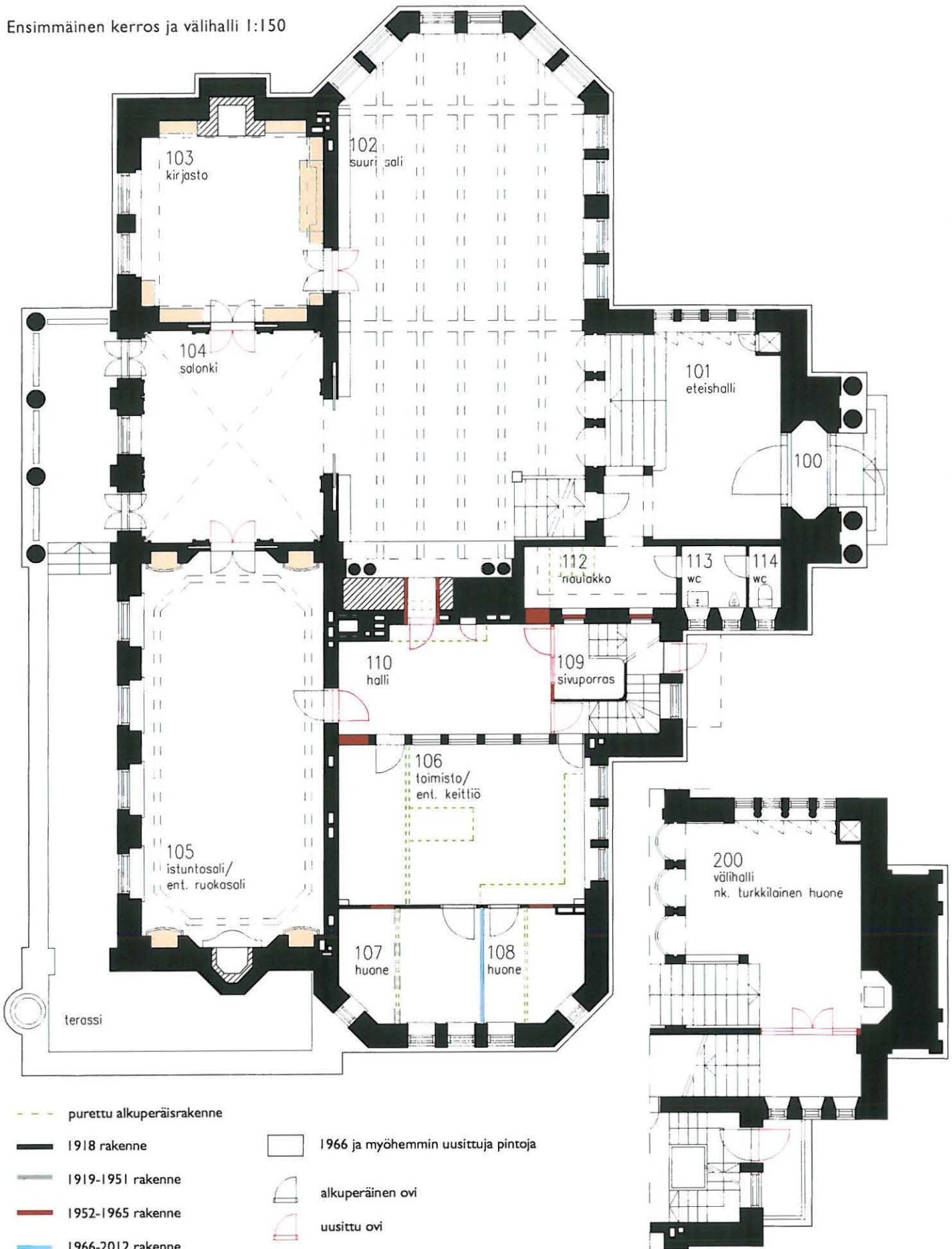
Ajantasa-asemakaava. Sisäasiainministeriön vahvistama 30.5.1964. Kaupunkimittausosasto

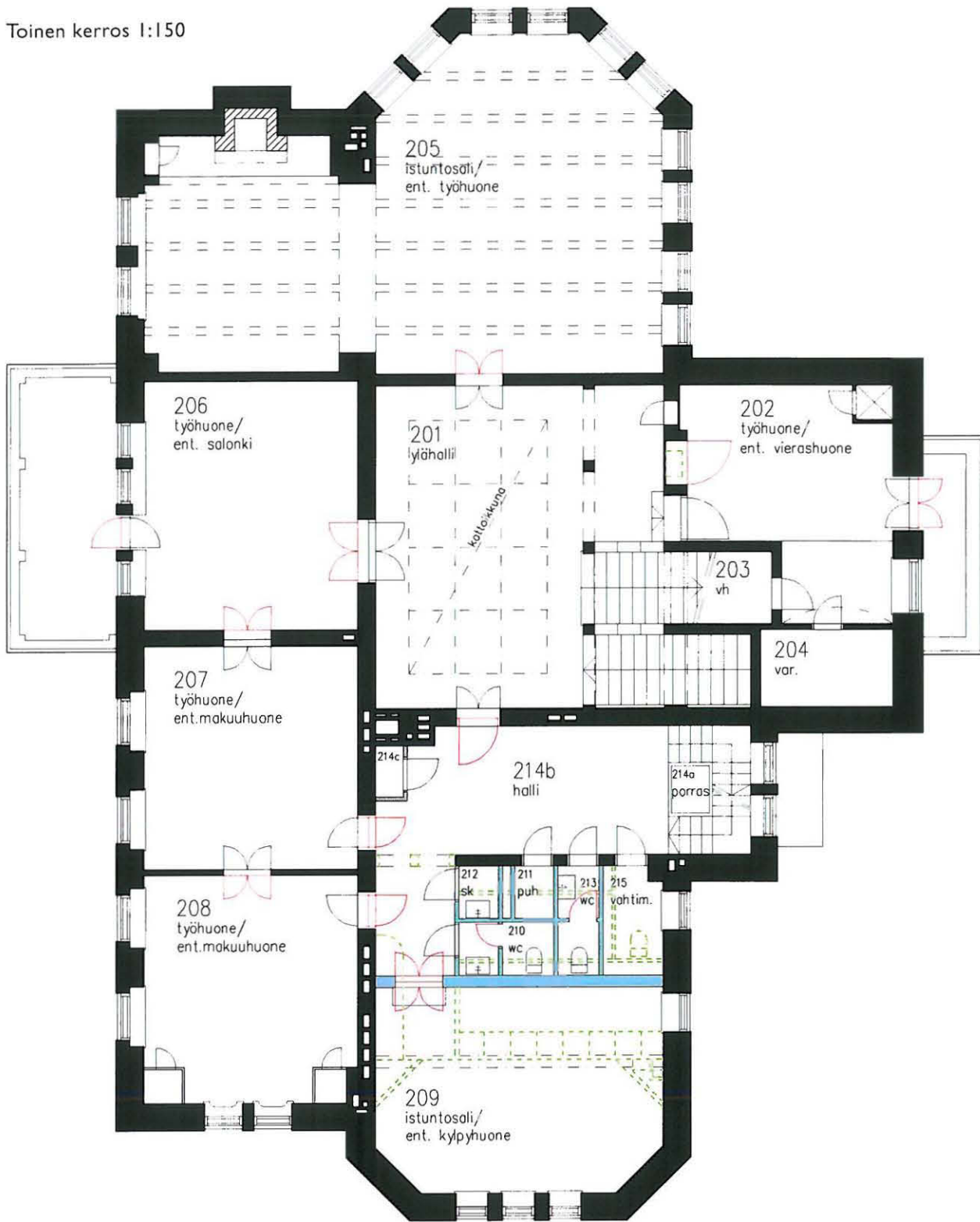

- - - purettu alkuperäsrakenne
- 1918 rakenne
- 1919-1951 rakenne
- 1952-1965 rakenne
- 1966-2012 rakenne
- 1966 ja myöhemmin uusittuja pintoja
- ⤵ alkuperäinen ovi
- ⤵ uusittu ovi

Ensimmäinen kerros ja välihalli 1:150

--- purettu alkuperäisrakenne

— 1918 rakenne

— 1919-1951 rakenne

— 1952-1965 rakenne

— 1966-2012 rakenne

□ 1966 ja myöhemmin uusittuja pintoja

◡ alkuperäinen ovi

◡ uusittu ovi

Ullakkokerros ja torni 1:150

--- purettu alkuperäisrakenne

— 1918 rakenne

— 1919-1951 rakenne

— 1952-1965 rakenne

— 1966-2012 rakenne

□ 1966 ja myöhemmin uusittuja pintoja

◡ alkuperäinen ovi

◡ uusittu ovi

Ennen-osan lähdeviitteet

- 1 Kaivopuiston varhaisvaiheiden lähteenä Heikel, *Brunnsparkens historia 1834–1886*, s.22–41 ja 44–80.
- 2 *Helsingfors Morgonblad* 14.4.1842.
- 3 Heikel s.103–5, 128–134, 138–9, 180–191.
- 4 Heikel s.152; *Hufvudstadsbladet* 9.10.1872.
- 5 *Hbl* 20.1.1866 sekä 18.1. ja 27.4.1867; Heikel 153–4; piirustukset HKA Ullanlinnan kylpylaitos.
- 6 *Finlands Allmänna Tidning* 1.7.1876; HKM valokuvat.
- 7 *Helsingfors* 16.10.1880; Kunnalliskertomukset 1884 ja 1886 sekä kaupunginvalt. painetut asiak. n:ot 6 ja 16/1884; Heikel s.235, 240–243. Kiinteistökortti HKA Tilastosto.
- 8 *Fru Eva Basilier*, Tiden veckotidning med illustrationer 21/1894; *Björneborgs Tidning* 8.2.1895, *Aftonposten* ja *Hbl* 4.11.1895; Kunnalliskertomus 1893.
- 9 *Hbl* 13.7.1896, *Åbo Underrättelser* 28.11.1896; piirust. HKA Maistraatti.
- 10 *Aftonposten* 27.4.1898 ja 20.2.1899, *Nya Pressen* 2.2.1899, *Hbl* 5.2.1899, *Lärkan: Ströskrift*. 9.4.1899.
- 11 *Nya budbäraren* 1.6.1901, *Lördagen* 28.5.1904, 16.6.1906 ja 8.5.1909.
- 12 *Helsingin sanomat* 14.5.1910, *Suomalainen Kansa* 6.7.1910; Kunnalliskertomus 1910; kiinteistökortti HKA Tilastosto; piirust. HKA Maistraatti.
- 13 *August Nilson Keirkner*, Metsästys ja kalastus 11/1916, s.31–32, *Inhan rautateollisuus*, Kotimainen tuotanto 12/1934, s.16–18.
- 14 *Ibid.* ja Ranta, *Inhan patruuna*, s.126.
- 15 *Eliel Saarinen – Suomen aika*, s.232.
- 16 *Eliel Saarinen – Suomen aika*, teosluettelo. 17 kts. liite 1 / piirustusluettelo.
- 18 Kunnalliskertomukset 1905–07, kaupunginvalt. painettu asiak. n:o 11/1906. Rakennusjärjestys vahv. Keisarillisessa senaatissa 10.4.1907. Rakentamiseen sai käyttää korkeintaan neljäosan tontin pinta-alasta, Suuren Puistotien puolelle oli määritelty rakentamaton alue, eikä rakennus saanut sijoittua Itäisen Puistotien reunaan.
- 19 Nyberg, *Minnen från Hvitträsk*, s.15–16.
- 20 *Inhan rautateollisuus*, Kotimainen tuotanto 12/1934 ja Ranta s.141. Kolhon sahan myyntihinta 0,5 milj. mk ja Inhan ruukin ja sahan 4,1 milj. mk (myytiin 14.2.1917 Fiskars Ab:n toimitusjohtajalle A.L. von Julinille).
- 21 Kunnalliskertomus 1917, kaupunginasema-kaavan muutos vahv. 8.5.1917; *Hbl* 19.1.1917.
- 22 *Rakennusmestari Rich. Willman 60-vuotias*, Rakennustaito 3/1930. Perustusten tarkastusmitaus 8.2.1917, pääpiirustukset v.1916 KA RakH.
- 23 Rak.piir. v.1917, RVV.
- 24 *Suomen kauppa, meriliike ja teollisuus sanoin ja kuvin – Turku*, s.151; Manninen, *Munkkiniemen koulutustalo rakennushistoriaselvitys*, s.9–10. Ranta s.142.
- 25 Granholm, Häggblom, *Särkisalon pitäjän historia*, s.281: kivet toimitti Karl Forsström Ab.
- 26 Eklund, *Privathus i Brunnsparken, Helsingfors*, Arkitekten 1918–1919, s.55–59; rak.1915–17 (nyk. uudelleenrakennettuna Ranskan suurlähetystö).
- 27 Muuraustöiden tarkastus suor. 15.1.1918, pääpiir. v.1916 KA RakH.
- 28 Kopio *Hbl:n* kuolinilmoituksesta, AM ESA. Anna Waldén Wikströmille 28.7.1918, KK Wikströmin kirjekok.
- 29 Valmistajien merkinnät laitteissa ja kaakeleissa.
- 30 Susitaival, *Suomen puusepänteollisuuden vaiheita*, s.201.
- 31 *Bland tavlor i Villa Keirkner*, Våra Kvinnor 2/1926, s.9–10 ja Krohn, *Suomalainen taiteen työssä*, Aamu 8/1927, s.16–22.
- 32 *Saarisen sisustustaide 1896–1923*, s.36.
- 33 Saarinen Wikströmille 3.7. ja 3.8.1918, Anna Waldén Wikströmille 28.7.1918, KK Wikströmin kirjekok. Friisissä signeeraus v.1919.
- 34 *Bland tavlor...* s.9, Krohn s.20.
- 35 SKY:n toimintakert. 1918–19; johtokunnan ptk:t 10.9., 26.9. ja 6.12.1918; Keirkner SKY:lle 26.9.1918, Gallen-Kallela SKY:lle 9.10.1918, KA SKY.
- 36 Lopputarkastus suor. 28.11.1918, pääpiir. v.1916 KA RakH. Veistoksissa signeeraus v.1919.
- 37 Myöh. Yleisradion toimitalo, käytettiin Ruskealan marmorira.
- 38 *A Guide to Helsingfors* (1919), s.14.
- 39 Valokuvat AM, HKM (neg. 31514–31543) ja WA; *Interiörer från förr och nu*, Våra kvinnor 19/1927, *Bland tavlor...* s.9–10 ja Krohn s.16–22 (lainaus). Kuvausaika-arvio perustuu kuvissa näkyviin taideteoksiin ja vuosilukuihin sekä lehtiartikkeleihin.
- 40 Lainaus Krohn s.21.
- 41 Luonnospiiirustukset v.1916 KA RakH.
- 42 Lainaus Krohn s.21.
- 43 Marmoripalatsin talonkirja.
- 44 Kuolinuutinen *Hbl* 1945; Ivalo, *Nykyaikaisia helsinkiläisiä teekutsuja*, Kotiliesi 1.4.1926.
- 45 *Eläinsuojelus* vuosikirja 1922, s.10.
- 46 *Garms julböcker*, Garm 24/1935, s.6.
- 47 Rudolf Walden ei käyttänyt sukunimessään heittomerkkiä.
- 48 Kiinteistökortti HKA Tilastosto. *Till sin fulla rät*, Helsingfors-Journalen 1/1938, s.18. Kopio perunkirjoituksesta 15.11.1945, AM ESA.
- 49 Marmoripalatsin talonkirja.
- 50 Juva, *Rudolf Walden*, s.617–618.
- 51 Valokuvat WA. *Suomalainen koti*, Kuva 8/1939, s.10–13.
- 52 Juva s.617–619, Marmoripalatsin talonkirja.
- 53 Juva s.446, *Suomalainen koti* s.10–11.
- 54 Manninen, *Ohto: Ryti ja kauttakulkusopimus*, Historiallinen aikakauskirja 1/1979, s.40–43. Juva s.518.
- 55 *Puolustusministeri*, Suomen kuvalehti 11/1943, s.20–23, talonkirja
- 56 Huoneluettelo – korjaukset ja kiinteä sisustus [1952] SKA. Ranta s.172, 175.
- 57 Marmoripalatsin talonkirja. Juva s.542–543, 556, 558–559 ja 622–623.
- 58 Ahtokari, *Asekätkentäjät*, s.122; Wathén, *Marmoripalatsi – loisteliaasta yksityiskodista abtaaksi virastoksi*, Hokki 1/1978, s.28. Talonkirja.
- 59 Luettelo marmoripalatsin irtaimistosta 7.3.1947, WA. Osa Waldenien tavaroiosta varastoi-tiin kellariin.
- 60 Ahtokari s.120–124.
- 61 Huoneluettelo – korjaukset ja kiinteä sisustus [1952] SKA; Ahtokari s.122–123.
- 62 Ahtokari s.123–124.
- 63 Hovioikeuden perustamisvaiheiden lähteenä Saario, *Helsingin hovioikeus 1952–1972* ja Poukka, *Helsingin hovioikeuden toimittilat 1952–1987* teoksessa Marmoripalatsista Hovioikeudentaloon, s. 19–22 ja 27–34.
- 64 *Ibid.* ja Maarmoripalatsin talonkirja.
- 65 *Ibid.* ja Kulkulaitosten ja yleisten töiden ministeriöltä RakH:lle 4.6.1951, SKA.
- 66 Poukka s.34. Piirustukset ja asiakirjat kts. liitteet 1 ja 2.
- 67 Poukka s.35.
- 68 Talonkirja.
- 69 Tarkastusptk:t 1952, KA RakH II Eg:19.
- 70 Purjehduskomitean ptk:t 1949–52, Suomen urheiluarkisto, Suomen purjehdijaliitto Hg:1.
- 71 *Ibid.*
- 72 Saario s.19. RakH:n I rakennuspiirin piirikonttorin kirjeistö 1952–53, SKA.
- 73 Saario s.22–23. *Helsingin Sanomat* 28.4.1953.
- 74 Piirustukset 1954–55 kts. liite 1.
- 75 Piirikonttorin kirjeistö 1956–57, SKA, Poukka s.35.
- 76 Saario s.22–23.
- 77 Piirikonttorin kirjeistö 1960–64, SKA.
- 78 Piirikonttorin kirjeistö 1964–65, SKA, Poukka s.35.
- 79 Piirikonttorin kirjeistö 1962–64, SKA.
- 80 Piirikonttorin kirjeistö 1964–67, SKA; piirustukset kts. liite 1. Poukka s.36.
- 81 Piirustukset, SKA
- 82 Poukka s.36–40.
- 83 Piirikonttorin kirjeistö 1977, SKA
- 84 Poukka s.40–46.
- 85 *Rakennus selvitys* 28.3.1980 / RakH yliarkkit. Kai Saurama, ylitarkastaja Mauri Mattila. Neuvotteluprk. 15.5.1980, MV Rho.
- 86 Poukka 45–47. *Iltä-Sanomat* 3.4.1982, *Pikajuna* 9/1982.
- 87 Piirikonttorin kirjeistö 1982–84, SKA
- 88 *Ibid.*
- 89 *Ibid.*
- 90 Muistio 16.10.1991, MV Rho.
- 91 Yleiset tuomioistuimet ja työtuomioistuim, toimintakertomus 2011.

MARMORIPALATSI

NYT

Johanna Luhtala

Piha-alue

Marmoripalatsi sijoittuu edustavalle paikalle Itäisen Puistotien ja Ison Puistotien väliselle kulmatontille. Pohjoisesta sitä rajaa Pyhän Henrikin aukio. Samalla paikalla sijaitsi myös 1860-luvulta peräisin ollut Spären huvila. Tonttia rajaa keihäsaiheinen rauta-aita, jonka graniittimuuri porrastuu maaston muotojen mukaan.

Pääsisäänkäynti piha-alueelle on Itäisen Puistotien puoleisesta ajoportista. Portin graniittipylväiden päällä vartioivat kuvanveistäjä *Gunnar Finnen* ilvekset vuodelta 1919. Keirknerien aikana portissa oli monogrammein koristetut medaljongit. Hovioikeuden graniittiset opaslaatat oli kiinnitetty pylväisiin. Läntinen pihaportti johtaa Ison Puistotien lehmuskujalle. Sen graniittipylväiden päällä on ruukkumaiset koristeet.

Aita portteineen rehtiin Inhan ruukissa, missä taottiin myös nuolenpäänmuotoiset kärkeäiset (keihäitä myös ullakolla). Se kuuluu olennaisena osana Marmoripalatsin kokonaisuuteen. Alkujaan tumma rauta-aita on nykyisin maalattu vaaleanharmaaksi.

Itäisen puistotien puolella aidan linjausta on muutettu portin kohdalla ja aidan kaareva liittyminen portin pylväeseen on suoristettu. Ison Puistotien puolella maanpintaa on nostettu ja osan matkaa vain aidan graniittimuurin päälliskivi on näkyvissä. Aitaa on tuettu kahdesta kohtaa lisäteräksillä.

Sisäänkäynnin edustalta maasto laskee kohti etelää, jonka seurauksena pohjakerros on etelä- ja länsipuolella osittain maantasolla. Itäjulkisivussa, pääsisäänkäyntiä alemmalla tasolla on 1950-luvulta peräisin oleva sivusisäänkäynti, joka avattiin porrashuoneen ikkunan paikalle. Sisäänkäynnin edusta ja sille johtavat portaat ovat punertavaa graniittia ja teräskaitteet maalattuja.

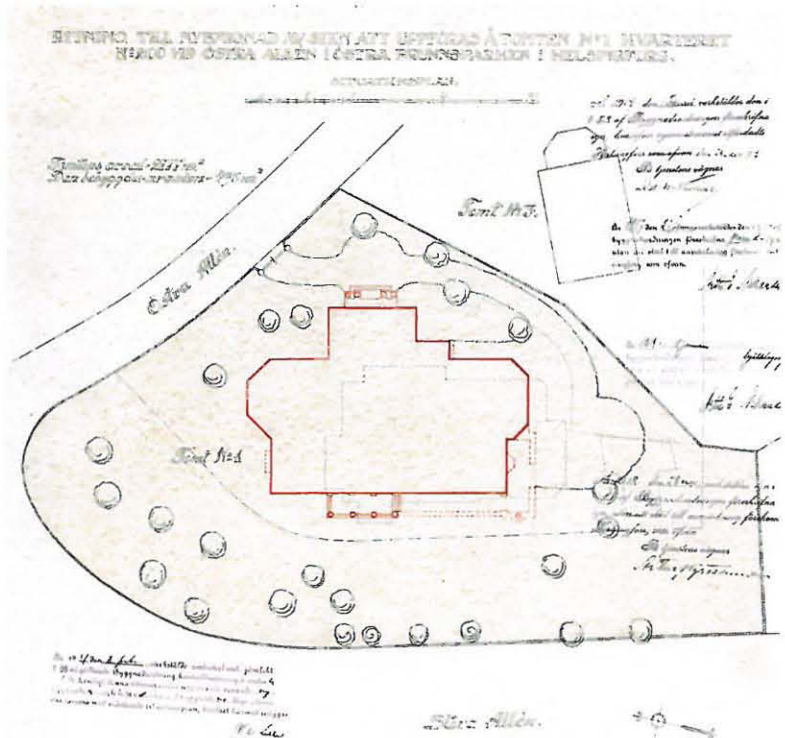
Huoliteltu piha-alue oli alkujaan jäsennetty puistomaiseen tapaan. Suurien lehmusten ja vaahteroiden lisäksi nurmikon kaareutuvia hiekkakäytäviä reu-

Sisäänkäynnin huoliteltua edustaa kaareutuvine hiekkakäytävineen 1920-luvulta. Taustalla näkyy A. Keirknerin hauta. Sundström / WA.

Alla vas: Itäisen puistotien aidan linjausta on muutettu ja samalla sen kaareva liittyminen porttiin on suoristettu.

Alla:Asemapiirrokseen v.1916 on merkitty myös rakennuksen paikalta purettu Spären huvila. KA

nustivat istutukset. Myös seinien vierustoilla oli kukkaistutuksia. Rakennuksen pohjoispäässä oli vuonna 1918 kuolleen August N:son Keirknerin dioritista tehty sarkofagin mallinen hautamuistomerkki, joka on myös kuvanveistäjä *Gunnar Finnen* muotoilema. Hauta siirrettiin Hietaniemeen 1930-luvulla ja sen paikalla on nykyisin lipputanko.¹

Piha-alueen jäsentely on vuosien saatossa hämärtynyt. Rakennusta kiertävät hiekkakäytävät korvattiin jo Waldenien aikana laatoilla. Nykyisin nurmikolla on vain harvakseltaan sijoitettuja liuskekivilaattoja. Eteläpäädyssä, samassa linjassa länsijulkisivun kanssa, on säilynyt matala graniittikivien reunustama terassointi portaineen.

Ajotiet ja länsiportille johtava hiekkakäytävä asfaltoitiin vuonna 1975. Ilmeisesti samalla myös hiekkakäytävän ympyränmuotoisen laajennuksen toinen reuna suoristettiin. Rakennuksen reunustojen nupukivistä tehdyt alkuperäiset kourut poistettiin salaojien ja sadevesiviemärien uusimisen yhteydessä 1990-luvun alussa. Niiden tilalla on sokkelin vierustoilla nykyisin soraa.

Tontin eteläpäässä kumpareen alla on maakellari, jota on pengereetty graniittikivien. Se sijoittuu samaan paikkaan kuin Spåren huvilan pieni ulkorakennus. Rinteeseen on kaivettu vanha betonirakenteinen öljysäiliö. Puuta ja muuta kasvillisuutta on uusittu vuosien saatossa. Länsipuolen lehmusrivistö kuuluu osana Kaivopuiston lehmuskujan ja sen puut on uusittu viimeksi vuonna 2010. Piha-alueen pylväsvalaisimet ja valonheittimet ovat vuodelta 2000.

Sisäänkäynti loggiaan avattiin 1960-luvulla poistamalla yhdestä kaariaukosta graniittikaide. Rakennusta kiertäneiden hiekkakäytävien paikalla on nykyisin muutamia liuskekivilaattoja. Loggian edustalle istutetut marjakuuset peittävät jalustan kaariaukkojen rivistön.

Alla vas. Pohjoispään piha-alueen jäsentelyä Waldenien ajalta. Hiekkakäytävät on korvattu kivilaatoilla. WA

¹ Lindgren 2009, 225. Myös Lydia Keirkner (k. 1945) haudattiin samaan hautaan.

Maakellarin paikalla oli Spären aikana ulkorakennus, jossa oli pesu- ja mankelitupa sekä makki.

Lansiportin graniittipylväiden päällä on ruukkumaiset koristeet.

Puistomaista eteläpäätä 1920-luvulta, johon vanhat puut luovat tunnelmaa. Kaivopuiston lehmuskujalle johtava hiekkakäytävä laajeni portin edessä ympyränmuotoiseksi. Oikealla näkyy kaariaukko avoimeen loggiaan. Sen paikalla on nykyisin varaston ikkuna. Sundström / WA

Julkisivut

Vaaleanharmaalla suomalaisella marmorilla verhottu selkeälinjainen rakennus kohoa punertavan graniittijalustan päältä. Kompakti rakennushahmo on samalla hyvin monimuotoinen. Marmoripalatsi poikkeaa ulkoasultaan ja materiaaliltaan Eliel Saarisen aikaisemmista jugend-henkisistä yksityistaloista. Se muistuttaa julkisia rakennuksia, ennen kaikkea 1900-luvun alussa suunniteltuja, mutta toteutumattomia konsertti- ja taidehalleja. Rakennus edustaa Saarisen arkkitehtuurissa klassista vaihetta, joka sai vaikutteita vuosisadan vaihteen suoraviivaisesta wieniläisjugendista.²

Julkisivut on toteutettu pitkälti Saarisen v. 1916 signeeraamien julkisivupiirustusten mukaan, tosin rakennuksen koristelua pelkistettiin huomattavasti. Sisäänkäynnin yläpuolisen parvekkeen otsapintaan oli varattu syvennys figuuriraiheiselle relieffille. Myös tornin arkadi-ikkunoiden väleissä oli naisfiguureja. Ensimmäisen kerroksen ikkunoita ja parvekkeitaiteita oli korostettu klassisin ornamentein.³

Rakennus tukeutuu Saarisen monumentaalirakennuksille ominaiseen torniin, joka merkitsee sisäänkäynnin paikan. Torni kohoa yhden kerroksen verran muuta rakennusta ylemmäksi. Muilta osin räystäslinja on samassa korossa, mutta pohjoispäädyssä on korkeampien päätilojen takia kaksi kerrosta ja eteläpäädyssä vastaavasti kolme.

Pohjois- ja eteläpään ulostyöntyvät, kolmikulmaiset julkisivut muistuttavat suuria erkkereitä. Myös sisätilojen takkojen paikat työntyvät esiin pystysuuntaisina ulokkeina. Pääsisäänkäyntiä ja länsijulkisivua on korostettu

Villa Keirkner 1920-luvulla. Kuvassa näkyy tornin katolla ollut lipputanko sekä rauta-aidan huomattavasti nykyistä korkeampi graniittimuuri, joka on jäänyt upoksiin katutasan muutosten myötä. Sundström / WA

Julkisivujen säilyneisyyskaaviot perustuvat Eliel Saarisen alkuperäispiirustuksiin v:ta 1916 (KA). Niihin on merkitty punaisella toteuttamattomat rakenteet ja vihreällä suunnitelmasta poiketen toteutetut rakenteet. Myöhemmät muutokset on esitetty sinisellä.

- = toteuttamattomat
- = suunnitelmasta poikkeen toteutetut
- = myöhemmät muutokset

2 De Long teoksessa *Design in America*, 48. Länsipuolen altaani muistuttaa J.M. Olbrichin Haus Feinhalsin (Köln) 1908 loggiaa. Vrt. Peter Behrensin Haus Mertens (Potsdam) 1909–10. Hausen, 58–60, 66–67.

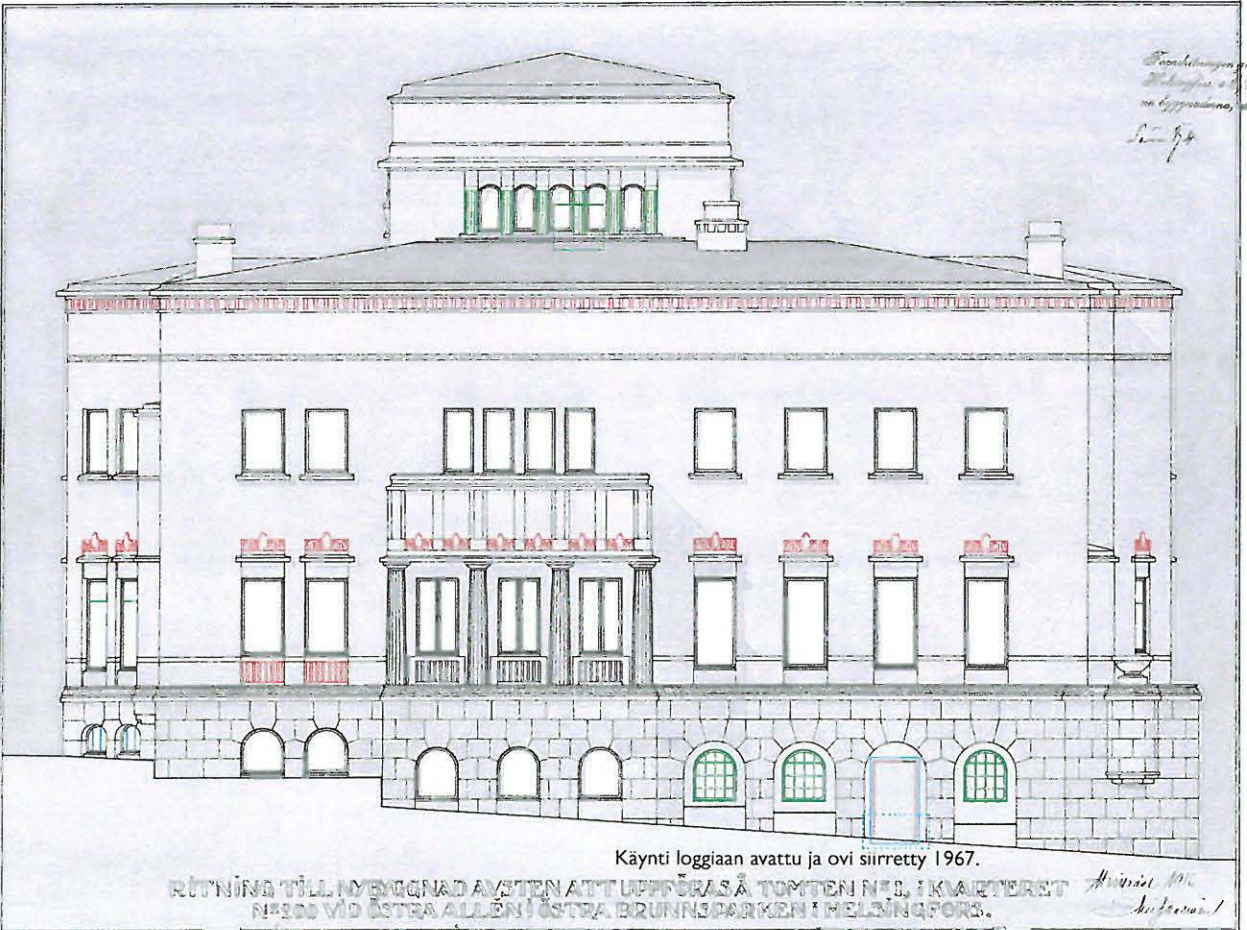
3 Ornamentit muistuttavat Gesellius-Lindgren-Saarisen Pohjoismaiden osakepankin (1904–1934) sileän vuolukivipinnan koristelua. Hausen, 152.

Handteckning av
Helsingfors 1894
av byggnadsinspektör
Sven J. J. 30
Svein J. J.

RITNING TILL NYBYGGNAD AVSTEN ATT UPPFÖRAS Å TOMTEN N:1, I KVARTERET N:208 VID ÖSTRA ALLEN I ÖSTRA BRUNNSPARKEN I HELSINGFORS. *Arvid M. Suominen*

Handteckning av
Helsingfors 1894
av byggnadsinspektör
Sven J. J. 30
Svein J. J.

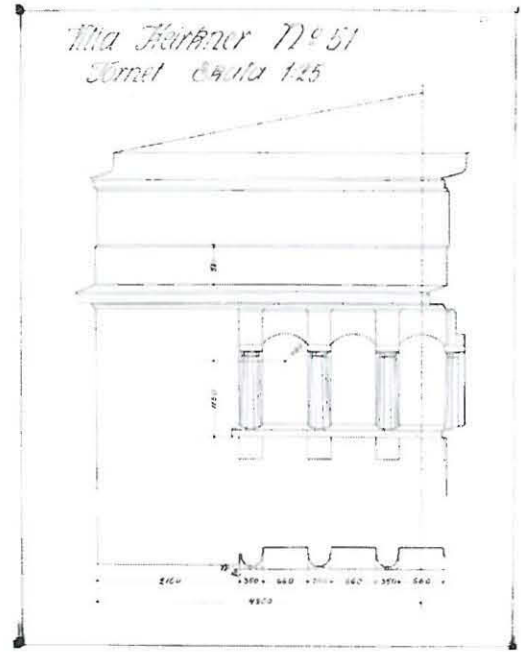
Käynti loggiaan avattu ja ovi siirretty 1967.
RITNING TILL NYBYGGNAD AVSTEN ATT UPPFÖRAS Å TOMTEN N:1, I KVARTERET N:208 VID ÖSTRA ALLEN I ÖSTRA BRUNNSPARKEN I HELSINGFORS. *Arvid M. Suominen*

Marmorifriisi kiertää graniittijalustan yläosaa. Aaltomaista kuviota koristavat eläinfiguurit.

doorilaisten pylväiden kannattamin altaanein. Julkisivusommittelu perustuu pitkälti ikkuna-aukkojen ja chjän seinäpinnan vaihtelevaan rytmitykseen. Arkkitehtoniselle jäsentelylle ovat ominaista kulmikkaat muodot, ja klassinen muotokieli on pelkistetty äärimmilleen.

Julkisivut ovat Förbyn vaaleanharmaata marmoria, jota on käytetty paksuina laattoina. Elävä pinta muodostuu erikokoisista ja -sävyisistä laatoista. Myös kaikki pylväät, parvekekaiteet ja räystään alapinnat ovat marmoria. Julkisivupintaa on lisäksi jäsennetty marmorikivestä hakatuin hienovaraisin detaljein. Pienillä sisennyksillä ja vaakalistoilla on saatu aikaan erilaisia variaatioita. Lukuisista ornamenteista toteutui vain graniittisen jalustaosan päällä kiertävä, marmorista hakattu tyylitely eläinaiheinen friisi.⁴ Julkisivukoristelun

4 On todennäköistä, että friisin ovat toteuttaneet G. Finnen apulaiset. Lindgren, ks liite 3.

Tornin arkadikaariston doorilaisten marmorikolonnettien paikalla oli pääpiirustuksissa (v. 1916) esitetty Saariselle tyypillisiä figuurreja. Ylinä Saarisen toteutuspiirustus todennäköisesti vuodelta 1917. Martti Saarinen

Profiloitu räystäslista koostuu alapinnan marmorilaa-
tasta ja peltisestä vesikourusta, joka on muotoiltu osaksi
kattolistaa. Korkea otsapinta on aavistuksen muuta pintaa
ulompana ja se yhdistää viinttikerroksen kaarevat ikkunat
toisiinsa. Sen yläreunassa on kivistä hakattu nauhamai-
nen koriste.

yksinkertaistumiseen vaikutti mahdol-
lisesti myös suomalaisen marmorin
taipumus lohkeamiseen.

Pohjakerroksen eli jalustaosan seinä-
pinnat ovat punertavaa graniittia. Log-
gian seinä- ja kattopinnat ovat rapattuja
ja keltaisiksi maalattuja. Parvekkeiden
alapinnoissa on porrastetusti profiloitut
neliönmalliset rappauskentät, jotka on
maalattu vaaleankellertäviksi. Myös par-
vekkekaiteiden sisäpinnat ovat rapattuja.
Aumakatto on harmaaksi maalattua
peltiä. Toiselle lappelle sijoittuva kat-
toikkuna on peitettynä vesivuotojen
takia ja sen uusimista oltiin aloittamassa joulukuussa 2012.

Maljamainen valettu ruukku teras-
sin kulmassa on alkuperäinen.

Julkisivut ovat säilyneet poikkeuksellisen hyvin alkuperäisessä asussaan.
Merkittävimpiä muutoksia ovat itäjulkisivun sivusisäänkäynnin avaaminen
porrashuoneen ikkunan paikalle hoviouketta varten v. 1952 sekä loggian
järjestelyt 1960-luvulta.

Alun perin rakennuksen kulman ympäri kiertänyt avologgia rakennettiin
umpeen eteläpästä sijoittamalla kulmaan varasto ja siirtämällä autotalli sen
edustan avotilaan. Avoimeen kaariaukkoon tehtiin kippiovi. Länsipuolelta
avattiin uusi käynti loggiaan poistamalla yhden kaariaukon graniittinen
reunakaide. Pannuhuoneen oviaukko muurattiin umpeen ja ovi siirrettiin
vastapäisen seinän uuteen varastoon ja talonmiehen asunnon ovi siirrettiin
loggian julkisivupintaan.

Terassin ja parvekkeiden korjaustyöt ovat vaikuttaneet alkuperäisiin
huolellisesti mietittyihin yksityiskohtiin. Kaiteet on pellitetty ja terassin
pystypintojen marmorikiveykset on betonoitu ja pinnoitettu. Myös terassille
johtavan oven porrasaskelma on poistettu.

Pääoven valaisin koostuu seinään kiinnitetystä ku-
parirungosta ja puolipyöreästä "etsatusta" lasikuvusta.
Lehväiheinen kranssi toistuu myös sisäpuolen katto-
roseteissa. Vastaavaa valaisinta oli alun perin myös länsi-
julkisivun seinissä (3kpl). Numerovalaisin on pohjamo-
doltaan kolmio. Kuparikehyksisen valaisimen sinisissä
lasipinnoissa on lyijypuitteet. Valaisin ei näy varhaisem-
missä valokuvissa.

Uusittuja valaisimia on
loggian kattopinnassa sekä
sivusisäänkäynnin kohdalla.
Vakiovalaisin on korvannut
sisäänkäynnin 1950-luvun
erikoisvalaisimen.

Altaanin kattovalaisimet ovat samaa sarjaa kuin pää-
oven seinävalaisin. Kaikki kolme alkuperäistä valaisinta
ovat säilyneet.

Marmorivaakalistoja on käytetty ikkunoiden ylälistoina tai ikkunapenkkeinä. Ne myös kokoavat yhteen useampia ikkunoita. Listojen alapintoihin on lisätty timanttisahattuja vesiuuria. Julkisivussa näkyvä paikattu sirdanaikaisia sirpalevaurioita.

Julkisivumuutoksia ja -korjauksia

- 1944 Ikkunalasit vaurioituivat pommituksissa kolmea lukuun ottamatta.
- 1952 Uusi sisäänkäynti sivuportaaseen. Jalustaosan kolmen eteläikkunan (talonmiehen asunto) uusiminen. Loggian kattovuodon ja rappausvikojen korjaus.
- 1953 Rauta-aidan maalaus
- 1959 Länsi- ja eteläpuoleisten ulkoikkunoiden (37 kpl), parvekeoven (1 kpl) ja listojen pintakäsittelyt
- 1962 Vesikaton maalaustyö ja osittainen paikkaus
- 1966–67 Jalustan loggian muutokset liittyen autotallin ja varaston rakentamiseen: loggian sulkeminen eteläpuolelta ovelta ja ikkunalla, länsipuolen kaariaukon avaus kulkua varten, pannuhuoneen oven umpeen muuraus. Terassin lattiarakenteen uusiminen tuuletusputkineen, kaiteiden pellitykset.
- 1972 Vesikaton uusiminen
- 1977 Parvekkeiden uloimpien ovien uusiminen
- 1979 Ikkunoiden pintakäsittelyt
- 1986 Ikkunoiden ja ovien puu- ja metallikorjaukset
- 1987 Peltikaton maalaus, tammilistojen käsittely
- 1993–94 Pääportaan edustan korjaus, terassin pinnoitus ja pellitysten uusiminen.
- 1995–97 Marmorijulkisivujen puhdistus. Julkisivusaumojen, rapattujen pintojen sekä ikkunoiden ja parvekeovien kunnostus. Pääsisäänkäynnin yläpuolisen parvekelaatan uusiminen vedeneristyksineen (ent. asfaltti), muiden parvekkeiden pinnoitus. Lisätty timanttisahaamalla vesiuuria mm. jalustaosan graniittilistan alapintaan.
- 2000 Ulkovaistus ja kameravalvonta

Terassin ilme on muuttunut tehdyissä korjauksissa. Myös pystypinnat on betonoitu ja pinnoitettu sekä kaiteet pellitetyt.

Ikkunat

Julkisivuja rytmittävät suuret pystysuuntaiset ikkunat korostavat rakennuksen monumentaalisuutta. Itäjulkisivua ja tornia on varioitu erilaisilla ikkunoilla. Kaikki pohjakerroksen jalustaosan sekä kolmannen kerroksen nk. ullakkokerroksen ikkunat ovat kaari-ikkunoita. Lisäksi tornissa on kapeita kaari-ikkunoita, jotka on ylimmässä kerroksessa yhdistetty pilastereilla arkadikaaristoksi.

Pääosa ikkunoista on yhtenäisiä ilman välipuitteita. Monikulmaisten päätyjen ensimmäisen kerroksen korkeissa ikkunoissa on vaakavälijako. Parvekkeiden pariovien viereen sijoittuvat ikkunat on jaettu pystysuuntaisesti kahteen ja itäjulkisivun kaksi erkkerimäistä ikkunaa jakautuvat kolmeen osaan. Loggian ikkunoissa on myös ruutujako.

Kaikki ikkunat olivat alun perin tammea ja valtaosa niistä on säilynyt. Ikkunat valmisti Sörnäisten Halko- ja puutavaraliike Oy. Profloidut ikkunat ovat kaksipuitteisia ja yksilaisista. Pohjakerroksen ikkunoiden puitteet ovat malliltaan yksinkertaisemmat. Ulkopuolella karmin alaliittymässä on suoraan kivipintaan liittyvä vuorilista ilman pellityksiä. Pääosa ikkunoista on sisään-sisäänaukeavia. Kirjastohuoneen ja parvekkeovien viereen sijoittuvat ikkunat ovat puolestaan sisään-ulosaukeavia. Sisäpuolen ikkunapenkit ovat pääosin maalattua betonia.

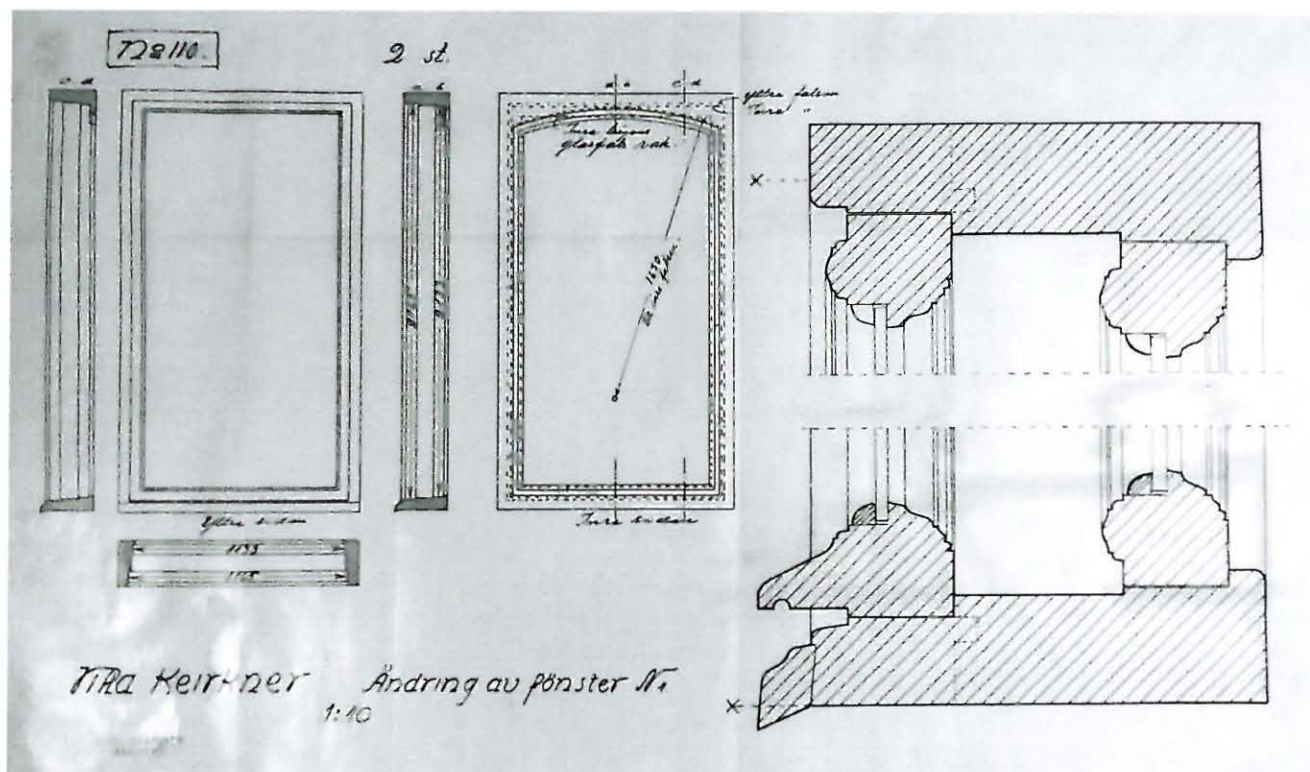
Helat ovat peräisin eri ajoilta, mutta myös paljon alkuperäisiä on säilynyt. Ikkunat ovat enimmäkseen sivusaranoituja. Kaari-ikkunoissa on kuitenkin alasaranointi ja loggian ikkunat eivät ole saranoituja. Neljä kaari-ikkunaa on muutettu sivusaranoituiksi 1950-luvulla helpottamaan avattavuutta (tornihuone 401, työhuone 003). Pääosa ikkunalaseista on uusittu pommitusvaurioiden takia 1940-luvulla. Sivuporrashuoneen parvekkeen alapuolisten ikkunoiden kuviolasit ovat 1950-luvulta.

1950-luvulla sivuportaan ikkunan paikalle avattiin uusi sisäänkäynti. Ereläjulkisivun jalustaosan kaikki ikkunat ovat 1950–60-luvuilta. Kolmeen uusittuun ikkunaan (vahtimestarin asunto) lisättiin tuuletusikkunat. Ne ovat ainoat ikkunat, jotka on maalattu sisäpuolelta valkoisiksi. Varaston ikkuna on 1960-luvulta. Länsijulkisivun (ent. mankelihuoneen 014) kahteen kaari-ikkunaan on todennäköisesti lisätty pystyjako 1950-luvulla.

Tammi-ikkunat ovat pääosin yhtenäisiä ilman välijakoja. Osa ikkunoiden ulkopuitteista avautuu poikkeuksellisesti ulospäin.

Muutospiirustus kirjaston 104 lasimaalausikkunaa varten, johon tehtiin poikkeuksellisesti yläosastaan kaareva sisäpuite. Heikki Saarinen

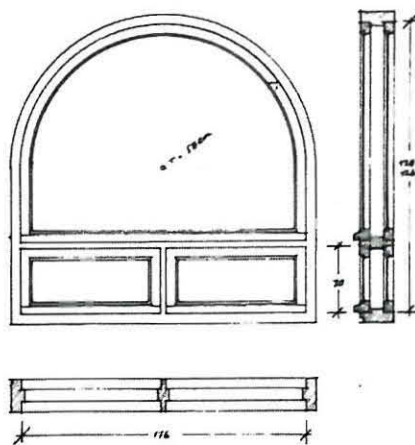

Messinkihelat ovat pääosin säilyneet. Korkeissa ikkunoissa on pääosin pitkäsulkijat ja pienemmissä ikkunoissa kääntösulkimet.

Ikkunat liittyvät marmorijulkisivuun ilman pellityksiä. Osa ulkopuolen tippanokista, alapuolen vuorilistoista sekä lasilistoista on uusittu. Karmin ja kiven väliseen saumaan on lisätty akryyli.

Ikkunoiden perusteellisempi kunnostus on tehty viimeksi 1990-luvun puolivälissä. Tässä yhteydessä osa ulkopuitteiden alaosista, lasilistoista ja vuorilistoista uusittiin. Ikkunoihin lisättiin vesiuria tai niitä syvennettiin. Samalla lisättiin myös vedenpoistoaukkoja. Sekä ikkunoiden sisä- että ulkopinnat lakattiin.

Ikkunapiirustus v.1952. KA RakH laa:924/23.

Uusitut kaari-ikkunat ovat 1950-luvulta ja sijoittuvat eteläjulkisivun graniittijalustaan. Kolme tammi-ikkunaa poikkeaa jaoltaan muista ikkunoista ja ne on sisäpuolelta maalattu valkeiksi.

Ulko-ovet ja parvekeovet

Hierarkisesti merkittävin pääsisäänkäynnin ovi poikkeaa jäsentelyltään muista ulko-ovista. Tammiovea ja sitä kiertävää köynnösmäistä kehystä on koristeltu puuleikkauksin. Vaakasuuntainen messinkivedin lintukoristeineen on G. Finnen käsialaa. Pääoven lisäksi terassin ja parvekkeiden lasiaukkoiset tammiovet ovat säilyneet alkuperäisillä paikoillaan. Osa parvekkeiden uloimmista ovilehdistä on ilmeisesti uusittu.

Loggian kaksi tammista paripeiliovea ovat myös alkuperäisiä, mutta ne on siirretty nykyisille paikoilleen vuoden 1967 muutostöissä. Varaston ovi sijaitsi alun perin vastapäisellä seinällä ja johti pannuhuoneeseen.

Sivuportaaseen johtaa kaksi ovea. Eteläjulkisivun peiliovi on uusittu vanhan mallin mukaan. Porrashuoneen välitasanteelle johtava itäjulkisivun paneeliovi on vuodelta 1952. Se avattiin alkuperäisen ikkunan paikalle.

Autotallin tammipaneloitu kippiovi on vuodelta 1967 ja se sijoitettiin loggian avoimeen kaariaukkoon. Alkuperäisessä autotallissa, joka sijaitsi avologgian perällä, oli todennäköisesti tammiset paripeiliovet.

Pääsisäänkäynnin tammipeiliovea kehystää tyylitelty köynnös. Ovi jakautuu peilikenttiin, joiden pystyjaossa on puuleikkauksia. Ovilehden molemmin puolin ja yläpuolella on kiinteät kapeat osat, jotka noudattavat samaa jäsentelyä. Vaakasuuntaisessa messinkivetimessä on lintuaiheiset koristeet (G. Finne). Sisälasiovi on jäsentelyltään identtinen ulko-oven kanssa, ks. sisäovet.

Terassin tuplapariiovet (2 kpl) ovat lasiaukkoisia tammipeiliovia, joissa on kahdeksankulmaiset peilit. Huonetilan ja julkisivun puoleisia peilejä kehystävät kranssimaiset koristeet. Alkuperäiset painikkeet, avainkilvet ja helat messinkiä.

Parvekkeiden tuplaovet (3 kpl) ovat lasiaukkoisia tammipeiliovia. Tilojen 202 ja 206 ovissa on kahdeksankulmaiset peilit, ulkopuolelta ovien alaosat on pellitetty. Sivuportaan parvekkeen ovi poikkeaa muista yksinkertaisemmalla jäsentelyllään.

Loggian tammiset paripeiliovet (2 kpl) jakautuvat kuuteen peilikenttään, joita kehystävät porrastetut profiloinnit. Ovet ovat alkuperäisiä, mutta ne on sijoitettu uusiin paikkoihin 1960-luvulla. Molemmissa on uusitut vetimet sekä potkupellit. Varaston oveen lisätty säleiköt.

Sivuportaan peiliovi on vasikallinen ja se jakautuu poikkeuksellisesti kolmeen pystysuuntaiseen peiliin. Petsattu tammiovi on uusittu samassa aukossa olevan vanhan sisäoven mallin mukaan. Ovesa on potkupelti ja lankavedin.

Autotallin paneeliovi vuodelta 1967 sijoitettiin avologgian kaariaukkoon. Kippiovi on vaakasuuntaista tammipaneelia. Ovesa on potkupelti ja neljä säleikköä (Oy Suomen Crawford Door Ab).

Sivuportaan tammipaneeliovi on vuodelta 1952 (RakH laa:924/17). Alkuperäisen ikkunan paikalle sijoitettu ovi jakautuu leveällä kehysosalla vaakasuuntaisesti kahteen osaan. 1950-luvulle tyypillisessä niklatussa messinkivetimessä on rihlattu puosa.

Sisätilojen kerrostumat

Interiöörit

Alkuperäispiirteitä

Marmoripalatsin interiöörit muodostivat kehyksen Keirknerien laajalle taidekokoelmalle. Samalla se oli myös yksityinen kori. Tyylillisesti rakennus kuuluu Saarisen tuotannossa klassistiseen vaiheeseen, vaikka jugendille tyypilliset aiheet vaikuttavat vielä taustalla. Suunnittelun lähtökohtana oli päätilojen muodostama avoin tilasarja, jossa oli huomioitu taideteosten esillepano ja niiden katseluun liittyvä kierto. Luonnonvalolla oli muokattu eriluonteisia tiloja.

Edustavien päätilojen sarja on poikkeuksellisen hyvin säilynyt, vaikka niiden välinen avoimuus on menetetty. Päätiloja palvelevat sivutilat muodostavat oman erillisen kokonaisuutensa. Niiden alkuperäinen käyttö on edelleen aistittavissa, vaikka tilajakoa on osittain muutettu.

Arkkitehtoniseen jäsentelyyn vaikuttivat tiloihin sijoitetut vanhat kalusteet ja taideteokset. Vierekkäisten huoneiden tyylillisesti erilaisia kokonaisuuksia sitoi yhteen tummasävyinen väritys. Vasemmalla ruokasali 105 ja alla salonki 104 1920-luvulla. Sundström / WA

Välihalli 200 eli turkkilainen huone alkuperäisessä asussaan 1920-luvulla. Tila kiinteine sisustuksineen on säilynyt lukuun ottamatta kasettikattoon myöhemmin lisättyjä valaisimia. Sundström / WA

Rakennuksen päätila eli suuri sali 102 noudattaa Saarisen yksityistaloille tyypillistä hallireemaa, johon yhdistyvät pääportaikko välihalleineen sekä eteishalli. Lähes täysin alkuperäisessä asussaan säilyneet tilat edustavat vielä jugendille tyypillistä kokonaistaideteosta. Barokkimaisen tilan arkkitehtonista jäsentelyä täydentävät Gunnar Finnen puusta veistetyt korkokuvat. Korkea tammipaneeli muodosti neutraalin taustan maalauksille ja sen yläpuolella on säilynyt koristeellinen kultanahkatapettia jäljittelevä painettu tapetti.⁵

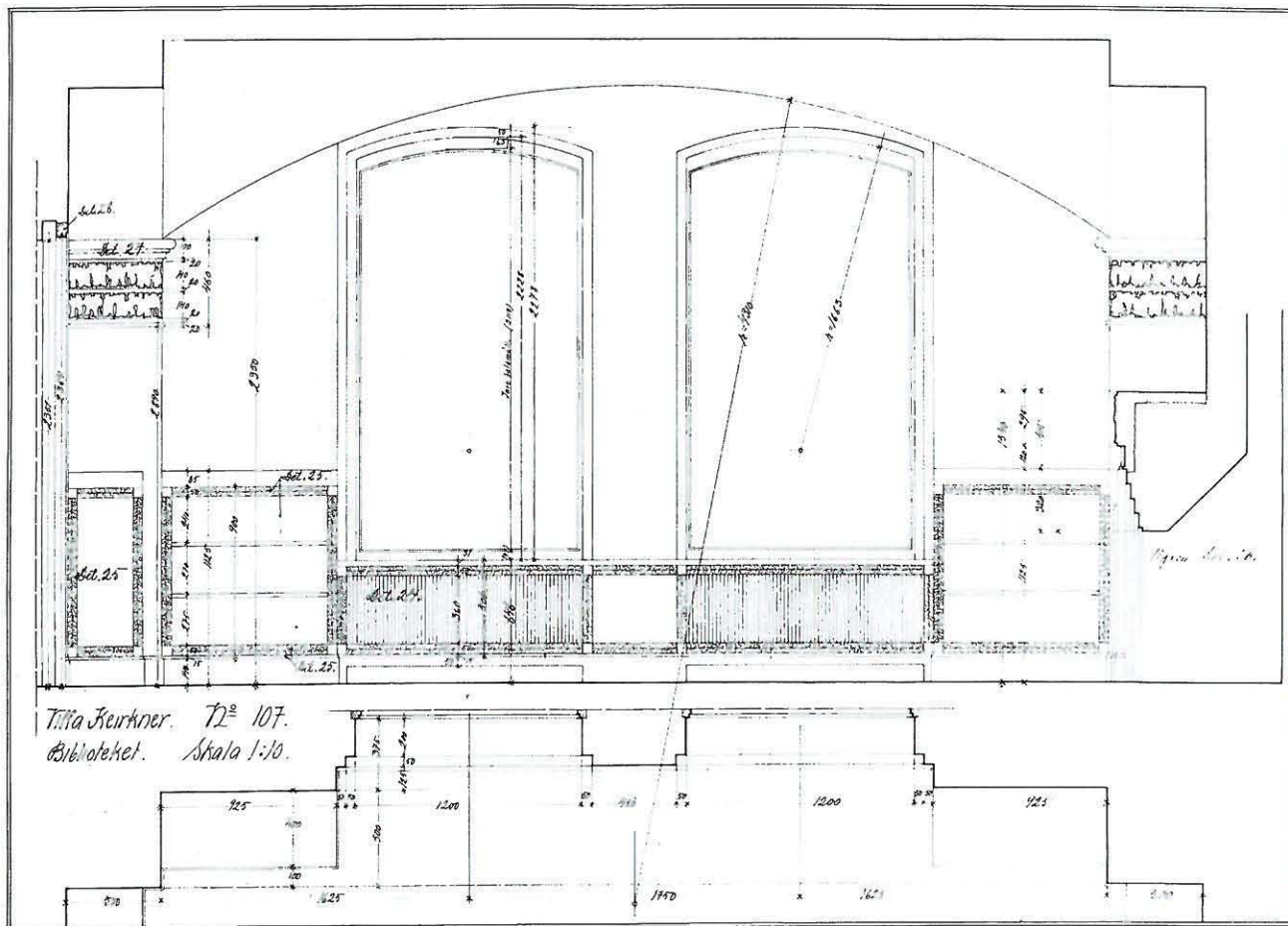
Toisen kerroksen ytimessä sijaitseva galleriamainen halli 201 ja välihallista 200 ylöspäin jatkuva pääportaikko muodostavat rakennuksen klassisimmin jäsenetyt tilat. Arkadikaarin jäsenetty ylähalli saa valoa suuren kattoikkunan välityksellä. Alkuaan tummanharmaaksi maalattu tila oli suunniteltu maalausten esillepanoa varten. Pääporras huipentuu Saariselle tyypilliseen valoisaan tornihuoneeseen, josta avautuvat laajat näkymät joka suuntaan.

Suuren salin yläpuolelle sijoittuva pohjoiseen ja itään avautuva työhuone (nyk. istuntosali 205) oli alun perin huomattavasti intensiivisempi. Viininpuunainen tapetti ja mahonginvärinen palkkikatto kokosivat yhteen monikulmaisen tilan, johon liittyy sinisävyisillä laatoilla verhottu takkakokonaisuus. Sen jugend-henkinen kuparista pakotettu koristeellinen kupu on todennäköisesti Eric. O. Ehrströmin käsialaa.⁶

Muut päätilat sijoittuvat länsipuolelle avautuvaan, klassiselle arkkitehtuurille ominaiseen aksiaaliseen tilasarjaan. Ensimmäisen kerroksen kirjaston, salongin ja ruokasalin avoimuutta korostivat alun perin seinän sisään liukuvat ovet. Kirjasto (103) ja ruokasali (nyk. istuntosali 105) edustavat hillittyä wieniläisjugendia. Ruokasalissa on korostettu "mackintoshille" tyypillistä

5 Tila on saanut vaikutteita amerikkalaisen H.H. Richardsonin 1880-luvulta peräisin olevan Hay-Housen vaikuttavasta hallista. Hausen, 65.

6 E. Ehrströmin kuparitoitää mm. Hvitträskissä ja Pohjoismaiden osakepankissa. Hausen, 65.

vertikaalisuutta.⁷ Niiden välisen salongin tyyliin vaikutti sinne sijoitetut kalusteet ja ulkomaalainen taide.

Kirjasto 103 ja ruokasali 105 ovat ainoat tilat, jotka suunniteltiin kiintokalusteita myöten.⁸ Päätyseinien tummasävyiset laatoitetut takat liittyivät osaksi kiinteää sisustusta. Kirjaston takan pronssifriisin allegorinen kuvaelma on kuvanveistäjä Emil Wikströmin käsialaa. Ruokasalin takan yläpuolelle oli varattu tila taideteokselle, joka jäi kuitenkin toteutumatta. Tilojen jäsentelyyn vaikuttivat myös niihin siirretyt kalustot, jotka Saarinen oli suunnitellut Keirchnerien Luotsikadun asuntoon.

Arkkitehtonisesta jäsentelystä vastasivat pääosin Saarinen ja hänen taiteellinen avustajansa Olga Gummerus-Ehrström, joka suunnitteli myös eteishallin 101 ja kirjaston 103 lasimaalaukset.⁹ Gunnar Finnen ja Emil Wikströmin veistokoristelu liittyy kiinteänä osana takkoihin, pylväisiin ja pilastereihin. Teosten aiheet ovat peräisin Keirchnerien elämästä. Todennäköisesti Finnen työhuoneessa tehtiin myös pääosa tiloihin liittyvästä muusta koristelusta.¹⁰

Yksinkertaisen selkeä muotokieli ja rakennukselle ominaiset kulmikkaat muodot on viety johdonmukaisesti läpi koko rakennuksen jäsentelyssä. Edustustilojen kattopinnat poikkeavat kaikki toisistaan. Paneeli- ja puukasettikattojen ohella suurin osa on rapattuja ja vaaleiksi maalattuja. Eri tavoin profiloitua ja kasetoidut kattopinnat nousevat esiin muuten tummasävyisistä huonetiloista. Perustasona on alusta saakka ollut tiloja yhdistävä parketti, joka alkuaan jatkui kynnyksettömänä tilasta toiseen.

Kirjastoa varten suunnitellut kalusteet, avotakka ja patterisuojukset muodostavat eheän kokonaisuuden. Ikkuna-aukot muutettiin toteutusvaiheessa sisäpuolelta kaareviksi niihin sijoitettujen lasimaalauksikkunoiden takia. Martti Saarinen

7 Marmoripalatsin ruokasali on saanut vaikutteita arkkite. C.R. Mackintoshin ruokasalista "House for an Art Lover" (suunnitelmat 1901).

8 Kirjaston kalusteissa on samantyyppistä intarsiakoristelua kuin Haus Remerin kirjaston (1907), Hvitträskin (1907) ja Pohjoismaiden osakepankin kalusteissa (1904). Hausen, 142.

9 O. Ehrstömin käsialaa ovat myös Hvitträskin ja Haus Remerin lasimaalaukset. Hausen, 47.

10 Lindgren ks. liite 3/ Marmoripalatsin veistokoristelusta.

Ensimmäisen kerroksen tilasarjan ilme muuttui Waldenien aikana, kun kiinteiden sisustuksien tummia puupintoja tukeva väritys muutettiin vaaleaksi. Iffland / WA

Erityyisiä tiloja yhdisti toisiinsa tummasävyinen jäsentely, joka näkyy Eric Sundströmin 1920-luvulla ottamissa valokuvissa. Puupintojen lisäksi tiloja hallitsi alun perin lähes monokromaattinen tummasävyinen väriskaala, joka koostui vihreän umbran, rusehtavan ja harmaan sävyistä. Väriskaalasta on saatu tarkempaa tietoa väritutkimuksesta, jonka ovat laatineet konservattorit Kirsi Karpio ja Elina Järvelä.

Sivurilojen jäsentelylle on päätilojen tapaan ominaista avoimuus ja väljyys. Niitä yhdistää hallimainen sivuporras. Sen mosaiikkibetoniporras balusterikaiteineen on pitkälti säilynyt, mutta yhteys ensimmäisen kerroksen tynnyriholvattuun tilaan on suljettu. Ensimmäisen kerroksen entisten keittiötilojen suuret väliseinäkunnat ja lasiovet kertovat aikakauden pyrkimyksestä valoisiin työtiloihin.

Tummasävyinen väriskaala yhdisti sivutilat päätiloihin. Vaaleiksi maalatut yksilehtiset peiliovet noudattavat samaa jäsentelyä kuin päätilojen tammiovet ja alun perin ne rytmittivät tummasävyisiä seiniä. Tiloja jäsentävät profiloituneet holkka- ja jalkalistat sekä ”kattorosetit” ovat pääosin säilyneet. Muutamassa komerossa on esillä vanhaa lautoalattiaa.

1930–50-lukujen pelkistynyt asu

Waldenien ajan merkittävin muutos oli interiöörien ilmeen uudistaminen vaaleammalla värityksellä. Uuden värijäsentelyn myötä erityylisten tilasarjan yhtenäisyys ja yksittäisten tilojen intensiivisyys menetettiin.

Vaalea värimaailma säilyi edelleen 1950-luvun muutoksissa hovi-oikeuden tiloiksi. Salit, salongit, makuuhuoneet sekä keittiöt ja kylpyhuoneet muutettiin istuntosaleiksi ja työhuoneiksi säilyttämällä mahdollisimman paljon ja vain välttämättömin muutoksia. Seinät maalattiin öljymaaleilla ja kattopinnat pääosin liimamaaleilla.

Työhuoneiden ja istuntosalien välille lisätyt tuplaovet ja kynnykset muuttivat kuitenkin ajatuksen avoimesta tilasarjasta, jossa lattiapinta jatkuu yhtenäisenä tilasta toiseen. Toisen kerroksen päätilojen ovet ja pääportaikon yläkerroksen tasanteelle lisätty lasiaukkoinen peiliövi noudattavat yksityiskoh-

diltaan alkuperäisiä peiliovia. Välihallin 200 tamminen taitto-ovi on puolestaan 1950-luvun tyylinen.

Edustustilojen näkyvimpiä muutoksia on suuren salin 102 takkakokonaisuuden keskelle avattu oviaukko. Laatat tallennettiin kuitenkin ullakolle takan entistämistä silmällä pitäen. Myös hovi oikeuden käyttöön hankitut tammikalusteet, johon kuuluvat istuntopöytä, nahkapäällysteiset nojatuolit sekä kirjakaapit, kuuluvat edelleen salin sisustukseen. Istuntosalin (105) messinkivalaisimet, jotka ovat Paavo Tynellin (1890–1973) suunnittelemat, ovat myös peräisin tältä ajalta.

Sivuportaiden muutokset näkyvät uudenmallisissa lasioivissa, joista osa on maalattuja ja osa viilupintaisia. Tilojen uudelleenjärjestelyssä hyödynnettiin myös vanhoja ovia.

1960–70-lukujen muutokset

1960-luvun tilamuutokset koskivat toissijaisia tiloja. Toisen kerroksen istuntosali 205 (ent. työhuone) sai kuitenkin modernimman ilmeen. Lattia päällystettiin sinisellä kokolattiamatolla sekä kalusteet ja valaisimet uusittiin. Ikkunat peitettiin yhtenäisillä verhoilla. Pintamateriaalien valintaan vaikutti osaltaan tilan akustiikan parantaminen.

Pohjakerroksessa on selkeimmin näkyvissä vuoden 1967 kerrostuma. Muutama peiliovi on säilytetty, mutta pääosa on uusittu laakaoviksi. Uudet pintamateriaalit ja värit noudattavat sen ajan tyyliä. Käytävät on päällystetty sinisillä vinyylilaatoilla ja seinät maalattu lateksimaaleilla. Seinien pääasiallisena väri sävy on harmaa, mutta tiloja on jäsennetty myös useammalla värillä mm. ruskean ja vihreän sävyillä. Käytävien alakarot ovat sileää kipsoniitilevyä ja huoneiden kattolevyt ovat reiätettyjä.

Toisen kerroksen uudelleenjärjestetyt sivutilat sovitettiin paremmin osaksi vanhaa. Porrashallin osittain uusiin aukkoihin sijoitetut ovet ovat alkuperäisiä peiliovia. Entisestä kylpyhuoneesta laajennettua istuntosalia on korostettu kuitenkin tammisilla peiliovilla. Samassa hallissa on 1970-luvulla lisätyt osastoivat viiluovet, joihin lisättiin toteutuksessa peiliovien profiloiteja mukailevat listat. Hallin lattia oli päällystetty vinyylilaatoilla ja istuntosalissa kokolattiamatolla.

1980–90-lukujen palauttavaa kunnostusta

Päätilojen nykyinen asu on pääosin peräisin vuoden 1984 työtuomioistuinta varten tehdyistä korjaustoista, joissa edustustilojen osalta pyrittiin lähemmäksi alkuperäisasua. Työt koskivat ennen kaikkea pintojen kunnostusta. Tilat maalattiin lateksimaaleilla. Pääasiallisina väreinä ovat rusehtavan ja vihertävän sävyt, jotka eivät kuitenkaan vastaa alkuperäisiä värejä.

Istuntosalin 205 (ent. työhuone) parkettilattia otettiin esiin kokolattiamaton alta ja seinät tapetoitiin vaalealla struktuuritapetilla. Myös istuntosalin 105 (ent. ruokasalin) paneelin yläpuolinen lasikuitukangastapetti sekä Tauno Kivisen suunnittelemat kalusteet ovat peräisin tältä ajalta. Pähkinäviilutettuihin kalusteisiin suunniteltiin seinäpaneloinnin tapaan intarsiaraitoja, jotka toteutettiin lopulta uritettuina.

Salongin 104 nykyiset viiluovet korvasivat aikaisemmin lisätyt pariovet. Laakaovissa on peiliovien profiloiteja muistuttavat listat ja vanhan malliset painikkeet. Kirjaston 103 kalustokokonaisuuteen teetettiin alkuperäisen mallin mukainen kiinteä sohva, joka oli poistettu 1930-luvulla. Tornihuoneen ja välihallin kasettikattoihin lisätyt ritilävalaisimet poistettiin ja välihallin kattoon palautettiin varastossa olleet puosot.

Työhuoneen ilmettä on uusittu useampaan otteeseen. Ylinä suuri erkkerimäinen tila 1950-luvulla hovioikeuden suullisten käsittelyjen salina (HH). Tilan ilme modernisoitiin 1960-luvulla. Nykyiset kalusteet ovat peräisin tältä ajalta. Luonnospiirustus RakH laa:925/26.

Lattiapinnat

Pääasiallisena lattiamateriaalina sivutiloja lukuun ottamatta on alusta saakka ollut diagonaalisti ladottu tammiruutuparketti. Alkuperäiset parkettilattiat (210 x 210 mm) sekä porrasaskelmien sauvaparketit ovat säilyneet. Parketteja on kunnostettu eri aikoina. Patterisyydenkorjauksissa on maalattu tasoitettu betoni (ap. ruskeiksi ootratuina).

Sivuportaan harmaa mosaikkibetoni on alkuperäinen lukuun ottamatta 1950-luvulla uusittua yhtä syöksyä, jonka pinta vastaa ulkonäöltään alkuperäistä. Sivutiloissa oli alkujaan todennäköisesti puulattioita tai korkkimattoja. Keittiötilojen lattiat olivat laatoitettuja ja kellarin lattiat ilmeisesti pääosin betonia.

1950-luvulla korkkimattoja uusittiin ja pohjakerroksen halliin 002 laitettiin kumimatto. Huoneessa 014 ja komeroissa on säilynyt vanhoja korkkimattoja. Täältä ajalta on peräisin myös wc-tilan (113-114)

neliölaattalattia. Pääosa vanhoista profiloituista jalkalistoista (h=90 mm) säilytettiin. Yksinkertaisissa uusissa listoissa (h=70 mm) on pieni pykälä ja se liittyi ovilistoihin viisteellä.

Pohjakerroksessa on säilynyt 1960-luvun vinyylilaattalattioita (Finnflex). Sen sijaan istuntosalien 205 ja 209 tekstiilimatot on poistettu ja kokolattiamattoja on jäljellä vain tilassa 015 ja puhelinhuoneessa. 1980-luvulla sivutilojen lattiat päällystettiin pääosin rusehtavalla linoleumilla. Talonmiehen asunnossa lattioita on uusittu laminaattiparketilla.

Seinäpinnat

Edustustilojen seinäpinnoissa oli alun perin käytetty tummia sävyjä joko paneeli-, tapetti- tai maalipintoina. Kaikki paneelipinnat ovat säilyneet. Suuressa salissa 102 ja siihen liittyvissä eteis- ja välihalleissa (101 ja 200) on vahattu tms. tammipaneeli. Ruokasalin 105 paneeli on todennäköisesti pähkinäpuuta.

Erikoislaatuaisin ja ainut säilynyt alkuperäinen tapetti on suuren salin 102 ja välihallin paneelien yläpuolinen pahville painettu koristeellinen tapetti, joka imitoi nk. kultanahkatapettia. Ruokasalin 105 paneelin yläpuolella oli alun perin kuvioitu tummasävyinen tapetti. Porrastuvissa profiloinneissa oli poikkeuksellisesti geometristä maalauskoristelua. Ku-

viollisia tapetteja oli myös 2.krs:n makuuhuoneessa (207). Salongin 206 ja työhuoneen 205 viininpunaiset tapetit olivat puolestaan yksivärisiä. Osa vanhoissa valokuvissa näkyvistä tapettilistoista on säilynyt ullakolla.

Muiden päätilojen (kirjasto 103, salonki 104, ylähalli ja pääportaikko 201, tornihuone 400) seinät olivat öljymaalattuja vihreän, ruskean ja harmaan sävyillä. Salongissa on poikkeuksellisesti tyyliteltyä klassista jäsentelyä, jota oli korostettu kultapronssilla. Sivutilojen seinät olivat pääosin maalattuja, mutta osittain tapetoituja. Wc-tilan (113-114) sinertävänharmaat ja ilmeisesti myös ent. kylpyhuoneen 303a turkoosinsävyiset laatat ovat alkuperäisiä.

Värijäsentelyn pelkistys alkoi Waldenien aikana 1930-luvun lopulla. Tummat sävyt muutettiin kauttaaltaan vaaleammiksi. Ruokasalin tapetit poistettiin ja samalla myös maalauskoristelut päällemaalattiin. 1950-luvun korjauksissa tilojen ulkoasu pysyi pääosin samanlaisena. 1960-luvun korjaus- ja muutostöissä kellarin ja sivutilojen värijäsentelyä muutettiin.

Edustustilojen nykyinen asu on 1980-luvun puolivälistä. Seinäpinnat maalattiin vaaleanrusehtavan ja vihertävän sävyillä. Istuntosaliin 205 uusittiin struktuuripintainen vaalea tapetti ja ruokasalin paneelin yläpuolelle lasikuitutapetti.

Kattopinnat

Rapattut kattopinnat ovat alusta saakka olleet pääosin liimamaalilla vaaleiksi maalattuja. Poikkeuksen muodostavat suuren salin 102 tammiverhoiltu palkkikatto sekä eteis- ja välihallin tammesta tehdyt kasettikatot. Myös työhuoneessa 205 on puupalkkikatto, jonka mahongin sävyyn kuultokäsittelyjen palkkien välit oli kuitenkin kalkittu valkeiksi.

Rapattuja kattopintoja on jäsenetty eri tavoin. Tornihuoneessa 400 on rikkaimmin koristeltu kasettikatto kahdeksankulmaisine kasetteineen. Pääportaikossa on puolestaan suorakulmaiset kasetit. Ruokasalin 105 kulmikasta kattopintaa on jäsenetty sisäkkäisin kentin. Kattolistoille on ominaista yksinkertaiset porrastetut profiloinnit. Toisen kerroksen salongissa ja makuuhuoneissa (206-208) on klassiseen tyyliin jäsenetyt listat ja kattorosetit. Sivutiloissa on pääosin käytetty holkkalistoja ja profiloituja

kattorosetteja. Ylähallissa on suuri tammipuitteinen kattoikkuna. Osassa tiloista on holvattuja kattopintoja. Ensimmäisen kerroksen salongissa 104 on loiva ristiholvaus, tarjoiluhuoneessa 110 on tynnyriholvi.

Kattopintoja on vuosien saatossa pääosin vain maalattu. 1960-luvulla pohjakerroksen tiloihin tehtiin alakattoja sekä sileistä että rei'itetystä kipsi- ja tiilevyistä. Tässä yhteydessä mm. työhuoneen 205 kuultokäsittelyt puupalkit maalattiin peittomaalilla. Päätilojen nykyinen asu on enimmäkseen peräisin 1980-luvun muutostöistä.

Ovet ja väliseinäikkunat

Alkuperäiset ovet ja väliseinäikkunat

Sisäänkäynnin tammiovi liittyy osana paneloituun eteishallin. Ovi on lähes identtinen ulko-oven kanssa, mutta peilijäsentelyn sijaan ovesa on fasetoidut lasiruudut. Ovea kiertävässä köynnösmäisessä puukehyksessä on veistokoristeltuja eläinfiguureja.

Valtaosa alkuperäisistä väliovista oli peiliovia ja ne ovat pääosin säilyneet. Oville on ominaista vertikaalinen jäsentely, jossa pirkänomaista peiliä kehystävät porrastetut profiilit. Päätilojen ovet ovat materiaaliltaan tammea ja osa on todennäköisesti pähkinäpuuta. Merkittävimmät ovet ovat pariovia. Toisen kerroksen ovia kehystävät profiloituneet listat, jotka päättyvät korostettuun vaakasuuntaiseen ylälistaan. Ensimmäisen kerroksen tilasarjassa oli huoneiden välillä seinän sisään liukuvat peiliovet. Kokonaan avautuvat kynnyksettömät ovet korostivat tilojen avointa liittymistä toisiinsa. Näistä on säilynyt vain salin ja salongin 102/104 välinen ovi.

Sivutilojen peiliovet ovat yksilehtisiä ja alkujaan vaaleiksi maalattuja. Keittiötiloissa käytettiin lasiovia, joiden lasiaukkoja on osittain myöhemmin levytetty. Ullakolla on tallessa muutama väliseinäikkuna, jotka ovat todennäköisesti liittyneet keittiön purettuihin väliseiniin.

Kirjaston ja ruokasalin liukuovet on hyödynnetty muutettaessa ne parioviksi ja ovilehdissä on säilynyt liukuoven pyöreät ”vetimet”. Lähes kaikkiin oviin on lisätty kynnykset. Eri aikojen kunnostuksissa ovia on pääosin vain puhdistettu, irronneita liitossaumoja liimattu sekä tiivistetty ja sovituksia tarkistettu.

Jalopuuovien helat ovat olleet alun perin messinkiä lukuun ottamatta liukuovien niklattuja vetimiä. Maalattujen peiliovien painikkeet tai vetimet ovat olleet niklattuja sekä saranat oven väriin maalattuja. Osa alkuperäisistä heloista on säilynyt.

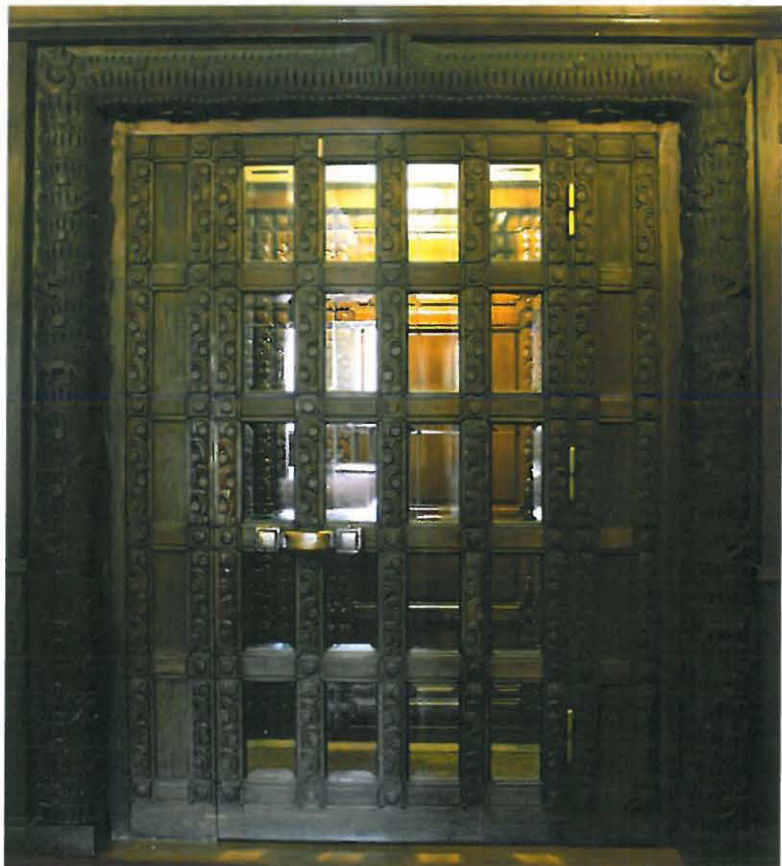

Paripeiliovet ovat pääosin tammea. Tilojen 103–105 ovet ovat pähkinäpuuta tms. Kirjaston 103 ovillistassa on intarsiakoristelu. Osassa ovista alkuperäiset messinkihelat, vaihdetut helat niklattuina tai kromattuina. Kaikki ovet (7 kpl) ovat säilyneet, joista kaksi liukuovea on muutettu peilioviksi.

Liukupariovi tilojen 102/104 välillä noudattaa muiden peiliovien jäsentelyä, mutta peilin profiili poikkeaa pariovista. Salin puolelta ovi on tammea, salongin puolelta pähkinäpuuta tms. Ovesa niklattu pyöreä ”vedin”. Salin oviaukkoa kehystävät koristellut ovilistat.

Pääsisäänkäynnin tamminen lasiovi on jäsentelytään identtinen ulko-oven kanssa, mutta peilien paikoilla on fasetoidut lasiruudut. Ovilehden molemmin puolin on kiinteät kapeat umpinaiset peilit. Ovea kiertävässä puukehyksessä on veistokoristelu. Vaakasuuntainen massiivinen messinkivedin (G. Finne) on muodoltaan samanlainen kuin ulko-ovessa, mutta ilman lintukoristelu.

Yksilehtiset tammipeiliov jäsentyvät pariovi-
en tavoin pystysuuntaiseen peiliin. Vuorilistat ovat
profiloidut ja 2.krs:n ovissa on korostetut ylälis-
tat. Ruokasalin 105 oven toinen puoli on petsattua
päihinäpuuta. Osassa ovista on alkuperäiset mes-
sinki-helat. Ovia yhteensä 9 kpl, todennäköisesti
myös naulakkotilan 112/110 poistettu ovi ollut
vastaavaa mallia.

Vasikallinen tammipeiliovi on samassa aukossa sivu-
portaan 001 uusitun ulko-oven kanssa. Sisäovi jäsentyy
kolmeen pystysuuntaiseen peiliin.

Hissin tammipeilioissa samantyylinen jäsentely kuin
sisäänkäyntioivessa. Konehuoneen ovessa on uritetut
metalliritilät. Hissin oviin vaihdettu kromatut painikkeet,
konehuoneen ovessa ap. messinkivedin. Kaikki ovet (4
kpl) ovat säilyneet.

Messinkipainikkeita on tammioivissa. Päästään levenevä painike on
leikkausmuodoltaan neliö. Kilvet ovat muodoltaan joko vinoneliöitä
tai neliöitä. Alkup. heloja tiloissa 103, 113, 201, 202, 207, 208, 302.

Niklattuja painikkeita on maalatuissa peilioivissa. Päästään leve-
nevä painike on leikkausmuodoltaan pyöreä. Lukkokilvet pyöreitä,
painikkeissa vinoneliöt. Alkup. heloja tiloissa 106–108 ja 307–308.

Maalatut peiliovet vaakajaolla jäsentyvät muiden
ovien tavoin pystysuuntaiseen peiliin. Tilan 308 ovessa on
ap. niklattu painike. Tilan 003 ovi on siirretty nykyiseen
paikkaansa 1960-luvulla ja siinä on vaihdetut kromatut
helat. 2 kpl

Maalatut puulasiovet sijoittuvat entisiin keittiötiloihin
ja niiden paikkoja on osittain siirretty. Ovet jakautuivat al-
kujaan kolmeen lasiaukkoon. Kahdessa ovessa alin lasi on
vaihdettu levyksi, kolmessa muussa alin peili on levytetty
umpeen. Ovissa on alkuperäiset niklatut messinkipainik-
keet. Tilassa 015 yksi irrallaan oleva ovi. Yhteensä 5 kpl

Maalatut peiliovet ovat kaikki yksilehtisiä ja osassa on
säilynyt yksinkertaiset sileät ovilistat (lev. 70 mm). Ovet
sijoittuvat pohjakerroksen sekä 2. ja 3. krs:n sivutiloihin.
Ne ovat pääosin valkeiksi maalattuja. Toisen kerroksen
ovia on sijoitettu uusiin paikkoihin. Puhelinkopin oven
pyöreä ikkuna on 1960-luvulta. Osa alkuperäisistä he-
loista on säilynyt. (0.krs/ 5 kpl, 2.krs/ 7 kpl, 3.krs/ 9 kpl).

Maalaut väliseinäikkunat 4 kpl sijoittuvat alkuperäisen keittiön ja tarjoiluhuoneen välille. Ovikorkeuteen saakka ulottuvat pleksit lisätty näkösuojaksi 1980-l.

Tammiset kaari-ikkunat 2kpl sivuportaan ja naulakkotilan 109/112 välisessä seinässä ovat esillä vain porrashuoneen puolella (toisen edessä peili).

Komeron ovet sivuportaassa ja tilassa 204 ovat valkeiksi maalattuja peiliovia yksinkertaisin profiilein. Sivuportaan komeron 001 vihreäksi maalatussa ovesta on vastaava jäsentely kuin varsinaisissa peilioissa, mutta peilin paikalla on verkko.

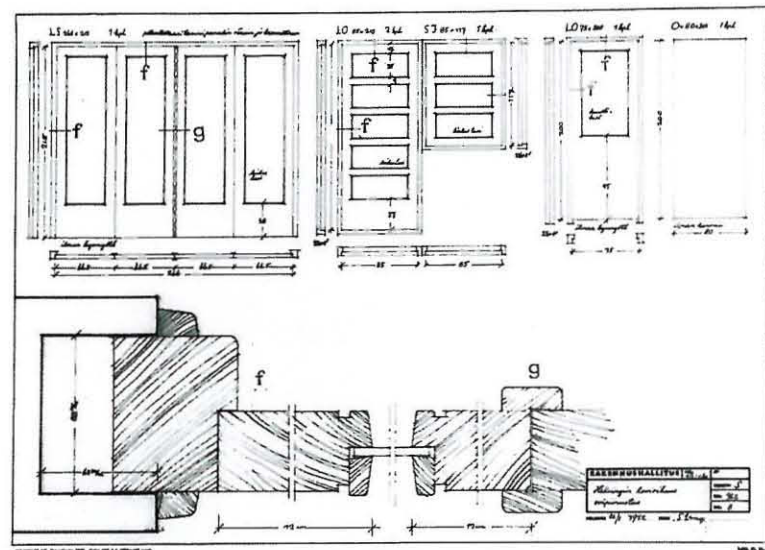
Vetimiä on käytetty osassa komeroiden ovista. Tammiövissa (208) vetimet ovat messinkiä ja maalatuissa ovissa niklattuja.

Uudet ovet ja väliseinäikkunat

Päätilojen oviaukkoihin on kaikkiin lisätty tuplaover sekä kynnykset salin 102 liukuovea lukuun ottamatta. Lähtökohtana ovat olleet alkuperäiset peiliovet, mutta niitä on toteutettu eri tavoin. 1950-luvun tuplaover ja pääportaikkoon lisätty lasiaukkoinen pariovi noudattavat yksityiskohdiltaan alkuperäisovia aina vuorilistoja myöten. Välihallin leveään aukkoon lisätty lasitaitto-ovi on kuitenkin ilmeeltään moderni.

Toisen kerroksen sivuhalliin liittyvässä istuntosalissa 209 on 1960-luvulta peräisin olevat tammiset paripeiliovet, jotka on tehty vanhaa mallia mukaillen ovilistoja lukuun ottamatta. 1970-luvun osastoivissa ovissa sekä 1980-luvun salongin 104 laakapariovissa on lisätty peiliovien profiloitteja muistuttavat listat. Salin ja kirjaston aukkoon lisätty tuplaovi näyttää peiliovelta saliin päin.

Maalaut puulasiovet ja ikkuna (1950-l.) erottavat sivuportaan 109 hallista 110. Ne jakautuvat vaakaasuuntaisiin lasiaukkoihin. Kehystävissä listoissa on pieni pykälyys.

Ovipiirustus maaliskuulta 1952. RakH piir. III laa:924/18

Maalattu luukku (1950-l.) tilassa 110. Ovilistoissa on muiden ovien tapaan pieni pykällys.

Sivuportaan lasiseinä ovineen (1950-l.) sijoittuu pohjakerrokseen. Se korvasi samalla paikalla olleen alkuperäisen lasiseinän ovineen. Talonmiehen asunnon samanaikaisessa väliseinäkunnassa on vastaava struktuurilasi.

Lasiaukkoinen viiluovi (1950-l.) sijoittuu sivuportaan välitasanteelle. Lasissa on etsatut vaakaraidat. Ulko-oven viilupintainen sisämpiövi on siirretty ullakolle.

Lasiaukkoinen tammipariovi (1950-l.) pääportaan 3.krs tasanteella on tehty alkuperäisten paripeiliovien mallin mukaan (laa:06-07). Oveissa ap. malliset helat. Muut 2.krs:n oviaukkoihin lisätyt tuplaovet tehtiin peiliovina (4 kpl).

Lasitaitto-ovi (1950-l.) on tummaksi petsattu ja se sijoittuu välihällin 200 leveään aukkoon.

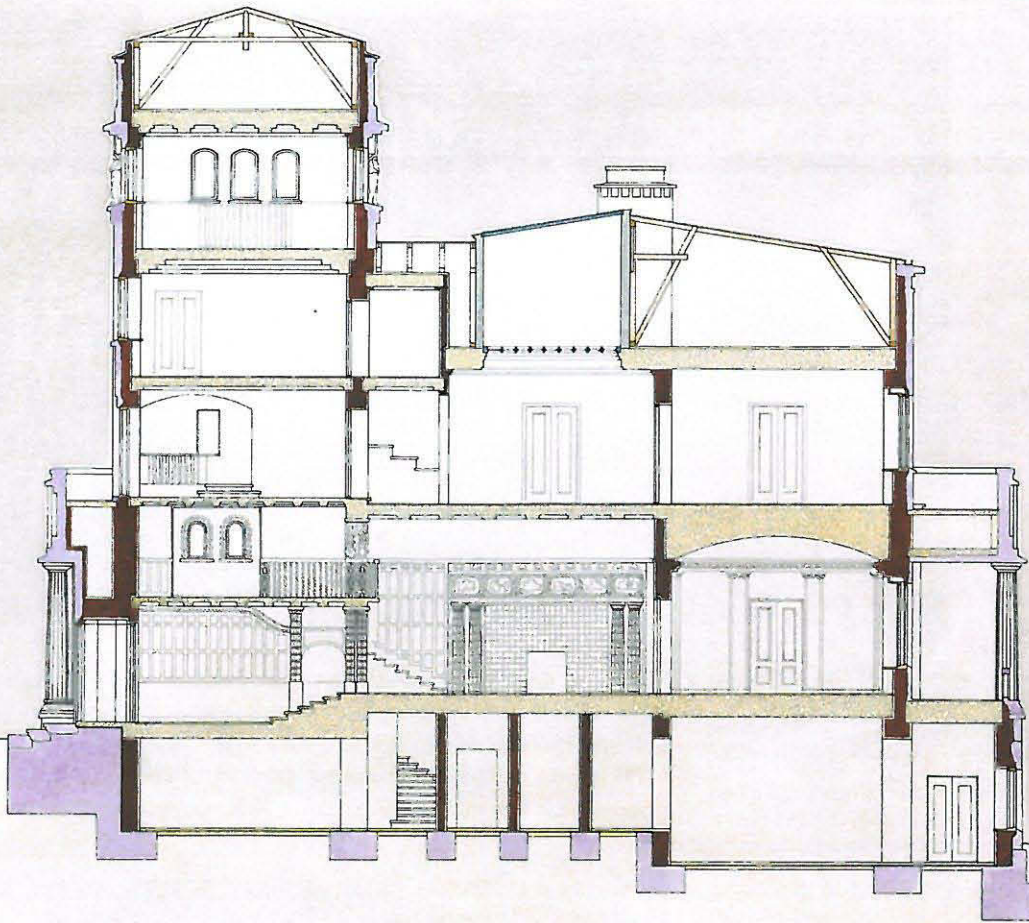
Vanhoja peiliovia mukailevia ovia on tilassa 209 (2 kpl/ 1960-l) sekä 1.krs:n tiloissa (3 kpl/1980-l). Osassa vanhan malliset painikkeet.

Viilupintaiset palo-ovet (1977) ovat pääosin sileitä mäntyviilupintaisia laakaovia (4 kpl). Toisen kerroksen tammioviin (201/214 jalopuuviilu) lisättiin suunnitelmista poiketen vanhoja peiliovia mukailevat profiililistat (3 kpl).

Maalatus laakaovet (1950-60-l.) ovat sileitä puuvia tai teräspaloovia. Ne sijoittuvat pääosin pohjakerrokseen.

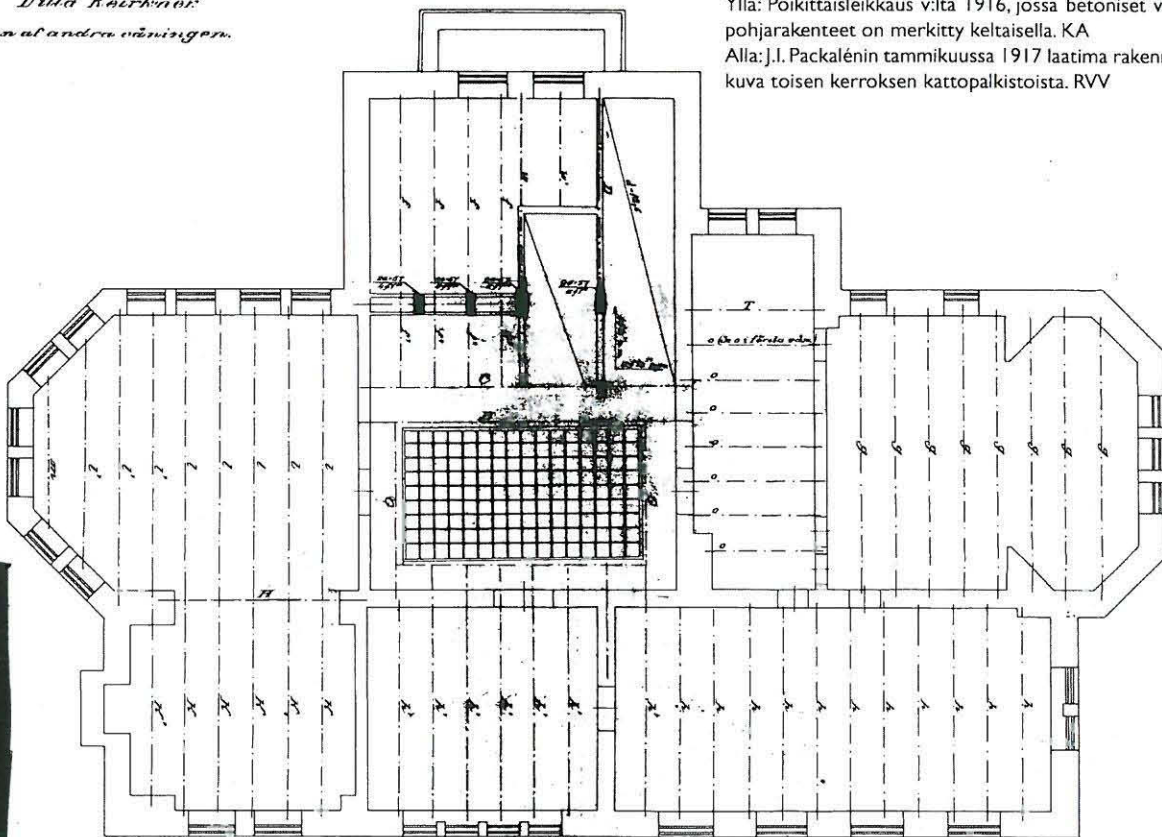

RITNING TILL NYBYGGNAD AV STEN ATT UPPFÖRAS Å TOMTEN N:o 1, I KVARTERET N:o 200 VID ÖSTRA-ALLÉN I ÖSTRA BRUNNSPARKEN I HELSINGFORS.

H. Lindström 1916
H. J. Packalén

Villa Kirkko
Plan af andra våningen.

Yllä: Poikkaisleikkaus v:lta 1916, jossa betoniset väli-pohjarakenteet on merkitty keltaisella. KA
Alla: J. I. Packalénin tammikuussa 1917 laatima rakennekuva toisen kerroksen kattopalkistoista. RVV

Rakenteet

Marmoripalatsi on perustettu osittain kalliolle. Runko koostuu muuratasta kivijalasta, kantavista tiiliseinistä, betonipilareista ja pääosin alkuperäisistä rautabetonivälipohjista, joka oli rakennusaikana vielä suhteellisen uusi rakennustapa. Julkisivun paksuudet marmorilaatat on kiinnitetty kantavaan tiilirakenteeseen.

Betonirakenteiden suunnitelmat laati insinööri J.I. Packalén.¹¹ Kantavan alalaattapalkiston lisäksi käytettiin pitkällä jänneväleillä, mm. suuren salin 102 katossa hyvin korkeiden palkkien ja vahvistettujen laippapalkkien yhdistelmää. Myös tornihuoneen erikoinen kasettikatto toteutettiin betonisena. Pää- ja sivuportaiden rungot ovat samoin betonia.

Kellarikerroksen betonilattia on maanvarainen. Ullakon palopermanto oli tiilirakenteinen ja vesikattoa kannattavat puupilarit ja -palkit. Rakennuksessa on lukuisia tasoeroista johtuen joitakin erittäin paksuja välipohjia esim. eteläpäädyssä ensimmäisen ja toisen kerroksen välillä. Siellä kantavan alalaattapalkiston päällä on käytetty tiiliholvauksia ja puukorokkeita.

Rakennuksen kantavat runkorakenteet ovat säilyneet alkuperäisinä eikä merkittäviä muutoksia ole tehty. Ullakon kuopalle painunut palopermanto ja osittain murtunut tiililattia korvattiin betonisella 1950-luvulla. Pääosa tehdyistä rakennemuutoksista liittyvät 1960-luvun lopulla tehtyyn korjaukseen, jolloin muutokset keskittyivät kellarin sekä toisen kerroksen eteläpäätyyn. Rakennepiirustukset laadittiin Rakennushallituksessa.

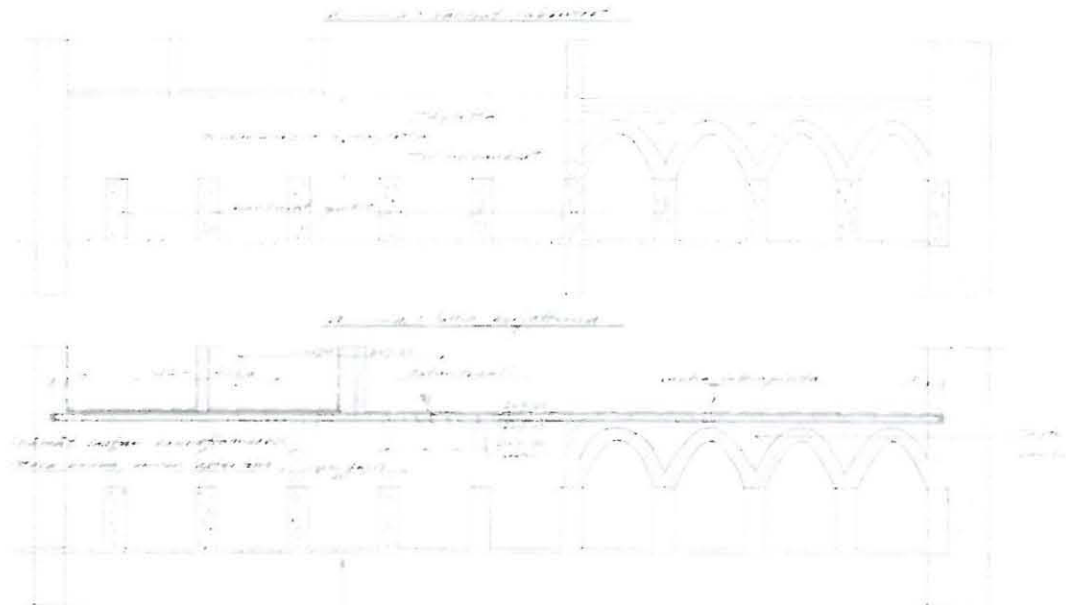
Toisessa kerroksessa tehtiin muutoksia kantavissa väliseinissä ja välipohjarakenteissa. Kellariin lattiaa uusittiin, kun sinne sijoitettujen työhuonetilojen huonekorkeuksia jouduttiin suurentamaan määräysten mukaisiksi. Tila- ja oviaukkomuutosten takia valettiin uusia palkkeja ja mm. aulaan 002 tehtiin uusi betonipilari. Vahtimestarin asunnon lattiaa uusittiin lisäämällä niihin lämpö- ja kosteuseristystä.

Myös ensimmäisen kerroksen terassin lattiarakenne uusittiin ja kallioon louhittiin salojia pohjakerroksen kosteusvaurioiden takia. Samantyyppisiä kosteusvaurioiden korjaus- ja ehkäisytoita jouduttiin tekemään 1990-luvulla. Sisäänkäynnin yläpuolisen parvekkeen betonilaatta on uusittu vuonna 1996 parvekekunnostuksen yhteydessä.

Torniullakon rakenteita

¹¹ Rakennusvalvontaviraston arkistossa on sekä rakennepiirustuksia että niihin liittyviä lujuslaskelmia.

Toisen kerroksen eteläpään välipohjan muutospiirustukset kesäkuulta 1967. SKA

Talotekniikka

Rakennuksessa oli alun perin hyvin ajanmukaiset LVI-asennukset, jotka suoritti Oy Vesijohtoliike Ab. Kaikki asennukset pohjakerrosta lukuun ottamatta on sijoitettu rakenteiden sisään.

Lämmitys hoidettiin radiaattorein varustetulla vesikeskuslämmityksellä. Päätiloissa oli alkujaan lisäksi neljä avotakkaa. Näistä kolme on säilynyt. Suuren salin 102 avotakan kohdalle on avattu oviaukko. Pyykki- ja mankelituvassa 013–014 oli lisäksi patamuuri ja kaksi leivinuunia.

Lämmönjakohuone 012 sijaitsee kellarissa alkuperäisen pannuhuoneen paikalla, mutta sitä on pienennetty. Alkujaan halkolämmitteisiä kattiloita oli kolme, joista kahra käytettiin lämmitykseen ja kolmas oli lämminvesikattila. Kattiloiden takana oleva rakennusaineinen hormi johti eteläpäässä olevaan piippuun.

Vuoden 1955 korjauksessa keskimmäinen kattila uusittiin koko rakennuksen lämmitykseen riittävän kokoiseksi öljylämmityskattilaksi ja öljysäiliö sijoitettiin rinteeseen. Vuonna 1962 toinenkin kattila muutettiin öljylämmitteiseksi. Ilmeisesti tässä vaiheessa öljyvarastolle erotettiin oma tila ulkoseinän rajaamasta etutilasta. Rakennus liitettiin kaukolämpöön vuonna 1975. Kaukolämpökeskuslaitteet on uusittu v. 1995.

Suuren salin 102 ja ruokasalin 105 lähes lattiaan saakka ulottuvien ikkunoiden alapuoliset patterit on sijoitettu teräsrakenteisiin ja osittain rakennusaineisiin upotuskoteloihin, jotka näkyvät kellaritilojen kattopinnoissa.

Alkuperäiset valurautaiset jaepatterit ovat pääosin säilyneet. Muutamissa tiloissa niitä on korvattu 1950-luvun sileillä pattereilla sekä teräslevystä tehdyillä jaepattereilla. Osa pattereista on peräisin 1960-luvulta, jolloin myös lämpöjohtoverkosta korjattiin.

Vesijohtoja ja viemärointejä vaativat tilat sijoittuivat alun perin keskitetysti nk. sivutiloihin. Rakennuksessa oli alkujaan suuri keittiö, kolme kylpyhuonetta, neljä erillistä wc-tilaa, palvelusväen asuntojen keittiöt sekä pyykki- ja mankelituvat. Nykyiset keittiöt, wc- ja märkätilat ovat säilyneet vanhojen vesi- ja viemäriinjojen läheisyydessä ja niitä on ilmeisesti uusittu vain paikallisesti eri korjauksien yhteydessä. Vuoden 1952 korjauksissa rautaiset lämminvesijohtot purettiin ja uudet tehtiin kuparipurkosta.

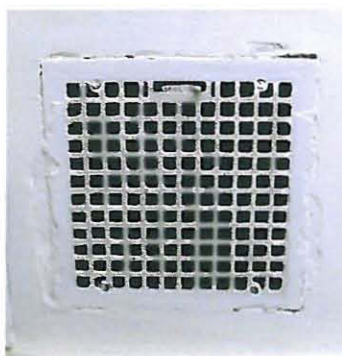
Rakennuksessa on alusta saakka ollut painovoimainen ilmanvaihto. Ullakolla oli alun perin puurakenteisia kokoojahormeja, mutta ne uusittiin pellistä ja paloeristettiin 1980-luvulla. Huoneiden ulkoseinissä on alkuperäiset raitisilmaventtiilit ja hormeissa valurautaiset poistosäleiköt.

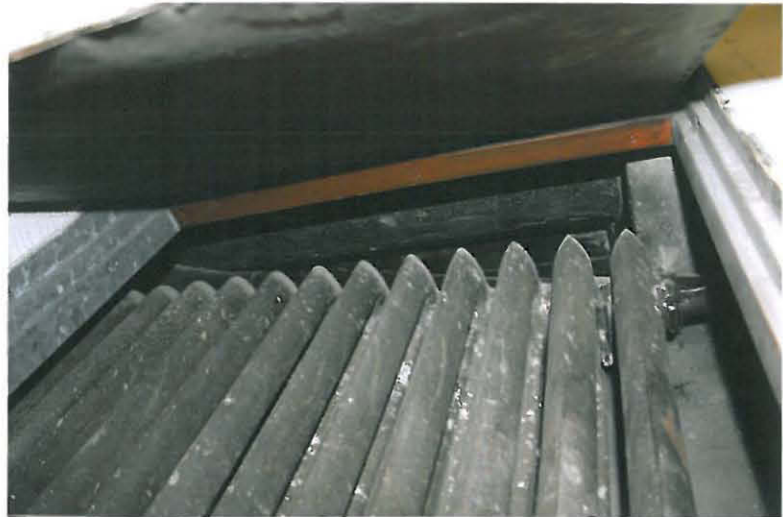
Sähköasennukset, -kalusteet ja valaisimet ovat peräisin eri aikakausien kunnostuksista aina 1950-luvulta lähtien. Alkuperäisiä lasilevyllisiä sähkökatkaisijoita ei ole säilynyt. Istuntosalin 205 tekniikkaa uudistettiin 1960-luvun korjauksessa. Se oli ensimmäisiä istuntosaleja Suomessa, jossa huomioitiin äänittämisen mahdollisuus.

Vuoden 1984 kunnostuksessa uusittiin mm. istuntosalien kuulutuslaitteet sekä asennettiin lattiarasiat. Tältä ajalta on myös peräisin tornihuoneen 400 ja välihallin nykyiset valaisimet sekä vanhojen kruunuvalaisimien kunnostus. Tiloihin lisättiin atk-kaapelointi v. 1991.

Valurautaiset poistosäleiköt ovat alkuperäisiä ja ne ovat pääosin säilyneet. Ulkoseinissä on metalliset raitisilmasäleiköt.

Kattosäleiköitä on kirjastossa 103 ja salongissa 104. Metalliset poistosäleiköt on liitetty valaisimien "kattorasetteihin".

Salin 102 ja ruokasalin 105 jaepatterit on sijoitettu upotuskoteloihin, jotka näkyvät pohjakerroksen kattopinnoissa. Ikkunapenkkinen pystypintojen patterisäleikoissä säätölaite "Ab Vesijohtoliike Oy". Uritetut säleiköt on kevyesti kultapronssipatinoitu.

Valurautaiset jaepatterit ovat alkuperäisiä ja valtaosa niistä on säilynyt. Ne on pääosin sijoitettu patterisyvennyksiin ja maalattu seinäpinnan sävyyn.

Vierashuoneessa 203 on alkuperäinen putkipatteri.

Teräslevystä tehdyt jaepatterit ovat peräisin 1950-luvun muutoksista ja ne sijoittuvat tiloihin 015, 018–020.

Rättipattereita on 1950-luvun mallia siivouskomerossa 018b ja 1960-luvun mallia siivouskomerossa 212.

Sileät levypatterit ovat peräisin 1950-luvun muutoksista ja ne sijoittuvat aulaan 002 ja talonmiehen asuntoon (003–008).

Pystysuuntaan uritetut levypatterit ovat peräisin 1960-luvulta tai sen jälkeen tapahtuneista muutoksista ja niitä on istuntosalissa 209 ja keittokomerossa 303a sekä varastossa 009, autotallissa 010, neuvotteluhuoneessa 011, wc-tilassa 016a.

MARMORIPALATSI

SISÄTILAT

Johanna Luhtala – Markus Manninen

Sisätilojen inventointiosuudessa on kartoitettu huonetilojen valmistumisen aikaista asua, myöhempiä vaiheita ja nykytilaa. Jokaisen kerroksen alussa olevassa lyhyessä johdannossa on käyty läpi merkittävimmät muutokset. Inventoinnin pohjana ovat paikan päällä tehdyt havainnot nykytilasta sekä arkistolähteiden pohjalta arvioitu säilyneisyys. Tilat ovat nykyisin tyhjiillään työtuomioistuimen muutettua pois keväällä 2012. Inventointiosuuden historiatiedot perustuvat *Ennen-* ja *Nyt-*osissa mainittuihin lähteisiin. Näitä ovat mm. säilyneet valokuvat, pohjapiirroksat ja muu piirrosmateriaali sekä Rakennushallituksen ja Senaattikiinteistöjen arkistojen asiakirjat.

Sisätilat on inventointiosuudessa jaettu seuraaviin tilakokonaisuuksiin:

0.krs

- Sivuporras, halli ja työhuone
- Käytävät, arkistot ym. tilat
- Arkisto ja neuvotteluhuone
- Lämmönjako- ja pumppuhuone
- Työhuoneet
- Talonmiehen asunto
- Varasto ja autotalli

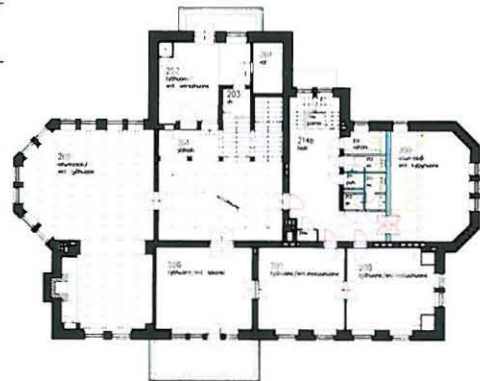
1.krs

- Eteishalli, naulakko
- Wc-tila
- Suuri sali ja välihalli
- Kirjasto
- Salonki
- Ruokasali – istuntosali
- Sivuhalli ja ent. keittiötilat – työhuoneet
- Sivuporras

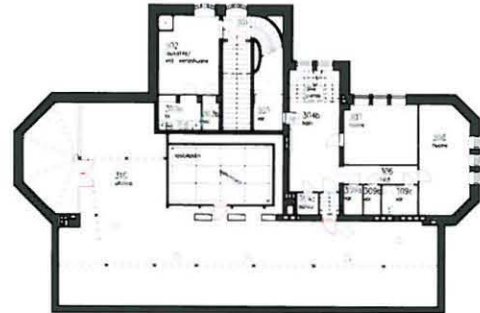
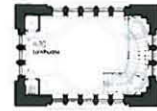
2.krs

- Ylähalli ja pääportaikko
- Vierashuone
- Työhuone – istuntosali
- Budoaari ja makuuhuoneet – työhuoneet
- Istuntosali ja wc-tilat – ent. kylpyhuone ja vaateilat

3.krs ja torni

- Porrasvälikkö
- Vierashuone
- Tornihuone
- Palvelijaintilat – työhuoneet
- Ullakko

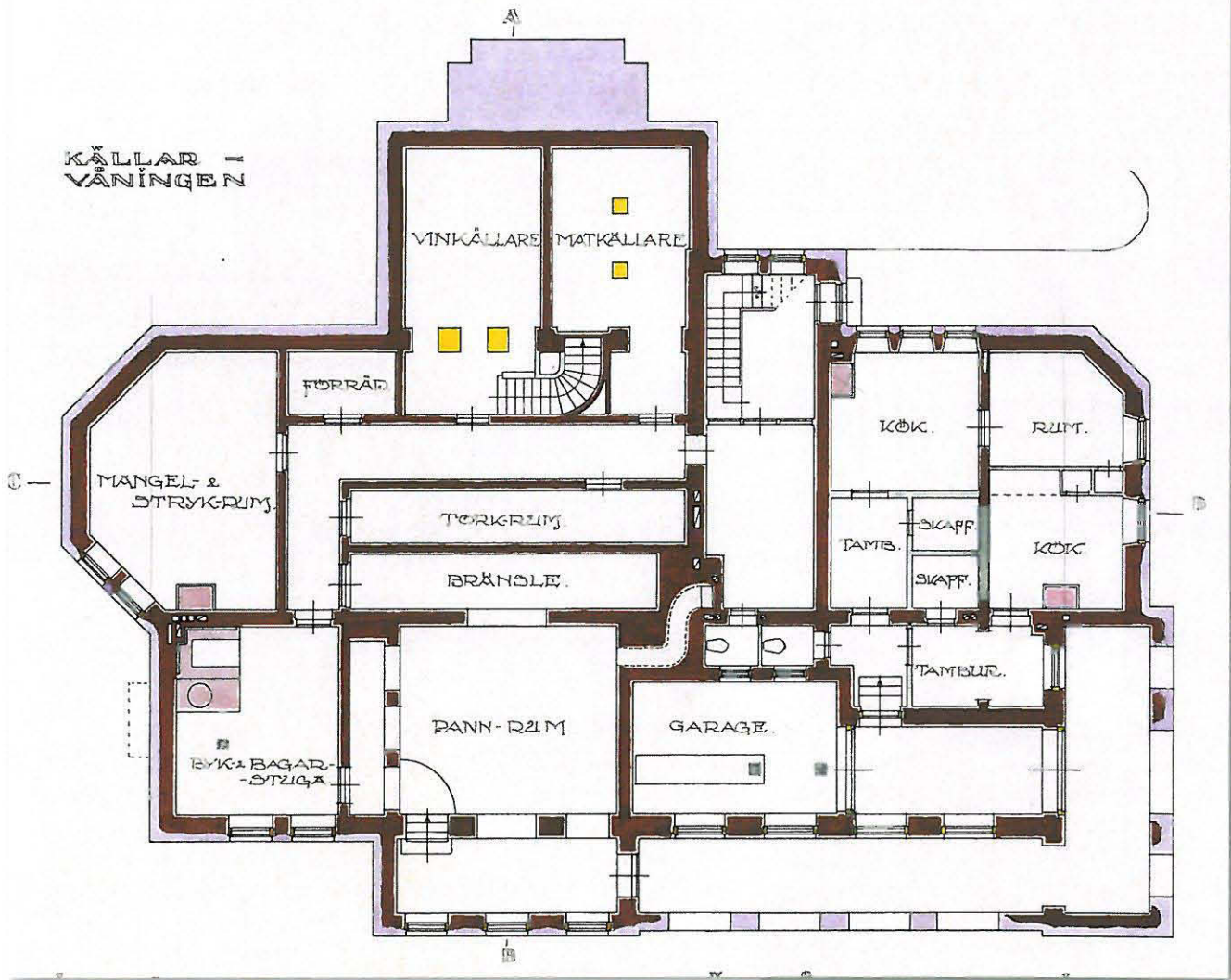
Pohjakerros

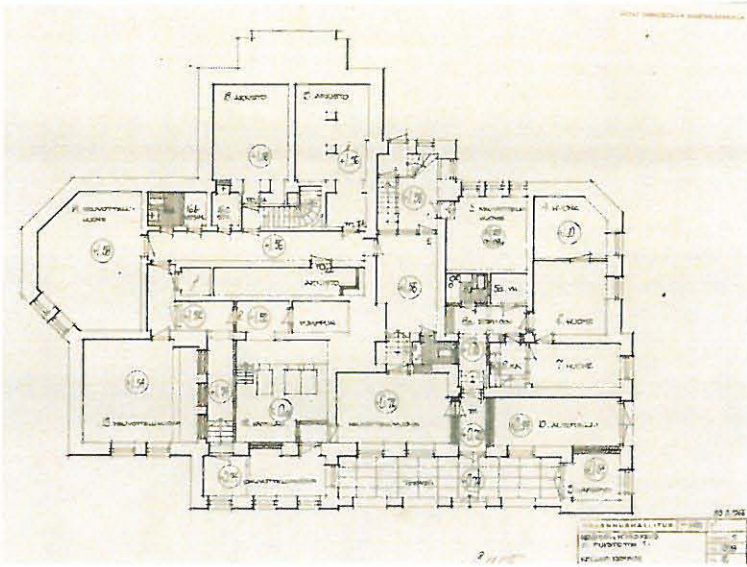
Loivaan rinteeseen sijoittuva pohjakerros ulottuu koko rakennuksen alalle. Sen pohjois- ja itäpuolet ovat pääosin maan alla, kun taas etelä- ja länsipuolet sijoittuvat osittain maantasolle. Lattiapinta on suurimmaksi osaksi maanpintaa alempana ja siksi tiloissa on kosteusvaurioita. Pohjakerroksen väliseinät ovat pääosin alkuperäisiä, mutta 1960-luvulla tehtyjen järjestelyjen seurauksena kokonaisuudesta tuli varsin sokkeloinen.

Eteläpäädyssä on alusta asti ollut erillinen talonmiehen asunto, joka nykyisin koostuu tiloista 004–008. Sinne pääsee nykyisin vain ulkokautta, kun sisäovi on suljettu pois käytöstä. Eteläpäädyssä pääsee myös autotalliin 010, joka korvasi neuvottelutilaksi 1960-luvulla muutetun alkuperäisen autotallin 011. Samaan aikaan suljettiin osa rakennuksen lounaiskulman kiertänyttä avologgiaa ulkovarastoksi 009. Nämä olivat rakennuksen ulkoasuun eniten vaikuttaneet muutostyöt.

Pohjoispään alun perin pääasiassa taloudenhoito- ja varastotiloja sisältäneet tilat ovat porrasyhteydessä ylempiin kerroksiin. Porras 018a nousee eteishalliin 101 ja halli 002 liittyy sivuportaaseen 001 ylempien kerrosten porrashallien

Pohjakerroksen alkuperäispohja v.1916. Lähes kaikki kantavat seinät ovat säilyneet. KA

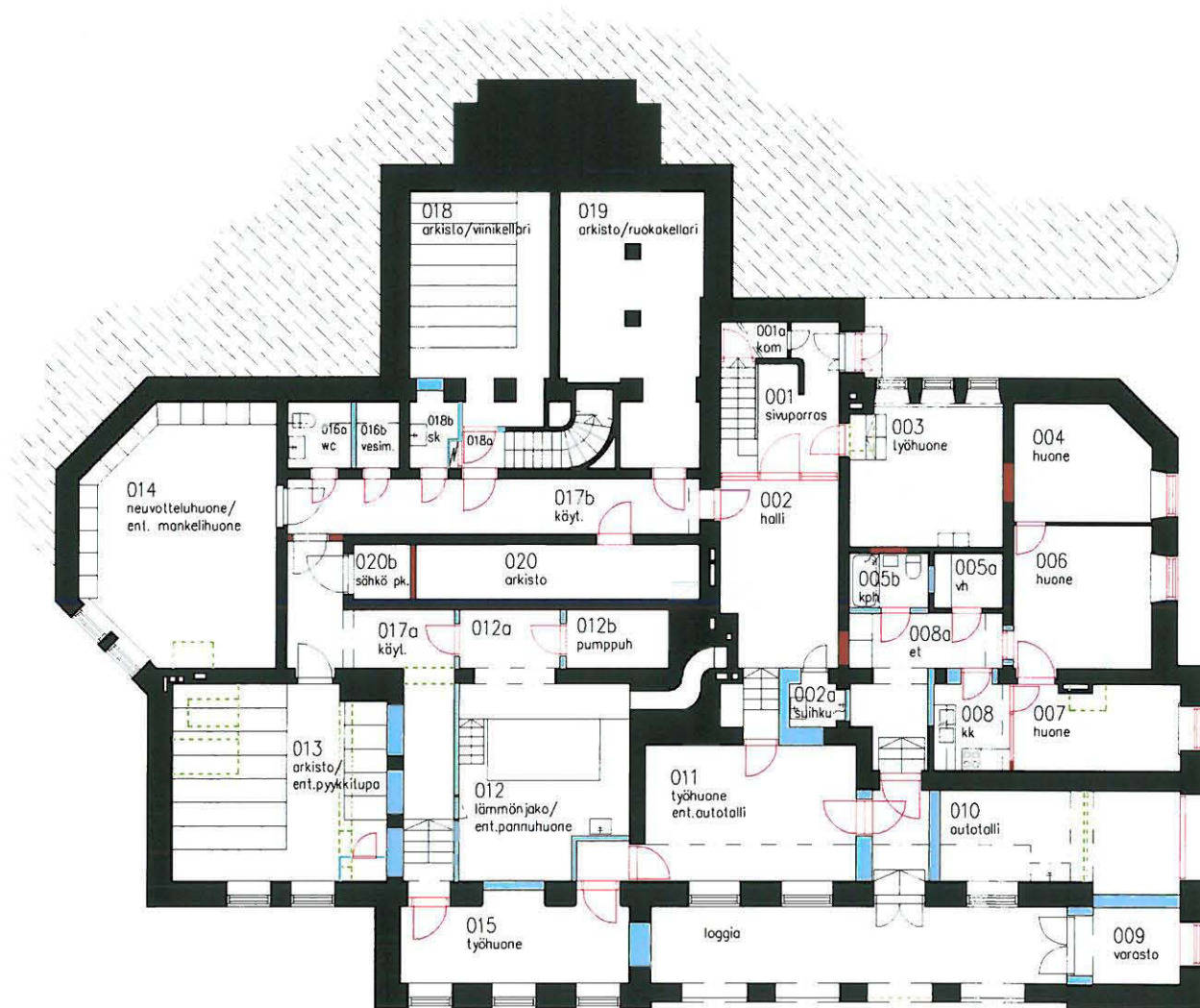

Pohjakerroksen muutospiirustus maaliskuulta 1966 (arkkit. Sirkka Tarumaa). SKA

tapaan. Sivuportaaseen pääsee ulkoa alkuperäisen sisäänkäynnin lisäksi itäpuolelle 1952 avatun oven kautta. Käytävän 017 varrelle sijoittuivat viini- ja ruokakellarit 018–109, varasto 016, mankelointi- ja silityshuone 014 sekä pyykki- ja leivintupa 013. Suuri pannuhuone 012 polttoainevarastoinen jatkui alkuun tilaan 015 saakka ja sen itäpuolella oli kapea keskuslämmityspurkien lämpöä hyväkseen käyttävä kuivatushuone 020.

Osa pohjoispään tiloista muutettiin 1950- ja 60-luvuilla hovioukuden neuvottelu- ja työhuoneiksi sekä arkistoiksi. Mankelihuone oli jonkun aikaa vankien säilytyshuoneena. Nykyiset tilajärjestelyt ja pääosin myös värijäsentely on peräisin vuosien 1966–67 muutostöistä. Suurimmat tilamuutokset kohdistuivat pannuhuoneeseen siirryttäessä hiililämmityksestä öljyyn (RakH / arkkitehti S. Tarumaa).

Vuonna 1977 pohjakerros jaettiin kahdeksi paloalueeksi palo-ovia lisäämällä. Työtuomioistuinta varten vuonna 1984 tehtiin vain vähäisiä pintamateriaalimuutoksia. Neuvottelutilat 003, 011 ja 015 kunnostettiin vuonna 1986 työhuoneiksi.

Sivuporras, halli ja työhuone

1918 talonmiehen asunnon keittiö/ 003

Sivuporrashuoneeseen lasiseinällä liittyvä halli on nykyisin läpikulkutilana sekä pohjoiseen että länteen johtaviin tiloihin.

Sivuportaan alataso 001 on erotettu siihen liittyvästä pitkänomaisesta hallista 002 puurakenteisella lasiseinällä. Portaasta johtaa käynti myös suoraan ulos sekä muutaman askelman alempana olevaan työhuoneeseen 003, joka erotettiin talonmiehen asunnosta vuonna 1960. Portaasta alla on pieni aluskomero 001a.

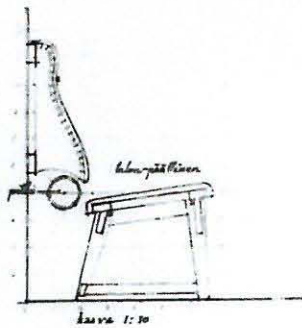
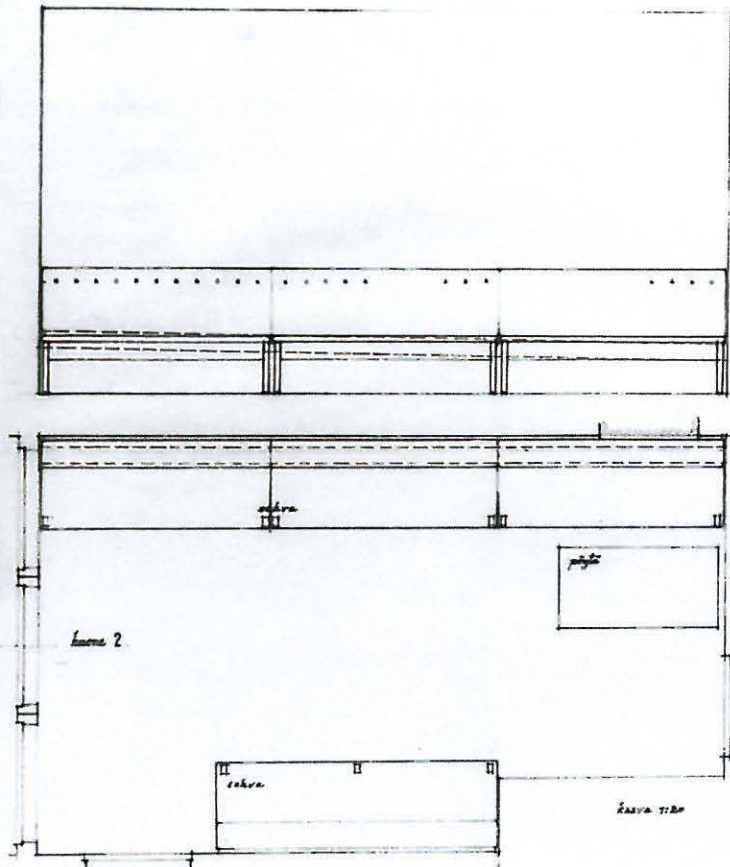
Mosaiikkibetoninen porrassyökys ja sen puurakenteinen balusterikaide on alkuperäinen. Sen yläpään lasiaukkoinen väliovi on 1950-luvulta ja se lisättiin portaaseen hovioukkoa varten avatun uuden sisäänkäynnin takia. Muu porrashuone on käsitelty omana erillisenä kokonaisuutena (ks. s.108).

Halli 002 oli alkujaan suljetumpi, joka sai luonnonvaloa porrashuoneen silloisen lasiseinän kautta. Nykyinen lasiseinä oviineen on 1950-luvulta. Hallista kaavailtiin 1950-luvun puolivälissä pohjakerroksen käyttöönotto-suunnitelman yhteydessä hovioukuden yleisötilaa, mutta suunnitelma ei toteutunut näiltä osin.

Alla: Portaan alainen komero 001a, jonka seinissä on alkuperäisväritys.

RAKENNUSKÄSITTELY	1955	1977
Valokuvien kuvittelu	1955	1977
Arkkitehtuurin esittämisen ohjeistus	1955	1977
131x 35 mm	1955	1977

Suorakaiteenmuotoisesta hallista johtaa kellarikäytävälle 017 alkuperäinen oviaukko, jonka ovi uusittiin vuonna 1977 palo-oveksi. Hallin yhteydessä oli alkujaan myös wc-tila, johon lisättiin lavuaari vasta 1950-luvulla. Sen kohdalta avattiin 1960-luvulla nykyinen käynti portaita pitkin alemmalla tasolla olevaan neuvotteluhuoneeksi 011 muutettuun autotalliin. Vuoden 1952 piirustuksissa näkyy myös vahtimestarin asuntoon johtaneet portaat ja ovi, joita ei ollut alkuperäispiirustuksissa. Ne on laitettu umpeen ennen 1960-luvun muutoksia. Nurkassa näkyvän rakenteen takana kulkee entinen pannuhuoneen piippu.

Hallin ja porrashuoneen värijäsentely on peräisin vuoden 1984 kunnostuksesta. Seinä- ja kattopintojen maalaustöiden lisäksi mosaiikkibetoniportaat ja -lattiat hiottiin ja hallin lattia päällystettiin linoleumilla. Wc-tila on myöhemmin muutettu suihkutilaksi. Tilassa 003 oli tapetti vielä 1960-luvulla, mutta nykyisin seinät ovat maalatut. Seinälle on sijoitettu puhelin/rele-kaappi.

Yllä: Huone 003

Vas: Hallin 002 kalusteiksi suunniteltiin lokakuussa 1955 sohvavia, joiden selkänöjien alle olisi sijoitettu pitkä putkipatterit. KA RAKH laa:925/9.

Lattiat

- Porrasaskeimat ja tasanteet harmaata mosaiikkibetonina. Tasanteilla valkea puulista (1950-l. malli), osittain säilynyt ap. profiloitu puulista, portaiden kohdalla maalaus.
- Portaan aluskomerossa 001a maalaton betoni, maalattu ap. profiloitu puujalkalista.
- Hallissa 002 rusehtava linoleum. Puujalkalista (1950-l. malli) maalattu rusehtavaksi. Tilassa 003 punertava linoleum, maalattu vakiopuujalkalista
- Suihkussa 002a harmahtava neliolaatta.

Seinät

- Maalattu vaaleanrusehtaviksi, portaan kattopinnan sivu paneeloitu. Aluskomerossa ap. vihreän umbran sävy. Hallissa 002 maalattu vaaleankellertäväksi.
- Suihkussa 002a valkoinen keraaminen laatta, yläosa maalattu valkeaksi.

Katto

- Kattopinnat ja syöksyjen alapinnat maalattu valkeiksi.
- Portaan aluskomerossa maalaamaton betoni, paitsi syöksyyn kohdalla maalattu valkeaksi.
- Hallissa 002 ja suihkussa 002a maalattu valkeiksi, portaan kohdalla valkea reiätetty kipsilevy.

Ovet

- Alkuperäiset peiliovet pääosin maalattuja! 001a, 002a, 003, 001 (tammea)
- Lasiseinä ovineen 1950-luvulta

Käytävä, arkistot ym. tilat

1918 Käytävä, ruoka- ja viinikellarit, kuivaushuone

1952 Käytävä, arkistot ym.

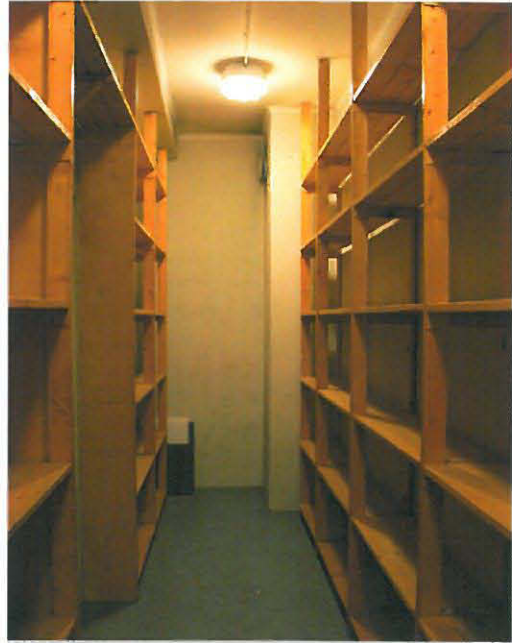
Pohjoispään käytävä ja sen varrelle sijoittuvien tilojen nykyinen asu on pääosin 1960-luvulta. Länsipuolen käytävälaajennusta lukuun ottamatta alkuperäinen tilajäsentely on pääpiirteissään säilynyt.

Pohjakerroksen läpi mutkitteleva käytävä jakautuu alkuperäiseen (017b, 017a pohj.osa) sekä myöhemmin kattilahuoneesta erotettuun osaan (017a eteläosa). Alkujaan L-mallisen käytävän varrelta oli käynti kaikkiin pohjakerroksen pohjoispuolen tiloihin.

Hallista 002 alkavan käytäväosuuden 017b tilajako on säilynyt lähes ennallaan. Käytävän keskiosasta johtaa porras 018a pääsisäänkäynnin eteiseen. Itäpuolella oli alkujaan viini- ja ruokakellarit 018–019 ja länsipuolella pitkä ja kapea kuivaushuone 020, jotka kaikki muutettiin 1950-luvun korjauksessa arkistotiloiksi. Tilasta 018 erotettiin väliseinällä siivouskomero 018b, arkistotilasta 020a taas sähköpääkeskus 020b. Arkistotilojen 018–019 ulkoseinien tiiliset verhomuuraukset uusittiin ja tiloihin lisättiin lämpöpatterit. Vanhojen hyllyjen tilalle tehtiin uudet puiset arkistohyllyt. Käytävän katto- ja seinäpinnat maalattiin öljymaaleilla, muissa tiloissa ne kalkittiin.

Käytäväosuuden päätteenä on pohjoispään neuvotteluhuone 014 ja sen vierellä wc 016a ja tekninen tila 016b. Varasto (016a–b) on jaettu väliseinällä wc- ja vesimittaritiloiksi. Niiden kattopinnoissa on suuren salin lämmityspattereiden rakennusaineiset upotuskotelot teräsluokkuineen.

Käytävän 017a tilajako ja nykyinen asu on peräisin vuosien 1966–67 korjauksesta, jolloin pannuhuoneesta erotettiin länsipuolen uuteen neuvotteluhuoneeseen 015 päätyvä käytäväosuus. Käytävälle tehtiin alakatot kipsoniittilevyistä, seinät maalattiin vihertäväksi ja lattiat päällystettiin sinisillä vinyylilaatoilla. Pääosa ovista uusittiin, vain neljä vanhaa peiliovia jätettiin paikoilleen.

Lattiat

- Käytävillä 017a sininen hovilaatta, 017b sininen vinyyli-laatta. Puujalkalista (1950-l. malli) maalattu rusehtavaksi.
- Portaassa 018a rusehtava linoleum, askelmien etupinnat maalattu harmaaksi, mustat muovilistat.
- Vesimittari- ja siivoustiloissa 016b, 018b sekä arkistotiloissa 018–019 maalattu betoni (018b, 018l oliivinvihreä, 016b, 019l harmaa).
- Wc-tilassa 016a harmaa 6-kulmainen laatta ja laatta-jalkalista.

Seinät

- Käytävillä maalattujen seinien värit vaihtelevat: 017a oliivinvihreä, vaaleanharmaa, kehtaisenrusehtava ja ruskea; 017b länsiseinä vaaleanrusehtava ja itäseinä oliivinvihreä.
- Portaassa 018a ja arkistotiloissa 018–019 maalattu vaaleanharmaaksi.
- Wc-tilassa 016a ja vesimittarihuoneessa 016b maalattu valkeiksi. Wc-tilassa valkoinen taustalaatoitus ja ulkoseinän alaosa levytetty. Siivoustilassa 018b maalattu kellertäviksi, valkoinen taustalaatoitus.

Katto

- Käytävien 017a–b ja siivoustilan 018b alakatot valkeaksi maalattua sileää kipsilevyä.
- Portaassa 018a, wc-, vesimittaritiloissa 016a–b, arkistotiloissa 018–019 rapattu ja maalattu valkeiksi.

Ovet

- Alkuperäiset maalatut peiliovet/ 017b, 020b
- Viilupintainen palo-ovi/ 017b
- Maalatut teraspalo-ovet 018, 019, 020
- Maalatut laakaovet 016, 018b

Arkisto ja neuvotteluhuone

1918 pyykki- ja leivintupa/013, mankeli- ja silityshuone/014

1952 vankien säilytysuhuone/014

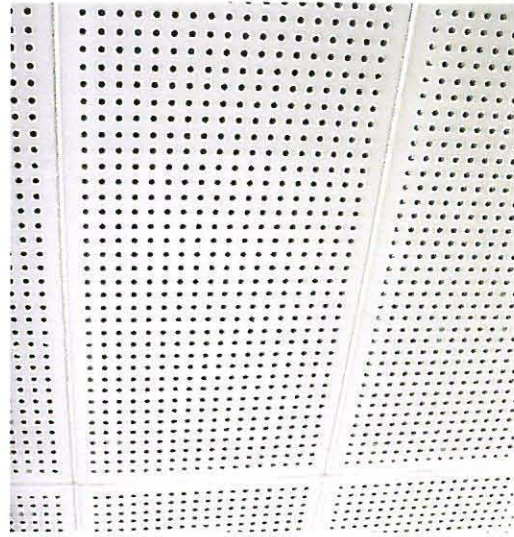
1955 tuomarien huone/014

1967 arkisto/013 ja neuvotteluhuone/014

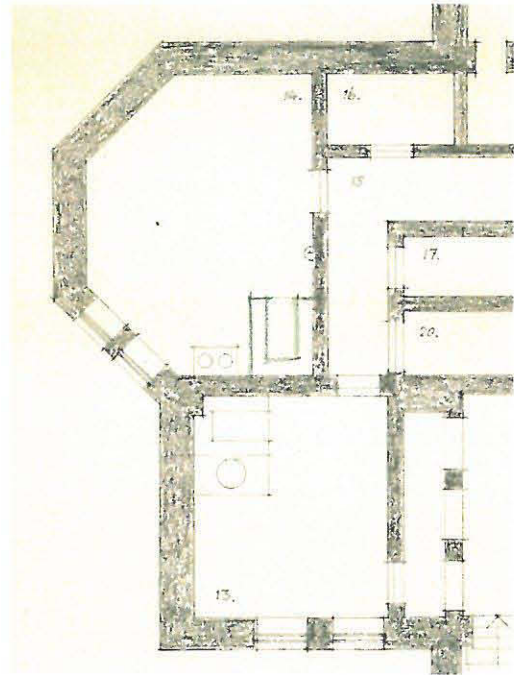
Pohjoispään kaari-ikkunallisissa tiloissa oli alkujaan pyykki- ja mankelituvat. Kulmikas neuvotteluhuone on tilallisesti säilynyt ja se on pitkälti 1950-luvulla saamassaan asussa, kun taas pannuhuoneen puolelle laajennetun arkiston asu on 1960-luvulta.

Monikulmaisessa pohjoispäädyn tilassa 014, jonka muoto noudattaa ylempien kerroksen tiloja, oli alun perin mankeli- ja silityshuone. Sen eteläpuolella olevassa pohjamuodoltaan neliömäisessä tilassa 013 oli pyykki- ja leivintupa. Tästä tilasta johti ovi myös pannuhuoneessa sijainneeseen hiilivarastoon. Pyykkituvan patamuri ja leivinuuni sekä mankelihuoneessa ollut hella ja toinen leivinuuni oli sijoitettu väliseinässä olevaan samaan hormiryhmään.

Hovioikeutta varten tehdyissä muutoksissa v. 1952 mankelihuoneen 014 uuni purettiin ja tilasta tehtiin vankien säilytysuhuone. Alasaranoituhiin

Alla: Pohjapiirustus helmikuulta 1952, entisestä pesutuvasta 013 ja mankelihuoneesta 014, jossa vihreällä on merkitty purettava leivinuuni. SKA

Lattiat

- Neuvottelutilassa 014 rusehtava linoleum -50 luvulta ja valkeaksi maalattu op. profiloitu puujalkalista. Arkistossa 013 sininen vinyylilaatta -60-luvulta ja valkeaksi maalattu puujalkalista (50-l. malli). Komerossa harmaaksi maalattu betoni.

Seinät

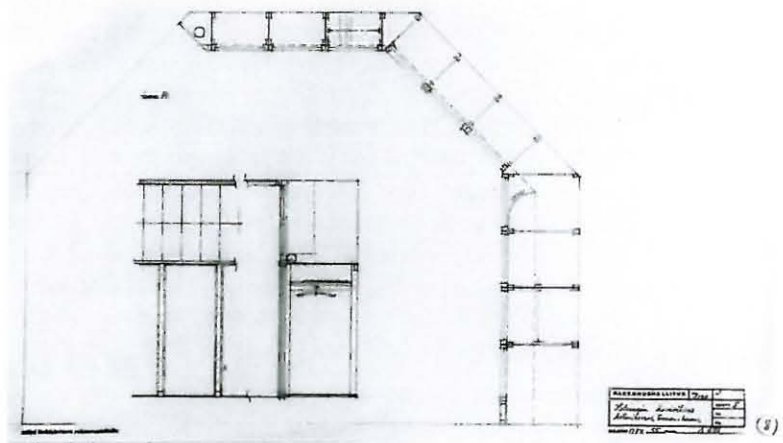
- Rapatut seinät maalattu tilassa 014 vaaleankellertäväksi sekä tilassa 013 harmaaksi ja ulkoseinä rusehtavaksi.

Katto

- Arkistossa 013 alakatto rei'itettyä kipsilevyä. Tilan 014 katto valkeaksi maalattu.

Ovet

- Alkuperäiset maalatut peiliovet. Tilan 013 komerossa sileä laakaovi.

Suunnitelma "tuomarien huoneen" 014 kaapistoista
lokakuulta 1955. RakH laa:925/8

ikkunoihin lisättiin kalterit ja ilmeisesti niihin lisättiin tässä yhteydessä pystysuuntaiset välijaot ja avattavat fortuskat. Pyykkituvan 013 patamuurin rappaukset puolestaan korjattiin ja sinne vedettiin lämminvesijohto.

Vuonna 1955 vankien säilytystila muutettiin tuomarien huoneeksi. Lattia päällystettiin korkkimatolla ja kolmelle seinälle rakennettiin kiinteä kaapisto (Iaa:925/08 ja 22–23), joka ei toteutunut täysin suunnitelmien mukaan. Matalien kaappien päällä on ensimmäisen kerroksen lämmitysjärjestelmään liittyvät patteriupotuskotelot. Viimeaikoina neuvotteluhuoneena käytössä ollut tila on säilynyt pääosin vuonna 1955 saamassaan asussa.

Tila 013 on saanut nykyisen muotonsa 1966–67 muutos- ja korjaustöissä, kun tila muutettiin neuvotteluhuoneeksi. Sitä laajennettiin pannuhuoneen pilarilinjaan saakka ja tässä yhteydessä rakennettiin ilmeisesti myös ulkoseinälle pieni komero laakaovineen. Pintamateriaalit ja värijäsentely ovat peräisin tältä ajalta. Tila on myöhemmin muutettu arkistoksi asentamalla sinne liukukiskolliset arkistokaapit.

Sekä neuvotteluhuoneessa että arkistossa on alkuperäiset alasaranoitdut kaari-ikkunat sekä peiliovet. Tosin entisen mankelihuoneen ikkunoita on todennäköisesti muutettu 1950-luvulla. Myös jaepatterit ja valurautaiset poistosäleiköt ovat säilyneet.

Lämmönjako- ja pumppuhuone

1918 Pannuhuone

1975 – Lämmönjako- ja pumppuhuone

Tekniset tilat ovat alkuperäisessä paikassaan, mutta alkujaan ikkunallisesta pannuhuoneesta on lohkottu tiloja käytäväksi ja neuvotteluhuoneeksi.

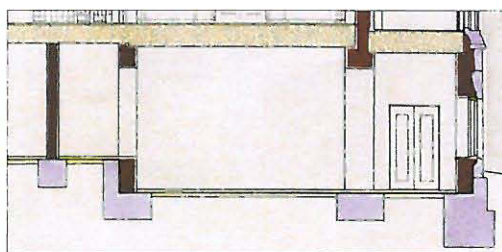
Pannuhuone oli alun perin nykyistä lämmönjakohuonetta 012 suurempi ja se oli jakautunut useampaan osaan. Tilaan oli käynti sekä suoraan ulkoa ikkunallisen etutilan kautta (nyk. 015) sekä kellarin käytävältä pitkänomaisen polttoaineväestön kautta (012a–b, 017a osittain). Lisäksi pannuhuoneeseen pääsi myös pyykkituvasta 013. Varsinainen pannuhuone oli näitä tiloja alemmalla tasolla. Sen pohjoispäässä oli yläkerran väliseinää kannattavat pilarit.

Halkolämmitteisiä kattiloita oli alkujaan kolme, joista kahta käytettiin lämmitykseen ja kolmas oli lämminvesikattila. Kattiloiden takana oleva rakennusaineinen hormi johti rakennuksen keskiosassa olevaan piippuun. Vuoden 1955 korjauksessa keskimäinen kattila uusittiin tehokkaammaksi öljyllä toimivaksi. Öljysäiliö sijoitettiin ilmeisesti nykyisen tilan 015 pohjoispäähän. Vanhat kattilat muutettiin siten, että savu saatiin takaa ulos. Katon rajassa olevat lämpöpatterit siirrettiin alas. Vuonna 1962 toinenkin kattila muutettiin öljylämmitteiseksi. Ilmeisesti tässä vaiheessa (tai 1955) öljyvarastolle erotettiin oma tila ulkoseinän rajaamasta etutilasta.

Nykyinen asu on pääosin peräisin vuosien 1966–67 korjaus- ja muutostöistä, jolloin osa pannuhuoneen pohjois- ja länsipäästä lohkaistiin muuhun käyttöön. Pohjoispuolelle avattu uusi käytävä 017a johtaa kattilahuoneen ikkunalliseen eteistilaan, josta tehtiin neuvotteluhuone 015. Pannuhuoneeseen kuulunut eteistila jäi osittain osaksi uutta käytävää, jonka alle muodostui matala varastokomero. Pannuhuoneen pohjoisosasta erotettiin väliseinillä pumppuhuone 012b. Myös entistä pyykkitupaa, joka muutettiin neuvotteluhuoneeksi, laajennettiin pannuhuoneen puolelle. Länsipuolen nurkasta lohkaistiin kahta neuvotteluhuonetta (011 ja 015) yhdistävä välikk. Siirryttäessä v. 1975 kaukolämpöön tilasta tuli lämmönjakohuone. Tilassa on säilynyt alkuperäiset poistosäleiköt ja vanhat opaalipallovalaisimet.

Pannuhuoneen käsittävä osa v.1916 leikkauspiirustuksesta, jossa näkyy tilan alkuperäinen laajuus. KA

Lattiat

- Maalattu betoni (pääosin siniharmaa, valikossa vihertävä), jalkalistasit maalattua betonia. Terastaso ja -portaat (v. 1967) mustaksi maalatut. Korokkeet maalaamatonta betonia. Pumppuhuoneessa 012b ja pannuhuoneen alakomeroissa maalaamaton betoni.

Seinät

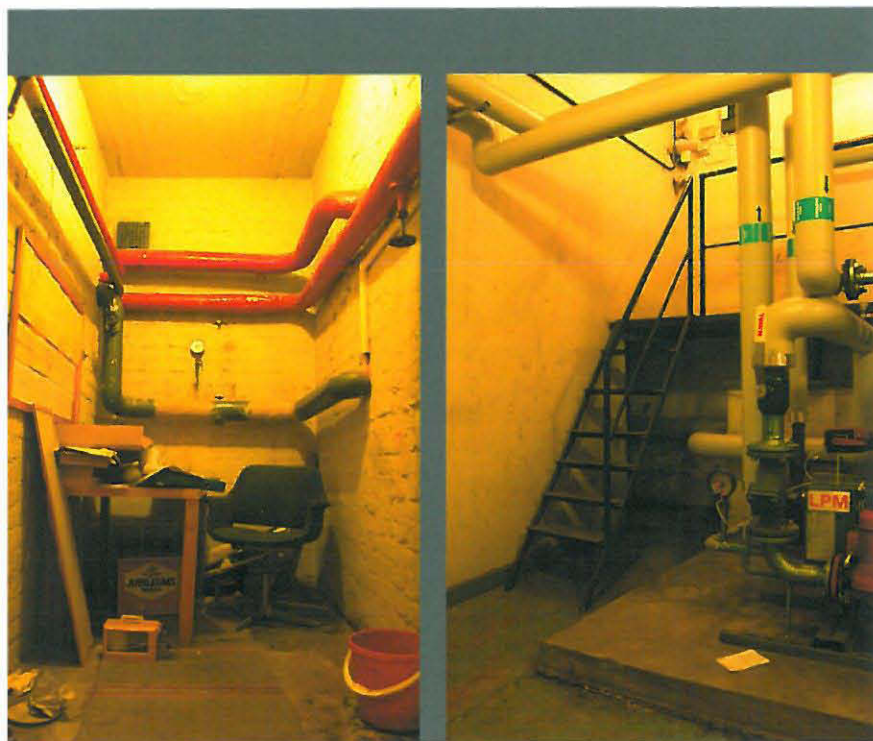
- Lämmönjakohuoneessa valkeaksi maalattu rappaus, alakomeroissa valkeaksi slammatut/ rapatut. Pumppuhuoneessa 012b maalattu tiili.

Katto

- Lämmönjakohuoneessa valkeaksi maalattu rappaus, alakomeroissa maalaamaton betoni. Pumppuhuoneessa 012b maalattu betoni

Ovet

- Maalattut teräspalo-ovet. Alakomeroissa sininen laakaovi, jossa vanha painike.

Työhuoneet

autotalli ja pannuhuoneen etutilä

1967 Neuvotteluhuoneet

1986 Työhuoneet

Nykyiset tilat ovat peräisin 1960-luvulta, jolloin autotalli ja pannuhuoneen etutilä muutettiin tilahtauden takia neuvotteluhuoneiksi.

Neuvotteluhuoneeseen 011 eli entiseen autotalliin on käynti myös ulkoa eteläpuolella olevan tuulikaapin 023 kautta. Se muodostui 1966–67 muutostöissä, kun uusi autotalli rakennettiin ulkotilaan entisen edustalle. Autotallin umpeen muurattuun oviaukkoon avattiin kapea käyntiovi. Samassa yhteydessä avattiin myös ovi pienen välikön kautta länsipuolen neuvotteluhuoneeseen 015, joka erotettiin pannuhuoneesta 012 omaksi tilakseen. Sieltä purettiin öljyvaraston väliseinä ja länsipuolen loggiaan johtanut oviaukko muurattiin umpeen (ovi siirrettiin varaston 009 oveksi). Myös autotallin lattiassa ollut monttu laitettiin umpeen.

Tilojen nykyinen asu on pääosin peräisin 1966–67 muutostöistä. Työhuoneiden 011 ja 015 pintoja on uudistettu viimeksi v. 1986, jolloin ne muutettiin neuvotteluhuoneista uuteen käyttöön työtuomioistuinta varten. Ikkunat ovat kuitenkin todennäköisesti alkuperäiset. Tilassa 011 on poikkeuksellisesti ruutuikkunat ja toisessa niistä fortuska. Tilan 011 kattopinnassa olevassa patteriupotuskotelossa on ruokasalin ikkunoiden alapuoliset patterit. Neuvotteluhuoneessa 015 on säilynyt alkuperäiset patterit, mutta tilassa 011 on levytatterit. Tilan 015 ulkoseinillä on vesivaurioita.

Lattiat

- Tilassa 011 ja välikössä sininen vinyylilaatta. Tilassa 015 oranssi kokolattiamatto, jonka alla sininen vinyylilaatta. Valkeaksi maalatut puujalkalistat -50-luvun mallia.

Seinät

- Rapatut seinät maalattu sekä tilassa 011 ja välikössä vaaleanharmaiksi. Tilan 015 ulkoseinä maalattu kellertäväksi, muut seinät valkeiksi. Pohjoisseinä levytetty kosteusvaurioiden takia lastulevyllä.

Katto

- Tiloissa 011 ja välikössä maalattu valkeiksi. Tilassa 015 alakatto reiätetty kipsilevyä.

Ovet

- Pääosin maalattuja laakaovia. Tilojen 011 ja 015 välillä mäntyviilupintainen palo-ovi.

Talonmiehen asunto

1952 – talonmiehen asunto

1967 – talonmiehen asunto

Alusta saakka henkilökunnan asuntokäytössä olleiden tilojen nykyinen asu on pääosin peräisin 1967 korjaus- ja muutostöistä. Pintamateriaaleja on senkin jälkeen uusittu.

Kellarikerroksen eteläpäätyyn on alkuperäisissä suunnitelmapiirustuksissa esitetty kaksi henkilökunnan asuntoa, joihin on ollut yhteinen sisäänkäynti suoraan ulkoa. Molemmista asunnoista oli eteisen lisäksi keittiö ja yksi huone (003–005, 008a osittain ja 006–008). Sisäänkäyntivälissä oli myös molemmille asunnoille yhteinen wc-tila. Ilmeisesti koko asunto oli kuitenkin vain yhden perheen käytössä ja siitä oli myös suunnitelmista poiketen suora yhteys ylemmällä tasolla olevaan halliin 002.

Vuoden 1952 korjauksessa asunto jaettiin kahteen osaan (003, 005, 008a osittain ja 004, 006–008). Eteläpäädyn tilat säilyivät talonmiehen asuntona, mutta tilat (003–005, 008a osittain) otettiin ilmeisesti hovioiden arkistokäyttöön. Huoneiden 003 ja 004 välinen oviaukko muurattiin umpeen kanttikivillä ja 004 puolelle laitettiin kipsoniittilevy ja paperointi. Molempiin tiloihin asennettiin uudet korkkimatot. Huoneesta 003 tehtiin keittiö, johon asennettiin uudet kalusteet. Myös huoneiden 006 ja 007, joiden kattovuodot korjattiin, korkkimatot uusittiin. Keittiön 007 puuliesi korvattiin sähköliedellä. Eteistilaan 023 asennettiin uusi kumimatto. Wc-tilaan lisättiin lavaaari. Komeroiden lattioille asennettiin vapautunutta vanhaa korkkimattoa. Eteläpäädyn kolme kaari-ikkunaa uusittiin (Iaa:924/23).

Vuonna 1960 keittiöstä 003 tehtiin hoviioikeuden viskaalin työhuone. Viimeistään tässä vaiheessa asunto siirtyi vain yhden perheen käyttöön. Nykyinen tilajako on peräisin vuosien 1966–67 korjaus- ja muutostöistä, kun tilat muutettiin yhdeksi talonmiehen asunnoksi (3h+kk) ja siitä erotettiin wc-tila 002a, joka avattiin

hallin 002 puolelle. Sisäänkäynti siirtyi tuulikaapin verran lännemmäksi, kun autotallin edusta muutettiin sisätilaksi. Asuntojen väliseinät säilyivät pääosin entisissä paikoissaan lukuun ottamatta eteiseen ja siihen avautuvien kylpy- ja vaatehuoneiden tilajärjestelyjä. Oviaukkoja myös suljettiin, uusia avattiin tai niiden paikkoja siirrettiin. Lasiseinällä erotettu eteistila muutettiin keittokomeroiksi ja sinne asenettiin nykyiset kalusteet. Myös kylpyhuone on säilynyt pääosin korjauksessa samassaan asussa.

Vuonna 1985 huonokuntoinen asunto kunnostettiin maalaamalla seinä- ja kattopinnat, uusimalla lattianpäällysteet laminaattiparketeiksi huoneissa 004 ja 006 ja lisäämällä valopisteitä. Myös ikkunat kunnostettiin. Tiloissa on säilynyt pääosin 1950-luvun sileät patterit, keittokomeros on levypatterit. Tiloissa 006 ja 007 on kosteusvaurioita.

009–010

Varasto ja autotalli

Nykyinen autotalli ja sen viereen sijoittuva varasto rakennettiin avologgiaan v. 1967 korjauksessa.

Autotalli 010 ja varasto 009 sijoittuvat pohjakerroksen lounaisnurkkaan ja molempiin on käynti vain suoraan ulkoa. 1960-luvun muutos- ja korjaustöissä autotalli sijoitettiin nykyiseen paikkaansa alkuperäisen autotallin edustan avotilaan ja sen viereinen varasto rakennuksen kulmaan. Ne lohkaisivat osan terassin alapuolisesta loggiasta, joka rajautui nyt vain länsipuolelle. Tältä ajalta on myös peräisin autotallin tammipaneloitu kippiovi. Varaston oveksi siirrettiin vastakkaisella seinällä ollut kattilahuoneen tammiparipeiliovi, jonka oviaukko muurattiin umpeen.

Molemmista tiloissa on tammiset kaari-ikkunat ilman saranoita. Varaston 1960-luvun kaari-ikkunassa ei ole jakoja. Autotallin ikkunan sisäpuite jakautuu neljään ruutuun ja ulkopuolella on loggijan muiden ikkunoiden tapaan ruutujako. Varaston ikkunan ja autotallin oven aukoissa, jotka olivat alun perin avoimia, kiertävät graniittikivet. Autotallin kattopinnassa on ensimmäisen kerroksen lämmitysjärjestelmään liittyvä rakennusaineinen patteriupotuskotelo, jossa on peltiluukku.

Varaston ovea ei saatu avattua inventoinnin aikana. Sen seinä- ja kattopinnoissa on kosteusvaurioita.

Lattiat

- Huoneissa 004 ja 006 laminaattiparketti ja tammijalkalistat. Vaatehuoneessa 005a ruskea linoleum; huoneessa 007, eteisessä 008a ja keittokomeros 008 rusehtava muovimatto, maalatut puujalkalistat 1950-luvun mallia. Eteisen portaiden sivuissa ruskea linoleum. Tuulikaapissa sininen hovilaatta ja musta muovijalkalista.
- Kylpyhuoneessa 005b 6-kulmainen harmaa laatta (porfyry) ja jalkalistalaatta.

Seinät

- Huoneiden 004, 006, 007, eteisen 008a seinät maalattu kellertäviksi, yläosa harmahtavan valkeiksi. Keittokomerossa 008 vaaleiksi maalatut, valkea taustalaatoitus.
- Keittokomeron ja huoneen 007 välissä puinen väliseinäkuna (ikkunoissa struktuurilasi).
- Kylpyhuoneessa 005b valkoinen keraaminen laatta, yläosat maalattu kellertäviksi.

Katto

- Kattopinnat maalattu pääosin harmahtavan valkeiksi. Kylpy- ja vaatehuoneessa vaalean kellertäviksi.

Ovet

- Valkeaksi maalatut laakaovet 1950-60-luvulta.

Lattiat

- Betoni, myös jalkalistat.

Seinät

- Valkea slammaus / maalattu rappaus. Autotallissa taustalaatoitus vesipisteeille.

Katto

- Valkeaksi maalattu rappaus

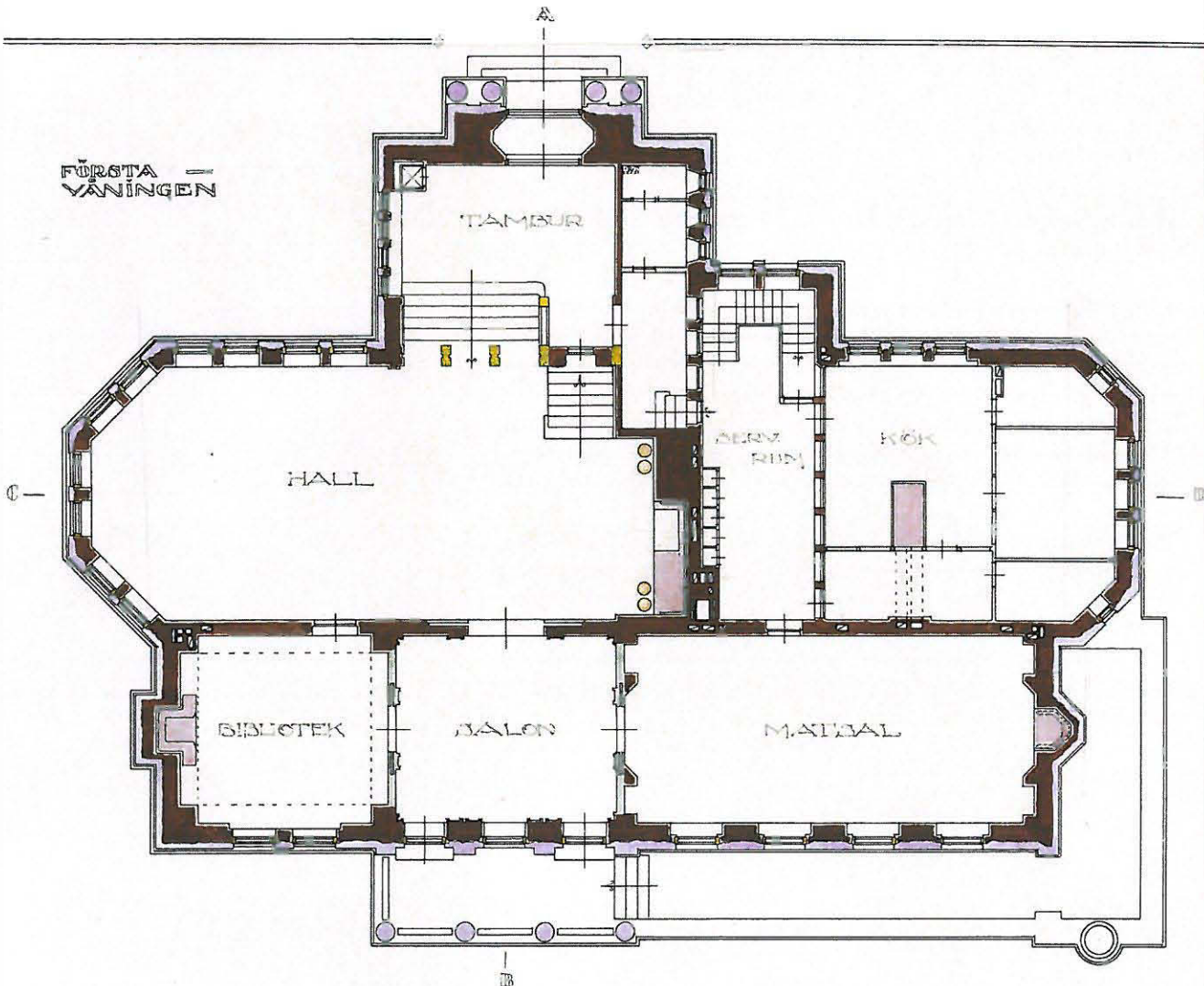
Ensimmäinen kerros

Ensimmäisessä kerroksessa näkyy selkeästi rakennuksen jakautuminen toiminnallisesti kahteen osaan. Edustavammat tilat sijoittuvat rakennuksen pohjois- ja länsipuolelle ja niiden ikkunat on suunnattu katujen ja Kaivopuiston suuntaan. Sivutilat, ensimmäisessä kerroksessa alun perin keittiötilat, taas ovat pihanpuolella rakennuksen kaakkoiskulmassa.

Plaani on samanaikaisesti sekä epäsymmetrinen että aksiaalinen. Rakennuksen päätilana on suuri sali välihalleineen, joka oli alun perin vastaanotto- ja seurusteluhuoneen lisäksi myös Keirknerien ”taidegallerian” päänäyttelytila. Länsipuolelle sijoittuu rakennuksen päästä päähän ulottuva kirjaston, salongin ja ruokasalin muodostama tilasarja (*rum i fil*). Akselin molemmissa päissä on avotakat, jotka työntyvät näkyviin myös julkisivussa. Salonki, josta on käynti ulkoterassille, sijoittuu samaan linjaan eteistilan kanssa. Niiden välistä suoraa aksiaalista yhteyttä on kuitenkin vältetty.

Avarat ja valoisa keittiötilat tarjoiluhuoneineen sijoittuivat sivuportaan

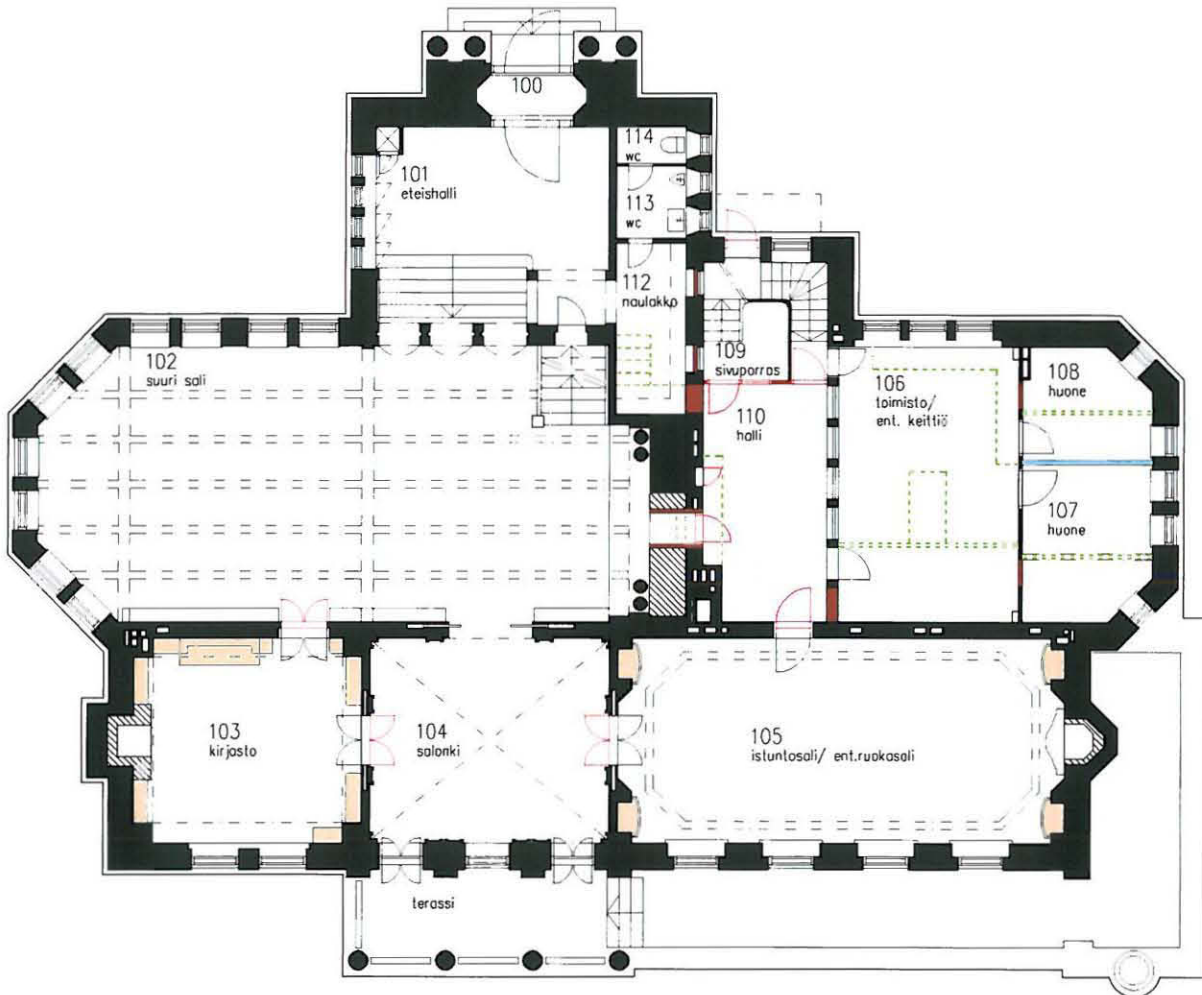
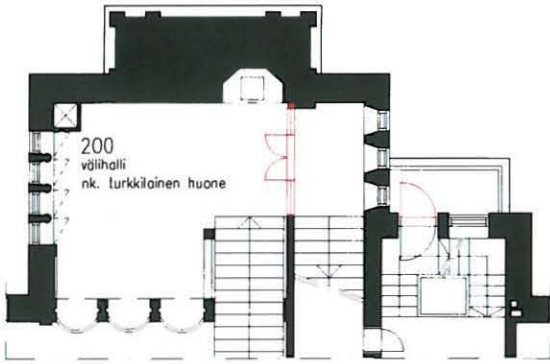
Ensimmäisen kerroksen plaanissa näkyy rakennuksen massoitteleva kolmeen osaan. Leveimmässä pääruun-gossa on monikulmaiset päädyt. Se jakautuu kahteen osaan: pohjoisen suureen saliin ja eteläpään keittiötiloihin. Siihen tukeutuvassa itäpuolen tornissa on pääsisäänkäynti eteishalleineen ja länsipuolella on kolmen huoneen aksiaalinen tilasarja.

yhteyteen. Tarjoiluhuoneesta oli yhteys ruokasaliin sekä eteisen naulakkotilaan.

Muutettaessa 1950-luvulla yksityiskoti hovioukeuden käyttöön edustustilat säilyivät pääosin ennallaan. Tarpeettomaksi käyneet keittiötilat tarjoiluhuoneineen muutettiin kirjaamoksi ja taukotiloiksi. Sivuporrashuoneeseen avattiin uusi sisäänkäynti, jonka seurauksena ensimmäiseen kerrokseen johtava porrassyöksy uusittiin. Suuresta salista avattiin takan kohdalta suora yhteys tarjoiluhuoneeseen. Vastaavasti tarjoiluhuoneen ja naulakkotilan välinen oviaukko muurattiin umpeen. Ruokasali muutettiin istuntosaliksi sekä kirjasto ja salonki työhuoneiksi. (Rakennushallitus/ S. Erno). Vuonna 1964 eteläpään taukotilat muutettiin työhuoneiksi (Uudenmaan piirirakennustoimisto/ Aarne Raveala).

Kerros osastoitiin kahdeksi paloalueeksi vuonna 1977 ja tässä yhteydessä naulakkotilan 112 kaksi väliseinäkunaa laitettiin umpeen. Myös suuren salin 102 ja sivuhallin 110 välinen ovi muutettiin osastoiduksi oveksi (Uudenmaan piirirakennustoimisto). Työtuomioistuinta varten tehdyissä muutoksissa vuosina 1982–84 kalusteita uusittiin, pintamateriaaleja kunnostettiin ja tilat saivat nykyisen värijäsentelynsä (Rakennushallitus/ arkkitehti Pirkko Vasara, sisustusarkkitehti Tauno Kivinen).

Eteishalli ja naulakko

Tammipaneloitu eteishalli on arkkitehtoniselta jäsentelyltään osa suuren salin muodostamaa kokonaisuutta ja se on säilynyt lähes täysin alkuperäisessä asussaan. Eteishalliin liittyvän naulakkotilan läpi sivuhalliin johtanut yhteys on nykyisin suljettu.

Tummasävyinen tammipaneloitu eteishalli 101 muodostaa voimakkaan kontrastin rakennuksen vaalealle ulkopuolelle. Matalahko, väliahallin 200 alle sijoittuva sisäänkäynti johdattaa tulijan muutaman askelman ylempään olevaan rakennuksen korkeaan päätilaan, suureen saliin 102.

Rakennukselle ominaisesta muotokielestä saa esimakua kahdeksankulmaisessa tuulikaapissa 100, joka oli alkujaan maalattu tummanvihreäksi. Leveässä sisäovessa on fasetoidut lasiruudut. Eteishallin puolella ovea kiertää jyhkeä eläinaiheinen veistokoristeltu kehys.

Eteishalli muodostaa suuren salin ja väliahallin kanssa yhtenäisen kokonaisuuden. Paneeliseinät jäsentyvät pystysuuntaisiin tammipeileihin ja pilastereissa on voimakas reliefi. Ikkunanurkassa on alkuperäinen hissi (*Graham Brothers*), joka on integroitu osaksi paneeliseiniä. Hissin peilioessa on samantyylinen jäsentely kuin sisäänkäyntioivessa. Kasetoitu tammikatto jakautuu ruutuihin, joissa profiililistat. Yhdeksässä keskimmaisessä kasetissa on alkuperäiset messinkikantaiset hehkulamppuvalaisimet. Yksi valaisin on sijoitettu erilleen, ja valaisi aikoinaan seinässä ollutta peiliä.

Eteishalliin siivilöityy valoa pohjoisseinän lyijypuitteisista lasimaalausikkunoista, jotka ovat *Olga Gummerus-Ehrströmin* suunnittelemat. Länsipuolella leveät porrasaskelmat nousevat pilareiden välistä suureen saliin. Pilareissa on edelleen kiinni verhotangot, joihin on ennen ollut ripustettuna Saarisen suunnittelemat ja *Suomen käsityön ystävien* kutomat oviverhot, joihin oli kirjailtu ”Keirkners Konstgalleri A.D. 1918”.

Eteishalli 1920-luvulla. Huomaa peilin yläpuolella katossa oleva yksinäinen lamppu, joka on edelleen jäljellä, sekä naulakkotilassa 112 pilkottava väliseinäikkuna. Sundström / WA

Portaiden vieressä on tammella verhoillut kaariaukot, jossa on matala ovi kellariportaaseen 018a sekä käynti kapeaan naulakkotilaan 112 ja wc-tiloihin 113–114. Naulakkotilan kautta pääsi alun perin sivuhalliin 110, mutta sinne johtanut porras purettiin ja oviaukko muurattiin umpeen 1950-luvulla. Kahdessa kaarisyvennyksessä on sivuportaan puolella edelleen alkuperäiset tammi-ikkunat, mutta naulakkotilan puolelta ne on muurattu umpeen palo-osastoinnin yhteydessä v.1977. Tamminaulakko on ilmeisesti peräisin 1980-luvulta.

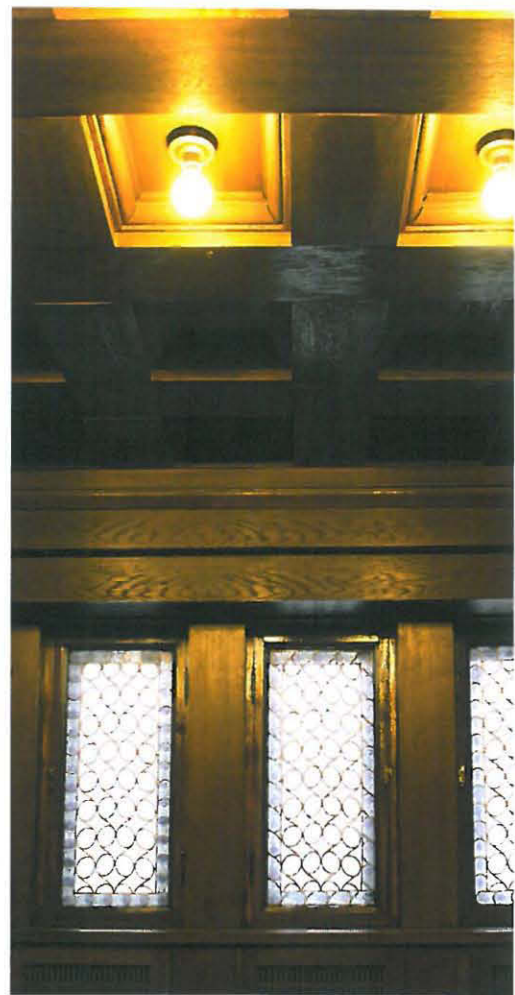
Vaateilan väliseinäikkuna- ja ovimuutoksia lukuun ottamatta eteistöissä on tehty vain vähäisiä muutoksia. Vuonna 1952 lasimaalausikkunoita korjattiin ja tammiportaitten natinaa pyrittiin vähentämään. Tuulikaapin ja vaateilan seinä- ja kattopintojen nykyinen väritys on peräisin vuoden 1984 korjaustöistä. Samassa yhteydessä parkettilattiat kunnostettiin.

Oviaukon kehyksessä puusta veistetty eläinaiheinen köynnös. Lasioven pystyjakoja on korostettu puuleikkauksin, vaakajaoit sileät, risteyskohtien neliöissä ympyräkoristeet. Lasiruudut fasetoituja. Messinkivedin samaa mallia kuin ulko-ovessa, mutta ilman lintukoristeita (G. Finne).

Tammipaneloidut seinät jakautuvat pystysuuntaisiin peileihin, ylimmät peilit neliönmalliset. Niiden yläpuolella profiloitu lista. Pilarien jalustan korkeudella poikkeava vaakajako listoineen. Pilarien ja pilasterien pystysuuntaisissa peileissä voimakas reliefi.

Tammikasettikaton neliömäisissä kaseteissa profiililistat. Kaseteissa yhteensä kymmenen messinkikantaista valaisinta. Keskimmäisen valaisimen kanta neliö, muut pyöreitä.

Lyijyputteiset lasimaalaukset sijoittuvat neljän kaari-ikkunan sisäpuutteisiin. Abstraktia kuviota kiertävässä kehyksessä kasviornamentteja.

Eteishalli Waldenien aikana. Iffland / WA

Lattiat

- *Diagonaalisti ladottu tammiruutuparketti. Tuulikaapissa petsattu ap. jalkalista ja naulakkotilassa vaaleanruskeaksi maalattu ap. profiloitu jalkalista. Tuulikaapissa tammikehyksinen mattosyvennys ilman mattoa.*

Seinät

- *Eteishallissa 101 vahattu tms. tammipaneeli. Tuulikaapissa 101 vaaleanharmaaksi ja naulakkotilassa 112 vaaleankellertäväksi maalatut rappauspinnat.*

Katto

- *Eteishallissa kasetoitu tammikatto, jossa messinkikantaiset hehkulamppuvalaisimet. Tuulikaapissa 101 vaaleanharmaaksi ja naulakkotilassa 112 vaaleankellertäväksi maalatut rappauspinnat. Naulakkotilassa profiloitunut kattorasetti.*

Ovet

- *Tamminen lasiovi ja pohjakerrokseen johtava tammipeiliövi alkuperäisiä.*

Puukehyksisissä patterisäleiköissä on uritettu maalattu metalliritilä ja ne ovat saranoidut.

Hissi

Alkuperäisen hissin on valmistanut ruotsalainen Graham Brothers (perustettu v. 1887). Se on varhaisimpia suomalaisiin yksityistaloihin asennetuista hisseistä. Hissi ulottuu eteishallista tornihuoneeseen, mutta pysähtyy välillä vain toisessa kerroksessa

(suunnitelmapiiirustuksissa hissi pysähtyi myös 3. kerroksessa ja ovi avautui toiseen suuntaan). Hissikori on kauttaaltaan paneeloitu. Kahdessa vastakkaisessa viistetyssä kulmassa on kapeat peilit. Hissi oli käyttämättömänä vuodesta 1936, mutta korjattiin käyttökuntoon v. 1956–57. Se on peruskorjattu 1999.

113–114

Wc-tila

Etelään avautuva valoisa wc-tila muodostaa viimeistellyn ja hyvin säilyneen kokonaisuuden tammiovineen ja -ikkunoineen sekä sinertävänharmaine kaakeleineen.

Ensimmäisen kerroksen ainoa wc on sijoitettu naulakkotilan 112 yhteyteen. Etuhuoneessa 113 on lavuaari ja pisoaari, taemmassa tilassa 114 wc. Valoisien ja korkeiden tilojen kapeat tammi-ikkunat avautuvat etelään ja myös ovet ovat tammea. Alkujaan tilat oli ilmeisesti maalattu tummanvihertäväksi kattopintoja ja ikkunasmyygejä myöten.

Seinien alaosassa on alkuperäinen sinertävänharmaa keraaminen laatta, joka päättyy profiililistaan. Laatan takana on valmistajan leima *Wilh. Andsten Helsingfors* (ullakolla on säilynyt samoja laattoja). Laatoitusta on osittain paikattu uudemmilla erivärisillä laatoilla esim. pisoaarin takana. Laatoituksen saumaus on uusittu v. 1984. Lattian vaaleat neliönmalliset klinkkerilaatat ovat peräisin 1950-luvun kunnostuksesta. Seinä- ja kattopintojen nykyinen väritys on vuodelta 1984.

Wc-tilassa kattopinnan keskiosa on korkeammalla kuin reunaosat, ilmeisesti kanava-asennusten takia. Kattopinnan pyöreissä profiloituissa kiinnityskannoissa on vanhat messinkirunkoiset opaalilasipallot. Myös lattialla seisovat valurautaiset jaepatterit sekä poistosäleiköt ovat säilyneet.

Etuhuoneessa oli alkuaan kaksi lavuaaria. Vuonna 1952 toinen lavuaari uusittiin ja toisen tilalle sijoitettiin pisoaari. Vanhan, rodennäköisesti alkuperäisen, nk. *Noiseless-wc:n* tilalle asennettiin *Arabian* valmistama malli. Nykyiset vesikalusteet ja varusteet ovat pääosin 1980-luvun puolivälistä.

Lattiat

- Vaalea klinkkerilaatta (100 x 100 mm).

Seinät

- Sinertävänharmaa keraaminen laatta (n. 150 x 150 mm) h=1700 mm, myös osittain ikkunasmyygeissä. Ylaosat maalattu vaaleankellertäväksi.

Katto

- Rapattu kattopinta maalattu vaaleankellertäväksi, profiloitunut "kattoroseit".

Ovet

- Alkuperäiset tammipeiliovet.

Suuri sali ja välihalli

1918 – turkkilainen huone/200

1952 – kirjasto/102 (välillä myös esittelijöiden työhuone)

Suuri sali ja välihalli muodostavat tyyliltään barokkihenkisen kokonaisuuden, joka alkaa jo eteishallista. Arkkitehtonista jäsentelyä täydentävät kuvanveistäjä Gunnar Finnen rehevät puuveistokset. Arvokas kokonaisuus on säilynyt poikkeuksellisen hyvin alkuperäisessä asussaan.

Kahdenkerroksen korkuinen pitkänomainen suuri sali 102 on rakennuksen päätila. Tilallisesti se noudattaa Eliel Saarisen yksityistalojen halleille tyypillistä teemaa, johon liittyy avoimempi tai suljetumpi parvikerros sinne johtavine portaineen. Sali ja siihen avoimesti liittyvät eteishalli 101 ja lehterimäinen välihalli 200 liittyvät arkkitehtoniselta ilmeeltään ja jäsentelyltään toisiinsa ja kokonaisuutta täydentävät kuvanveistäjä *Gunnar Finnen* taideteokset, joiden aiheet liittyvät Keirknerien elämään (ks. liite 3/ *Marmoripalatsin veistokoristelusta*). Halli on säilynyt hämmästyttävän hyvin alkuperäisessä asussaan pintamateriaaleja myöten.

Salin tummasävyinen, lähes barokkimainen interiööri edustaa vielä vahvasti jugendin ajatusta kokonaistaideteoksesta ja myös tyylillisesti se poikkeaa rakennuksen muista tiloista. Hallin seinät ovat tammipaneelia ikkunakorkeuteen saakka. Paneeli on jaettu suorakulmisiin peileihin ja sen yläpuolella on koristeellinen kultanahkatapettia jäljittelevä painettu tapetti. Katto on betonirakenteinen, mutta verhottu kauttaaltaan tammella. Primääripalkit jakavat katon kolmeen osaan ja kannattavat pohjois-eteläsuuntaisia sekundääripalkkeja.

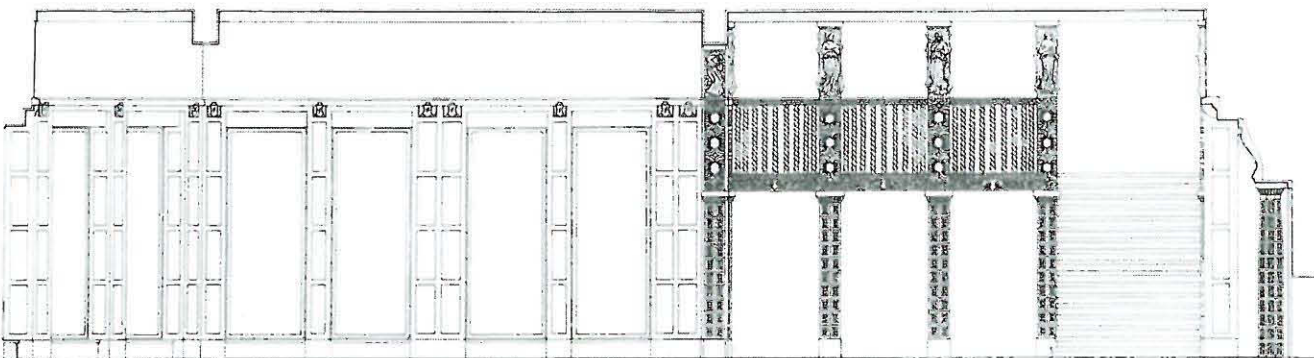
Salin monikulmaisen päädyn korkeat ikkunat avautuvat pohjoiseen ja itään. Matalien ikkunapenkkien alla on upotetut patterikanavat, jotka näkyvät alemman kerroksen katopinnassa. Ruskeaksi maalatut ikkunapenkit oli alun perin sävytetty vihertävän rusehtaviksi tammipaneelin sävyyn. Länsiseinustalla on alkuperäinen leveä liukuovi salonkiin 104 ja paripeiliovet kirjastotilaan 103. Salin seinäpinnan tasoon, alkuperäisten peiliovien eteen sijoitetut tuplaovet ovat vuodelta 1984.

Eteläseinällä on pylväiden ja palkiston rajaama takkasyvennys. Pylväsparit kannattavat veistokoristeltua palkistoa, jota koristaa G. Finnen puusta veistetty kuusiosainen reliefisarja. Takan ympäryks koostuu vihreistä keraamisista laatoista. Salitilan kannalta merkittävä muutos oli tulisijan kohdalle vuonna 1952 avattu oviaukko tarjoiluhalliin 110 (Iaa:924/19). Puretun takan yläpuolelta poistettiin seitsemän laattariviä, jotka varastoitettiin ullakolle tulevaisuuden entistämistä silmällä pitäen. Takan keskelle muodostuneen käytävän seinien ja kattopinnan vuoraus ja vaneriovi karmeineen tehtiin männystä, joka petattiin tammipaneelin sävyyn. Lattia päällystettiin laattojen värisellä vihreällä kumilla. Nykyinen tarjoiluhuoneeseen johtava osastoitu ovi on vuodelta 1977.

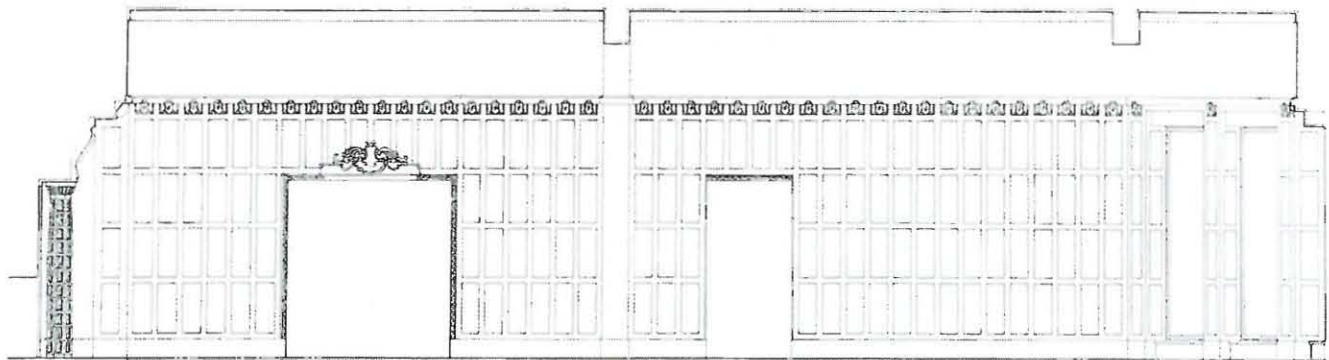
Kattopinta primääri- ja sekundääripalkkeineen on verhoiltu tammiviilulla. Seinäpinnan palkkien välit ovat myös tammaa. Tapetin yläreunassa puulista.

Suuressa salissa näkyy Saarisen yksityistaloille ominainen halliteema, johon liittyy tilaan avautuva ylemmän kerroksen välihalli. Sisäntuloa ja välihallia korostavat veistokoristellut pilarit. Saarisen suunnitelmapiirustuksissa esiintyvät tyyliteltyt naisfiguurit toteutettiin lopulta kuvanveistäjä G. Finnen rehevinä figureina. Martti Saarinen

Klassisesti jäsenettyä takkasyvennystä rajaavat vapaasti seisovat pylväsparit ja niiden kannattama massiivinen puupalkkisto. Kahdeksankulmaiset pylväät kapeenevat ylöspäin ja niissä on sama tammipeilijäsentely kuin välihällä kannattavissa pilareissa. Kapiteeleja koristavat puuleikkaukset. Friisin kuusiosainen relieffisarja on G. Finnen käsialaa. Friisiä on kallistettu paremman näkyyden saamiseksi. Yläpuolen voimakkaasti ulostyöntyvää palkistoa on jäsenetty hammaslistoin ja puuleikkauksin. Taustaseinässä pylväsparien takana on sileä tammiviilu. Keskiosia muodostuu vihreistä keraamisista laatoista, jotka ovat muodoltaan pyramidimaiset. Tulisijan paikalle avattu ovismyygi on 1950-luvulta. Puretut laatat ovat ullakolla. Takkasyvennyksen edustan lattia on tummanvihreää laattaa. Yllä kuva Suuresta salista 1920-luvulla (Sundström / WA).

Tammipaneloidut seinät jakautuvat pystysuuntaisiin peileihin. Yhtenäisten pystylisten väleissä on vaakalistat. Jalustana on korkea jalkalista. Ylin matalampi peilikenttä muodostaa "friisin", jonka jokaisessa kentässä on kolmiulotteinen geometrinen ornaamentti. Paneeli päättyy massiiviseen puulistaan. Yläpuolen koristeellinen tapetti, joka on prässätty ja värjätty imitoi kultanahkatapettia.

Ikkunasmyygit on paneloitu kuten seinät. Smyygin yläpinta sisennetty. Maalatut ikkunapenkit työnnyvät ulos seinäpinnasta. Niiden vaaka- ja pystypinnoissa (kahta lukuun ottamatta) metalliset (ap. pronssipatinoituidut) uritetut patterisäleiköt. Venttiileissä merkintä "Ab Vesijohtoliike Oy".

Korkokuva ja oviaukkojen kehyslistat Salongin oviaukon yläpuolella oleva vaakunamainen puinen korkokuva koostuu kaarihaiheisen ornamentin yhdistämästä neljästä neliöstä ja keskellä olevasta veistetyistä eläinhahmosta. Salongin ja kirjaston oviaukkoja kehystävät koristeelliset puulistat.

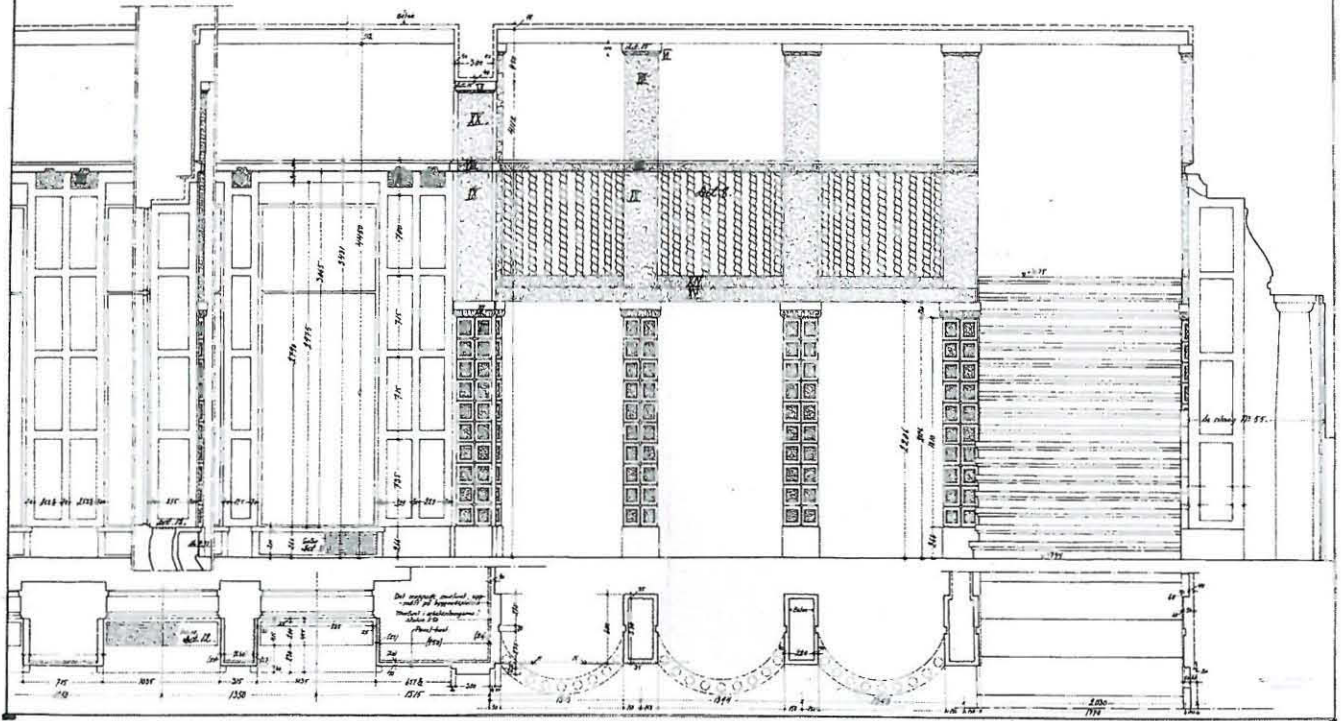

Rakennuksen pääportaikko nousee takkasyvennyksen vierestä leveänä tammiportaana välihalliin ja jatkuu sieltä toiseen kerrokseen muuttuen luonteeltaan klassisemmaksi. Portaan alaosaan lisättiin vuonna 1959 puukaide tolppineen, johon jäljennettiin välihällin pilareiden rosettimaiset koristeet (puuseppä E. Toiviainen).

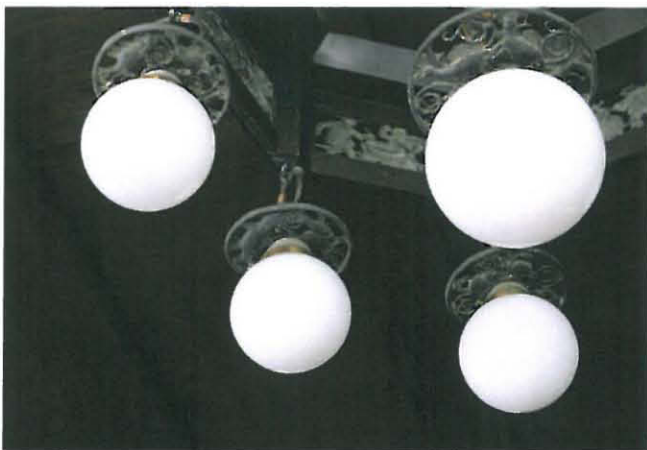
Salin kaksi suurta puurunkoista kattovalaisinta kuuluvat alkuperäiseen sisustukseen ja ne on suunniteltu juuri tätä tilaa varten. Kahdeksankulmaisten valaisinten sivuissa on tinasta valetut koristelaatat. Kattopalkkeihin alun perin kiinnitetyt, lisävalaistusta antaneet hehkulamput (vrt. 101) on poistettu. Pohjoisseinälle sijoitetut messinkikantaiset valaisimet maljamaisine opaalisikupuineen ovat peräisin Waldenien ajalta.

Uusbarokkinojatuolit ovat Keirknerien aikaisia. Lasioiset kirjakaapit,

M. Kerkner. T^o 83.
Tiedre Hallen. Skala 1:10.

Tilasta on säilynyt kolme työpiirustusta (nrot 40, 41, 83). Länsi- ja itäseinistä on projektiot mittakaavassa 1:25 ja tarkempi mittapiirustus itäseinältä on laadittu mittakaavassa 1:10. To-
teutunut jäsentely näkyy pitkälti jo v. 1916 leikkauspiirustuksessa. Martti Saarinen.

Puusta veistetyt kattokruunut (2 kpl) ovat G. Finnen käsialaa. Kahdeksankulmaisissa puukehikoissa on kahdeksan tinasta valettua kuvalaattaa, joissa on esitetty mm. karhun kaataminen sekä tapahtumia kansanelämästä. Kehikon keskeltä ja kulumista roikkuu yhdeksän opaalilasi-palloa (ap. etsatut). Niiden pyöreitä kantoja kiertävät erilaiset eläinaiheet mm. pelikaanit, sammakot, sisiliskot. Kehikon yläosaan on myöhemmin lisätty peltilista.

Välihallin pilarit ja pilasterit on verhottu kuvanveistäjä G. Finnen puoreliefeillä. Kaiteen yläpuoliset korkokuvat esittävät henkilöfiguureja ja niiden alapuolella on tyylitellyt kukka-aiheiset koristeet. Pilarit päättyvät kapiteelimaiseen profiloituun puulistaan. Välihallin kaareissa kaiteissa on puusta sorvatut kierteiset tolpat

Välihallia kannattavien pilarien tammiverhoilu jakautuu pystysuuntaisiin peileihin, joissa voimakas reliefi. Pilareissa yksinkertaiset profiloitunut kapiteelit kannattavat puusta veistettyä meanderinauhaa, joka jatkuu kulman ympäri portaan sivulla.

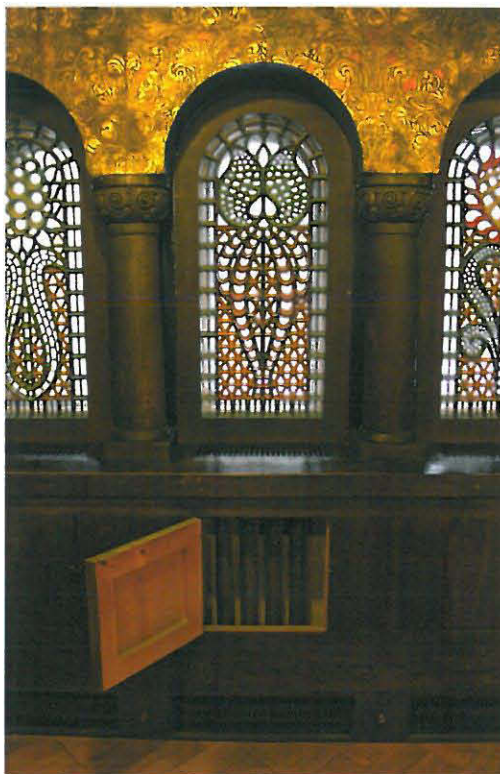

Kasetoitu kattopinta koostuu neliömäisistä profiloituista kaseteista. Niissä on kaarevat ornamentit ja osittaiset hammaslistat. Osaan kaseteista on lisätty myöhemmin valaisimet peltisine kiinnityslevyineen.

Pystysuuntaisesti jäsenetty paneeliseinä jatkaa suuren salin paneelin yläreunan linjaa. Se päättyy massiiviseen puulistaan. Seinällä on kolme alkuperäistä messinkivalaisinta.

Ikkunoiden arkadikaaristo kannattaa kolme puupylvästä, joissa on puuleikkauksin koristellut kapiteelit. Ikkunalauta on puuta ja smyggit on myöhemmin maalattu mustiksi. Ikkunoiden edessä on värikkään koristeelliset puusäleiköt, joissa on "maurilaishenkisiä" tyylieltyjä kukkakuvioita. Kussakin säleikössä on erilainen koristekuvio.

Metalliset uritetut patterisäleiköt sijoittuvat latti-
anrajaan sekä ikkunapenkkiin. Paneelipinnassa on myös patterisyvennyksen huoltoluukut.

istuntopöytä ja nahkapäällysteiset nojatuolit hankittiin hovioikeutta varten 1950-luvulla.

Välihalli muodostaa pääportaikolle välitasanteen. Intensiivisen tummasävyisessä tilassa jatkuu suuren salin jäsentely tammiseen alapaneeliin ja sen yläpuolella olevaan nk. kultanahkatapettiin. Salin puolella on kaarevat puukaiteet, joiden välisissä pilareissa on G. Finnen veistokoristelua. Matalassa tilassa on tammimainen kasettikatto. Portaikon päätteessä on kulmikas seinäsyvennyks, jossa on tammijalustan päällä August Keirknerin pronssipatinoitu kipsinen rintakuva (*Finne*). Seinällä on säilynyt kaksi kolmesta alkuperäisestä messinkivalaisimesta (kolmas valaisin oli inventointihetkellä irrallaan ikkunalaudalla). Niiden lasikuvut on myöhemmin vaihdettu opaalisiksi.

Neljää pohjoispuoleista ikkunaa yhdistää arkadikaaristo. Sitä kannattaa kolme puupilari, joissa on veistokoristellut kapiteelit. Ikkunoissa on värikkään koristeelliset puusäleiköt, joissa on "maurilaishenkisiä" tyylieltyjä kukkakuvioita. Tila oli alun perin sisustettu nk. turkkilaiseksi huoneeksi suurine divaaneineen ja värikkäine kuviollisine mattoineen.

Välihällin ja toiseen kerrokseen johtavan portaan välinen lasinen taitto-ovi on 1950-luvulta. Sen paikalla oli alun perin vain kuvioituidu väliverhot. Kasettikaton hehkulamppuvalaisimet ja niiden taustaksi asennetut maalatut peltilevyt ovat 1980-luvun kunnostuksesta. Ne korvasivat 1960-luvulta peräisin olevat ritilävalaisimet. Alkujaan kasettikatossa ei ollut valaisimia.

Turkkilainen huone 1920-luvulla. Seinäsyvennyksen värisävy oli alkujaan samaa punaista kuin tapetin pohja. Pääportaikkoon johtavassa oviaukossa oli leveät puukehykset ja koristeellinen väliverho. Nykyinen ovi kehyksineen on peräisin 1950-luvulta. Sundström / WA

Lattia

- *Diagonaalisti ladottu tammiruutuparketti, osittain lisätty petsattu jalkalista. Portaat tammisauvaparkettia.*
- *Takan edustalla vihreät keraamiset laatat (150 x 150 mm), ovisyvennyksessä vihreä linoleum.*

Seinät

- *Alaosassa vahattu tms. tammipaneeli. Sen yläpuolella on kultanahkatapettia jäljittelevä painettu tapetti.*
- *Entisen takkakokonaisuuden seinäpinnassa vihreät pyramidinmalliset kaakelit (135 x 135 mm).*

Katto

- *Salin 102 kattopalkit ja niiden välit tammea. Välihallissa 200 tammikasettikatto.*

Valaisimet

- *Salissa 102 kaksi puukehikkoista valaisinta (G. Finne) sekä messinkiset seinälampetit maljamaisine opaallilasikupuineen (1930-luvulta). Välihallissa 200 kolme alkuperäistä messinkistä seinälampetta, joissa vaihdetut opaallilasikuvut sekä kasettikatossa myöhemmin lisätyt hehkulamppuvalaisimet.*

Valiovet

- *Tammipeiliovi kirjastoon 103 (myöhemmin lisätty), sisäpuolen peileissä levy.*
- *Sivuhallin 110 johtava laakaovi petsattu salin puoleita paneelin sävyyn, toinen puoli mäntyviilua.*

Kirjasto

1952 – hovioikeuden presidentin huone

1984 – työtuomioistuimen presidentin huone

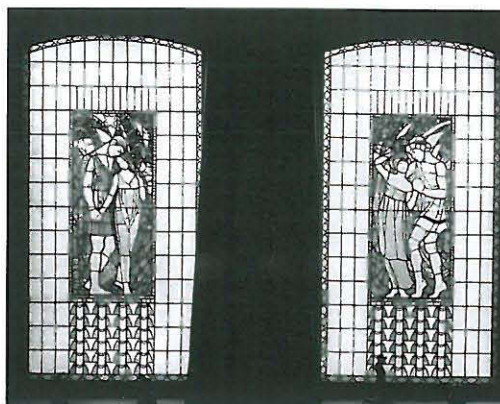
Kirjaston holvikaaret ja seiinä kiertävät, Eliel Saarisen tilaa varten suunnitellut kalusteet ja avotakka muodostavat kiinteän kokonaisuuden, jota hallitsee Emil Wikströmin henkilöaiheinen friisi. Työhuoneeksi muutetun tilan intensiivisyys on kuitenkin menetetty nykyisen värijäsentelyn myötä.

Kirjasto on ensimmäisen kerroksen länsipuolelle sijoittuvan kolmen huoneen tilasarjasta pohjoisin. Pohjamuodoltaan neliönmallista huonetta jäsentävät jykävät profiloituneet nurkkapilarit, jotka kannattavat seinää vasten olevia holvikaaria. Kattopinta on kuitenkin täysin suora. Nurkkapilareihin oli suunnitelmapiirustuksissa esitetyt figuurien koristamat friisit, joita ei toteutettu.

Suureen saliin 102 johraa alkuperäinen paripeiliövi. Salongin 104 ovena oli sivuseinien sisään liukuva pariovi. Se muutettiin normaaliksi parioveksi 1950-luvulla, kun kirjastosta tehtiin hovioikeuden presidentin työhuone. Ovessa on edelleen jäljellä liukuoven helat.

Ikkunoiden sisäpuutteet ja smyygit muutettiin rakennusaikana yläosistaan kaareviksi niihin sijoitettujen lasimaalausikkunoiden takia (piir. n:o 110 *Ändring av fönster NI* / Heikki Saarinen). Olga Gummerus-Ehrströmin suunnitteleminen lasimaalausien läpi siivilöityä tasaista valoa ja ne sulki tilan ulkomaailmalta. Lasimaalaukset olivat paikoillaan vielä Waldenien aikana.

Kirjastokokonaisuuteen kuuluvat Saarisen suunnitellut kiintokalusteet ja avotakka. Mahonkinen, intarsiakoristeltu kalusto on hillityn tyylikäs ja koostuu matalista avokirjahyllyistä, kapeista kaapeista sekä sohvasta. Intarsiakoristelu jatkuu myös patterisäleiköissä ja ovien kehyksissä. Waldenien aikana kiinteä sohva oli korvattu irtosohvalla. Nykyinen sohva vuodelta 1985 on tehty alkuperäistä mallia jäljitellen. Sokkeliosasta puuttuu intarsiakoristelu

Kirjastossa olleet lasimaalausikkunat, jotka suunnitelti Olga Gummerus-Ehrström. Tuhoutuivat ilmeisesti suurpommituksissa 1944. Sundström / WA

Oviaukkoja kehystää vastaava geometrinen intarsiakoristelu kuin kalusteissa.

Klassisesti jäsenneyn eheän ja yhtenäisen tilan keskellä ollut kalustoryhmä oli Saarisen Luotsikadulle suunnittelema. Pöydän ympärillä oli jugendille tyypilliset nk. lieriötuolit. Vihreän umbran sävyiset seinäpinnat muodostivat taustan mahonkikalusteille ja pronssifriisille. Sundström/ WA

Nurkkapilareiden kapiteeleissa yksinkertaiset profi-loinnit. Varsiosa jakautuu vaakasuuntaisesti kahteen kent-tään, joihin oli suunnitelmissa esitetty figuurikoristelua.

Mahonkinen kalustoryhmä koostuu seinää kiertävien kaappien, hyllyjen ja sohvan kiinteästä rakennelmasta. Kalusteet ovat mahonkia geomet-risin intarsiakoristeluin (yksi puuttuva kirjahylly ulla-kolla).

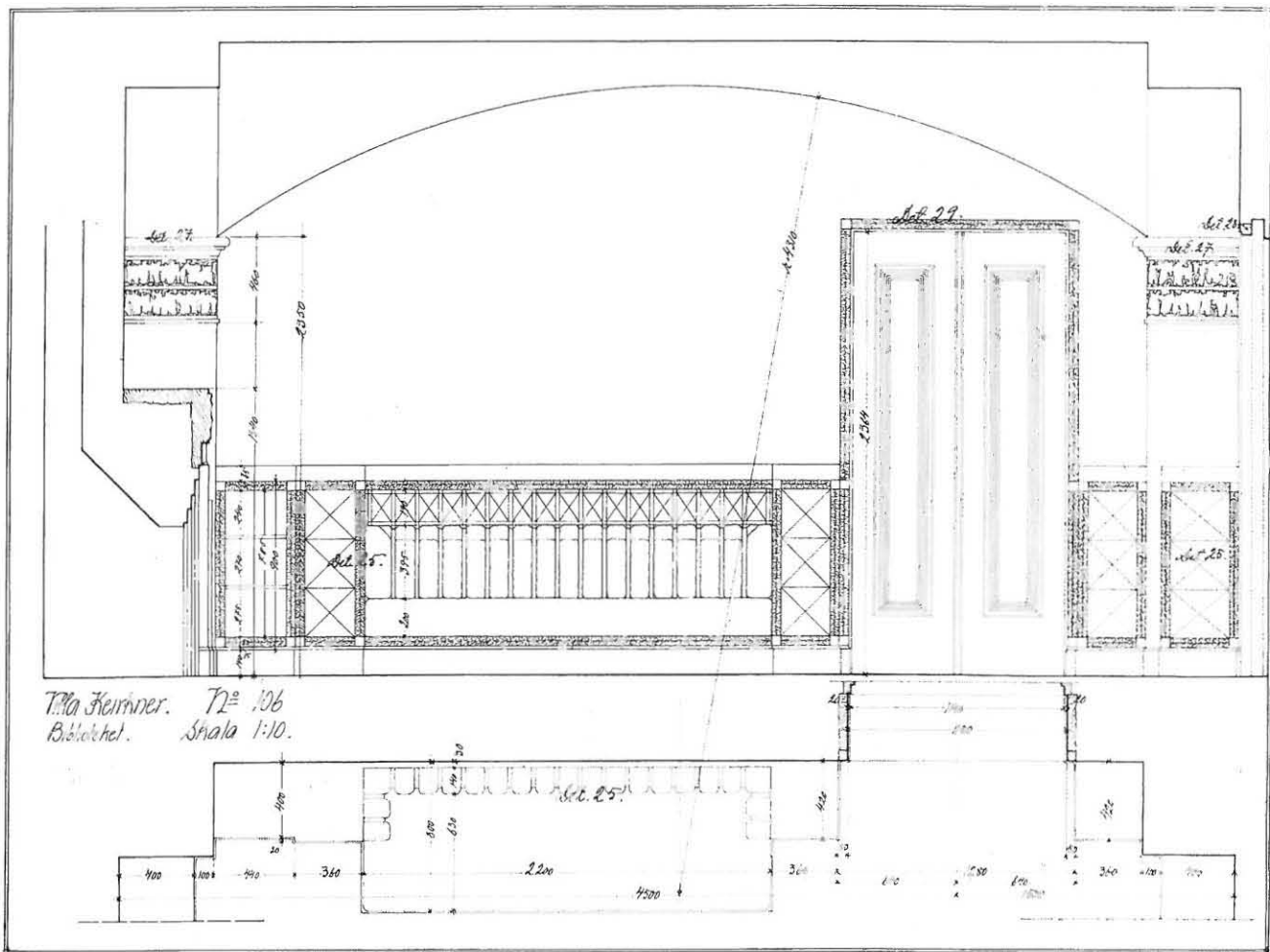
Avotakka pronssifriiseineen on integroitu osaksi ma-talaa geometrisin kuvioin intarsiakoristeltua mahonkikir-jahyllyä. Kirjahyllyn pilasterit kannattavat takan otsamusta, jota koristaa kuvanveistäjä Emil Wikströmin henkilöaihein muovileima friisi (signeeraus v. 1919). Takka-aukon sini-sensävyyisistä laatoista koostuva kehys (160 x 60 mm) on porrastettu. Lattialla on samaa laattaa (160 x 160 mm). Kaareutuva kupu on tummaksi patinoitunutta kuparia (aukon eteen on kiinnitetty kuparisuojus käytön estä-miseksi, lisäksi takan edessä on irrallinen metallisuojaus).

Uritetut patterisäleiköt on integroitu osaksi kalusto-kokonaisuutta ja ne ovat alasaranoitdut.

Kattorosettia kehystää kuparista pakotettu lehväkranssi, jonka keskiosassa poistosäleikkö (ti-lassa 104 vastaavanlainen, mutta lehväkranssi on rikkaammin koristeltu ja säleikkö on erimallinen).

Lattia

- Alkuperäinen diagonaalisti ladottu tammiruutuparketti, jalkalista kuten kalusteissa.

Seinät

- Tilaa jäsentävät nurkkiin sijoitetut olivinvihreiksi maalatut neliömäiset pilasterit ja niiden kannattamat valkeiksi maalatut holvikaaret. Pilastereiden yläosat profiloituid. Muilta osin karkeat seinäpinnat vaaleanrusehtaviksi maalatut.

Katto

- Rapattu ja valkeaksi maalattu.

Valaisin

- Pohjamuodoltaan kuusikulmainen riippuvalaisin koostuu etsatusta lasilevystä, jonka alapinnassa on kuusi opaalliasipalloa. Kaarevat sivut koostuvat metallisaleista. Alun perin valaisin on ollut toisessa tilassa. (Työhuoneessa 205 ja makuuhuoneessa 207 on ollut 2 kpl samaa tyyppiä olevia valaisimia, mutta lasilevy on ollut neliömäinen ja lamppuja on vastaavasti ollut neljä vrt. Luotsikadun valaisimet).

Ovet

- Salin 102 johtava parieliövi on alkuperäinen. Salonkiin 104 johtavassa sisemmässä parieliöovessa hyödynnetty op. liukuovi. Molemmat ovet pähkinäpuuta tms. ja niitä kehystää vastaava intarsiakoristelu kuin kalusteissa.

Irtokalusteet

- Uustuotantoa E. Saarisen Hvitträskin kukkahuoneeseen suunnittelemissa kalusteista, teetetty mahonkiviilutettuna 1980-luvulla (Adelta Oy).

Waldenien aikana vaaleiksi maalatut seinä- ja kattopinnat muuttivat tilan luonteen. Myös alkuperäinen kiinteä sohva korvattiin irtosohvalla. Iffland / WA

Salonki

1952 – sihteerin huone

Kirjaston ja ruokasalin väliin sijoittuva hienostunut salonki poikkeaa tyyliltään muista tiloista. Tilan arkkitehtoninen jäsentely on säilynyt, mutta pelkistetyn värijäsentelyn myötä vaikutelma on kokonaan toinen.

Salonki on keskimäinen kolmeen huoneen aksiaalisesta tilasarjasta. Suureen saliin se avautuu leveällä oviaukolla. Lisäksi ikkunaseinältä johtaa kaksi lasiovea ulkoterrasille. Salonki poikkeaa tyyliltään viereisistä huoneista ja alun perin se muodosti kehyksen Keirknerien taidekokoelman ulkomaalaisille maalauksille ja rokokoohenkiselle kalustolle. Tilaa jäsentää tyyliteltyjen pilastereiden kannattama klassisesti jäsennetty palkisto, joka ei ulotu kattopintaan saakka. Ikkunaväleissä on poikkeuksellisesti kaksoispilasterit. Myös oviaukkojen kehyksissä on klassiset koristeistat. Telttamainen kattopinta on aavistuksenomaisesti holvattu.

Salongin ja suuren salin välisessä oviaukossa on alkuperäinen liukuovi, joka on jäsennetty paripeiliovien mukaan (yläpuoliset puukehykset lisätty myöhemmin, liittyvät ilmeisesti liukuoven mekanismiin). Myös kirjastoon 103 ja ruokasaliin 105 johti alun perin liukuovet. Lattiapinta jatkui yhtenäisenä, eikä tilojen välillä ollut rajaavia kynnyksiä. Kaikkien oviaukkojen edessä oli verhot, jotka oli ripustettu kullattuihin kehyksiin (5 kpl, nykyisin ullakolla). Terrassin alkuperäisten tammilasiovien umpiosissa on kahdeksankulmaiset peilit. Sisäoven peilikenttää koristaa puuleikkauksin tehty köynnös. Ovismyygien patterisyvennyksissä ovat säilyneet metalliset ”patterisuojukset”, joita oli alun perin lähes kaikissa päätiloissa.

Vuoden 1952 korjauksessa salonki muutettiin hovi oikeuden presidentin sihteerin työhuoneeksi, jolloin kirjaston ja salongin liukuovet muutettiin ääneneristykseen vuoksi parioviksi. Salongin puoleisiin oviaukkoihin sijoitettiin myöhemmin sileät tupla-ovet, jotka 1980-luvun puolivälissä vaihdettiin

Pilasterit ja niiden kannattama palkisto ovat klassiseen henkeen tyyliteltyjä. Kapiteeleissa ”cornettomaiset” (sarvimaiset) voluutat. Pilastereissa kehystävät lehtisauvalistat. Vastaavat koristeistat myös oviaukon kehyksissä.

Terrassin lasiovien alaosassa on kahdeksankulmaiset peilit. Huoneen puoleisen peilin keskellä veistokoristellun köynnöksen ympäröimä medaljonki.

Terassin ovia kehystävissä pilastereiden sivuissa on puulistat oviverhotangon kiinnitystä varten.

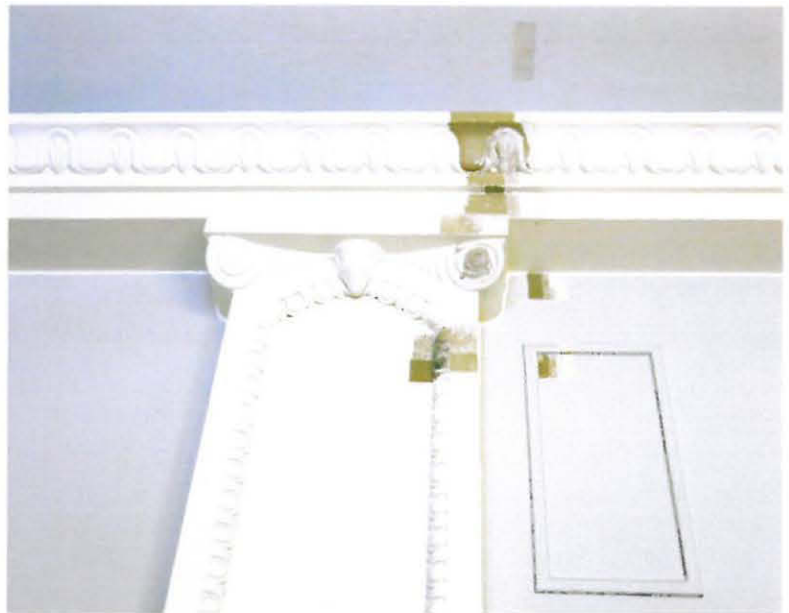
Kattorosettia kehystää kuparista pakotettu lehväkranssi, jonka keskiosassa poistosäleikkö (vrt. tila 103).

Ketjumaiset koristesuojukset on ripustettu patterisyvennyksien eteen. Ne koostuvat muotoilluista metallilautoista. Vastaavia suojuksia oli käytetty useimmissa päätiloissa ja niitä on ullakolla tallessa.

Pilasterit palkistoineen muodostivat tyyllisesti sopivan taustan kalusteille ja ulkomaalaiselle taiteelle. Rusehtavan sävyisten seinäpintojen kipsikoristeita oli korostettu kulta-pronssilla. Sundström / HKM

Lattiat

- *Diagonaalisti ladottu tammiruutuparketti, ruskeaksi maalattu ap. profiloitu puujalkalista (poikkeava yksinkertaisempi malli).*

Seinät

- *Seiniä jäsentävät tyyliteltyjen joonialaispilasterien kannattama palkisto, joka ei ulotu kattopintaan saakka. Pilasterit ja palkisto maalattu kellertäväksi, seinäpinnat vaaleanvihertäväksi.*
- *Alkuperäiset metalliset patterisuojukset.*

Katto

- *Rapattu lievästi holvattu kattopinta maalattu valkeaksi.*

Valaisin

- *Vanhassa valaisimessa opaalilaiset pallokuvut. Waldenien ajalta peräisin oleva valaisin on 1930-luvulla työhuoneessa 205 kangasvarjostimin.*

Ovet

- *Suureen saliin johtava peililukuovi sekä terassille johtavat lasiovet ovat alkuperäisiä. Muut peiliovet uusittuja.*

vanhoja peiliovia mukaileviksi viiluoviksi. Ilmeisesti suuren salin oviaukossa ollut paljeovi kiskoineen poistettiin.

Alkuperäinen ruskeasävyinen värijäsentely, jota oli korostettu kulta-pronssilla, muutettiin Waldenien aikana yksiväriseksi. Kirjaston ja ruokasalin oviaukkojen yläpuolisiin kenttiin sijoitettiin kehystetyt maalaukset. Nykyinen väritys on peräisin 1980-luvun puolivälistä. Pilasterit ja palkisto on maalattu kokonaan kellertäväksi ja seinäpinnat vaaleanvihertäväksi.

Ruokasali – istuntosali

1952 – istuntosali

Istuntosaliksi muutetun ruokasalin ilme poikkeaa alkuperäisestä, vaikka sen arkkitehtoninen jäsentely, vitriinikaapit ja takka ovat säilyneet.

Pitkänomainen ruokasali on osa tilasarjaa, jonka päätteenä on eteläseinustan avotakka. Suorakaiteenmuotoista tilaa on jäsennetty päätyseinien pystysuuntaisilla porrastuksilla ja kattopinnan kulmikkaalla muodolla. Pitkillä seinillä on korkea pähkinäpuupaneeli, johon liittyy molemmissa päädyissä kaarevaoviset lasikaapit. Ne sijoittuvat takan ja salonkiin johtavan oven molemmin puolin. Suunnitelmapiirustuksissa oli takan yläpuoliseen neliömäiseen seinäpintaan esitetty ilmeisesti taideteosta varten koristeellinen kehys, jota ei kuitenkaan toteutettu.

Salonkiin johtavaa oviaukkoa on korostettu kaarevalla pedimentillä. Alkuperäinen seinän sisään liukuva peiliövi muutettiin 1950-luvulla parioveksi. Tarjoiluhuoneeseen 110 johtava peiliövi on yhdistetty osaksi panelointia. Korkeiden ikkunoiden matalissa ikkunapenkeissä on patterisäleiköt. Uriteissa pystysäleiköissä on alkuperäinen kultapronssipatinointi, vaakapinnan säleiköt on myöhemmin peittomaalattu ruskeiksi. Itse patterit on upotettu alemman kerroksen kattopinnoissa näkyviin koteloihin.

Ruokasali edustaa arkkitehtuuriltaan saamaa hillittyä tyyliä kuin kirjasto, jonka esikuvat ovat peräisin wieniläisjugendista. Pystysuuntaisuutta korostava jäsentely on saanut vaikutteita skotlantilaiselta *Charles Rennie Mackintoshilta*. Samantyyppisiä aiheita oli käytetty *Herman Geselliuksen* v.1903 suunnittelemassa Suur-Merijoen kartanon ruokasalissa ja Saarisen Keirknereille v.1907 suunnitteleman Luotsikadun asunnon ruokasalissa. Sieltä tuodut kalusteet olivat lähtökohtana Marmoripalatsin ruokasalin suunnitteluun.

Ruokasali oli alun perin tunnelmaltaan nykyistä intensiivisempi. Paneelin

Pähkinäpuupaneelia jäsentää intarsiakoristelu, joka koostuu kapeiden eebenpuu-nauhojen rajaamista pystysuuntaisista kentistä. Yläreunassa on neliömäiset kentät, joita eebenpuun lisäksi rajaavat nappimaiset puukoristeet.

Porrastetuissa profiloineissa oli alun perin geometristä maalauskoristelua. Paneelin kohdalla se jatkuu aaltomaisena koristeluna.

Ruokasalin suunnittelussa huomioitiin Saarisen Luotsikatua varten piirtämät kalusteet. Vihreäksi petsatut tammikalusteet oli verhoitu punaisella nahalla. Seinäpaneelin yläpuolella oli tummasävyinen tapetti. Sundström/ WA

Suorakulmaista rapattua kattopintaa jäsentää venytetyn kahdeksankulmion malliset sisäkkäiset peilikentät. Seinäpinnassa kattolista jakautuu vaakasuuntaisesti kolmeen. Profiloitujen "kattoroseettien" ympärillä olevat ympyräkoristeet liittyvät alkuperäisten valaisimien ripustukseen.

Panelointi ulottuu myös ikkunasmyygeihin. Maalatut ikkunapenkit työntyvät ulos seinäpinnasta. Ikkunapenkeissä ja niiden alapuolella metalliset uritetut patterisäleiköt. Säätoventtiileissä merkintä "Ab Vesijohtoliike Oy".

Kaareva-aiheinen puupedimentti korostaa salonkiin avautuvaa oviaukkoa. Pedimentissä ja pystyistoissa aaltomaista koristelua.

Kaarevaoviset lasikaapit liittyvät osaksi seinäpaneelia. Lasiövien kehykset ja pystysuuntaiset koristelut pakotettua messinkiä. Kaapeiden vaakasuuntaisten messinkilistojen päät pyöristettyjä. Lasiruuduissa fasetointi.

Avotakka, joka sijoittuu päätyseinälle kahden vitriinikaapin väliin on malliltaan yksinkertaisin. Takan etupinta on lähes samassa tasossa yläpuolisen seinäpinnan kanssa ja sen päätteenä on loivasti kaareutuva tammitaso. Etupinta ja lattian edusta ovat siniharmaaseen vivahtavaa laatta (150 x 150 mm). Takka-aukon sivupielet ovat porrastetut. Kaareva kupu on tummaksi patinoitua kuparia.

Helsingin hovioikeuden ensimmäinen täysistunto lokakuun alussa 1952. HH

Lattiat

- *Diagonaalisti ladottu tammiruutuparketti, petsattu tammijalkalista lisätty myöhemmin. Peltinen lattialuukku.*

Seinät

- *Pystysuuntaisesti jäsenetty pähkinäpuupaneeli (h=2300 mm), jossa eebenpuu-intarsiakoristelua. Päädyissä paneeliin liittyvät lasikaapit. Paneelin yläpuolella vaaleanbeige tekstiilitapetti.*

Katto

- *Rapattu, valkeaksi maalattu jäsenetty profiloituihin listoin. "Kattorosettien" ympärillä olevista pienemmistä ympyräkoristeista (5kpl) oli ripustettu alkuperäiset valaisimet.*

Valaisimet

- *Ripustusvalaisimet 3 kpl, joissa messinkivarjostimet (P.Tynell) 1950-luvulta.*

Ovet

- *Paripeilioessa hyödynnetty ap. liukuovi.*
- *Yksilehtinen ovi ap. petsattu peiliovi, painike vaihdettu 1950-luvulla.*

Kalusteet

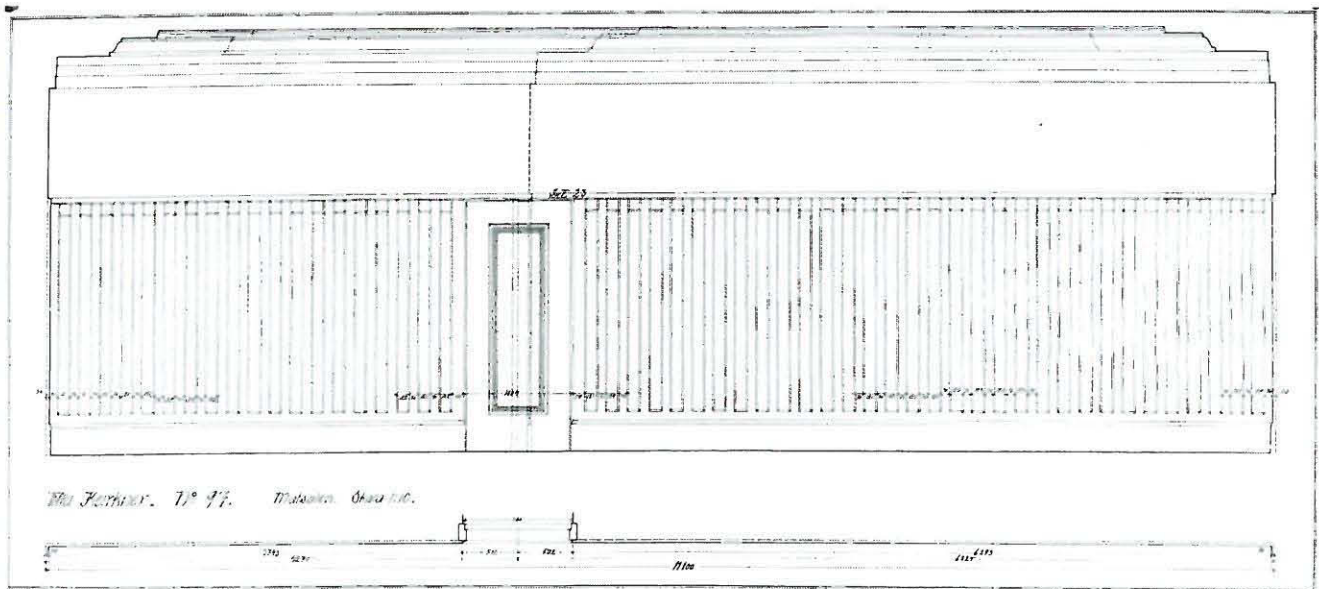
- *Istuntopöytä, 3 kpl pienempiä pöytiä ovat arkkitehti T. Kivisen suunnittelema 1980-luvulta.*

yläpuolella oli tummasävyinen kuviotapetti, jota kehystivät ylä- ja alapuolelta tummiksi maalatut reunukset. Alkuperäinen asu hävisi Waldenien aikana, kun tapetti poistettiin ja seinät maalattiin vaaleiksi. Samalla peitettiin päätyseinien porrastuksiin liittyvät maalauskoristelut. Alkuperäiset kalusteet ja valaisimet vaihdettiin toisiin, mutta liekkikuviainen matto säilyi.

Vuonna 1952 ruokasali muutettiin hovioikeuden täysistuntosaliksi. Tässä vaiheessa hankittiin nykyiset Paavo Tynellin suunnittelemat messinkivalaisimet. Sähköjohdot istuntopöytien valaisimia varten vedettiin lattiassa. Vuonna 1955 korjattiin vitriinikaappien huonokuntoiset lasiovet.

Nykyinen asu on peräisin 1980-luvun puolivälin korjauksesta. Seinien yläosat tapetoitiin lasikuitutapetilla, kattopinta maalattiin ja parkettilattia kunnostettiin. Sisustusarkkitehti T. Kivisen suunnittelemat uudet pähkinäviiluterut kalusteet, kuusi metriä pitkä tuomareiden pöytä sekä kolme pienempää pöytää saivat vaikutteita paneeliseinistä (pöydästä on poistettu siihen alun perin kuulunut teline). Suunnitelmissa etulevyjen intarsiaraidat oli esitetty tehtäväksi tummaksi värjätystä pähkinäviilusta, mutta ne toteutettiin uritettuina.

Sivuhalli ja ent. keittiötilat – työhuoneet

1918 – keittiö/106–108 ja tarjoiluhuone/110

1952 – kirjaamo/106–108 ja yleisöaula/110

1984 – työhuoneet/106–108

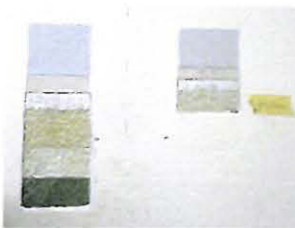
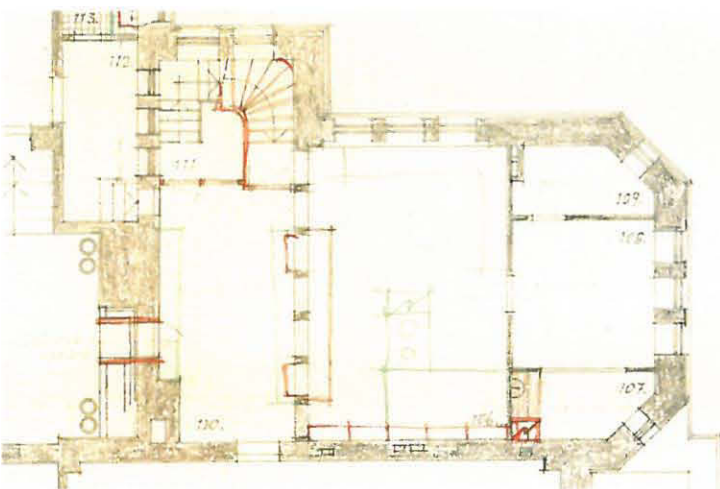
Tynnyriholvattu sivuhalli eli entinen tarjoiluhuone toimii välitilana hallin, keittiön, ruokasalin ja sivuportaan välissä. Alun perin se oli avoimessa yhteydessä porashuoneeseen. Eteläpäädyn entisten keittiötilojen jakoa on muutettu ja avarat tilat ovat olleet 1950-luvulta lähtien toimistokäytössä.

Eteläpäätyyn sijoittuvat entiset keittiötilat 106–108 muodostavat alun perin tarjoiluhuoneena toimineen sivuhallin 110 kanssa hienon kokonaisuuden, jonka olennaisimmat piirteet ovat säilyneet. Tynnyriholvattu, pitkänomainen sivuhalli sijoittuu sivuportaikon 109 yhteyteen, johon se alkujaan myös avoimesti liittyi. Sivuhallin ja keittiötilojen välisessä seinässä on alkuperäiset korkeat ikkunat ja tilasarja jatkui myös varsinaisen keittiötilan 106 ja sen aputilojen (nyk. 107–108) välisen lasiseinän ansiosta avoimena eteläpäädyn ikkunoihin asti. Keittiön nykyinen tilajako on peräisin vuoden 1965 muutostöistä.

Keittiötilat oli suunniteltu aikakauden terveydellisiä pyrkimyksiä vastaaviksi, mahdollisimman avariksi ja suurien ikkunoiden ansiosta valoiksi työhuoneiksi. Keittiön 106 hella oli sijoitettu huoneen keskelle ja ikkunaseinällä oli pitkä kulmataso. Keittiön ja tarjoiluhallin 110 väliseinän molemmin puolin oli pitkät työtasot. Keittiön länsipäädyssä oli suunnitelmapiirustusten mukaan lasiseinällä erotettu tiskaustila tms., joka ilmeisesti toteutettiin pienempänä, koska ainakaan Waldenien ajalla se ei ollut koko huonetilan levyinen.¹ Keittiön aputilat (107–108) jakautuivat alun perin kolmeen tilaan. Niistä keskimmaisessa oli mahdollisesti palvelijoiden ruokailutila ja kulmissa sen molemmin puolin varastohuoneet.

Tarjoiluhallin pohjoisseinällä oli kiinteä kaapisto, joka oli länsinurkassa olevan hormiryhmän syvyinen. Keittiön ja tarjoiluhallin väliseinässä oli alun perin ilmeisesti kolme ovea, joista itäisin johti pohjakerrokseen vievään portaaseen ja kaksi muuta olivat väliseinäikkunoiden yhteydessä. Ruokasalin 105 puoleinen ikkuna- ja oviaukko muurattiin umpeen vuonna 1952 ja ovi siirrettiin nykyiselle paikalleen. Kolmas oviaukko on myöhemmässä vaiheessa levytetty umpeen. Hallista oli sivuportaan ja ruokasalin lisäksi alun perin käynti myös eteishallin yhteydessä olevaan naulakkotilaan 112.

Vuoden 1952 korjauksessa keittiötilat muutettiin hovi oikeuden kirjaamoksi, jonka asiakkaille avattiin sivuportaaseen uusi sisäänkäynti. Tilan 106 kaikki keittiökalusteet ja seinien kaakelit purettiin. Lattia päällystettiin kumimatolla ja kirjaamon uusi L-muotoinen kulmasta pyöristetty asiakas-

Sivuhallin esiinotettuja värikerrostumia umpeenmuuratun oviaukon kohdalla. Vasemmalla alinna alkuperäinen tummanvihreä seinäväri ja oikealla alinna 1950-luvun väritys.

Keittiön ja tarjoiluhallin muutospiirustus helmikuulta 1952. Vihreällä esitetty puretut kiintokalusteet ja liedet, punaisella uudet rakenteet ja kalusteet. SKA

tiski (Iaa:924/20) sijoitettiin tilan 106 koillisnurkkaan. Länsiseinustalle tuli seinänmittainen asiakirjakaappi (Iaa:924/21). Eteläpäädyn keskimmäisestä tilasta 108 tehtiin kirjaajan työhuone, johon liittyi suuren aukon välityksellä länsipuolinen keittokomero. Idänpuoleisesta huoneesta tuli varasto, johon tehtiin hyllyköt (Iaa:924/21).

Tarjoiluhalli muutettiin hovieikeuden yleisön odotustilaksi. Hallista tuli läpikulkutila, kun sieltä purettiin pohjoisseinän kaapisto ja avattiin oviaukko suureen saliin 102 (Iaa:924/19, vrt. tila 102). Vastaavasti naulakkotilaan 112 johtanut oviaukko muurattiin umpeen. Lattia päällystettiin kumimatolla sekä seinä- ja kattopinnat öljymaalattiin. Hallin ja sivuportaan välille rakennettiin uusi väliseinä, johon suunniteltiin kaksi väliovea ja niiden väliin ikkuna (Iaa:924/18). Sen yläpuolelle, portaan välitasanteen ja kattoholvin väliseen kaarevaan aukkoon lisättiin lasi ilmeisesti samoihin aikoihin.

Vuonna 1965 kirjaamon takatilojen väliseinät purettiin pois ja ne jaettiin uudella väliseinällä kahdeksi työhuoneeksi kanslistille (107) ja kirjaajalle (108). Työhuoneeseen 108 avattiin toimistosta 106 uusi oviaukko, johon sijoitettiin puretussa väliseinässä ollut alkuperäinen lasiovi. Kahvikeittiö säilytettiin, mutta ilmeisesti aukko suurennettiin tilan kokoiseksi ja seinästä jäi jäljelle vain palkki. Aukkoon asennettiin paljeovi.

Keittiön ja sivuhallin pintamateriaalit ovat peräisin vuoden 1984 muutostöistä. Seinä- ja kattopinnat maalattiin sekä vinyylipäällysteet vaihdettiin linoleumiksi. Toimistotilaan 106 johtava ovi suljettiin pois käytöstä levyttämällä se molemmin puolin. Tilan 106 tiski poistettiin ja väliseinäikkunoiden eteen asennettiin näkösuojaksi ovikorkeuteen ulottuvat struktuuripintaistat pleksit.

Linoleumilla päällystetyn asiakastiskin etupinta oli pystysuuntaista rimaa. RakH piirustukset III Iaa:924/20

Lattiat

- Ruskea linoleum ja vaaleanruskeiksi maalatut puujalkalastat. Tilan 107 jalkalista ap. profiloitu, muissa tiloissa 1950-l. mallia.

Seinät

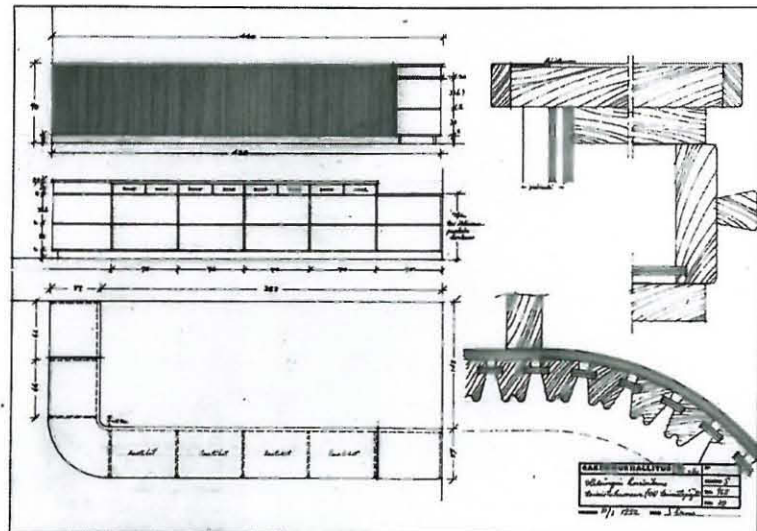
- Maalattu vaaleankellertäväksi. Tilojen 106 ja 110 välillä korkeat väliseinäikkunat. Tilojen 107 ja 108 välillä levyseinä avosaumoin.

Katto

- Rapatut ja valkeiksi maalatut. Tiloissa 106 ja osittain tilassa 107 holkkalastat. Tiloissa kattorosetit.

Ovet

- Alkuperäiset lasiaukkoiset puuovet/ 106–108; Lasiovet (1950-l.)/ 109; Viilipintaistat palo-ovet (1970-l.)/ 102, 105

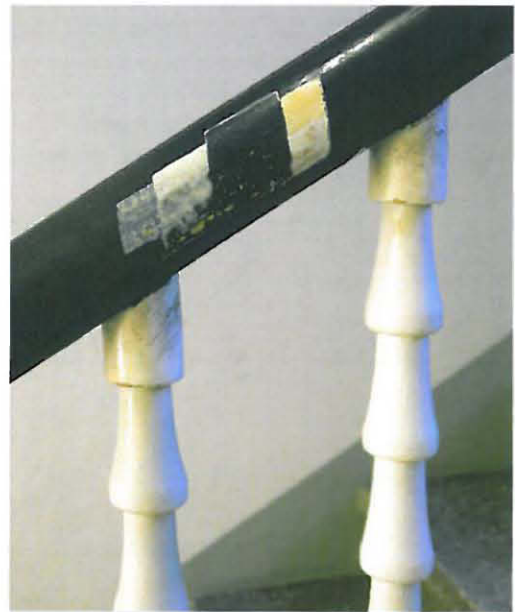
Sivuporras

Pohjakerroksesta kolmanteen kerrokseen ulottuva sivuporras sijoittuu itäsivustalle korkeiden ikkunoiden eteen. Porrasjärjestelyjä muutettiin, kun yhden ikkunan paikalle avattiin 1950-luvulla uusi sivusisäänkäynti. Muilta osain porrashuone on säilynyt lähes alkuperäisessä asussaan.

Sivuportaikko ulottuu pohjakerroksesta kolmanteen kerrokseen saakka. Ensimmäisestä kerroksesta ylöspäin kolmivartinen porras on yhtenäistä avointa tilaa, joka liittyy suoraan toisen ja kolmannen kerroksen halleihin 214 ja 304 (hallitilat on käsitelty niihin liittyvien tilojen yhteydessä). Porras saa valoa itään avautuvista korkeista ikkunoista. Toisen ja kolmannen kerroksen väliseltä tasanteelta on käynti lasiaukkoisen tammioiven kautta sisäänkäynnin yläpuoliselle parvekkeelle.

Ensimmäisen kerroksen sivuhallista 110 portaikko on erotettu ovin ja myös nykyiseltä sivusisäänkäynniltä pohjakerroksen aulaan 001 johtava porrassyökky on erotettu ovella. Korkeamman ensimmäisen kerroksen takia portaassa on välitasanne myös sivuhallin 110 puolella. Välitasanteelta aukeaa kaariaukkoon sijoitetun lasin läpi näkymä sivuhalliin. Tasanne laajenee myös valoaukon kohdalle ja seinässä on matala komero. Porrashuoneen ja nau-

lakkotilan 112 välisessä seinässä on kaksi kaariaukkoa. Toisessa on edelleen tammipuitteinen ikkuna, toiseen aukoista on sijoitettu peili (naulakkotilan puolella aukot ovat umpeenmuuratut).

Kolmivartista porrasta kannattavat betoniset reunapalkit, joiden yläosat on verhoiltu puulla. Sen päältä nouseva kaide koostuu sorvatuista pystytolpista ja profiloidusta käsijohteesta. Porrasaskelmat ovat vaaleanharmaata mosaiikkibetonia. Porrashuone oli alun perin maalattu harmaanrusehtavaksi ja vaaleasävyisen kaiteen käsijohde oli mustansininen.

1950-luvun korjauksessa porrashuoneeseen avattiin uusi yleisön sisäänkäynti pohja- ja ensimmäisen kerrosten väliselle tasanteelle. Ulkokulmanpuoleisen ikkunan tilalle tehtiin tamminen ulko-ovi (Iaa:924/17). Sisäänkäyntitasanteen suurentamisen takia uusittiin ensimmäiseen kerrokseen johtava porrassyöksy (Iaa:924/16). Myös ensimmäisestä kerroksesta ylös johtava avoporras erotettiin tarjoiluhuoneesta väliseinällä, johon suunniteltiin kaksi uutta lasiovea ja niiden väliin ikkuna (Iaa:924/18). Ilmeisesti välitasanteen suuri kaariaukko lasitettiin tässä vaiheessa. Sen yläpuolella on 1950-luvun tyylinen opaalivalaisin. Ulko-oven erillisessä karmissa oleva sisäovi on siirretty ullakolle.

Lattiat

- Harmaa mosaiikkibetoni. Oven kohdalla teräslistoin kehystetty mattosyvennys. Tasanteilla harmaaksi maalatut jalkalistat (1950-l. malli), porrasaskelmien kohdalla maalaus seinäpintaan.
- Portaan komerossa petsattu lauta, harmaanrusehtavaksi maalattu ap. profiloitu puujalkalista.

Seinät

- Maalattu vaaleanharmaaksi. Välitasanteen ja tilan 210 välinen aukko lasitettu. Puisessa balusterikaiteessa valkeiksi maalatut keilat ja tummanharmaaksi maalattu käsijohde. Ulkoseinällä (sisäänkäynnistä 1.kerrokseen) mustalla muovilla päällystetty teräskäsijohde, vanhanmalliset niklatut kannakkeet. Portaan komerossa maalattu kellertäviksi.

Katto

- Rapattu ja valkeaksi maalattu. Portaan komerossa valkea kalkkimaali.

Ovet

- Tilaan 110 johtavat valkeiksi maalatut lasiaukkoiset puuovet.

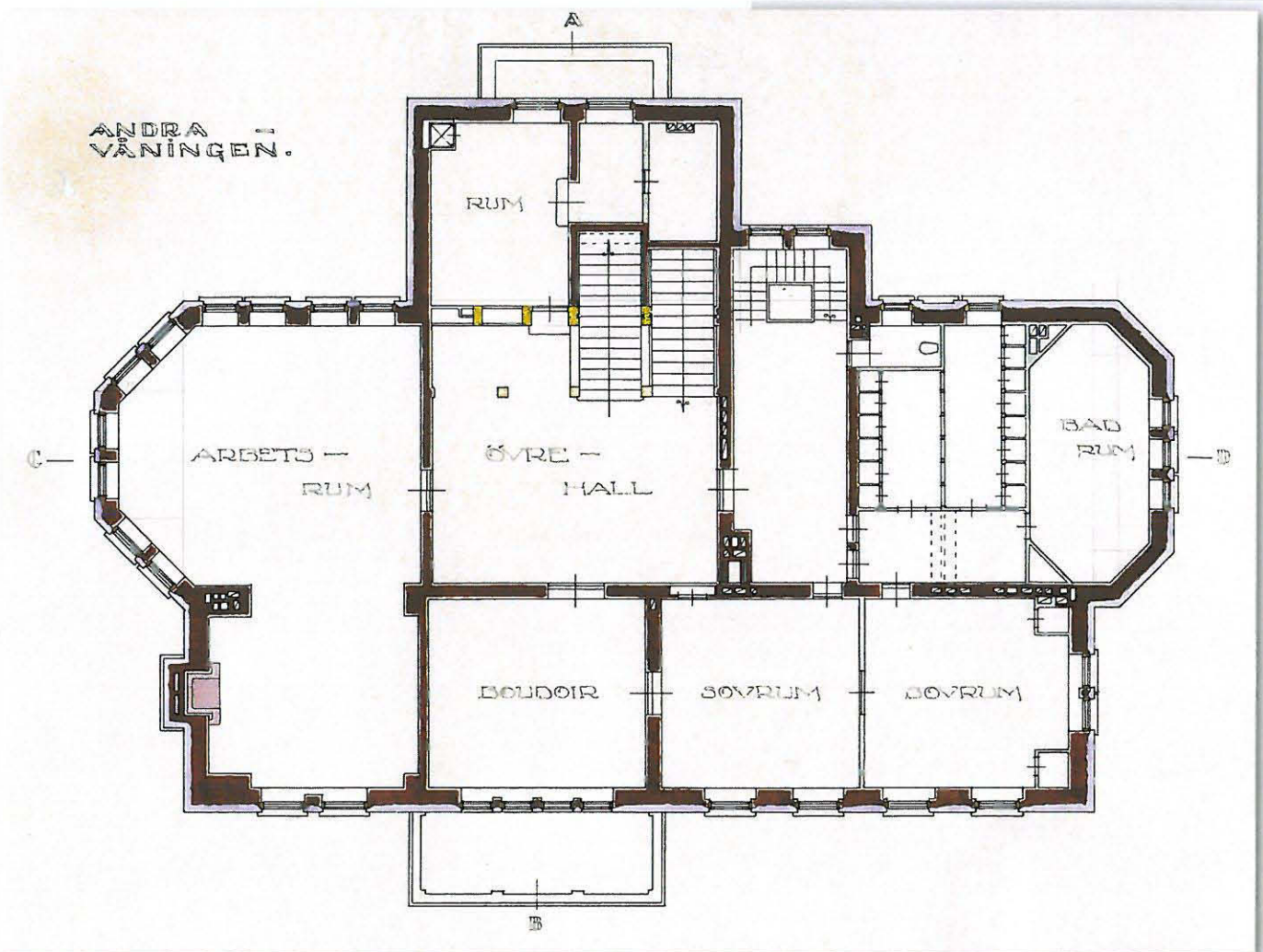
Toinen kerros

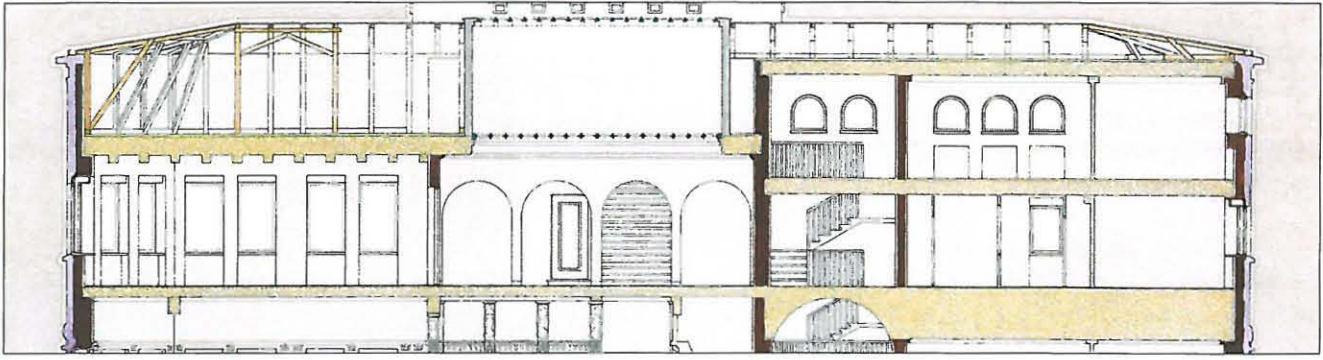
Toisen kerroksen ytimenä on suuri valoisa ylähalli 201, jonka kautta pääportaitikka johtaa ullakko- ja tornikerrokseen. Hallin pohjoispuolella on istuntosali 205, joka oli alun perin työhuone. Lännenpuolella on salonki eli Lydia Keirknerin budoaari 206, josta on käynti läntiselle parvekkeelle eli altaanille. Salonki ja sen eteläpuoliset makuuhuoneet 207–208 muodostavat ensimmäisen kerroksen tapaan aksiaalisen tilasarjan eli nk. ”rum i fil”.

Ylähallin itäpuolella, muutamana askelman ylempänä on vierashuone 202 pääsisäänkäynnin yläpuolelle sijoittuvine parvekkeineen. Ylähallista ja makuuhuoneista on yhteys pienempään sivuhalliin ja -portaaseen 214a-b. Sivuhallin eteläpuolella oli alunperin tilavat vaate- ja kylpyhuoneet, mutta niiden huonejako muutettiin 1960-luvulla. Näiden tilojen välipohja on huomattavan paksu, lähes 1,5 metriä. Välipohjarakenteen korkeutta kasvatettiin alunperin betonisen alalaattapalkiston päälle sijoitetuilla puukoolauksilla ja kylpyhuoneen betonilattian alla tiiliholveilla.

Työhuone toimi vuosina 1947–48 asekatkentaioikeudenkäynnin oikeussalina ja vuonna 1952 sinne sijoitettiin hovioikeuden suullisten käsittelyjen sali. Entisestä salongista ja makuuhuoneista tehtiin istuntosaleja ja työhuoneita.

Toisen kerroksen pohjapiirros v.1916. Vierashuoneen ja ilmeisesti myös vaatehuoneiden tilajärjestelyt muuttuivat toteutusvaiheessa. KA

Toisen ja kolmannen kerroksen käsittävä osa leikkauspiirustuksesta v.1916. KA

Tarpeettomiksi käyneet vaateilat muutettiin henkilökunnan taukotiloiksi ja kylpyhuoneesta tuli konekirjoittajien työhuone. Muissa huoneissa kunnostettiin pintoja ja poistettiin asekatkentaioikeudenkäynnin aikana tehtyjä väliaikaisia rakenteita (Rakennushallitus/ S. Erno).

Istuntosali muutettiin ajanmukaisempaan asuun 1960-luvun alussa (RakH / arkkitehdit S. Tarumaa ja A. Raveala). Toisen kerroksen suurimmat tilamuutokset tehtiin vuosina 1966–67. Entinen kylpyhuone laajennettiin istuntosaliksi 209 ja sivuhallin viereen tuli vahtimestarin tila 215, puhelinhuone 211 sekä wc- ja siivoustilat 210–211 ja 213 (RakH / S. Tarumaa). Väliseinien siirron yhteydessä uusittiin myös välipohjan rakenteita.

Vuonna 1977 toinen kerros osastoitiin kahdeksi paloalueeksi asentamalla sivuhallin 214 ja ylähallin 201 sekä istuntosalien 207–208 välille tuplaover. Työtuomioistuimen Marmoripalatsiin muuttoa silmälläpitäen tehdyissä korjaustöissä vuonna 1984 uusittiin ennen kaikkea pintamateriaaleja ja kalusteita (RakH).

Ylähalli ja pääportaikko

Avara, tyyliään klassinen ylähalli pääportaikkoinen suunniteltiin Keirknerien taidekokoelman esittelyä silmällä pitäen. Tilan luonne poikkeaa alkuperäisestä muuttuneen värjäsentelyn takia.

Ylähalli on luonteeltaan klassisen selkeä ja muodostaa täydellisen kontrastin alakerran tummasävyisille suurelle salille ja siihen liittyvälle välihallille. Ylähalli tarjosi avarat puitteet Keirknerien taidekokoelman suurimmille maalauksille. Tilaa valaisee suuri kattoikkuna, joka tosin tällä hetkellä on peitetty pressuun sen uusimisen takia. Arkadikaaristo rajaa hallin itäpuoliskoon loggiamaisen tilan, johon monumentaalinen pääportaikko liittyy.

Barokkihenkiseen kokonaisuuteen ensimmäisessä kerroksessa kiinteästi liittyvä pääportaikko muuttuu toiseen kerrokseen noustessaan luonteeltaan voimakkaan klassistiseksi. Suoravartinen porras jatkuu kaarevana kolmannen kerroksen tasanteelta tornihuoneeseen. Klassinen muutokieli on pelkistetty äärimmilleen. Portaikkoa jäsentävät kaariaukot, joiden kulmissa on nauhamaiset kipsikoristeet. Aukkojen välisiä tasaisia kattopintoja kiertävät profiloituidut kattolistat. Toisen ja kolmannen kerroksen välillä kattopinta on kasetoitu.

Portaikkoon on 1950-luvulla lisätty kaksi puulasiovea. Kolmannen kerroksen tasanteen lasiaukkoineen pariovi tehtiin vanhan peilioven mallin mukaan (piirustus 11.10.1955 / RakH Iaa:925). Välihallin leveään aukkoon sijoitettu lasinen taitto-ovi on puolestaan 1950-luvun tyylinen.

Ylähallin suorakaiteenmuotoista huonetilaa hallitsee suuri tammesta tehty kattoikkuna, joka on sijoitettu muuta kattopintaa ylemmälle tasolle. Lasit koostuivat alun perin useammasta osasta, mutta jakoa on myöhemmin muutettu. Rappausprofiloiduin listoin jäsennetty kattopinta on maalattu valkeaksi ja kattoikkunaa kiersivät hehkulamppuvalaisimet, jotka poistettiin Waldenien aikaan mennessä. Seinäpinnat oli alkujaan maalattu harmaanrus-

Profiloituidut kattolistat kiertävät kattopintaa sekä tilan keskellä olevaa tammista kattoikkunaa.

Harmaanrusehtaviksi maalatut seinät muodostivat neutraalin taustan taidekokoelman maalauksille. Suurta kattoikkunaa kiersivät messinkikantaiset hehkulamppuvalaisimet. Sundström / WA.

Ryhmäkuva ylähallin portaikossa kesäkuussa 1945. Keskelä istumassa vasemmalta (aikuisista) Maire, Tellervo ja Anni Walden sekä Liisa Walldén ja Louie Walden. Takarivissä vasemmalla Emanuel ja oikealla Juuso Walden. Kuva julkaistu Einar Juvan teoksessa *Rudolf Walden* (Porvoo 1957).

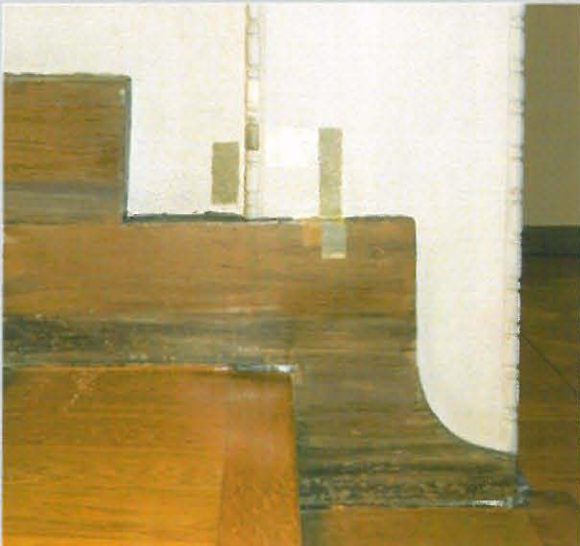
Kaariaukkoja kehystävät klassiset nauhalistat, jotka ovat olleet alusta saakka maalattuna seinäväriin. Portaan porrastuvissa kattopinnoissa on voimakkaasti profiloitunut kasetit.

Waldenien aikana ylähalliin oli sijoitettu Eliel Saarisen Keirknerien Luotsikadun asuntoon suunnittelema kuusikulmainen pöytä tuoleineen. Keirknerien aikana kalusteet olivat ruokasalin 105 takan edustalla.

Portaiden korkeat jalkalistat oli alun perin maalattu harmalksi seinäpinnan sävyyn, Nykyisin ruskeiksi oottrattuina ne yhdistyvät tammiportaaseen ja erottuvat liikaa vaaleasta seinäinnasta.

J.K. Paasikivi ohittaa ylähallin länsiseinälle ripustetun Dora Jungin kuvakudoksen Helsingin hovioikeuden vihkiäisissä maaliskuussa 1953. Oviaukosta pilkottaa sivuhallin eteläseinän ovi, joka purettiin 1966-67 remontissa. HH

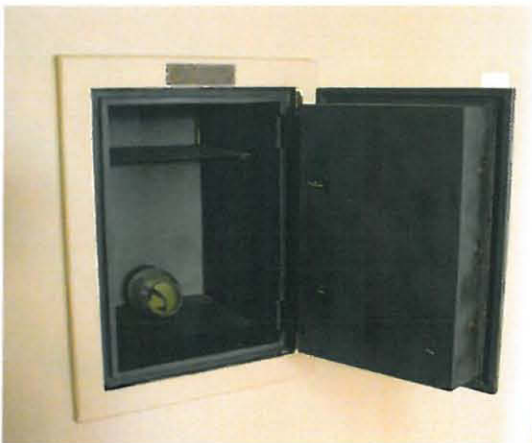

ehtaviksi ja ne tarjosivat neutraalin taustan maalauksille. Waldenien aikana seinät maalattiin vaaleiksi ja alun perin harmaiksi maalatut puujalkalistas ootrattiin puun värisiksi.

Symmetrisesti sijoitetut ylähallin ovet ovat korkeita tammisia paripeiliovia. Lydia Keirknerin aikana 1920-luvulla oretuissa valokuvissa työhuoneeseen 205 ja budoaariin 206 johtavien oviaukkojen ovilehdet oli poistettu ja korvattu oviverhoilla avoimuuden lisäämiseksi. Myös vierashuoneen oven eteen oli lisätty verhot. Vierashuoneen edustalla olevan välikön seinään on upotettu tamperelaisen G.R. Grundström'in Kassakaappitehtaan valmistama kassakaappi.

Hovioikeutta varten tehdyissä 1950-luvun korjauksissa seinäpintoja maalattiin ja arkadikaarien kulmakoristeita korjattiin. Seinälle ripustettiin Dora Jungin suurikokoinen kuvakudos, joka oli Uudenmaanlänin kaupunkien ja kauppaloiden lahjoittama.

Vuosina 1966–67 pääportaikon väliahalliin rajoittuva päätyseinä maalattiin ruskeaksi. Hallin ja portaan nykyinen asu on peräisin vuoden 1984 muutostöistä. Tässä vaiheessa seinät maalattiin, mutta kattopinta vain pestiin.

Ylähalli

Lattiat

- *Diagonaalisti ladottu tammiruutuparketti, vaaleanruskeaksi maalattu ap. profiloitu puujalkalista.*

Seinät

- *Maalattu vaaleanruskehtaviksi.*

Katto

- *Rapattua ja valkeaksi maalattua kattopintaa kiertää profiloituneet kattolistat. Kattoikkuna tammea. Vierashuoneen edustalla etsattu lasivalaisin 1930–50-luvulta.*

Ovet

- *Kaikki ylähallin tammiovet alkuperäisiä.*

Pääportaikko 1½ –3.krs

Lattiat

- *Porraskelmissä tammisauvapaketti. Tasanteilla diagonaalisti ladottu tammiruutuparketti, ruskeaksi ootrattu korkea sileä puujalkalista.*

Seinät

- *Maalattu vaaleanruskehtaviksi. Väliahallin viereinen itäseinä maalattu tummanruskeaksi.*

Katto

- *Rapattu ja valkeaksi maalattu kentissä profiloituneet kattolistat. Porrastettu ja kasetoitu kattopinta osittain 2.–3. krs:n välillä.*

Valaisimet

- *Kattopintojen opaalivalaisimet (2 kpl) ja etsattu lasivalaisin (2 kpl) 1930–50-luvulta. Seinävalaisin lisätty myöhemmin.*

Ovet

- *Kaikki tammiovet alkuperäisiä lukuun ottamatta 1950-luvun lasiaukkoista tammiovea.*

Vierashuone

1952 – viskaalin työhuone

1984 – sihteerin työhuone

Vierashuoneeksi suunniteltu itään avautuva tila on pitkälti säilynyt, vaikka se on vuosien saatossa ollut pääosin toimistokäytössä.

Vierashuone ja siihen liittyvät varastorilat 203–204 sijaitsevat väliahallin ja pääportaikon yläpuolella, mistä on seurauksena useita tasoeroja. Vierashuoneeseen nouseaan ylähallista 201 kaksi porraskelmaa ja päätilan eteläpuolella on askelman ylempänä sijaitseva holvattu alkovi. Alkuperäisissä pohjapiirustuksissa alkovi oli erotettu päätilasta umpiseinällä ja leikkauspiirustuksiin oli esitetty avoin kaideratkaisu, mutta ei ole tiedossa rakennettiin kumpaakaan. Porrassyöksen alle sijoituvassa vaatekomerossa 203 on kalvea katto. Toisen komeron 204 lattia on noin metrin verran alkovia ylempänä.

Vierashuoneeseen pääsee hissillä, joka sijaitsee tilan koillisnurkassa. Itäiselle parvekkeelle on käynti lasipariovesta. Ylähallinvastaisella seinustalla on ollut ovellinen lavuaarisyvennys peseytymistä varten. Sen alkuperäinen ovi on vaihdettu nykyiseksi vanerioveksi jo ennen 1950-luvun alkua, mutta alkuperäiset ovenkarmit ja -listat on säilytetty. Vesikalusteet on myöhemmin poistettu ja tilalle tehty hyllyköt.

Nykyisin huoneen 202 kaikki seinä- ja kattopinnat ovat maalatut, mutta alkujaan seinät oli tapetoitu. Alkovin seinät oli kuitenkin ainakin 1940-luvun lopulla maalatut. Päätilan katossa kiertää alkuperäinen holkkalista. Lattialla on säilynyt parketti ja profiloituid puujalkalisto.

Lattiat

- *Diagonaalisti ladottu tammiruutuparketti, vaaleanruskeaksi maalattu ap. profiloitu puujalkalista.*
- *Komerossa 203 kulunut petsattu lautalattia, 204 hiottu betoni. Lavuaarisyvennyksessä harmaaksi maalattu betoni. Profiloituid jalkalistoit pääosin vaaleanruskeiksi maalattuja (komerossa 201 ja lavuaarisyvennyksessä harmaat).*

Seinät

- *Maalattu vaaleankellertäväksi.*
- *Varastossa 203 maalipinta kulunut, alkuperäinen väritys ilmeisesti vaaleankeltainen. Varastossa 204 valkea.*

Katto

- *Kattopinnat rapattu ja maalattu. Huoneessa 202, komerossa 203 ja 204 maalattu valkeaksi ja alkovissa kellertäväksi. Huoneessa 201 holkkalista.*

Ovet

- *Huoneen ovi ap.tammipeiliovi.*
- *Komeroitten 203 ja 204 ovet valkeaksi maalattuja ap. peiliovia.*
- *Lavuaarisyvennyksen ovi valkeaksi maalattu laakaovi, alkuperäiset karmit ja listat.*

Asekätkentäoikeudenkäynnin "päämajan linjan" syytetyt tauolla itäparvekkeella 1947. Oikealla yliesikunnan päällikkö Aksel Airo. Kuva julkaistu Reijo Ahtokarin teoksessa Asekätkentäjuttu (Porvoo 1971).

Huonokuntoisille syytetyille tarkoitettuja sänkyjä asekatkentaioikeudenkäynnin aikana 1947. Kuva julkaistu Reijo Ahtokarin teoksessa Asekatkentaajuttu (Porvoo 1971).

Päätilassa ja komerossa 204 on alkuperäiset jaepatterit ja alkovin ikkunan alla putkipatteri. Valurautaiset patterit, poistosäleiköt ja raitisilmaventtiilit on maalattu seinien sävyyn. Myös vanhoja sähkökalusteita on säilynyt. Komerossa 203a ja 204 on vanhat puurakenteiset hyllyt ja vaateranko.

Vuoden 1952 korjauksessa pinnat kunnostettiin. Huoneen 202 vanha tapetti uusittiin ja sen kattopinnat sekä alkovi maalattiin öljymaalilla. Myös lavuaarisyvennyksen laakaovi maalattiin. Syvennykseen sijoitettiin lisäksi peili ja lasihyllyt. Huoneesta tuli viskaalin työhuone. Huoneen nykyinen asu on peräisin vuoden 1984 muutostöistä, jolloin seinä- ja kattopinnat maalattiin ja lattia kunnostettiin.

Työhuone – istuntosali

(1947)1952 – suullisten käsittelyjen sali, istuntosali

Työhuoneen ja siihen liittyvän takkanurkkauksen muodostama kokonaisuus on säilynyt, mutta istuntosalina yli kuusikymmentä vuotta toimineen tilan asua on muutettu useampaan kertaan.

Toisen kerroksen pohjoispäähän sijoittuva suuri, luonteeltaan ateljeemainen työhuone tarjosi alun perin puitteet myös maalausten ja veistosten sijoittamiselle. Jälkimmäiset oli sijoitettu pohjoisen- ja idänpuoleisten ikkunoiden väleihin monikulmaiseen, erkkerimäiseen tilaan, jota rytmittävät pareittain sijoitetut korkeat ikkunat sekä puulla verhottu palkkikatto. Huoneen länsipuolen takkanurkkausta hallitsee sen pohjoisseinän levyinen kaakeloitu syvennys avotakkoineen.

Työhuoneen seinäpinnat oli alun perin tapetoitu viinipunaisella tapetilla, jota rajasi yläreunassa koristelista. Mahonginsävyyden kuultokäsittelyjen profiloitujen kattopalkkien välinen kattopinta oli kalkittu. Patterisyvennyksen edessä oli metalliset ketjumaiset koristesuojukset, jollaisia oli myös useimmissa muissa päätiloissa. Ne poistettiin 1950-luvulla, mutta suojuksia on tallessa ullakolla.

Alkuperäisasussaan säilyneen takkasyvennyksen seinät ja lattia on kaakeloitu harmaansinisillä laatoilla. Seinäpintojen laatoitus on limitetty, lattian laatat taas ladottu kalanruotokuviioon. Takana suurikokoinen, rikkaasti pakotettu kupu on patinoitua kuparia. Ylähallinpuoleiset parioverit ovat alkuperäiset. Keirknerien aikaisissa valokuvissa ne oli nostettu pois paikoiltaan ja oviaukon puolelle oli ripustettu paksut gobeliinityyppiset verhot.

Vuonna 1937 Rudolf Waldenin työhuoneeksi muutettaessa seinien sävy vaaleni, mutta ne olivat edelleen tapetoitu. Takkanurkkaus erotettiin selvemmin erilliseksi tilaksi poikittaisen kirjahyllyn avulla. Oikeussaliksi tila sisustettiin ensimmäisen kerran vuonna 1947 asekatkentoikeudenkäyntiä varten. Vuonna 1952 huone muutettiin hovioikeuden suullisten käsittelyjen saliksi, mutta ennen käyttöönottoa se toimi olympiapurjehdusten kansainvälisen juryn kokoustilana. Korjaustöissä huoneen kaakkoiskulmassa ollut kattovuoro korjattiin ja samalla tehtiin muita pieniä rappauskorjauksia. Myös takkasyvennyksen seinäkaapin ovi korjattiin. Palkkikatkon välit kalkittiin ja palkit maalattiin himmeällä öljymaalilla. Helsingin keskusvankilassa teetettiin mahonginvärisiksi käsitelty kalusto, johon kuului kaareva tuomarien pöytä, kaksi pienempää pöytää ja ”puhepöytä”. Kattovalaisimiksi ripustettiin opaalisipallot. Toteutumatta jääneissä suunnitelmissa esitettiin myös takkatilan erottamista seinäkkeellä ja uuden oviaukon avaamista tilaan 206.

Tila uudistettiin vuosina 1964–67 ajanmukaisempaan asuun, jonka lähtökohdana oli istuntojen äänittämisen mahdollistaminen (RakH / A. Raveala). Parkettilattia päällystettiin sinisellä *Wilton*-kokolattiamatolla ja seinät tapetoitiin uudestaan. Äänityslaitteiden sijoittelua varten teetetty tamminen ja osittain ruskealla tekonahalla verhoiltu kalustokokonaisuus on säilynyt. Se koostuu kaarevasta tuomarien pöydästä sekä sivupöydistä. Valaisimet hankittiin Idman Oy:ltä.

Tilan nykyasu on peräisin vuoden 1984 muutostöistä. Tässä yhteydessä tekstiilimatto poistettiin ja

Yllä ja yllä oik. Työhuone Keirknerien aikaisessa asussaan 1920-luvulla. Sundström / WVA

Profiloidut palkit olivat alun perin mahongin väriin kuultokäsittelyä ja niiden väliset pinnat vaaleiksi kalkittuja. Palkkeihin liittyvä yläosa oli käsitelty palkkien sävyyn. Seinissä oli viinipunainen tapetti.

Asekatkentoikeudenkäynnin ”päämajan linjan” tuomaristo eli sotaylioikeuden 3. osasto v. 1947. Kuva julkaistu Reijo Ahtokarin teoksessa *Asekatkentaajuttu* (Porvoo 1971).

alla oleva parkettilattia kunnostettiin. Uudet tapetit kiinnitettiin vanhojen päälle. Kattopinta jätettiin muuten ennalleen. Vuonna 1991 kalustoa täydennettiin kahdella tammiviilutetulla pöydällä, joiden etulevyjen keskiosa on musta nahkaa ja sokkelit mustaa laminaattia (Helsingin piirirak.tsto / arkkite. Päivi Bergroth).

Takkanurkkaus oli Waldenien aikana erotettu selkeämmin muusta huoneilasta poikittaisella kirjahyllyllä. Iffland / VVA

Takkasyvennyksen seinäpinnat ja lattia on kaakeloitu 140 x 70 mm:n kokoisilla harmaansinisen sävyisillä keraamisilla laatoilla. Suurikokoinen ja rikkaasti koristeltu kuparikupu on tummaksi patinoitu. Seinäpinnoissa laatoitus on limitetty, lattiasa ne on asennettu kalanruotokuvioon. Kuparinen pakotettu kupu on todennäköisesti kuparisoppä Eric. O. Ehrströmin takoma.

Lattiat

- *Diagonaalisti ladottu tammiruutuparketti, vaaleanruskeaksi maalattu ap. profiloitu puujalkalista. Peltinen lattialuukku. Patterisyvennyksiin lisätty viilupintaiset levyt.*
- *Takan edustalla harmaansininen laatta (140 x 70 mm).*

Seinät

- *Valkea struktuuripintainen tapetti.*
- *Takkasyvennyksessä harmaansininen laatta (140 x 70 mm) ja aukossa maalattu teräskehys.*

Katto

- *Palkkikaton puupalkit tummiksi peittomaalattu ja niiden välit valkeiksi maalattuja.*

Ovet

- *Ylähallin puolella alkuperäinen tamminen paripeilovi. Sisäovi tehty vanhan mallin mukaan.*

Valaisimet

- *Messinkirunkoiset valaisimet maljamaisine opaalisiku-puineen (2 kpl), ripustetut opaalisivalaisimet (4 kpl), eteläseinustalla alaselävalot.*

Budoaari ja makuuhuoneet – työhuoneet

1950-l. – hovi- ja keuhkon istuntosalit

1984 – työtuumioistuimen neuvoksen, sihteerin ja konekirjoittajan työhuoneet

Toisen kerroksen läntinen kolmen huoneen aksiaalinen tilasarja on säilynyt, mutta tyyliltään klassisten interiöörien intensiivisyys on hävinnyt nykyisen värijäsentelyn myötä.

Biedermeyerilais-tyyliin sisustettu salonki eli budoaari 206 1920-luvulla. Huoneen seinille oli sijoitettu sukumuotokuvia. Sundström / WA

Lännen ja eteläpuoleisten ikkunoidensa ansiosta valoisa kolmen keskenään lähes samankokoisen huoneen tilasarja koostuu ylähallin vieressä olevasta salongista eli Lydia Keirknerin budoaarista 206 ja sen eteläpuolella olevista kahdesta makuuhuoneesta 207–208. Huonetilat liittyivät toisiinsa korkeiden kynnyksettömien paripeiliovien välityksellä. Tilasarjan eteläisenä päätteenä on makuuhuoneen 209 kaksoisikkuna. Eliel Saarisen alkuperäisluonnoksissa tilasarja jatkui pohjoispäässään työhuoneen 205 takkanurkkaukseen asti, mutta tätä ei toteutettu. Salonkiin liittyy länsipuolella parveke. Entisistä makuuhuoneista taas johtavat yksilehtiset tammipeiliovet sivuhalliin 214, jonka varrella olivat vaate- ja kylpyhuonetilat.

Huoneiden kattopintoja kiertävät yhdenmukaiset klassiset kattolistat. Nykyisin maalatut seinät oli alun perin tapetoitu tummasävyisillä tapeteilla ja ainakin huoneen 207 tapetissa oli pieni kuviointi. Osa tapettien yläreunoissa olleista tapettilistoista on säilynyt ullakolla. Eteläisimmässä huoneessa, joka oli alkujaan Lydia Keirknerin makuuhuone, oli todennäköisesti vihreät tapetit. Sen eteläseinällä olevan ikkunan molemmin puolin on tammioiset vaatekaapit. Parkettilattiat ja profiloituneet puujalkalistat ovat alkuperäisiä. Alkuperäiset valurautaiset jaepatterit ja poistosäleiköt ovat säilyneet. Kaikkien huoneiden patterisyvennyksissä oli metalliset koristesuojukset (vrt. 104 ja 205), joita on varastoitu ullakolle.

Klassiset kattolistat kiertävät kaikkia huonetiloja ja niiden kattopinnoissa on kipsirosetit.

Asekätkenröioikeudenkäynnin aikana 1947–48 huoneita käytettiin työhuoneina ja ilmeisesti lehdistötilana. Tiloihin tänä aikana tehtyjä väliaikaisrakenteita ja valaisinasennuksia purettiin ja mm. vahingoittuneita kattolistoja korjattiin vuoden 1952 remontissa. Seinäpinnat tapetoitiin uudestaan ja kattopinnat maalattiin todennäköisesti liimamaalilla. Hovioikeuden jaostojen istuntosaleina käytettyjen huoneiden oviaukkoihin lisättiin 1950-luvulla ääneneristykseen takia tuplaoverit ja kynnykset, jolloin yhtenäinen tilantuntu menetettiin. Tilojen messinkiset loisteputkivalaisimet ovat 1950–60-luvulta.

Huoneiden nykyinen asu on peräisin vuoden 1984 muutostöissä, jolloin tilat muutettiin työhuoneiksi työtuomioistuimen neuvokselle (206) sihteerille (207) ja konekirjoittajalle (208). Huoneiden väliset overit suljettiin kokonaan pois käytöstä. Katto- ja seinäpinnat maalattiin sekä lattiat kunnostettiin.

Hovioikeuden jaoston istunto 1950-luvun puolessa välissä huoneessa 208. HH

Budoaarin 206 oviaukosta näkyy makuuhuoneisiin 207 ja 208. Oven vasemmalla puolella Magnus Enckellin vuonna 1922 maalaama muotokuva Lydia Keirkne-ristä. Sundström / WA

Esiinotto huoneen 208 ikkunan-
pielessä. Alinna alkuperäinen vi-
hertävä seinäväri.

Lattiat

- *Diagonaalisti ladottu tammiruutuparketti, vaaleanruskeiksi maalattu profiloitunut puujalkalistas.*

Seinat

- *Tiloissa 206–207 maalattu vaaleanrusehtaviksi, tilassa 208 vaaleankel-
lertäväksi. Vaatekaapeissa vanhat puuhyllyt.*

Katto

- *Rapatut kattopinnat, profiloitunut kattolistas ja rosetit maalattu valkeiksi*

Ovet

- *Kaikki ovet tammisia peiliovia. Alkuperäiset paripeiliovet/ tilassa 207.*
- *Alkuperäiset peiliovet/ 207, 208 ja parvekkeen lasiaukkoinen sisäovi.*
- *Vanhan mallin mukaan lisätyt pariivet/ 206, 208*

Valaisimet

- *Messinkiset suorakaiteenmuotoiset ripustusvalaisimet 1950–60-luvulta, yhteensä 3 kpl*

Istuntosali ja wc-tilat – ent. kylpyhuone ja vaateilat

1952 – virkistys huone ym.

1967 – istuntosali ym.

1984 – työhuone ym.

Toisen kerroksen kaakkoiskulmaan alun perin sijoittuneita pukeutumis- ja kylpyhuonetiloja on muutettu useampaan kertaan. Nykyiset tilajärjestelyt ovat peräisin 1967 kunnostuksesta.

Toisen kerroksen sivutilat jakautuivat alun perin ensimmäisen kerroksen tapaan selkeästi kahteen osaan: pitkänomaiseen porrashalliin ja sen eteläpuolelle sijoittuneisiin vaatehuone-, wc- ja kylpyhuonetiloihin. Tämä jako kuitenkin hämärtyi 1960-luvulla suoritetuissa muutostöissä. Porrashallista on alusta saakka ollut yhteys ylähalliin 201 sekä alun perin makuuhuoneeksi suunniteltuun tilaan 207. Tilan nurkassa on erillinen komero, johon nykyään on sijoitettu ATK-keskus.

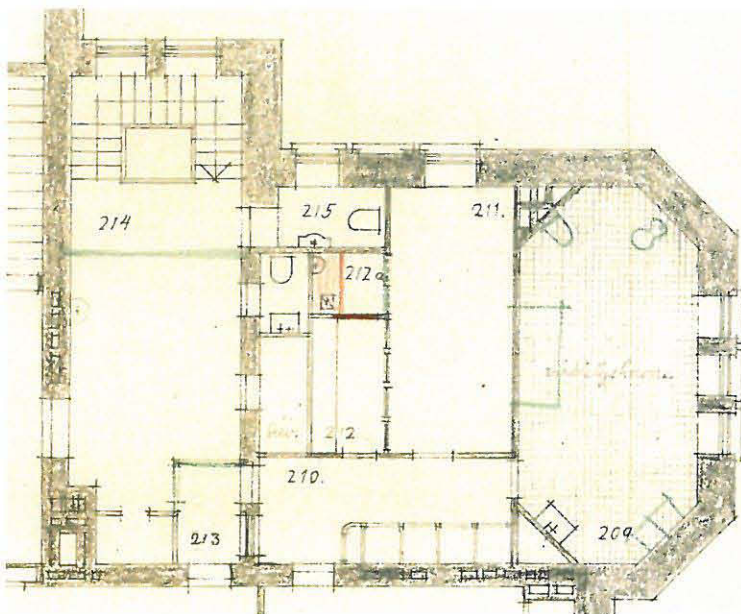
Keirknerien aikainen kookas pääkylpyhuone sijoittui eteläpäätyyn ja se oli pohjamuodoltaan pitkänomainen kahdeksankulmio. Kaakeloidun huoneen eteläseinustan kolmesta ikkunasta avautuivat komeat näkymät Kaivopuistoon ja niiden vastaisella seinustalla oli kiinteä kylpyamme (1930 x 930 mm). Lavuaari, teräksinen pesupöytä, bidee ja wc oli asennettu huoneen lyhyille sivuille. Kylpyhuoneesta makuuhuoneisiin ja porrashalliin johtaneen käytävän varrelle oli sijoitettu kaksi vaatehuonetta, joiden välillä oli lasiaukollinen seinä. Vaatehuoneissa ja käytävällä oli kiinteät kaapistot.

Pienemmän vaatehuoneen itäpuolella, nykyisen tilan 215 kohdalla oli erillinen wc-tila, joka avautui porrashalliin. Pienemmästä vaatehuoneesta erotettiin mahdollisesti jo rakennusvaiheessa, mutta viimeistään Waldenien aikana 1950-luvun piirustuksissa näkyvä toinen wc-tila ja komero, jotka samoin avautuivat porrashalliin ja joiden alkuperäiset ovet ovat säilyneet.

Vuoden 1952 korjauksessa vaatehuoneet muutettiin hovieikeuden henkilökunnan ”lokerohuoneeksi” ja kahvihuoneeksi, johon liittyi keittokomero. Kylpyhuone oli tarkoitus muuttaa vesikalusteet purkamalla ”virkistystilaksi”, mutta siitä tulikin konekirjoittajien työhuone. Huoneen kaakeliseinät ja lattiat kunnostettiin ja purkamisen sijaan vanhalle kylpyammeelle rakennettiin puinen, linoleumilla päällystetty suojus, joka toimi pöytänä (KA RakH laa:924 piirustus 962/12). Porrashalliin 1940-luvulla lisätty tilapäinen seinä ja välikkö poistettiin. Tilojen pontatut laualattiat kunnostettiin ja päälly-

Muutospiirustus helmikuulta 1952. Vihreällä on merkitty purettavat ja punaisella uudet rakenteet ja kalusteet. SKA

tettiin korkkimatoin.

Vuosien 1966–67 remontissa kaikki edellä mainittujen tilojen väliset kevyet väliseinät sekä porrashallin ja käytävän välinen kantava seinä oviaukkoineen purettiin. Entisen kylpyhuoneen ja suuremman vaatehuoneen tilalle tehtiin uusi istuntosali 209. Salin ja porrashallin välille rakennettiin kokonaan uudet wc- ja siivoustilat 210 ja 212–213, pieni puhelinhuone 211 ja vahtimestarin huone 215. Porrashallin puoleiset peiliövet kuitenkin säilytettiin.

Muutostöiden yhteydessä välipohjarakenteita vahvistettiin ja tiloihin vaihdettiin uudet pintalaatat. Uuden istuntosalin porrasaskelman verran alempana oleva lattia päällystettiin Plyma-Wilton-kokolattiamatolla ja seinät maalattiin suunnitelmien mukaan kahdella eri sävyllä. Patterit uusittiin levypatteriksi. Myös puhelin kopin lattia päällystettiin tekstiilimatolla ja kattopintaan asennettiin akustiikkalevy (asbesti). Vahtimestarin huoneeseen asennettiin vinyylilaatat ja wc- ja siivoustiloihin kuusikulmaiset laatat. Myös porrashallitilaa hallitsevat kolme neliömäistä loisteputkivalaisinta ovat 1960-luvulta. Porrashallin viilupintaaiset tuplaoverit lisättiin palo-osastoinnin takia vuonna 1977.

Tilojen nykyinen asu on peräisin vuoden 1984 muutostöistä. Silloin seinien vesivaurioita korjattiin ja seinä- ja kattopinnat maalattiin wc- ja siivoustiloja lukuun ottamatta. Porrashallin 214 lattian vinyylilaatat vaihdettiin linoleumiksi. Myös istuntosalin 209 tekstiilimatto ja ilmeisesti 1960-luvun lopulta asri kopiohuoneena käytetyn tilan 215 laattojen tilalle asennettiin linoleum. Puhelinhuoneeseen 211 asennettiin uusi kokolattiamatto ja seinäpintojen vanha kangaspäällyste korvattiin ilmeisesti uudella tapetilla.

Lattiat

- Istuntosalissa 209, hallissa 214 sekä tilassa 215 ruskea linoleum ja ruskeiksi maalatut puujalkalistat (1950-l. malli). Hallissa porrashuoneen mosaiikkibetonin rajakohdassa messinkilista. Puhelin kopissa rusehtava tekstiilimatto.
- Wc-tiloissa harmaa 6-kulmainen laatta (porfyri) sekä jalkalista-laatta. Siivoustilassa harmaa muovimatto.

Seinät

- Istuntosalissa 209 maalattu vaaleanrusehtaviksi, hallissa 214 ja siiv.tilassa 212 vaaleanharmaaksi.
- Wc-tiloissa maalattu vaaleankellertäväksi. Puhelin kopissa tekstiilitapetti.

Katto

- Rapattu ja pääosin valkeaksi maalattu. Wc-tiloissa seinänväriset. Puhelin kopissa sordino-akustointilevyt (asbesti).
- Hallissa ja käytävällä neliömäiset (4 kpl) valaisimet 1960-luvulta.

Ovet

- Tiloissa 210–215 valkeaksi maalatut alkuperäiset peiliövet.
- 1960-luvun tammiset pari-peiliövet/ 209
- 1970-luvun viilupintaaiset ovet/ 207-208

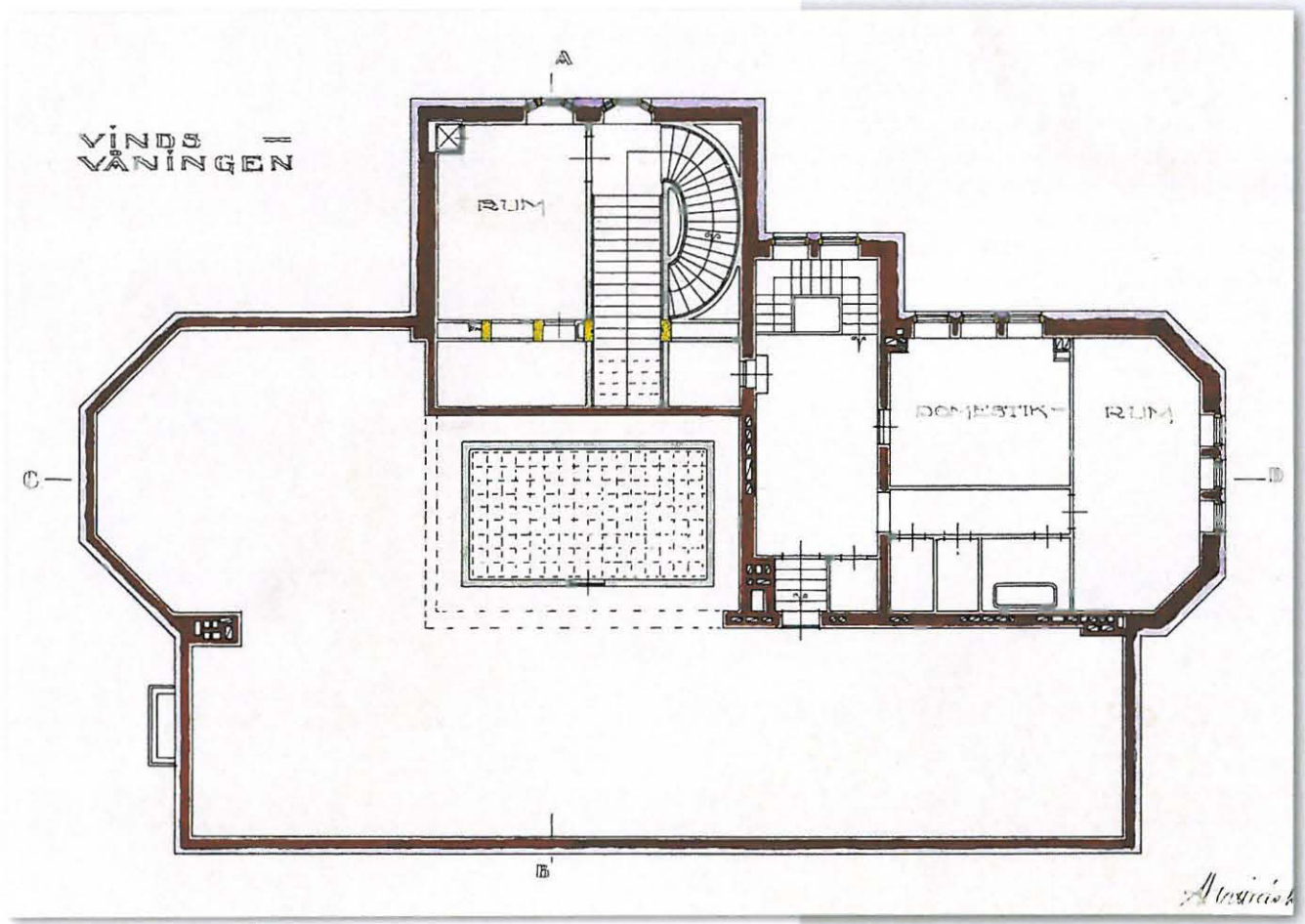
Kolmas kerros ja torni

Kolmas eli vinttikerros jakautuu kolmeen osaan, jotka sijoittuvat eri tasoille. Pääportaikko nousee ylähallista 201 kolmannen kerroksen itäosan tiloihin 302–303, jotka suunniteltiin alun perin vierashuoneeksi. Täältä portaikko jatkuu kaarevana tornihuoneeseen 400, jonka yläpuolella on vielä ullakko-tila. Sivuportaikko taas johtaa kolmannen kerroksen porrashalliin 304 ja eteläpäädyn alun perin palveluskunnalle suunniteltuihin tiloihin 306–309. Pääosa kolmannesta kerroksesta on ullakkoa 310, joka sijoittuu rakennuksen pohjois- ja länsipuolelle. Sen keskellä on ylähallin valokaton lasiullakko.

Kolmannen kerroksen ja tornin tilajako on säilynyt täysin alkuperäisessä asussaan. Hovioikeuden aikaan 1950-luvulla tehtyjen korjaustöiden merkittävin muutos oli ullakon tiilipermannon uusiminen betonirakenteiseksi. (RakH / S. Erno). Entiset asuintilat otettiin toimistokäyttöön, mutta niissä muutokset rajoittuivat vesikalusteiden ja pintamateriaalien uusimiseen ja kunnostamiseen. Ullakotilan käyttöönottamiseksi tehtiin 1960-luvulla suunnitelmia, mutta ne eivät toteutuneet. Ullakolle johtava palo-ovi uusittiin vuonna 1977 palo-osastointitöiden yhteydessä (RakH / S. Tarumaa).

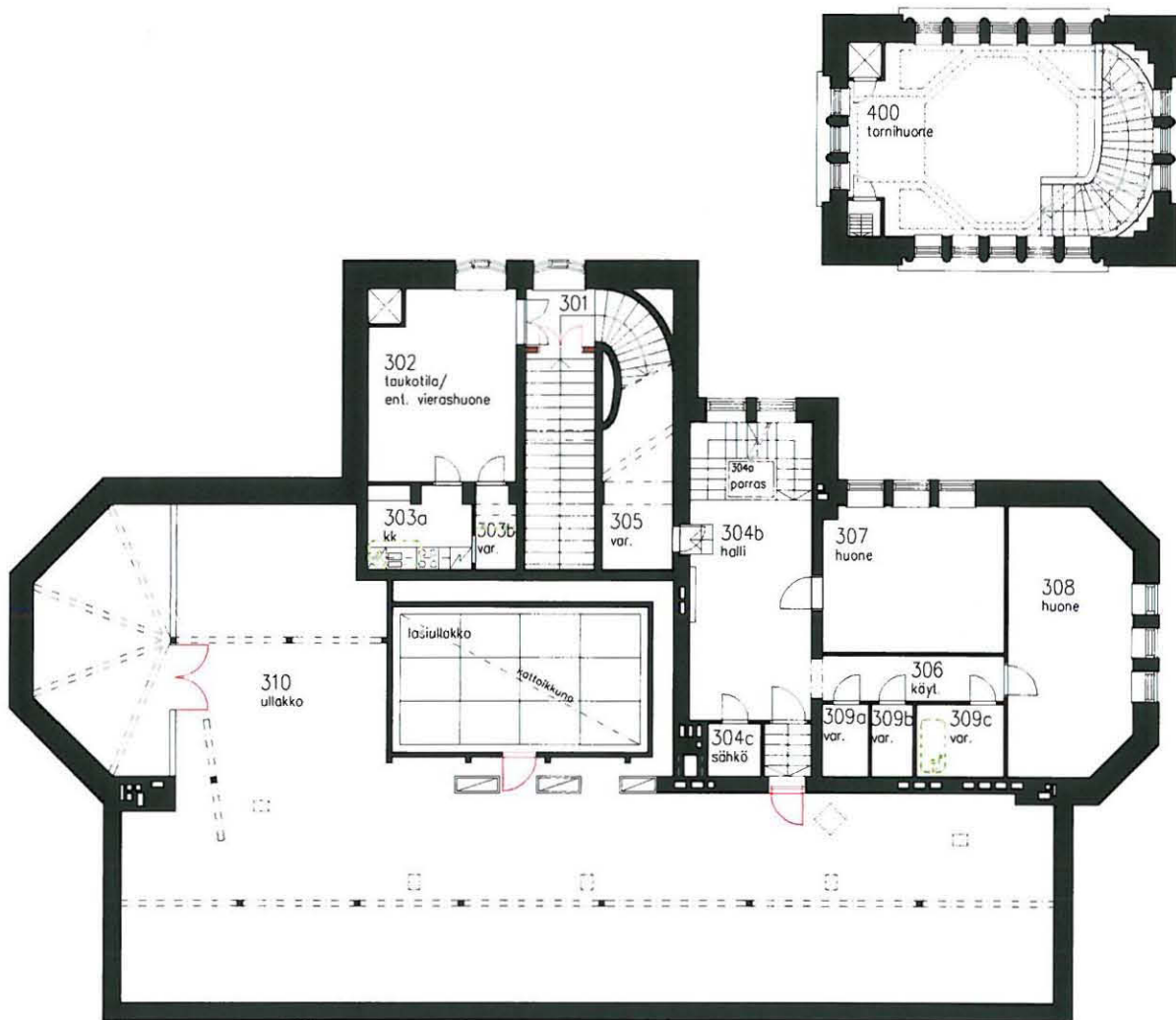
Työtuomioistuinta varten tehdyissä muutostöissä vuonna 1984 uusittiin enimmäkseen tilojen pintamateriaaleja ja korjattiin vesivaurioita. Työhuoneesta 302 tehtiin taukotila ja sen yhteydessä ollut varastona käytetty kylpyhuone 303a muutettiin keittokomeroksi (RakH).

Kolmannen kerroksen pohjapiirros v.1916. Ullakolle johtavan portaan ja komeron 304c paikkaa vaihdettiin toteutusvaiheessa. KA

Torniullakon kattoluukusta länteen päin otetussa kuvassa näkyy räystääspellityksiä.

Porrasvälikkö

Kolmannen kerroksen porrastasannetta ei alun perin oltu erotettu muusta pääportaikosta, vaan se oli avoimessa yhteydessä ylähalliin 201. Tasanteen kolmiosainen erkkerimäinen ikkuna oli hallista nousevan suoran pääportaikon päätteenä. Tasanteelta porras jatkuu kaarevana avoportaanä tornihuoneeseen.

Vasta 1950-luvulla porrastasanne erotettiin kevytrakenteisella väliseinällä ja parioivella. Samoihin aikoihin tornihuonetta alettiin käyttää istuntosalina. Tamminen paripeiliovi tehtiin vanhojen peiliovien yksityiskohtien mukaan, mutta umpipeilien sijaan siihen tehtiin lasiaukot.

Lattiat

- *Diagonaalisti ladottu tammiruutuuparketti, patterin alapuoli ruskeaksi maalattu. Ap. profiloitu jalkalista ja portaassa korkea puujalkalista.*

Seinät

- *Maalattu valkeiksi*

Katto

- *Maalattu valkeaksi, katto-rosetti.*

302–303

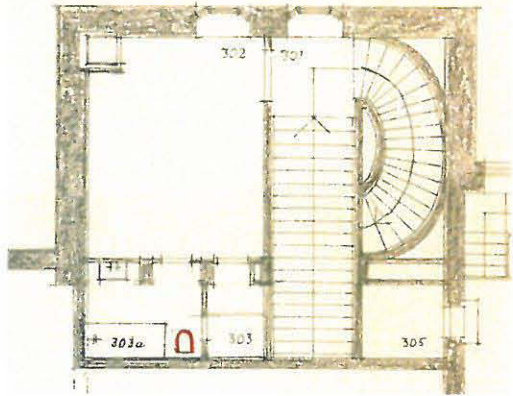
Vierashuone

1952 – yleisvikaalin työhuone

1984 – kahvihuone, keittokomero ja varasto

Vierashuoneeksi suunniteltu tila on pitkälti säilynyt, mutta siihen liittynyt kylpyhuone on muutettu 1980-luvulla keittokomeroiksi.

Pääportaikon yhteyteen kolmannen kerroksen itäosaan suunnitellussa vierashuoneessa 302 oli oma kylpyhuone 303a ja vaatekomero 303b. Asuinhuoneeseen johtaa porrasväliköistä 301 paripeiliovi. Erkkerimäinen ikkuna on samanlainen kuin välikössä ja sen alapuolella on alkuperäinen jaepatteri. Huoneen toinen patteri on pohjoisseinän syvennyksessä. Nurkassa on hissi-kuilu, mutta suunnitelmapiirustuksissa esitettyä ovea siinä ei ole. Huoneen lattia on parkettia ja profiloitua puujalkalista maalattu ruskeiksi. Seinäpinnat ovat ilmeisesti olleet alun perinkin maalatut ja katonrajassa kiertää holkkalista.

Vuoden 1952 suunnitelma kolmannen kerroksen itäosan vähäisistä muutoksista. Kylpyhuoneesta poistettiin bidee ja sen tilalle asennettiin wc-pöntto (punaisella). SKA

Kylpyhuoneessa 303a oli kiinteä kylpyamme, jonka paikka näkyy edelleen vanhoissa sinertävissä seinäkaakeleissa. Komero 303b oli jaettu väliseinällä kahteen osaan, joista takimmainen avautui kylpyhuoneeseen. Suunnitelma- ja piirustuksissa kylpyhuone ja komero on esitetty yhtenäisenä tilana ilman vesikalusteita, mutta kaikesta päätellen nykyinen tilajärjestely on rakennusajalta. Kylpyhuoneen ja komeron peiliovet ovat alkuperäisiä, mutta kylpyhuoneen sisäpuolen ovipeili peitettiin vanerilevyllä 1950-luvulla.

Kylpyhuoneen varustukseen kuulunut bidee vaihdettiin vuonna 1952 tavalliseksi wc-pöntöksi samalla, kun asuinhuoneesta tehtiin yleisviskaalin työhuone. Työhuoneen seinä- ja kattopinnat maalattiin öljymaalilla. Kylpyhuoneen katto ja laatoituksen yläpuoliset seinät maalattiin emalimaalilla. Komeron lattialle jätettiin vanha korkkimatto.

Vuonna 1984 työhuoneesta tuli työtuomioistuimen henkilökunnan kahvihuone ja sen parketti kunnostettiin sekä seinä- ja kattopinnat maalattiin. Entinen kylpyhuone muutettiin keittokomeroiksi ja sinne asennettiin nykyiset keittiökaluksheet (*Serla Fanfaari*) ja uudet levyatterit. Varastokomeron 303b väliseinä poistettiin, keittokomeroon johtanut ovi levytettiin umpeen ja sinne asennettiin nykyiset hyllyt.

Lattiat

- Huoneessa 302 diagonaaliin ladottu tamminen ruutuparkettilaaleanruskeaksi maalattu ap. profiloitu puujalkalista.
- Keittiössä ja vaatehuoneessa 303 rusehtava korkkimatto (1950-l). Ruskeiksi maalatut ap. profiloitunut puujalkalistat.

Seinät

- Huoneessa 302 rusehtaviksi maalatut. Keittiön alaosassa todennäköisesti alkuperäinen turkoosi kaakeli, maalatut seinät kellertävät. Vaatehuoneessa vaaleanharmaiksi maalatut.

Katto

- Rapatut kattopinnat valkeiksi maalatut, huoneessa 302 halkkalista.

Ovet

- Huonetilaan johtaa ap. tamminen paripeiliovi. Vaatehuoneen ja keittiön peiliovet valkeiksi maalattuja (keittiön ovi levytetty toiselta puolelta).

Tornihuone

1956 – Istuntosali

1984 – Kirjasto

Pääportaikon tilasarja huipentuu valoisaan, hyvin säilyneeseen tornihuoneeseen. Loggiamaisen tilan kaari-ikkunoista avautuvat näkymät joka suuntaan.

Valoisa tornihuone on Eliel Saarisen suunnittelemlle tilasarjoille tyypillinen loppuhuipennus. Samantyyppinen, mutta huomattavasti suurempi loggiamainen tornihuone on esimerkiksi samoihin aikoihin suunnitellussa Munkkiniemen pensionaatissa (nyk. Valtion koulutustalo).

Tornihuoneen pitkillä sivuilla on viisi kaari-ikkunaa ja päädyissä kolme. Kaikki kapeat kaari-ikkunat olivat alun perin alasaranoituja, mutta 1950-luvun korjauksessa länsisivustan keskimmäiset ikkunat tehtiin helpommin avattavaksi muutamalla alasaranointi sivusaranoinniksi. Alkuperäiset patterit on sijoitettu patterisyvennyksiin, jotka ovat muuta lattiapintaa alempana.

Eteläpään kaareva porttas johtaa pääportaikon kolmannen kerroksen tasanteelle. Kaarevan portaan valkeaksi maalattu balusterikaide on kiinnitetty ootrattuun puureunukseen ja myös portaan eteläpuolinen puutasanne on käsitelty samoin.

Hissi ja torniullakolle johtava porraskomero sijoittuvat symmetrisesti pohjoispään nurkkiin. Varhaisemmissa vuoden 1916 suunnitelmaluonnoksissa, joissa hissiä ei vielä ollut, oli pohjoispäätyn esitetty kiinteä kulmasohva. Lydia Keirknerin aikaisesta sisustuksesta ei ole säilynyt tietoa, mutta Waldenien aikana sinne oli sijoitettu kustavilaistyylliset kalusto, joka oli perua talon edelliseltä omistajalta.

Tornihuonetta hallitsee massiivinen, voimakkaasti profiloitu betonirakenteinen kasettikatto. Kattopintaa on jäsennerty siten, että tilan keskelle muodostuu korkeampi kahdeksankulmainen ”holvi”, joka on lisäksi kasetoitu

Balusterikaiteen puutolpat ovat egyptiläishenkisesti tyyliteltyjä.

Tornihuone Liisa Walldénin olohuoneena vuonna 1941. Iffman / WA

Massiivinen kasettikatto on betonirakenteinen ja se koostuu kahdeksankulmioista, joissa profiloituneet listat.

Tornihuone oli toimistona työtuomioistuimen aikana vuonna 1987. Riihonen / MV

kahdeksankulmioin. Kaseteissa on klassiset koristelivat. Katon uusitut vakiomalliset opaalilasivalaisimet on sijoitettu kasettien pohjiin.

Tornihuoneen seinät olivat alkujaan vihreännumbran sävyiset ja jalkalistat sekä portaiden puureunukset harmahtavat. Kattopinta ja balusterikaide oli maalattu vaaleiksi. Seinien sävyä vaalennettiin viimeistään Waldenien aikana ja nykyinen turkoosinsävy ja kellertävät kattopinnat ovat peräisin vuoden 1984 muutostöistä, jolloin pinnat maalattiin ja parkettilattia kunnostettiin.

Hissin konehuone on sijoitettu tornin yläpuolisen ullakkotilaan, johon on käynti tikkaita pitkin. Konehuone on erotettu väliseinällä muusta ullakosta.

Vas: Vanhojen maalikerrosten esiinottoja tornihuoneen portaassa.

Tornihuone

Lattiat

- *Diagonaalisti ladottu tammiruutuparketti. Rusehtavaksi maalattu, osittain kuultokäsittely ap. profiloitu puujalkalista.*
- *Portaissa tammisauvaparketti ja korkeat puujalkalistat.*

Seinät

- *Rapatut seinät maalattu sinertäväksi.*
- *Valkeaksi maalattu balusterikaide.*

Katto

- *Vaaleankellertäväksi maalattu kasetoitu kattopinta.*

Ovet

- *Hissin ovi ja konehuoneen ovi ap. tammipeilovia. Konehuoneen ovessa uritettut säleiköt.*

Torniullakko

Lattiat

- *Hissin konehuoneessa tiilipermanto. Ullakolla maalaa-maton lauta.*

Seinät

- *Hissin konehuoneessa rapatut seinät. Ullakolla puhtaak-simuurattu tiili.*

Katto

- *Hissin konehuoneessa levykatto ja kattoikkuna. Ullakolla harvalauditus, luukku vesikatolle. Paloeristetty poistoka-nava johdettu vesikatolle.*

Palvelijaintilat – työhuoneet

1952 – työhuoneet

Palvelijoita varten suunnitellut eteläpään tilat ovat olleet toimistokäytössä vuodesta 1952 lähtien. Alkuperäinen tilajako on säilynyt, mutta pintamateriaaleja on uusittu.

Sivuporras päättyy kolmannessa kerroksessa avaraan hallitilaan 304, josta on käynti eteläpäädyn entisiin palvelijantiloihin 306–309 sekä ullakolle 310. Matala huonekorkeus ja pienehköt, alasaranoituid kaari-ikkunat luovat tiloihin vinttikerroksen tuntua. Ovet ovat alkuperäisiä valkeiksi maalattuja peiliovia. Kaikissa kattopinnoissa on ollut samantyyppiset profiloituid kiinnityskannat valaisimia varten. Ne ovat säilyneet hallia 304 ja huonetta 307 lukuun ottamatta. Alkuperäiset jaepatterit ja valurautaiset poistosäleiköt on maalattu seinien sävyyn.

Palvelijantiloihin kuului kaksi asuinhuonetta 307 ja 308 sekä käytävän 306 varrella sijainnut kylpyhuone 309c ja kaksi komeroa 309a-b. Ullakolle johtavan porrasvälikön vieressä on lisäksi varastokomero 304c ja hallin pohjoispuolella, muutaman askelman ylempänä varasto 305, jonka vanhat maalatut puuhyllyt sijoittuvat tornihuoneeseen 400 johtavan portaan alle.

Vuoden 1952 korjauksessa tiloihin sijoitettiin hovi oikeuden toimistotiloja, mutta muutokset olivat hyvin vähäisiä. Kylpyhuoneessa 309c olleet amme, wc ja bidee säilytettiin ja vain lavaari uusittiin. Muissa tiloissa muutokset rajoittuivat korkkimattojen uusimiseen käytävällä 306 ja työhuoneissa 307–308 sekä seinä- ja kattopinnojen maalaamiseen. Huoneessa 307 oleva raitisilmatuuletin on ilmeisesti peräisin 1950-luvulta. Porrashallin 304 lattiaan esitettiin uutta kumimattoa. Kylpyhuoneen laattalattia on ilmeisesti 1960-luvulta.

Tilojen nykyinen asu on peräisin vuoden 1984 muutostöistä, katon ja seinien vesivaurioita korjattiin ja pintoja maalattiin. Halliin 304, käytävään 306 ja työtuomioistuimen sihteerien työhuoneisiin 307–308 asennettiin uudet linoleummatot.

Lattiat

- Hallissa 304, käytävällä 306 sekä huoneissa 307–308 rusehtava linoleum ja ruskeiksi maalatut ap. profiloituid puujalkalistas. Portaan mosaiikkibetonin rajakohdassa messinkilista. Ullakon välissä hiotut betoniportaat.
- Komerossa 305 ja 309a/b vanhoja rusehtavia korkkimattoja; 305, 309b harmaaksi maalattu ap. profiloitu puujalkalista, 309a ilman jalkalista. Komerossa 304c rusehtava linoleum, maalattu jalkalista.
- Tilassa 309c harmaa (porfyry) klinkkerilaatta ilman jalkalista.

Seinät

- Tiloissa rapatut ja maalatut seinäpinnat. Hallissa vaaleanharmaaksi, käytävällä 306 harmahtaviksi, huoneessa 307 rusehtaviksi ja 308 kellertäväksi maalatut. Komerossa 305, 309b ja ullakon välissä kellertävät, 309a rusehtavat ja 309c harmahtavat.
- Puisen porraskaiteen balusterit maalattu valkeiksi ja käsijohde tummanharmaaksi.

Katto

- Rapattu ja valkeaksi maalattu paitsi komeroissa, joissa kattopinnat maalattu sienien sävyyn. Hallissa 304 halkkalista. Tilojen 304c, 305, 306, 308, 309 kattopinnoissa "rosetit". Tiloissa 307, 308 loisteputkivalaisimet. Komeroiden valaisimet opaalliasipalloja (ap. etsatut).

Ovet

- Valkeiksi maalatut alkuperäiset pelliovet.

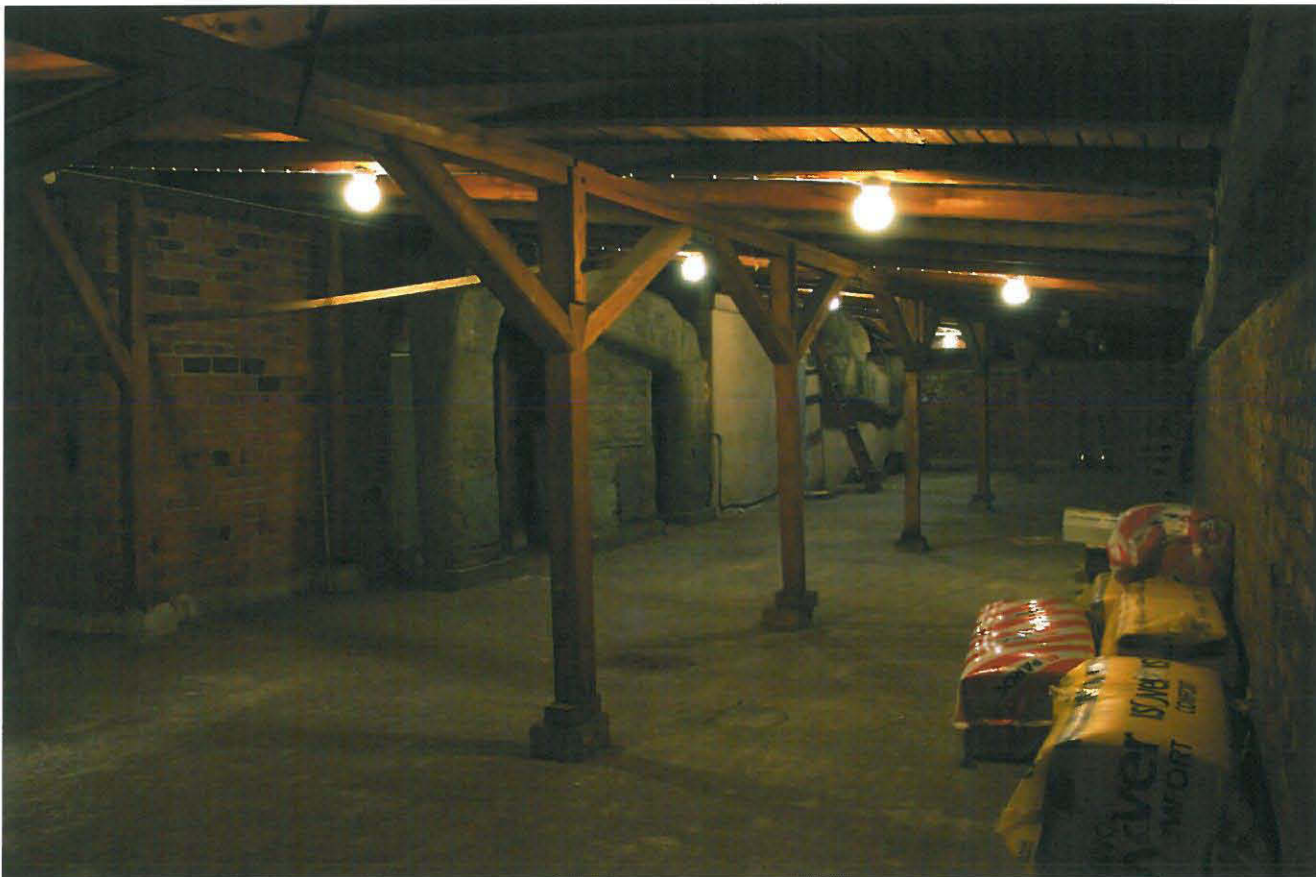
Ullakko

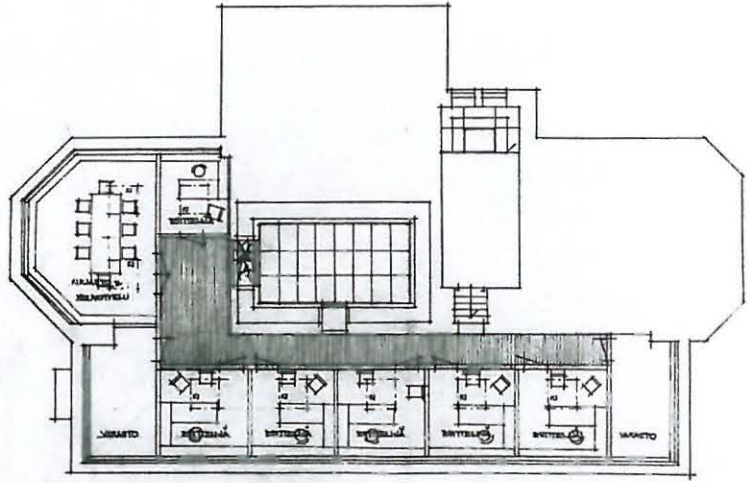
Tilava ullakko ja rakennuksen keskelle sijoittuva lasiullakko ovat säilyneet välipohjan uusimista lukuun ottamatta.

Korkea ullakkotila sijoittuu rakennuksen pohjois- ja länsisivustalle, kahdessa kerroksessa olevien päätilojen yläpuolelle. Ullakolle johtaa kolmannen kerroksen hallista 304 alkuperäisessä asussaan säilynyt porraskäytävä 304d. Ullakon keskellä, erillisessä tilassa on ylähallin 201 kattoikkunan ylätila eli nk. lasiullakko. Pohjoispäädyssä on kanaverkolla aidattu varastotila. Ullakolle on aikojen kuluessa varastoitu mm. alkuperäisiä kalusteita, patterisuojuksia, kaakeleita, kipsivedoksia yms.

Ullakon seinät ovat pääosin puhtaaksimuurattua tiiltä. Sisätiloja vasten rajautuva itäseinä (hormiseinä) on slammattu. Loivaa vesikattoa kannattavat puurakenteiset pilarit ja palkit. Kattopinnassa on pienet neliömäiset kattoikkunat ja erillisestä luukusta on pääsy vesikatolle. Betonilattia valettiin vuonna 1952 pahasti kuopalle painuneen ja osittain murtuneen tiililattian tilalle.

Lasiullakon betoniseinät on rapattu ja maalattu valkeiksi. Ylähallin valokattoa kannattavat teräsrakenteiset I-palkit ja lasista ulkokattoa T-palkit. Nykyiset kulkusillat ovat peräisin vuoden 1984 muutostöistä. Inventoinnin aikana oli alkamassa lasikaton uusiminen. Ullakon harmaaksi maalattu teräspalo-ovi on vuodelta 1977. Alkuperäiset puurakenteiset ilmanvaihtokanavat uusittiin peltirakenteisina ja paloeristettiin vuonna 1984.

Ullakolle suunniteltiin hovioukeuden esittelijöiden toimistotiloja kesällä 1969 (RakH / Sirkka Tarumaa). Suunnitelmaa ei kuitenkaan toteutettu. SKA

Lattiat

- Maalamaton betoni

Seinät

- Ullakolla puhtaaksimuurattu tiili ja osa seinistä slammattu harmaiksi. Lasiullakon seinät rapatut ja valkeiksi maalatut.

Katto

- Puurakenteiset kattokannattajat, lauta. Lasiullakon lasikattoa kannattavat teräspalkit.

Ovet

- Harmaaksi maalatut teräspalo-ovet

Arkkitehti Eliel Saarisen suunnittelema Marmoripalatsi eli Villa Keirkner valmistui Kaivopuistoon vuonna 1918. Ruukinpatruuna August ja Lydia N:son Keirknerin taidekokoelmaansa varten rakennuttama asuinrakennus oli viimeisiä Saarisen Suomeen suunnittelemissa lukuisista yksityistaloista. Vuosina 1937–1946 rakennus oli jalkaväenkenraali Rudolf Waldenin edustuskotina, jonka jälkeen se siirtyi valtion omistukseen. Hovioikeuden ja myöhemmin työtuomioistuimen käytössä se oli vuoteen 2012 saakka.

Yksityiskodin muutos hovioikeuden tiloiksi 1950-luvulla tehtiin varsin vähäisin muutoksin. Suurimmat tilamuutokset, jotka koskivat lähinnä toisarvoisia tiloja, ovat peräisin 1960-luvulta. Edustustilojen nykyinen asu on pääosin 1980-luvulla työtuomioistuinta varten tehdyistä muutoksista. Rakennus on säästynyt kokonaisvaltaiselta peruskorjaukselta, mutta pitkäaikainen käyttö oikeuslaitoksena on jättänyt jälkensä rakennuksen interiööreihin.

Marmoripalatsin sisä- ja ulkopuoli muodostavat poikkeuksellisen eheän ja hyvin säilyneen kokonaisuuden. Rakennustaiteellisesti ja kulttuurihistoriallisesti arvokas rakennus on valtion omistamana suojeltu asetuksen nojalla.

”Muoto on hengen ilmaisukeino”

Graniittijalustalta kohoava ja vaalealla suomalaisella marmorilla verhottu rakennus sijoittuu rauta-aidan erottamana osaksi Kaivopuiston maisemaa. Se poikkeaa klassistisella tyyllillään Eliel Saarisen suunnittelemissa aiemmista yksityistaloista ja muistuttaa ulkoarkkitehtuuriltaan ennemminkin julkista rakennusta.

Marmoripalatsi Eric Sundströmin ottamassa kuvassa 1920-luvulla. Sundström / MV

Marmoripalatsi kuuluu Saarisen tuotannossa siihen tyyliuuntaukseen, joka kehittyi vuonna 1904 Rautatieaseman kilpailusta nousseen polemiikin jälkeen. Esikuvina olivat ennen kaikkea vuosisadan vaihteessa askeettisen suoraviivaiseksi muotoutunut wieniläisjugend. Marmoripalatsille ominainen klassinen muotokieli näkyy selvimmin Saarisen muutamia vuosia aikaisemmin toteutumatta jääneissä konsertti- ja taidehalleissa.

Keirnknerien taidekokoelmaa varten suunniteltu yksityinen ”taidegalleria” tarjosi mahdollisuuden klassisen muotokielen käyttöön ja suunnitelmapii-rustuksissa näkyvään rikkaaseen koristeluun. Saarille tyypilliset tyylieltyt henkilöfiguurit karsiutuivat toteutuksesta lopulta pois ja äärimmillen pelkistetty julkisivu on ilmeeltään lähes moderni.

Jäsentely on klassinen ja samalla epäsymmetrinen. Kompakti, mutta monimuotoinen rakennus tukeutuu itäpuolella Saarisen monumentaalira-kennuksille ominaiseen torniin, joka merkitsee pääsisäänkäynnin paikan. Länsijulkisivun altaania kannattavat marmorista hakatut doorilaiset pylväät, jotka tuovat muistuman kreikkalaisesta tempelistä.

Tiloja taiteelle

Marmoripalatsin selkeä ulkohahmo kätkee sisälleen monimuotoisen ja -tyyli-sen tilasarjan. Epäsymmetrisen ja toisaalta aksiaalisen tilasommittelun taustalla vaikuttavat vielä jugendille tyypilliset aiheet. Päätilojen avoimessa tilasarjassa oli huomioitu taideteosten esillepano ja kokoelmien katseluun liittyvä kierto. Tavoitteena ei enää ollut jugendin mukaisen kokonaistaideteoksen luominen, vaan enemminkin puitteiden muodostaminen taiteelle ja jo osittain olemassa oleville sisustuksille.

Saarisen yksityistaloille tyypillinen kaksikerroksinen pääsali eteis- ja välihalleineen on vielä kokonaistaideteos, jossa arkkitehtoninen jäsentely ja kuvanveistäjä Gunnar Finnen plastinen veistotaide muodostavat harmonisen kokonaisuuden. Tummasävyinen ja tyyliiltään lähes barokkimainen interiööri on kontrastina vaalealle ulkopuolelle.

Ensimmäisen kerroksen edustustiloissa on klassiselle arkkitehtuurille ominainen aksiaalinen tilasarja, jonka päätyjen takat työntyvät esiin julkisi-vun erkereinä. Tilasarjan avoimuutta lisäsivät seinien sisään liukuvat over. Ruokasalille ja kirjastolle on ominaista wieniläisjugendin hillitty tyylikkyys.

Toisen kerroksen ytimessä sijaitseva galleria-mainen halli arkadikaarineen sekä siihen liittyvä pääportaikko ovat luonteeltaan klassisia. Tilasarja huipentuu tornisalonkiin, joka muistuttaa samoihin aikoihin suunnitellun Munkkiniemen pensionaatin tornihuonetta.

Taide on merkittävänä osana arkkitehtuuria. Kuvanveistäjä Gunnar Finnen puureliefeihin ja Emil Wikströmin allegoriseen pronssifriisiin on ikuistettu aiheita Keirnknerien elämästä.

Vaaleaa marmoria ja tummaa paneelia

Ulkopuolen sileä marmoripinta korostaa raken-nuksen monumentaalisuutta. Monokromaattisuus heijastui alkujaan myös rakennuksen sisätiloihin. Tummat seinäpinnat tarjosivat rauhallisen taustan maalauksille, veistoksille ja kiintokalusteille. Palkki-kattoja ja panelointeja lukuun ottamatta eri tavoin jäsenneyt kattopinnat erottuivat muusta tilasta vaaleampina.

Samanaikaisesti tämän selvityksen kanssa tehty väritutkimus (konservaattorit Kirsi Karpio ja Eli-na Järvelä) on tuonut esiin vanhoissa valokuvissa nähtävien tummasävyisten interiöörien väriskaalan.

Paneelien ja kalusteiden puupintojen lisäksi hallitsevia värejä olivat vihreän umbran, rusehtavan ja harmaan sävyt. Nykyisin tummat paneelit ja kiintokalusteet tuntuvat irrallisilta vaaleissa tiloissa.

Rakennuksen arkkitehtoniselle artikulaatiolle on ominaista kulmikkaat muodot ja suoraviivaisuus, jossa vertikaalisuutta on korostettu. Yksinkertaisen selkeä muotokieli on viety johdonmukaisesti läpi peiliovien sekä seinä- ja kattopintojen porrastetuissa profileissa. Päätilojen tammiovet erottuvat hierarkisesti maalatuista sivuovista.

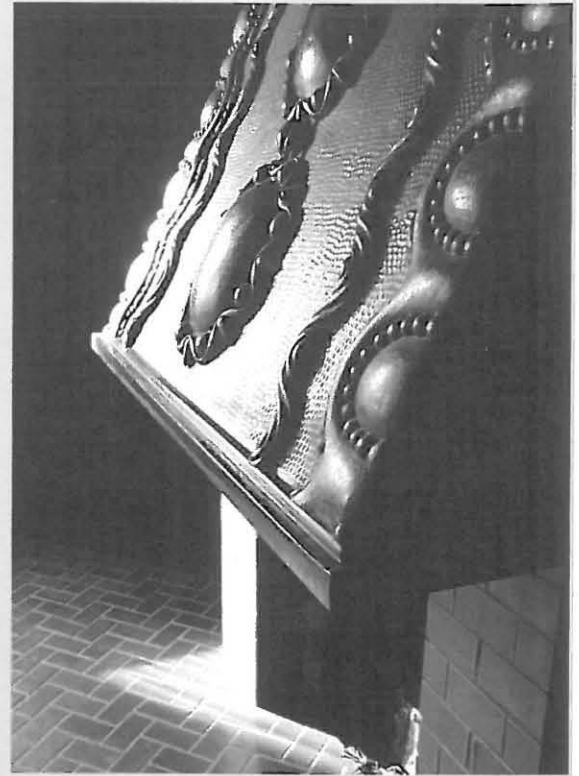
Säilyneisyys

Päätilojen sarja on tilallisesti lähes alkuperäisessä asussaan. Suuri tammi-paneloitu sali siihen liittyvine eteis- ja välihalleineen on poikkeuksellisen hyvin säilynyt kultanahkatapettimukaelmaa myöten. Ruokasalia ja kirjastoa jäsentävät näitä tiloja varten suunnitellut kiinteät kalusteet. Arvokasta kokonaisuutta täydentävät alkuperäiset tammi-ikkunat ja peiliovet sekä päätilojen perustasona alusta saakka ollut parketti.

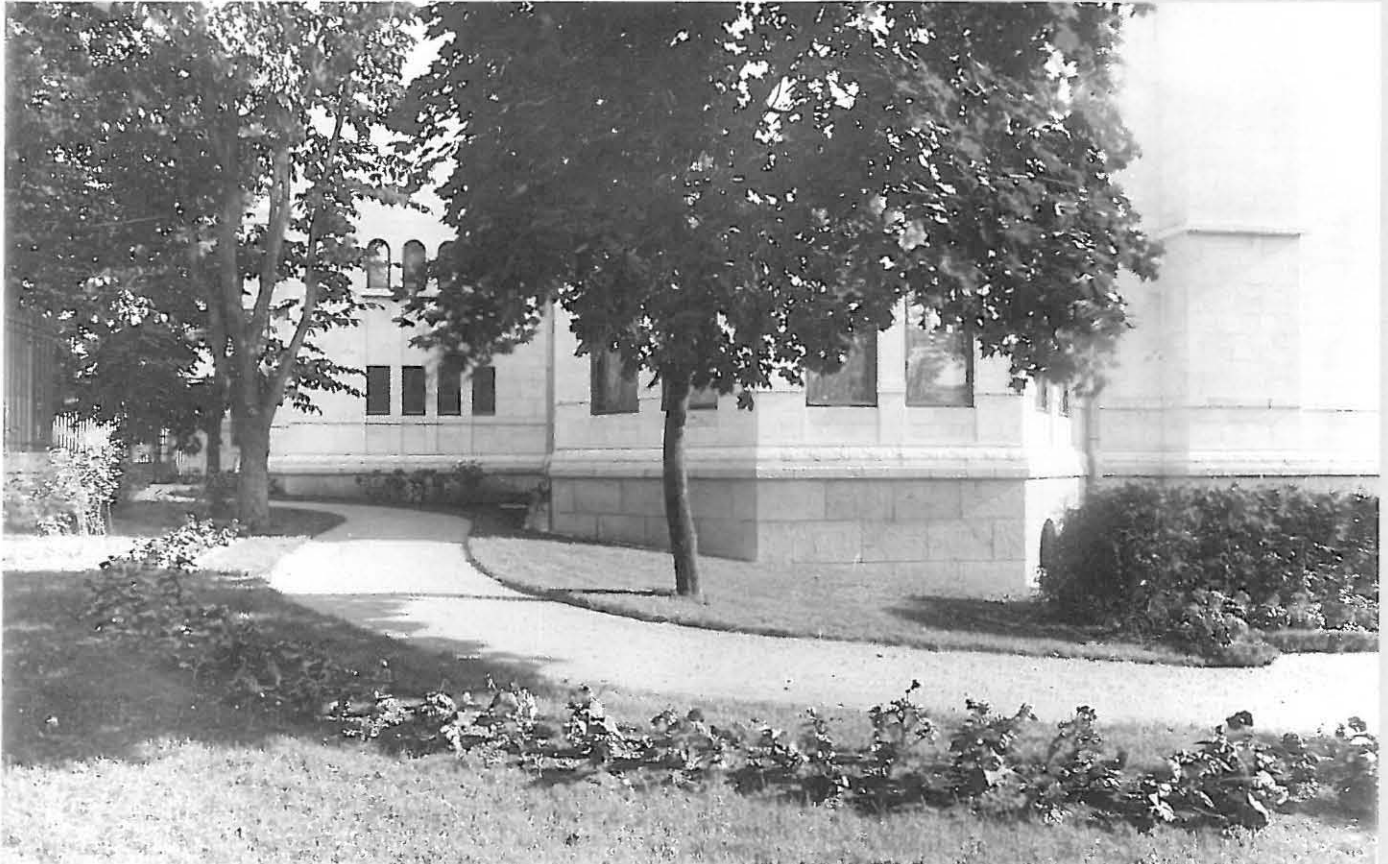
Merkittävimpiä muutoksia ovat olleet oviaukon puhkaisu suuren salin rakkaseinä-mään sekä toisiinsa soljuvien, liukuovella varustettujen tilojen sulkeminen ovin ja kynnyksin, jolloin avoimuus on menetetty. Entisiin keittiö-, kylpyhuone ja huoltotiloihin liittyneet tilamuutokset ovat kokonaisuuden kannalta olleet vähäisiä.

Ulkoasuun ovat vaikuttaneet 1950-luvulla porrashuoneen ikkunan paikalle avattu uusi sisäänkäynti sekä 1960-luvun loggian tilajärjestelyt. Myöhemmissä teknisissä korjauksissa on menetetty terassin alkuperäisiä yksityiskohtia.

Interiöörien pintamateriaalien muutokset ja värijäsentely ovat kuitenkin voimakkaasti vaikuttaneet koko rakennuksen arkkitehtoniseen ilmeeseen. Alkuperäinen ajatus vaalean ulkokuoren ja tummasävyisten interiöörien kontrastista on kadonnut.

Marmoripalatsin pohjoista piha-aluetta 1920-luvulla. Sundström / WA

Lähteet

Arkistot

Arkkitehtuurimuseo, AM

Valokuvakokoelma

”Eliel Saarinen - Suomen aika” -kirjan materiaalia = ESA

Design-museo

Suomen käsityönystävien luonnosarkisto

Eliel Saarisen suvussa säilyneet piirustukset

Martti Saarinen

Heikki Saarinen

Helsingin hovioikeuden valokuvakokoelma, HH

Helsingin kaupunginarkisto, HKA

Helsingin maistraatti

Kiinteistövirasto, kaupunkimittaosasto

Tilastotoimisto

Ullanlinnan kylpylaitos

Helsingin kaupunginmuseon kuva-arkisto, HKM

Helsingin rakennusvalvontavirasto, RVV

Kansallisarkisto, KA

Kansallisarkiston arkisto

Rakennushallitus = RakH

Suomen käsityön ystävät = SKY

Kansalliskirjasto, KK

Emil Wikströmin kirjekokoelma

Museovirasto, MV

Historian kuva-arkisto

Rakennushistorian osasto, tutkimusarkisto = Rho

Senaatti-kiinteistöjen arkisto, SKA

Suomen urheiluarkisto

Harald Alfthan

Suomen purjehtijaliitto

Walden-suvun arkisto, WA

Painetut lähteet

Helsingin kaupungin kunnallishallinnon kertomukset

Helsingin kaupunginvaltuuston painetut asiakirjat

Sanomalehdet

Aftonposten

Björneborgs Tidning

Elämä

Finlands Allmänna Tidning

Helsingfors

Helsingfors Dagblad

Helsingfors Morgonblad

Helsingin Sanomat

Hufvudstadsbladet

Lördagen

Nya budbäraren

Nya Pressen

Suomalainen Kansa

Kirjallisuus

Ahtokari, Reijo: Asekätkentäjuttu. Porvoo 1971.

August N:son Keirkner, Metsästys ja kalastus 11/1916.

Bland tavlor i Villa Keirkner (kirj. ”Pandora”), Våra Kvinnor 2/1926, s.9–10.

Christ-Janer, Albert: Eliel Saarinen. Helsinki 1951.

Design in America, The Cranbrook Vision 1925–1950. The Detroit Institute of Arts and The Metropolitan Museum of Art (näyttelyjulkaisu), New York 1983.

Fru Eva Basilier, Tiden veckotidning med illustrationer 21/1894.

Granholm, Helge – Häggblom, Birger: Särkisalon pitäjän historia. Virkkala 1969.

Gunnar Finne, kuvanveistäjä (toim. Jaakko Puokka). Helsinki 1947.

Hasán, David: Huippuarkkitehdit ehdottavat – Presidentti asumaan hovioikeuden linnaan, Pikajuna 9/1982.

Hausen, Marika – Mikkola, Kirmo – Amberg, Anna-Lisa – Valto, Tytti: Eliel Saarinen – Suomen aika. Keuruu 2002.

Heikel, Axel O.: Brunnsparkens historia 1834–1886. Helsingfors 1919.

Helsingin hovioikeuden juhlalliset vihkiäiset, Lakimies 1954.

Inhan rautateollisuus, Kotimainen tuotanto 12/1934, s.16–18.

Interiörer från förr och nu, Våra kvinnor 19/1927.

Ivalo, Ellinor: Nykyaikaisia helsinkiläisiä teekutsuja, *Kotiliesi* 8/1926, s.15–16.

Juva, Einar W.: *Rudolf Walden*. Porvoo, 1957.

Krohn, Helmi: Suomalainen taiteen tyyssija, *Aamu* 8/1927, s.16–22.

Lindgren, Liisa: *Memoria*. Hautakuvanveisto ja muistojen kulttuuri. Porvoo 2009.

Luettelo Helsingin arkkitehtonisesti ja historiallisesti arvokkaista rakennuksista. Suomen rakennustaiteen museo, Helsinki 1965.

Luhtala, Johanna – Manninen, Markus: *Munkkiniemen koulustalo rakennushistoriaselvitys*. Arkkitehtitoimisto Schulman Oy 2012.

Lukkari, Matti: *Asekärkentä*. Keuruu 1984.

Marmoripalatsista Hovioikeudentaloon – Helsingin hovioikeuden vaiheilta 1952–1987. Helsingin hovioikeus, Vammala 1987.

Meurman, Otto-Iivari: *Eliel Saarinen, Kulkuset 1920*, s.21–25.

Moorhouse, Jonathan – Carapetian, Michael – Ahtola-Moorhouse, Leena: *Helsingin jugendarkkitehtuuri 1895–1915*. Helsinki 1987.

Nyberg, Frans: *Minnen från Hvitträsk, Lucifer 1950*, s.14–18.

Några intryck om Sveriges dagarna, Astra 5/1926.

Oy. Inha Ab., *Kauppias 13–14/1937*.

Puolustusministeri, *Suomen kuvalehti 11/1943*, s.20–23.

Pyhälä, E.: *Maaailman pohjoisin rautatehdas sijaitti aikoinaan Suomessa, Kotimainen tuotanto 7–8/1936*.

Rakennusmestari Rich. Willman 60-vuotias, *Rakennustaito 3/1930*.

Ranta, Matti: *Inhan patruuna – Historiallinen romaani*. Mediapinta, 2009.

Saario, Voitto: *Helsingin hovioikeus 20 vuotta, Lakimies 1973*.

Saarinen, Eliel: *The Search for Form in Art and Architecture*. New York 1985.

Saarisen sisustustaide 1896–1923. Suomen rakennustaiteen museo (näyttelyluettelo), Helsinki 1984.

Saarinen Suomessa. Suomen rakennustaiteen museo (näyttelyluettelo), Helsinki 1984.

Saarinen Amerikassa – *Design in America, The Cranbrook Vision 1925–1950*. Suomen rakennustaiteen museo (näyttelyluettelo), Helsinki 1984.

Studiedagarnas rundturer, Husmodern 3/1928.

Suomalainen koti, Kuva 8/1939, s.10–13.

Suomen kauppa, meriliike ja teollisuus sanoin ja kuvin – Turku (toim. Julius Hirn). Helsinki 1907.

Susitaival, Paavo: *Suomen puusepänteollisuuden vaiheita*. Lahti 1950.

Taidetakomo Koru (tuoteluettelo). Helsinki 1912.

Till sin fulla rätt (kirj. ”M.L.v.S.”), *Helsingfors-Journalen 1/1938*, s.18–19, 31.

Wathén, Ruth: *Marmoripalatsi – loisteliaasta yksityiskodista ahtaaksi virastoksi, Hokki 1/1978*, s.24–28.

Suulliset tiedonannot

Konservaattorit Kirsi Karpio ja Elina Järvelä (OSK Rotunda 2013) liittyen Marmoripalatsin tekeillä olevaan väritutkimukseen.

Todennäköisesti 1950-luvulla otetussa kuvassa lounaiskulman loggia on vielä alkuperäisessä asussaan. Marmoriseinässä näkyy useita sirpalevaurioita, joita on myöhemmin paikkailtu harmaalla laastilla. Havas / AM

Liite I / Lupakuvat ja muita arkkitehtipiirustuksia

1916–Villa Keirkner / Arkkitehtuuri toimisto Eliel Saarinen

Luonnospöytäkirjat "Ritning till boningshus för Brukspatron August Nson Keirkner å tomten No 1 i Östra Brunnsparken"

Sign. Hvitträsk 1916 Eliel Saarinen, KA RakH II lcb: I

- pohjapiirustukset (5 kpl: källarvåningen, första våningen, förstavåningen med mellanhallen, andra våningen, vindvåningen), leikkaukset (2 kpl) ja julkisivut (4 kpl).

Laveeratut pääpiirustukset Ritning till nybyggnad av sten att uppföras å tomten No 1 i kvarteret No 200 vid Östra Allén i Östra Brunnsparken i Helsingfors".

Sign. Hvitträsk 1916 Eliel Saarinen (vahvistettu 25.9.1917), KA RakH II lcb: I

- asemapiirros, pohjapiirustukset (4 kpl), leikkaukset (2 kpl) ja julkisivut (4 kpl).

Työpiirustukset 10 kpl. Päiväämättömiä (1917–18?). Martti Saarinen ja Heikki Saarinen (n:o 110)

- Hallen 1:25 (n:o 40, 41, 83)
- Biblioteket 1:10 (n:o 106, 107, 109). Ändring av fönster 1:10 (n:o 110)
- Matsalen 1:10 (n:o 95, 97)
- Tornet 1:25 (n:o 51)

20.2.1952 Helsingin Hovioikeus/ Rakennushallitus

Hovioikeuden rakennuksen korjaus, pohjapiirustukset (työ n:o 962, piirno 1–5), sign. S. Erno, KA RakH laa:924

- 11–15/0–4.krs 1:100/20.2.1952, tarkistus 1955

Työpiirustukset, maaliskuu–toukokuu 1952 (työ n:o 962, piirno 6–12), S. Erno, KA RakH laa:924

- 16/ Yleisön porras 1:20
- 17/ Ovipiirustus (tammulko-ovi) 1:20, 1:1
- 18/ Ovipiirustus 1:20, 1:1
- 19/ Takkaan puhkaistu ovisyvennys 1:20
- 20/ Toimistohuoneen 106 toimistopöytä 1:20, 1:1
- 21/ Toimistohuoneen 106 seinäkaappi, huoneen 109 hyllyt 2kpl 1:20, 1:1
- 22/ Ammesuojus 1:20
- 23/ Talonmiehen asunnon ikkunat, 3 kpl 1:10 (päiväämätön)
- 24/ Vaatenaulat 1:10, 1:1 (päiväämätön)

Työpiirustukset, lokakuu 1955, KA RakH laa:925

- 06/ 2.krs porrashuoneen muutos (ovet) 1:1, 1:25
- 07/ Ovi- ja seinädetaljeja 1:1
- 08/ Kellarikerros, tuomarin huoneen kalusteet 1:20
- 09/ Kellarikerros, yleisön odotushuone 1:20, 1:10
- 19, 25/ Nimetön ovipiirustus (pääportaikon uusi väliovi) 1:20, 1:1
- 20–21/ Odotushuoneen penkki 1:2,5 (sign. Elli Ruuth), päiväämätön

20.12.1954 Helsingin Hovioikeus/ RakH

Kellarikerros muutospiirustus, ei toteutunut (työn:o 1092, piirno 1), KA RakH laa:925

- 05/ Kellarikerros muutospiirustus, uusiu huonetiloja 5–6

28.5.1960 Helsingin Hovioikeus/ Uudenmaan lääninrakennustoimisto, Aarne Raveala

Lupapiirustus/Viskaalin huone kellariin (työ n:o 240, piirno 302), SKA

- Asemapiirustus ja pohjapiirustus 1:500, 1:100

1962 Helsingin Hovioikeus/ RakH, Sirkka Tarumaa

2.krs/ II osaston istuntosalin vaihtoehtoiset luonnokset, KA RakH laa 925

- 10–11/ pohjapiirustukset 1:100
- II osaston istuntosali, pohjapiirustus 1:100
- Istuntosalin perspektiivipiirustus

23.7.1964 Helsingin Hovioikeus/ Uudenmaan lääninrakennustoimisto, Aarne Raveala

2.krs:n istuntosalin kalusteet (työ n:o 540, piirno 1036), SKA

- Pohjapiirustus 1:50

Päiväämättömiä luonnoksia 2.krs:n istuntosalin kalustuksesta, KA RakH laa 925

- 26/ Perspektiivipiirustus
- 27/ Nojatuoli
- 28–29/ Pohjapiirustus 1:100

7.12.1964 Helsingin Hovioikeus/ Uudenmaan lääninrakennustoimisto, Aarne Raveala

Lupapiirustus "keittiön" tilamuutos 1.krs (työ n:o 555, piirno 1067), SKA

- Asemapiirros 1:500, Pohjapiirustus ja leikkaus 1:100

24.4.1965 Helsingin Hovioikeus/ RakH

Istuntosalin kirjakaappi, KA RakH laa 925

- 13–14/ projekti, detaljit 1:20, 1:1

19.3.1966 Helsingin Hovioikeus/ RakH, sign. Sirkka Tarumaa

Lupapiirustukset/ alapohja-, välipohja- ja väliseinämuutoksia (työ n:o 1338, piirno 1–3), KA RakH laa 925

- Asemapiirros 1:500 (26.3.1966)
- Pohjakerros (päivitys 29.3.1966), 2.krs (päivitys 27.10.1967), leikkaukset 1:100.

Työpiirustukset, RakH laa 925

- 11/ Pohjakerroksen kattojen levyjako 1:50 (30.11.1966)
- 30/ Pohjakerros/ värityssuunnitelma (päivitys 2.1.1967)

1967 Helsingin Hovioikeus/ Uudenmaan lääninrakennustoimisto, Aarne Raveala

Pohjakerroksen uusi keittokomero (työ n:o 737-1/2, piirno 1382), SKA

- Asemapiirros 1:500
- Pohjapiirustus ja leikkaus 1:100

4.6.1969 Helsingin Hovioikeus/ RakH, Sirkka Tarumaa

Ullakon sisustusluonnos, KA RakH laa 925

- Pohjapiirustus 1:100

28.6.1977 Helsingin Hovioikeus/ Uudenmaan piirirakennustoimisto

Paloaluejako ja uudet palo-ovet (työ n:o 43, piir n:o 1-6), SKA

- Pohjapiirrokset: pohjakerros ja 1.-3.krs 1:100
- Palo-ovien mitoitus 1:20

1984 Työtuomioistuinin/ RakH arkkitehtisuunnitteluryhmä

Työtuomioistuimen muutokset, SKA

- pohjapiirustukset 0.-3.krs 1:50 (16.4.1984)
- Kahvion keittokomero ja varasto, seinäprojektiot 1:20 (23.5.1984/ päivitys 29.5.1984)

9.4.1991 Työtuomioistuinin/ Helsingin piirirakennustoimisto, ark-jaos

Atk-kaapelointi, SKA

- Pohjapiirustukset 0.-3.krs 1:100

1991 Työtuomioistuinin/ Uudenmaan piirirakennustoimisto, Päivi Bergroth

Istuntosalin 205 pöydät, SKA

- Pohjapiirros ja kalusteprojektiot 1:10, 1:50, (23.1.1991/ muutos 8.4.1991)
- Detalji 1:1, ei sign. (23.4.1991)

12.6.1995 Työtuomioistuinin/ Engel rakennuttamispalvelut Oy, Jouni Enqvist

Ikkunoiden kunnostustyö, SKA

- Asemapiirros 1:500 ja julkisivut

1.8.1996 Työtuomioistuinin/ Engel rakennuttamispalvelut Oy, Jouni Enqvist

Julkisivujen kunnostustyö, SKA

- Asemapiirros 1:500 ja julkisivut

Liite 2 / Asiakirja-aineistoa Senaatti-kiinteistöjen arkistossa (valikoitua)

Asiakirjat sijoitettu Senaatti-kiinteistöjen arkistoon Sörnäisissä ja Marmoripalatsiin talon arkistoon (=TA)

1952 Hovioikeus

- Huoneluettelo / korjaukset ja kiinteä sisustus (tästä myös korjattu luonnosversio)
- Oikeusministeriön määräämät muutokset korjausohjelmaan
- Maalarintöiden työselitys (ehdotus) / Urho Raitanen 3.3.1952
- Koneteknilliset lisäys- ja muutostyöt / RakH apulaiskoneinsinööri A. Löfgren 23.2.1952
- Sähkökorjaustyöt / RakH sähkötekniikko T. Juvonen 23.2.1952

1959 Ulkomaalaustyö

Ikkunat ja ovet, listat ym.

- Maalaustyöselitys / rkm. Aarne Sivonen 2.10.1959

1960 Toimistohuone 003 kellariin

Kellankerroksen huone 003 erotettu talonmiehen asunnosta työhuoneeksi viskaalille / arkkiteht. Aarne Raveala

- Kustannusarvio / rkm. M. Nieminen 3.5.1960
- Maalaustyöselitys / rkm. M. Nieminen 24.9.1960

1960 Sisämaalaustyöt

Presidentin virkahuone, kirjaamo, II ja VII jaoisto sekä vahtimestarin asunto / Maalaamo P. Nurminen

- Maalaustyöselitys / rkm. M. Nieminen 14.10.1960
- Loppukatselmuspkt. 29.12.1960

1961-62 Öljylämmityslaitteet

- Kustannusarvio / tj. O. Noso 6.10.1961

1962 Sisämaalaustyö

Lokerihuone, konekirjoittajien huone, vahtimestarin uudet keittiökalusteet

- Maalaustyöselitys / mlm. U. Virtanen 21.3.1962

1962 Vesikaton maalaustyö

Kymppikatesiveli / Falcken & Co Ab

- Loppukatselmuspkt. 10.12.1962

1963-64 III-osaston istuntosalin 205 muutokset

- Sähkötekniillisten korjaustöiden työselitys / insinööri P. Salo 16.11.1963
- Loppukatselmuspkt. (lattia) 8.2.1965

1964 Sisämaalaustyö

Kirjaamon porras ja kirjaamo sekä II-kerroksen istuntosali ja I-jaosto istuntosali

- Maalaustyöselitys / mlm. U. Virtanen 24.8.1964

1964 Konekirjoittajien huoneen (2.krs) jakaminen paljeovella

- Kustannusarvio / rkm. M. Nieminen 14.9.1964

1965 Kirjaamon tilamuutokset (suunnittelu 1964-)

Uusi umpiseinä 007 ja 008 välille / arkkiteht. A. Raveala

- Kustannusarvio / rkm. M. Nieminen 27.4.1964

1966–67 Kellarin ja 2 kerroksen virkahuoneiden muutostyöt (suunn. 1965–)

- Hovioukeuden arkiston tarkastuskertomus / Valtionarkisto Juhani Saarenheimo 18.11.1964
- Arkistotilojen korjauksen kustannusarvio / rkm. M. Nieminen 8.1.1965 (määrärahaa ei myönnetty)

Öljysäiliökuopan teko ja säiliön asennus 1966

- Työselitys / rkm. M. Nieminen 18.10.1965
- Loppukatselmuspöytäkirja 3.12.1966

Alapohja-, välipohja- ja väliseinämuutoksia, uudet ovet, maalaus- ja lattianpäällystystyöt / arkkite. A. Raveala, S. Tarumaa

- Kustannusarvio (2.krs) / rkm. M. Nieminen 21.2.1966
- LVI-töiden kustannusarvio (2.krs) / tj. O. Noso 28.2.1966
- Kustannusarvio (kellari) / rkm. M. Nieminen 4.4.1966
- LVI-töiden kustannusarvio (kellari) / tj. O. Noso 2.4.1966
- Maalaustyöselitys (kellari) / arkkite. S. Tarumaa 3.12.1966
- Rakenteet / RakH P. Kuokkanen 27.6.1967
- Välikatselmuspöytäkirja (maalaustyöt) 22.3.1967
- Loppukatselmuspöytäkirja (kellarin maalaustyöt) 12.9.1967
- Maalaustyöselitys (2.krs sekä uudet ovet ja kirjaamo) / mlm. K. Järvinen 25.9.1967

Nurmikon tasaus- ja kylätyöt (alue, joka on ollut rakennuksen korjaustyön aikana käytössä noin 500 m²) / puutarhuri Toivo Metsi.

- Loppukatselmuspöytäkirja 20.6.1967
- Työselitys / rkm. M. Nieminen 8.5.1967

Suunnitelmien muutoksista aiheutuneita lisatöitä 7.1967: öljysäiliön suurenus, säälöjen louhinta kellarin kosteuden takia, maanvaraisia lattiaita jouduttu louhimaan määrättyyn vähimmäiskorkeuteen, vahtimestarin asunnon lattiaita uusittu sekä lämpö- ja kosteudeneristystä lisätty

- Kustannusarvio (lisätyöt) / rkm. M. Nieminen 3.7.1967

Autotallin oven hankinta ja asennus / Crawford

- Loppukatselmuspöytäkirja 30.8.1967

Ulkokatoksen vesieristystyöt

- Loppukatselmuspöytäkirja 4.9.1967

Parvekelistojen peittämät

- Työselitys / rkm. M. Nieminen 6.9.1967

Työmaapöytäkirjat 2/3.1.1967, 4/20.6.1967, 6/8.8.1967

1967 Lattianpäällystystyöt

Kaksi virkahuonetta, käytävät sekä porrasaskelmat, yhteensä n.80 m² (Finnflex-laatat).

- Työselitys / rkm. M. Nieminen 23.1.1967

Kaksi virkahuonetta, eteisaula, vahtimestarin asunto sekä porrasaskelmat, yhteensä n.100 m².

- Työselitys / rkm. M. Nieminen 26.6.1967

Eteisaula, vahtimestarinhuone, puhelin- ja siivouskomero (Finnflex-laatat), istuntosali (Vilton-matto).

- Työselitys / rkm. M. Nieminen 27.10.1967
- Loppukatselmuspöytäkirja (lattianpäällystys) 21.11.1967

1968 Keittokomeron rakentaminen kellariin

- Kustannusarvio / rkm. M. Nieminen 2.3.1968

1970 Sisämaalaustyöt

mm. ”III-jacsto” ja II kerros (hallin seinää, 2 tammiovea).

- Loppukatselmuspöytäkirja 23.3.1970

1974–76 Sisämaalaustyöt

3.krs toimistohuone

- Maalaustyöselitys / mlm. E. Laeslehto 28.1.1974
- Loppukatselmustodistus 13.2.1974 / SKA

10:s jaosto (huoneessa mm. matala kaariosa).

- Maalaustyöselitys / mlm. E. Laeslehto 26.3.1975
- Loppukatselmustodistus 18.4.1975

Keittokomero ja siihen liittyvä toimistohuone

- Maalaustyöselitys / mlm. E. Laeslehto 9.2.1976
- Loppukatselmustodistus 20.2.1976

1975 Pihan asfaltointi

Alue jalkakäytävän asfalttireunasta portin ohi mukaan lukien pihatie pihamaan noin 350 m².

- Asfalttoimistyöselitys / piirirkm. Daniel Patosalmi 10.11.1975
- Loppukatselmustodistus 16.12.1975

1975 Kaukolämpöliitos

Muutokset lämmönjakohuoneeseen.

- Hankintaohjelma ja työselitys / ins. Tauno Pirttimaa 4.1975(?)
- Loppukatselmuspöytäkirja / ins. A. Korteila 6.9.1976

1977 Parvekkeen ulko-ovi / Puumeka Oy

Tammae, potkupellit 2 mm:n alumiinilevystä, loppukatselmus 18.11.1977

1977 Puhelinvaihdde

Uusi puhelinvaihdde erotetaan muusta huonetilasta levyseinillä ja ovella.

- Kustannuslaskelma / A. Väänänen 20.12.1976

1977 Paloalueet

- Palotarkastuspöytäkirja 17.2.1977 / Palolaitos ehdotti kiinteistön osastoinnista kahdeksi palotekniseksi osastoksi

Metallipalo-ovet 2 kpl (nro 8–9) kellariin / Konepaja Mäkelin Oy

- Vastaanottotarkastuspöytäkirja / rkm. Rauni Toivonen 23.9.1977

Puupalo-ovet 7 kpl (nro 1–7) / Metsäliiton Teollisuus Oy

- Vastaanottotarkastuspöytäkirja / rkm. Rauni Toivonen 15.11.1977

1978 Sisämaalaustyöt

Puhelinrelehuone

- Maalaustyöselitys nro 29 / mlm. E. Laeslehto 7.4.1978
- Vastaanottotarkastuspöytäkirja / mlm. Eero Laeslehto 25.4.1978

Uusittujen ovien kuultoväri-, lakkaus- sekä seinien korjausmaalaukset

- Vastaanottotarkastuspöytäkirja / mlm. Eero Laeslehto 8.3.1978

1982–84 Työtuomioistuin / sisäkunnostustyöt

- Alustava huonetilaohjelma 6.7.1982 / ITA
- Esisuunnitelman huoneohjelma 26.11.1982 / ITA
- Huoneselitys (alustava luonnos) / päivämätön / ITA
- Itäinen Puistotie I Selvitys / Uudenmaan piirirakennuststo 14.12.1983
- Hormiselitys 1984
- Muuttokorjaustyöt 1984 / Rakennusselitys, maalausselitys ja huoneselitys / arkkitehti Pirkko Vasara, sisustusarkkitehti Tauno Kivinen, (sähkö) Insinööritoimisto Nurmi Ky, (LVI) Insinööritoimisto Leo Maaskola Ky, Maalarimestari Yrjö Pilvi 1984 / ITA
- Arkkitehtipiirustukset / RakH Arkkitehtisuunnitteluryhmä ”I.L.” 16.4.1984
- Kustannusarvio korjaustöistä / rkm. Pertti Hämäläinen 17.7.1984
- Työmaakokouspöytäkirjat 1/2.10.84–2/24.10.84
- Vastaanottotarkastuspöytäkirja 5.11.1984 / ITA
- Muuttokorjaustyöt – oman rakennustyön loppukatselmus 4.1.1985 / Työtu-

mioistuimen muutto kunnostettuihin tiloihin 25–26.10.1984, töihin ei tarvittu rakennuslupaa. Valmistumiset: Lvi 24.10.1984, sähkö 26.10., maalaustyöt 24.10., rakennusteknilliset työt 1.11.1984. Rakennustyöt laskutyönä Rakentajat Ky Jean Lepistö.

Kalusteet

- Kalustesuunnitelmat, mm. istuntosalit ym. / RakH Tauno Kivinen 15.6.1984 / ITA
- Fanfaari-keittiökalu, beige / Serlachius, vastaanottotark.ptk. 31.10.1984
- Sähkötöiden tarjous / Töölön sähköhuolto Oy 12.6.1984 sekä lisätyöt: 19.7.1984 / Lehterin valaisinmuutos, tornihuoneen valaisimet, 1.10.1984 / istuntosalien kuulutuslaitteet, kaiuttimet ja vahvistimet sekä lattiarasia-asennukset
- Kalusteinventointi / Sirkka Kopisto 30.8.1985

Maalaustyöt

- Värimääritykset / Tauno Kivinen 1.7.1984 / ITA
- Maalaustyötartjous / Veljekset Lehtinen Oy 5.7.1984
- Lisämaalaustyötartjous (ikkunanpielet ja -penkit) / Veljekset Lehtinen Oy 19.9.1984
- Vastaanottotarkastusptk. (ikkunanpielet ja -penkit) / m/m. Eero Laeslehto 24.10.1984
- Vastaanottotarkastusptk. (maalaustyöt) / rkm. Leo Elo, m/m. Eero Laeslehto 24.10.1984
- Lisämaalaustyötartjous / Veljekset Lehtinen Oy 16.10.1984 (tilat 102, 105, 205, 211 sekä ullakko) ja 18.10.1984 (tilat 106, 110, 115, 207, 209, 304, 307, 308)

Talonmiehen asunnon kunnostus

- Hankekuvaus Uud.piiri 26.11.1984 / Seinä- ja kattopintojen maalaus, ikkunoiden kunnostus + maalaus, lattiapäällysteiden uusinta, sähkölieden uusinta + muutama valopiste
- Maalaustyöselitys nro 1 (makuuhuone ja olohuone, ruokailutila, keittiö ja kylpyhuone, eteinen ja vaatehuone) / m/m. E. Laeslehto 9.1.1985
- Vastaanottotarkastus ptk maalaustyöistä / m/m. Laeslehto 25.2.1985

1985–86 Ulkopuolen kunnostustyöt

- Hankekuvaus 13.3.1985
- 16.4.1985 Työuomioistuimen presidentti: Ulkokattovauriot ja vuodoista aiheutuneiden maalipintojen uusiminen 2.krs aulassa, ikkunapuitteiden kunnostaminen, sadevesien johtaminen sadevesikaivoihin estäen rakenteiden vaurioituminen kellaritiloissa.
- Katselmus koskien kirjjeessä 16.4.1985 esitettyjä seikkoja: sadevesikaivot ja rappaus/ovikorjaukset kesä-elokuussa. Ulkotyöt lähivuosina.
- Vastaanottotarkastus ikkunoiden ja ovien puu- ja metallikorjaustyö / rkm. Pekka Roth 6.9.1986
- Esko Nurmisen maalaamo lisäaikapyyntö 11.9.1986: Tilaus 29.8.1986, pelitikon maalaus ja tammipuisten pintojen käsittelyä – valmistusajan siirto 10.6.1987 (hyväksytty). (urakkaohjelma 20.12.1984, työselitys 2.7.1986)

1986 Kellarin huonetilajärjestelyt

Oikeusmin. esitys 19.5.1986: kellarin vapaana olevat kolme toimistohuonetta (003, 011 ja 015) kunnostetaan ja luovutetaan TTI:n käyttöön.

- RakH sis.arkkit. Tauno Kivisen muistio 6.6.1986

1987 Koekuopat - kosteusvauriot kellarissa ja terassilla / Kareg Oy

- Hankekuvaus 21. ja 29.1.1988
- Kellarin ja parvekkeiden kosteusvaurioiden rakennetutkimus – suunnittelusopimus 1.3.1988

1991 ATK-kaapelointi

- Hankekuvaus 24.5.1991

1993–94 Kosteusvauriokorjaus / Rak-Las Oy

Sokkeli kosteusenistetään, katoilta tulevat sadevedet viemäroidään, terassin vesieristys uusitaan (uusi pintalaatta, uudet pellitukset). Länsisivun kaksi öljysäiliötä tyhjennetään ja täytetään hiekalla

- Hankekuvaus 12.10.1993
- Kustannuslaskelma 28.3.1994 ja lisäkustannuslaskelma 19.7.1994
- Työmaakokousptk 1/21.4.; 2/5.5. ja 3/19.5.; 4/31.5.; 5/28.6. ja 6/14.7.1994
- Vastaanottotarkastusptk. 29.7.1994
- Jälkitarkastusptk nro 1/5.8.1994 ja nro 2/29.8.1994
- Lisätyötartjous 5.9.1994 / parvekkeen sadevesiputken korjaus rikkinäiseltä osaltaan, pääpöytä edustan korjaus, vanhan tiilisen sadevesikaivon purkutyo ja uuden teko asfalttialueelle.

1994 Kuntokartoitus / Helsingin rakennuspiiri 25.7.1994 / ITA

1994 Asbestikartoitus / Hesasbest

- Hankekuvaus 22.12.1993 (toivomus rak.piirin putkityöjohdolta työturvallisuussyistä).

1995 Kaukolämpökeskuslaitteiden uusiminen

- Vastaanottotarkastusptk. 5.10.1995 / ITA

1995–97 Julkisivuremontti / Engel

Julkisivusaumojen ja parvekkeiden kunnostus (vedeneristys) + ikkunakorjaus

- Ikkunoiden kunnostus vastaanottotarkastusptk. 17.10.1995 / ITA
- Julkisivujen kunnostus vastaanottotarkastusptk. 21.11.1996 / ITA
- Saumauskorjausten loppuunsaattamisen vastaanottotarkastusptk. 10.10.1997 / ITA

1998 ”Maalausremontti”

Henkilökunnanoven eteistilan rappaus ja maalaus, alakerran huoneen ja väliteiden muutostyo, arkiston lattia.

2000 Ulkovaistus ja kameravalvonta / Arkkitehtitsto Esa Kaivos

- Rakennuslaskelma / Arkkitehtitoimisto Esa Kaivos; Urakkaohjelma ja sähköselitys / Sähköinsinööri A. Väyrynen Oy 21.9.2000 / ITA

2001–02 Sähköpääkeskus ja -liittymä

- Vastaanottotarkastusptk. 13.12.2001 / ITA

Liite 3 / Marmoripalatsin veistokoristelusta

Liisa Lindgren, FT

Intendentti, Eduskunta

Marmoripalatsin lähes sellaisenaan säilynyt kiinteä sisutus valmistui pääosin vuoden 1913 loppuun mennessä. Veistokoristelun osalta yhteistyötä Eliel Saarisen kanssa tekivät kuvanveistäjät Gunnar Finne (1886–1952) ja Emil Wikström (1864–1942).¹

Emil Wikströmin toteuttama veistokoristelu rajoittuu kirjaston takan otsamukseksi tehtyyn pronssireliefiin, jonka aiheet kuvaavat teollisuus- ja maataloustyötä, metsästystä, kulttuuria ja taiteita. Aihepiiri liittyy väljästi metsästystä harrastaneen isännän, taidemesenaatti, ruukinpatruuna ja sahanomistaja August Keirknerin toimintaan. Taitaita reliefissä henkilöi Keirknerien taidekokoelmassakin hyvin edustettu Akseli Gallen-Kallela, Wikströmin nuoruudenystävä. Takan friisin metsästystä, maanviljelyä, teollisuutta ja rakennustyötä kuvaavia aiheita Emil Wikström käsitteli myös vuonna 1920 valmistuneen kauppaneuvos Gösta Björkenheimin hautamuistomerkin pronssireliefissä.

Pronssivaluun jo vuosisadan vaihteessa perehtynyt Wikström valoi Visavuoren ateljeerakennuksen valimossaan pienehköjä pronssi-veistoksia. Marmoripalatsin reliefin pitkän osan oikeassa alakulmassa on merkintä WIKSTRÖM 1919. Muutettuaan Visavuoresta Helsinkiin 1918 Wikström oli perustamassa Oy Taito Ab:n taidetakomoa, jonka taidevalimon hän otti johdettavakseen. Valimo toimi vuoteen 1920 Helsingin keskustassa Mikonkadulla, missä reliefi on todennäköisesti valettu Wikströmin ohjauksessa.²

Turun Taideyhdistyksen piirustuskoulussa sekä Helsingissä Veistokoulussa ja Taideyhdistyksen piirustuskoulussa opiskellut Wikström täydensi koulutuksensa pohjoismaisten opiskelijoiden suosiman Wienin taidekoulun (Kunst- und Gewerbe-Schule) sekä taideakatemiassa (Kaiserlich-Königlichen Akademie der Bildenden Künste). Wikström matkusti syksyllä 1885 Pariisiin, jossa hän jatkoi vielä opiskelua Académie Julianissa sekä École des Arts Décoratifsissa. Ammattikoulutus varmisti nuoren taiteilijan toimeentulon mm. koristeveistäjänä Ateneumin julkisivun ornamenttien parissa Magnus von Wrightin apulaisena. Vuonna 1903 paljastettu, Suomen kansan kehitystä kuvaava Säätytalon otsikkoryhmä merkitsi Wikströmin tuotannossa suurten monumentaaliteosten alkua. Päättykölmion veistosten ruumiillista työtä ja henkistä sivistystä henkilöivät aiheet seurasivat Wikströmiä monella tapaa hänen myöhemmässä tuotannossaan, mikä näkyy myös Marmoripalatsin reliefissä.

Emil Wikström teki yhteistyötä Eliel Saarisen kanssa useissa hankkeissa Pariisin maailmannäyttelyn Suomen paviljongin karhuaiheisista kipsiveistoksista ja niiden pohjalta graniittiin hakatusta ns. Hvitträskin karhusta (1906) lähtien. Wikström toteutti Helsingin rautatieaseman Lyhdynkantajat (1914) ja teki 1910-luvulla veistokoristelun Saariseen suunnittelemaan Joensuun hautausmaalle pystytettyyn monumentaaliseen Cederbergin perhehaudan muistomerkkiin sekä Kansallismuseon

Pääportin ilvekset ovat Gunnar Finnen signeeraamat vuodelta 1919. Graniittipilareiden päällä olevat ilvesparit vartioivat porttia. Ilves-aihe liittyy ilmeisesti August Keirknerin metsästysharrastukseen ja hänen Suomessa kaatamaansa ilvekseen.

Pronssiin valettu friisi koristaa avotakkaa, joka kuuluu osana kirjaston 103 kiinteään kalustukseen. Friisi oli alun perin tarkoitus toteuttaa eebenpuusta veistettyinä (Saarisen kirje Wikströmille 3.8.1918/ KK).

Takan puufriisi koostuu kuusi-osaisesta reliefisarjasta, joka on sijoitettu pylväiden kannattaman puupalkistoon. Palkisto muodostaa laattoja yhdistävän koristeellisen kehyksen. Friisiä on kallistettu paremman näkyvyyden takia (suuri sali 102).

Suuren salin puusta veistetyt ornamentit sekä eteishallin sisäänkäyntioven köynnösmäinen eläinaiheinen kehys on myös todennäköisesti tehty Finnen työhuoneella.

Pääovien pronssivetimet ovat samanmalliset, mutta sisäoven vedin on ilman lintukoristelua.

sisäänkäynnin Karhu-veistoksen (1918). Saarinen ja Wikström voittivat yhteisellä suunnitelmallaan J. W. Snellmanin muistomerkkikilpailun 1913. Saarinen vastasi vuonna 1923 toteutuneen patsaan jalustan ja ympäristön suunnittelusta.

Marmoripalatsin eteisen, suuren salin ja ”turkkilaiseksi tupakkasalongiksi” suunnitellun parven barokkisen runsas kiinteä veistokoristelu on toteutettu tummaksi vahatusta tammesta. Veistokoristelu käsittää erilaisten ornamentti-aiheiden kuten ruusukkeiden, kansallismuistomerkkien viittein tyyliteltyä meanderinauhan sekä erilaisten lehti- ja havuaiheiden lisäksi kuudesta mäntyreliefistä koostuvan friisin sekä parven 23 reliefistä koostuvan sarjan. Anna-Liisa Ambergin mukaan koristeiden puutyöt ovat oletettavasti Sömäisten Puutavara Oy:n toteuttamia.³ Tuntuu todennäköiseltä, että mekaanisesti toteutettavaa veistokoristelua lukuun ottamatta suurin osa käsityötä vaativasta veistokoristelusta olisi kuitenkin tehty kuvanveistäjä Gunnar Finnen työhuoneella. Koristekuvanveisto takasi myöhemminkin töitä monille Gunnar Finnen ateljeessa työskennelleille oppilaille kuten Hannes Autereelle, Emil Filénille, Mikko Höville, Lauri Leppäselälle ja Yrjö Rosolalle.

Suuren salin sittemmin puretun takan otsamus, männystä veistetty kuusi-osainen reliefisarja liittyy väljästi August Keirknerin elämään Inhan ruukin patruunana.⁴ Isännän metsästysharrastuksen lisäksi reliefeissä on kuvattu elämää ja työntekeä ruukissa. Reliefisarja on Finnen veistämä kuten myös parven henkilöaiheiset reliefit. Parven reliefikoristelun aihe on Anna-Liisa Ambergin mukaan Kadotetun paratiisin tai Ihmisen vaelluksen allegoria, johon oletettavasti sisältyy tilaajien elämäkerrallisia aineksia.⁵

Tulkintaa Kadotetusta paratiisista tukee portaikkoa koristava ja sarjan aloittava Aatamia ja Eevaa kuvaava reliefipari sekä sarjan päättävä sarvekkaan paholaisen hahmo. Portaikon viereistä pylvästä kiertävät alastoman neidon ja kahden vanhemman emännän sekä kolmen alastoman ikääntyneen miehen kuvat siten, että alhaalta hallista katsoessa näkyy vanhan miehen ja parvelta nuoren naisen kuva. Seuraavaa pylvästä kiertävät tanssivien alastomien nuorukaisten reliefit. Parven puolella olevassa nuoren miehen reliefissä huomio kiinnittyy merkeiksi tyypistettyihin, ehkäpä kielloksi tulkittaviin avoimiin kämmeniin. Sivuseinän puolella olevaa pylvästä kiertävät alastomien neitojen kuvat. Sarja päättyy parven sivuseinään, jota koristaa kaksi enkeliä sekä alakerrasta kulmauksessa näkyvä tulella palava paholainen.

Reliefisarjan lukeminen allegoriana tai isäntäparin elämään liittyvänä on haastavaa, sillä reliefeistä ei avaudu yksiselitteisesti tulkittavaa tarinaa. Mikäli sarjan tarina liittyy Keirknerisiin, vanhan miehen ja naisen sekä nuoren neidon tarina saattaa viitata hienovaraisesti isännän avioliiton ulkopuoliseen suhteeseen. Useissa reliefeissä on nuoliksi ja kirjaimiksi tulkittavia merkkejä. Samanlaisia nuolimerkkejä on kaiverrettu myös hallista salonkiin johtavan oven yläpuolella olevaan eläinaiheiseen koristereliefiin, joka sekin on siis mitä ilmeisimmin Finnen käsialaa.

Suuren salin alkuperäiset suuret puusta veistetyt kattokruunut ovat säilyneet. Aamu-lehteen vuonna 1927 artikkelin Villa Keirkneristä

Pilarien puoreliefit liittyvät osaksi suuren salin 102 ja välihallin 200 arkkitehtonista jäsentelyä. Neljässä tammipaneloidussa pilarissa ja pilasterissa on yhteensä 23 figuuriaiheista korkokuvaa ja niiden alapuolella ruusukkeet.

Kipsimallit, jotka liittyvät salin ja välihallin puoreliefeihin ovat säilyneet ullakolla.

kirjoittaneen Helmi Krohnin mukaan Gunnar Finnen työt ovat valaisimet, rivat sekä muut metalliosat. Finne suunnitteli 1910- ja 1920-luvun vaihteessa muitakin valaisimia. Valaisimien tinasta valettuja reliefejä on pidetty Finnen tekeminä, mutta ne sekä valaisimen pyöreät tinalevyt saattavat olla Finnen ohjeistamana työskennelleen kuvanveistäjä Hannes Autereen käsialaa. Autere, joka työskenteli Finnen apulaisena 1913–1918, teki 1910-luvun loppuvuosina pieniä tinasta valettuja, eläin- ja ihmishahmoin koristeltuja tuhkakuppeja ja muita esineitä.⁶ Valaisimien eläinaiheiden, kuten kalojen muotoilu muistuttaa huomattavasti Hannes Autereen käsialaa. Erityisesti reliefien riehakkaiden rypiskely- ja metsästysaiheiden ja Autereen muun tuotannon sekä Ateneumin taidemuseon kokoelmiin kuuluvan tinateoksen *Iso kala* (1919) ja valaisimen kala-aiheiden yhtäläisyydet ovat silmiinpistävät.

Marmoripalatsia portin pylväitä koristavat Gunnar Finnen tekemät ilvesaiheiset veistokset. Jaakko Puokan mukaan veistokset on veistetty graniitista. On mahdollista, että Marmoripalatsin ulkoseinää kiertävä marmorifriisi on toteutettu Finnen apulaisten toimesta tai ainakin Finnen valvonnassa jossakin Helsingin kiviveistämöistä. Gunnar Finne oli aiemmin toteuttanut mm. Armas Lindgrenin suunnitteleman, vuonna 1914 valmistuneen henkivakuutusyhtiö Kalevan toimitalon graniittiportaalin veistokoristelun.

Aloitettuaan vuonna 1905 opintonsa Polyteknillisen opiston arkkitehtitilinjalla Gunnar Finne oli siirtynyt syksyllä 1906 Taideteollisuuskeskuskouluun, minkä jälkeen hän oli matkustanut Wieniin täydentämään opintojaan Hochschule für angewandte Kunstissa 1908–1909 arvostetun arkkitehti Josef Hoffmannin ohjauksessa. Monipuoliset opinnot antoivat Finnelle edellytykset sujuvaan yhteistyöhön useiden arkkitehtien kuten Armas Lindgrenin, Eliel Saarisen, Lars Sonckin, J. S. Sirénin, Bertel Liljequistin, Harry Rönehölmän, Hilding Ekelundin, Gunnar Taucherin ja Väinö Vähäkallion kanssa. Siirryttyään 1920-luvun alussa Cranbrookin taideakatemiaan Saarinen houkutteli Finneä Yhdysvaltoihin, mutta tämä jäi Suomeen.⁷

Finnen hienostunut kädenjälki näkyy edelleen Helsingin rakennusten julkisivuissa tai muussa veistokoristelussa. Yhteistyö arkkitehtien kanssa huipentui 1920- ja 1930-luvun vaihteessa J. S. Sirénin suunnitteleman Eduskuntatalon mittavan veistokoristelun ja kiinteiden taideteosten toteuttamisessa. Yksityisistä tiloista Marmoripalatsi on kuitenkin Finnen tuotannossa poikkeuksellisen näyttävä ja hienosti säilyneenä ainutkertainen kokonaisuus.

Gunnar Finne teki vuonna 1920 Marmoripalatsin puutarhaan myös August Keirknerin (k. 1918) hautamuistomerkin. Sarkofagin mallinen dioniittinen muistomerkki, jota koristavat matalana reliefinä toteutetut nukkuvat ja heräävät mies- ja naishahmot, on siirretty 1930-luvun lopulla Hietaniemen hautausmaalle.

Tinasta valetut koristelaatat liittyvät kahteen kahdeksankulmaiseen puukehikkoiseen valaisimeen. Pohjoispuoleisen valaisimen kahdeksassa laatassa on esitetty karhun kaataminen ja toisessa tapahtumia kansanelämästä. Valaisimien pyöreissä tinalevyissä kiertävät mm. pelikaanit, sisiliskot ja sammakot (suuri sali 102).

Marmorifriisi, jossa on tyyli- telttyjä eläinaiheita kiertää koko rakennusta graniittijalustan yläpuolella.

August Keirknerin rintakuva vuodelta 1918 on Gunnar Finnen muovailema. Varsinainen pronssiin valettu teos on Ateneumin kokoelmassa. Marmoripalatsin kipsivalos on pronssipatinoitu. 1920-luvun interiöörikuviissa pronssinen rintakuva tammijalustoineen on sijoitettu suureen saliin 102. Sama rintakuva kipsisenä näkyy yläkeran salongissa.

1 Amberg 2002 (1990). *Eliel Saarinen: Suomen aika*. Marika Hausen et al. Otava, Helsinki, 235–236.

2 Reliefien huonokuntoiset kipsit ovat säilyneet Visavuoren museossa. Lindgren, Liisa 2009. *Memoria, hautakuvanveisto ja muistojen kulttuuri*. SKS, Helsinki, 136–138, 151–153. Poutasuo, Tuula 2005. Paavo Tynell ja Taito Oy. Elämä ja työ. *Paavo Tynell ja Taito Oy*. Toim. Marianne Aav ja Eeva Viljanen. Designmuseo, Helsinki, 26–27.

3 Amberg 2002, 235.

4 Puokka, Jaakko 1947. *Gunnar Finne, kuvanveistäjä*. Otava, Helsinki, 14.

5 Amberg 2002, 236. Amberg on päättellyt reliefisarjan aiheiden liittyvän jollakin tavalla Keirknerien elämään kuten hallin reliefisarjan, joka kertoo väljästi elämästä Inhan ruukissa. Anna-Liisa Ambergin tiedonanto 7.1.2013.

6 Krohn, Helmi 1927. *Villa Keirkner. Suomalainen taiteen tyysija. Aamu-lehden joulunumero 1927*, 350. Vrt. Saarikivi 1988. *Hannes Autere. Suomalaisen puunveiston mestari*. Otava, Helsinki, 21–29.

7 Finnen tuotannosta ks. myös *Gunnar Finne 1886–1952*. 1986. Lahden taidemuseon julkaisuja, Lahti.

Marmoripalatsin sisäänkäynti | 1920-luvulla. Sundström / WA

Nimi:

Marmoripalatsi / Villa Keirkner

Sijainti:

Itäinen puistotie 1 – Iso Puistotie 2 (ent. Itäinen Kaivupuisto 1)
kaupunginosa 9 Kaivupuisto, kortteli 200 Kielo, tontti 1

Rakennuttaja / omistajat:

Rakennuttaja: August ja Lydia N:son Keirkner
Muut omistajat: 1937–49 Rudolf Walden, 1949– Suomen valtio

Suunnittelija:

Arkkitehtuuritoimisto Eliel Saarinen

Rakentamisaika:

1917–18

Laajennukset ja muutokset:

1952–55 Helsingin hovioikeus / Rakennushallitus
1966–67 Helsingin hovioikeus / Rakennushallitus
1984–86 Työtuomioistuini / Rakennushallitus

Asemakaava:

30.5.1964

Suojelutilanne:

Marmoripalatsi on suojeltu valtion omistamien rakennusten suoje-
lusta annetun asetuksen 480/85 nojalla valtioneuvoston päätöksellä
18.9.1980.

Kiinteistön pinta-ala:

2 777 m²

Bruttoala:

n. 2 100 m²

Kerrosala:

1 412 m²

Tilavuus:

6 920 m³

Rakenteet:

Massiiviset kantavat tiiliseinät, perustukset betonia ja kiveä
Välipohjat pääosin teräsbetonia
Vesikattorakenteet puuta

Lvis:

Vesikeskuslämmitys liitetty alueen kaukolämpöverkkoon
Painovoimainen ilmanvaihto
Kaikissa tiloissa sähkö

